

a) *Datus est rem pupil sal fo.*

b) *Datus cum sciret senon teneri dare: vt instit de satisd tuto.* s. j. A
aliás non teneretur fideiussor: vt argu supra si quis cau sed & si quis. s. fin. & infra eo. si quis postquam. Et not. ar. quod fieri non debet factum tamen tenet. sic. j. quádo appell sit. l. j. s. biduum, & s. de ædil. edic. quod si nolit. s. in factum. & de iure. do. l. non solum. & s. pro soc. quod autem. & supra de procu. sed & hæ. s. penult.

c) *Magis putamus. argu. contra. j. eo. si à reo. s. illud quod. sed ibi patet solutio.* Accursius.

d) *obligationū. quæ descendunt ex contractu vel quasi, & maleficio vel quasi.* Accur.

e) *Pro aliis. & ita in mādatoribus, spōforibus, & fideiussoribus.*

f) *In duriorem. aliás du-*
riorem: aliás deteriorē. & dicitur durior, loco;
tempore, & causa: vt insti. de actio. s. plus autē.
& sic non est contra su-
pra de re iud. l. & si fideiussor supra eo. l. j. Acc.

g) *Omnino non. a) id est in nihilum. I. o. & sic vi-*
tatiatur vtile per inutile,
secundum eum, argu. s.
de arbit. l. parui b) s. qui seruum. Sed alij contra.
debent enim teneri vs-
que ad id ad quod tene-
reus, pro quib⁹ sunt argu. supra de constitu.
pecu. l. haec tenus. in fin.
& l. seq. & C. de donat.
si quis argentum. s. sed si quidem in omnibus.
& supra de vñs. l. pecu.
nia. sed aliis casibus lo-
quuntur. Item pro eis
supra manda. l. rogatus.
sed ibi in maiorem sum-
mam quām esset man-
datum, fideiussit, nō in
maiore quām reus de-
bebat. Itē pro eis infra
eo. si à reo. ij. respon. &
facit infra eo. l. vñcun-
que. in fi. & l. hi qui. &
l. si testamento. s. queſi-
tum. & instit. eo. s. fidei-
ussores.

h) *Non obligabitur. quia plus esset tempore.*

i) *Si quis Stichum. & sic minus: quia partem, aut*

k) *Aut decē. & sic plus,*
quia totū, vel quia duo.

l) *Eius. fideiussoris.*

m) *Mortuo Sticho. & sic liberato reo.*

n) *Teneatur. l. fideiussor in. x. & sic plus re.* Accursius.

o) *Notat. reprehendendo Iulianum vel addendo.* Accur.

p) *In aliam. quia hæc de totō: illa principalis est de parte.* Accur.

q) *Stichū. quia aliud p̄mittit, & plus: & alia est obligatio: licet nō sit durior eius causa, vt subiicit, imò leuior: cū Stichū dando libe-*
retur: qui valet forte quinq; tātū. Et no. ar. q; qui alternatiū duo p̄mittit, ambo sunt in obligatione: vt. s. de verb. obli. l. si duo rei.

r) *Promittat. alternatiue.* Accursius.

s) *Eius. fideiussoris.*

t) *Durior. nam debet plus causa: cum reus habet electionem ex legē: vt insti. de actio. s. p̄tare.*

u) *Tu vñles. tu scilicet fideiussor. secus si in rei arbitrio esset ele-*

exceptio. A tute qui testame-
to datus est, a) si fuerit fideiussor
datus, b) tenetur. Sed & si ex de-
lictō oriatur actio: magis c) puta-
mus teneri fideiussorem. Et ge-
neraliter omnium obligationū d)
fideiussorem accipi posse, nemini
dubium est.

Fideiussor non potest teneri in
causam grauiorem quām prin-
cipalis: sed in non grauiorem sic.
Bartolus.

Illud commune est in vniuer-
sis qui pro aliis c) obligantur, quod
si fuerint in duriorem f) causam
adhibiti: placuit eos omnino g)
non obligari. In leuiorem planē
causam accipi possunt: propter
quod in minorem summam re-
ctē fideiussor accipiet. Item
accepto reo purē, ipse ex die vel
sub cōditione accipi potest. Enim
vñero si reus sub conditione sit ac-
ceptus, fideiussor purē non obli-
gabitur. h)

Alternatiæ obligationi non
potest accedere fideiussor. Barto.

Si quis Stichum i) stipulatus fue-
rit. [&] fideiussorem ita acceperit:
Stichum aut decem k) fide tua inbes?
non obligari fideiussorem Iulianus ait: quia durior eius l) fit con-
ditio: vtpote cum futurum sit, vt
mortuo Sticho m) teneatur. Mar-
cellus autem notat n) non ideo tā-
tū non obligari, quia in duri-
rem conditionem acceptus est,
sed quia & in aliam p) potius obli-
gationem acceptus est. Denique
pro eo qui deceim promiserit, non
poterit fideiussor ita accipi, vt de-
cem aut Stichum q) promittat: r)
quamvis eo casu nō fit eius f) du-
rior r) conditio.

Quo ad obiectionem fideiussor
nō potest in causam duriorem
accedere: sed in causam leuiorem
sic. Bartolus.

Idem Iulianus ait, si is qui ho-
minem aut decem dari stipula-

ctiovt. j. co. l. si Stichum. in prin.

x) Interrogauero. quia minus debet re ipsa.

y) Stichum & Pamphilum. & ita tenebatur ad vtrumque. Accur.

Fideiussores.] c) ASVS. Promisi tibi septem corbes vini, & cētum

Faureos, dedi tibi fideiussorē pro tribus coribus, & pro quin-
quaginta aureis. talis fi-
deiussor tenetur: quia
pro parte pecuniæ &
pro parte rei est acce-
ptus. Fran. Accur.

z) Fideiussores. de hoc dic
vt not. s. loca. l. quāro.
in fi. primi casus.

I dubiter.] c) ASVS.

STitius debitor meus
in centū dedit mihi tres
fideiussores. si vñus e-
rat sufficiens, omnes e-
rant sufficientes. c̄pi
dubitare quod non es-
sent soluendo isti fidei-
iussores, vñus fideiussor-
rum venit, & dicit mihi:
Amice, tu dicas con-
fideiussores meos non
esse soluendo: & sic ti-
meo quod velis me in
solidum conuenire: ec-
ce ego offero tibi cau-
tionem pro cæteris con-
fideiussoribus, vt con-
uenias eos pro partibus
virilibus meo periculo.

an iste sit audiendus?
Respondetur quod sic:
ita tamen quod de hoc
det fideiussorem, & om-
nes fideiussores qui di-
cuntur esse idonei, sint
præsentes quando ista
cautio præstatur. [I T A

D E M V M.] Iuris dis-
positione fideiussores ha-
bent beneficium diui-
sionis: ita quod conue-
niuntur pro virilibus
partibus. Ponamus p)
sunt tres fideiussores p)
Titio in sexaginta au-
reis. vñus conuentus in
iudicio, negat se esse fi-
deiussorem: postea con-
uictus vult opponere
beneficium epistole di-
ui Hadriani. an sit audiendus? Respon. quod non,
quia perdidit istud
beneficium propter suū
mendacium. [F I L I V S-

F A M I L I A S.] Filiusfa-
milias duabus rationi-
bus potest fideiubere p)
patre. Rationes sunt in
textu. Sed queritur, an
pater propter hanc fi-
deiussionem filij tenea-
tur actione quod iussu? Respondetur quod sic. Cætera plana sunt
vsque ad legem sequentem. Fran. Accur.

a) Si dubitet. si enim constaret eos esse soluendo, in partes conue-
nirentur: vt insti. eo. s. si plures. Accursius.

b) Sint. vt sic debitum sit in liquido. Accursius.

c) Nec enim. bene dixi in partem tantum conuenientum, offe-
rendo cautionem: quia si in solidum conueniretur, haberet neces-
se soluere plus: & ita quasi ex venditione cederentur ei actiones:
vt. j. eo. cum is. cum non haberet pecunias ad manus: quod esset
iniquum. vel dic etiam quod confideiussores non haberent quod
incontinenti redderent. & facit authen. de duo. reis. in princ. col.
vij. Accursius.

d) Actio. ex epistola diui Hadriani.

e) Indulgendum. punitur mendacium. e) sic. C. de non nu. pecu- c) Médaciū

authen. contra qui propriam. & s. de re iudi.l. sed hoc ita. & s. pro
soc. si vnum. in fi. & s. quod cum eo.l. sed si ex parte. s. interdum. A
a Filiusfamilias. aliás. l. & aliás. s.
b Fideiubere. vt. C. eo. filius. & C. quod cum eo.l. si ex alio.
c Facere. nisi in casibus: quos dic vt. s. quod cum eo.l. ij. & l. iiiij.
d Potest. scilicet in soli-
nō mit. post
alios in ver-
si. punibile. l. si quis cum filio. & l.
nu. 3. ex r. sequen. Accur.
de testi glo.
ia l. cum de
in debito s.
de proba.

e Sed an pater. pro quo
præsentē filius fideiuf-
sit: siue mandet expresse
pater siue non.

f Referri. vt & s. quod
iussu. l. j. Accur.

g Ista actio. scilicet qđ
iussu. Accur.

h Cum patre. scilicet de
in rem verso: quæ datur
illi creditori qui filio in
hanc causam mutuat. ei
vero apud quem filius
intercesserit. tenetur pa-
ter obligatione princi-
pali. nisi animo nouan-
di filius intercessit: quo
casu de in rem verso te-
netur pater ei à quo li-
beratur à prima: vt su-
pra de in rem verso. l. si
pro patre. in princ. & l.
si filius.

i Infero ex
hac. l. post
Baro. hic q
fideiussor
non tenetur
quādō prin-
cipalis obli-
gat. o nō va-
lē: cum pa-
ria sit non
esse. & esse
invalidum.
de quo est
bo. text. in. l.
si seruis in
prin. & ibi
doct & Ale.
s. si quis
cau. quā. ra.
men leg. m
limitabis p.
M. r. celus.
& quo d. ibi
not Alex. J.
co. tit. C.

k Actio. mandati. vel neg. gest. vtilis. Accur.

l Soluerit. quia quantum ad id peculium habetur pro patrefami-
lias: vt supra ad Macedo.l. ij. Accursius.

Q Vi contra.] CASVS. Titius filiusfamilias petiit à me centum
aureos mutuo. moritur. ego volo à patre suo fideiussorem
petere: an possim? Respon. quādō non: licet ipse filiusfamilias ha-
buerit peculium quod nunc est penes patrem. & est ratio: quia fi-
liusfamilias nec iure ciuile obligatur ex mutuo, quia contractus
est illicitus: nec iure honorario, scilicet de peculio: quare, &c. Sed
ponamus quādō filius contraxit aliter quām mutuum accipiendo:
& sic pater tenetur de peculio, certe hoc casu poterit fideiussor
accipi. Franc. Accursius.

m Qui contra senatuscon. Macedonianum. Accursius.

n Crediderit. id est mutuauerit pecuniam.

o Eo. filio.

p A patre. qui bona eius iure peculij possidet. Accur.

q Neque ciuilem. quæ datur in filiu efficaciter si licitus fuisset con-
tractus. Accursius.

r Neque honorariam. de peculio: quæ etiam in vita filij locum non
habuit: vt. C. ad Macedo.l. pe. Accursius.

t Nec villa hereditas. sed potius peculium quod pater occupauit:
vt. J. de castr. pecu. l. ij. sed hodie habet heredem ab intestato: vt
in authen. de here. ab intest. §. j. col. ix. & ideo fideiussor posset ac-
cipi nomine hereditariae obligationis quando licitus fuisset con-
tractus. & facit. s. ad Macedo.l. creditorem. Accur.

P Lanè. Competit. alicui qui aliás cum filio contraxit: vt. J. eo. l.
heres. §. feruo. & s. ad Macedo.l. creditoré. §. plane. nō dan-
do mutuum: quia tunc non datur de pec. auct. vt. C. ad Mace. l. pe.
S I mandatu meo.] CASVS. Mandauit tibi vt Titio amico meo
pecuniam mutuā dares: quod & fecisti. facio te vocari in ius,
& cōdemnatus es mihi
soluere. queritur. vtrū
Titius cui dedi. sit libe-
ratus à me? Respon. iude-
x non debet me con-
demnare nisi cedas mihi
actiones quas habes
aduersus Titium. Item
econtratio si tu egeris
cū Tilio: propter hoc
ego non ero liberatus:
sed tamen in tantum ti-
bi tenebor. quātum restat
tibi de solutione:
puta mutuasti. xx. soluta
sunt tibi. x. ego tene-
bor tibi in reliqua. x. Fr.
Accur.

c cedi actio contra principalem: &
aliter non debet cōdemnari. Pau.
xiiii. IDEM libro quartodecimo
Digestorum.

S I mandatu meo Titio decem
credideris, & mecum manda-
ti egeris, non liberabitur Titius:
sed ego tibi nō aliter condemnari
debebo, quām si actiones quas
aduersus Titium habes, mihi præ-
stiteris. u Item si cum Titio ege-
ris, ego non liberabor: sed in id dū-
taxat tibi obligatus ero, x quod à
Titio seruare non potueris.

Si reus principalis succedit fidei-
iussori: sicut extinguitur obligatio
fideiussoria, ita & exceptio perso-
nalitatis quæ competebat fideiussori:
nec potest opponi ex persona ei. Pau. de Cast.

xiii. IDEM libro quadragesi-
mo septimo Digestorum.

C Vm reus y promittendi fide-
iussori suo heres extitit: obli-
gatio fideiussoria perimitur. z
Quid ergo est? tanquam à reo de-
bitum petatur: & ii exceptione fi-
deiussori competente a vsus fue-
rit, in factum b replicatio dari de-
debit: aut doli mali proderit.

**Fideiussor potest opponere ex-
ceptionem ex persona rei, etiam
eo inuito. Bartolus.**

xv. IDEM libro quinquagésimo-
primo Digestorum.

S I stipulatus esses à me sine
causa, & fideiussorem dedi-
sem, & nolle eum exceptione
vti, sed potius soluere, vt mecum
mandati iudicio ageret: fideiussor
etiam inuito q me exceptio

y Cums reus. aliás incipit, cūm reus. & aliás, si reus. Accur.

z Perimitur. idem econtra: vt supra eo. l. generaliter.

a Competente. tantum, quia scilicet personalis erat.

b In factum. si patronus erat vel parens: vt supra de except. do. l.
apud Celsum. §. aduersus. Accursius.

s I stipulatus.] CASVS. Stipulatus sum à te centum aureos abs-
que villa causa: & sic non teneris mihi. dedisti tamen fideiussore
pro ista summa: qui vult vti exceptione contra me. tu nō vis
quādō vtatur tali exceptione: sed vis quādō soluat: vt postea reddas
sibi pecuniam illam. an fideiussor possit vti exceptione te inuito?
Respon. quādō sic. & ratio est: quia securius est nō soluere indebi-
tum, quām solutum postea repetere. [s i x x d v o b s.] Dedi
Titio. xx. aureos mutuo: pro quibus dedit mihi duos fideiussores
Mævium & Seium. Seius venit ad me, & dicit: Seio quia potes me
cōuenire in viginti: ecce ego do tibi quinq; vt me non cōuenias.
& fui cōtentus. queritur, an propter istud pactū factum cū Seio
alter fideiussor Mævius liberetur? Respon. quādō non: imò potero
quindicim ab altero fideiussore petere: nec poterit mihi aliquam
exceptionem opponere. Item si velim alia quinque petere à Seio,
poterit me repellere doli mali exceptione. Fran. Accursius.

c Sine causa. spe futuræ numerationis: & non numerasti. vel quia
putabam me debere, cum non deberem: vt. s. de except. do. l. ij. §.
circa. & s. manda. l. si fideiussor. j. Accursius.

d Inuito. vt supra de excep. l. omnes. & institu. de replica. §. fin. &
supra de dona. l. fideiussor. Accursius.

a Interest. vt & supra de compen.l.ij.&.iij.

b Si ex duabus. & sic quilibet in solidum tenebatur: vt insti.eo. §. si plures. Accursius Florentinus.

c Dederit. quinq; dedit, & tu fecisti pactū de nō petēdo ei aliqd.

d Exceptione. etiam quia non potest cedere actionem contra fideiussorē liberatū: quod

alias esset faciendum: vt infra eo.l. vt fideiussor.

[†]Hic non
absimile est
quod. Aristo
teles l.5 Po-
liti. ca.3 ait.
Melius esse
pudere ne
homines ni-
mia potētia
augeantur,
quam post
cōtraautos
remedium
quārere.

& sic est cōtra infra de
sol.l. Stichū. §. si credi-
tor. Sol. is qui quinque
dedit: vel inutiliter fidei-
iussorē, vel exceptione
tutus erat. arg. supra ad
Velle.l. quāuis. §. Mar-
cellus. &. §. si mulieri. &
infra eo. l. si Titius. vel
alter transactioni con-
sensit: vel conuenit vt
non peteret ad tempus.
vel ille cum quo trāsc-
gisti, fideiussor alterius
fideiussoris erat. Io. vt
J.eo.l. si plures. in fi. vel
hic renūtiauerat bene-
ficio cedēdarum actio-
num quando interces-
sit: quod potuit: vt.C.
de pac. l. pe. vel secun-
dum R. hic de rigore:
ibi de æquitate. Alij di-
cunt quōd paētum non
intercessit, sed datio
quinq; vt non peteret:
& ideo idē qui quinque
dedit, in quindecim po-
test conueniri. sed certe
satis est paētum cum sic
recipiūtur quinque, ne
amplius perat. M. sic
forte potuit esse quōd
secundo fideiussit qui
quinque promisit vel
dedit: & ideo si is qui
conuentus est in quin-
decim, postea conue-
niātur in quinque, doli
mali exceptione se tue-
ri potest: cum ea quin-
que à primo cōsecutus
sit, secundum Azo. &
eisdem modis respon-

supra eo.l. si mandato. &. §. de contrahen. empt.l. quod sāpe. §. si
res. quæ est arg. contra. Debitor autem vnum fideiussorem libera-
re potest: vt. J.de sol. in his. §. si duos. Accursius.

e Reliqua autem quinque. quæ dedit ne eum conuenires. Acc.

f A priore. id est ab eodem qui soluit: & petebas hac ratione for-
te quasi non propter debitum, sed propter paētum quinque sol-
uerit. & facit supra de tute. & ratio. distra.l. si ex duabus. Sed con-
tra. §. de admi.tut.l. si pupillus.

F Ideiussor.] **C A S V s.** Dediti mihi centum mutuo. dedi fide-
iussorem alij quām tibi pro istis centum. certe talis fideiussor
non obligabitur: quia fideiussor non potest obligari alij quām ei
cui reus principalis est obligatus. de hoc ponit tex. aliud exem-
plum: Titius & Sempronius habent seruum communem Stichū.
iste Stichus nominatim stipulatur Titio, dicendo: promittis Ti-
tio domino meo? postea adiecit fideiussorem à quo sic stipulatur:
promittis Titio aut Sempronio dominis meis? dicitur hic quōd
Titius poterit petere à fideiussore, Sempronius vero non: quia
seruus non est ei stipulatus, sed Titio. Ad quid ergo prodest per-
sona Titij adiecta in fideiussione? Respon. quōd ad hoc vt ei sol-
ui possit ante litem contestatam, non post, etiam inuito vel igno-
rante Titio. [Q V I C E R T O.] Continuat propositum suum
ostendendo quando fideiussor videtur accipi in duriorem cau-
sam, ponendo tale exemplum: Stipulatus sum à te cētum sine ad-
iectione loci: sed pure. u das mihi fideiussorem Titium, à quo sti-
pulor quōd mihi soluat illa centum Capuę, cum simus forte Ro-
mæ. certe talis fideiussor non obligatur: quia in duriorem causam
obligatur, qui certo loco dare p̄misit, quām qui pure promittit.
Item ponit aliud exemplū quando reus principalis promittit in

loco propinquiori, fideiussor vero in remotiori: sicut cū reus pro-
mittit soluere Capuę cum sit Romę, fideiussor vero promittit sol-
uere Ephesi. Capua enim est prope Romā in Campania, Ephesus
vero in Asia vltra mare, & sic multo lōgius. Aliud exēplum quod
sequitur, clarum est. [F I D E I U S S O R .] Dicitur hic quōd omni

obligationi potest ac-
cedere fideiussor: siue ci-
uili tantū, siue naturali
tātum, siue ciuili & na-
turali simul: dummodo
sit aliqua obligatio cui
possit fideiussor appli-
car. vsq; ibi, naturales
autem. ostēdit hic quid
sit naturalis obligatio:

[†] Limitabis
hunc §. per
soluo, non datur mihi
repetitio. nam impro-
prie naturales obliga-
tiones dicuntur obliga-
tiones, &c. [S T I P V-
L A T I O N E .] Tu pro-
missisti mihi decem au-
reos soluere in festo Pē-
tecōstes pure sine vlla
conditione: dedistique
mihi fideiussorem, qui
se promisit soluturum
pro te ista decem si im-
perator in Italiā vene-
rit. quāritur, quid iuris?
Respon. q obligatio fi-
deiussoris est in pēdēti.
nam si imperator in Ita-
liam venerit ante Pen-
tecostē: fideiussor non
obligabitur. si vero in
die Pentec. venerit, aut
post diem Pentec. fidei-
iussor obligabitur. iste
est elegans. §. [C V M F I-
D E I U S S O R .] Vendidi
tibi equum meum pro
xx.aureis, & accepi à te
fideiussorem sub con-
ditione, si non solueris
mihi. quāritur, quando
ista conditio sit imple-

dare spōdes? Titius quidem petere
à fideiussore poterit: **b** Sempro-
nij verò persona in hoc solum in-
terposta videbitur, vt solui ei
ante litem contestatam **k** & igno-
rante vel inuito Titio possit.

**Non potest obligari fideiussor
in causam duriorem. Barto.**

Qui certo loco dari promisit,
aliquatenus **l** duriori conditio-
ni **t** obligatur, quām si purè in-
terrogatus fuisset. nullo enim loco
alio quām in quem promisit, sol-
uere inuito stipulatore potest. **m**

Quare si reum pure interrogaue-
ro, & fideiussorem cum adiectio-
ne loci accepero: non obligabitur
n fideiussor. Sed & si reus Ro-
mæ constitutus, Capuę dari pro-
miserit, fideiussor Ephesi: perinde
non obligabitur fideiussor, ac si
reus sub cōditione promisisset, fi-
deiussor autē in diem certam vel
purè **o** promisisset.

**Pro sola naturali obligatione
potest accedere fideiussor: siue ex
eo oriatur actio, siue nō: dummo-
do propter eam impediatur repe-
titio soluti. Pau.**

Fideiussor accipi potest quo-
tiens est aliqua obligatio ciuilis **P**
vel naturalis **q** cui applicetur. Na-
turales obligationes non eo solo
æstimantur, si actio aliqua **r** eo-
rum **s** nomine competit: verum-
etiam cum soluta pecunia repeti
non potest. Nam licet minus pro-
priè debere dicantur **t** naturales

ta: Respon. q tunc cum tu fueris interpellatus, & nō solueris: aut
si antequam interpellatus sis, decedis: quia hoc etiam casu verum
est te non soluisse: & sic conditionem esse impletam. Fran. Acc.

g Non est. nam non est accessoria deficiente principali. sed fallit
in pupillo & similibus: vt supra eo.l.ij.

h Poterit. contra. §. de stipu.ser.l.item si seruus. in fi. Sol. vt ibi.

i Ei. manenti in eodem statu: vt. J.de solu.l. cum quis.

k Ante litem contestatam. sed post lit. contest. non potest: vt. J.de
sol.l. si quis stipulatus fuerit decem. in. §. item.

l Aliquantenus. id est aliquantulum. Accursius.

m Poterit. vt. §. de eo quod certo loco.l.ij. §. item Iulianus. &. l. is
qui. &. §. de verb. oblig. l. qui Romæ.

n Obligabitur. siue longiori siue proximiori loco promittat fidei-
iussor qui in vtroque casu ad duriorem causam est acceptus. Sed
quidam hoc intelligunt quando locus fideiussionis est remotior:
pro quibus est. J.eo.l. si testamento. §. quāsum. Acc.

o Vel purè. quia tunc non tenetur: vt. §. eo.l. Græc. §. illud. vers.
item accepto. & facit. J.eo.l. hi qui. Accursius.

p Ciuilis. obstat tamen hoc casu excep. vt. C. de non nu. pecu. l. si
cui. & est ciuilis sola.

q Naturalis. vt & supra eo.l. quod enim. &. l. pe. &. §. de condic.
inde. l. naturaliter.

r Actio aliqua. innuit quōd aliquando nascitur actio ex naturali
obligatione sola, quod verū est, quia ex nudo pacto: vt. C. de dona.
l. si quis argentum. §. fi. &. C. de dotis pro.l. ad exactionem. &
in aliis no. supra de pac.l. iurisgentium. §. quāsum. Acc.

s Forum. l. quæ debentur. alias earum. scilicet obligationū. Acc.

t Dicantur. inspecto proprio sensu, qui est. J.de verb. signif. l. de-

bitor. Sed arg. contra. §. eo. tit. l. pecunia verbum. §. fi.

a *Recepisse.* scilicet videntur: vt & §. de condi. & demon. l. quibus A §. dominus. & §. de dona. hoc iure. §. pe.

b *stipulatione.* facit infra eo. l. si à reo. j. & ij. respon.

c *Creditum.* alias credidi. Accursius.

d *Rens.* in iudicio, vel ex-

tra. & non est conditio-
nalis hæc obligatio: vt
§. de verb. oblig. si dece.
Accursius.

e *Teneretur.* hoc ideo,
quia mora rei fideiussori
nocet: vt supra de
verb. oblig. l. mora.
alioquin non teneretur,
nisi reus desineret pos-
se dare: vt in contrario
§. de verb. oblig. l. ita stipu-
latus. vbi plene dixi.
Accursius.

f *Deceperet.* Sed non-
ne interpellare debet
heres rei? Respon. forte
hic sine herede deceper-
rat. alioquin interpellari
deberet: vt quod in
defuncto debuit fieri,
& in herede fiat: vt su-
pra de arbi. l. diem. §. si
heredis. versic. nec vi-
mum. & l. quamuis. Item
no. hic arg. ad quæstio-
nem, qd si quis promisit
pœnam si non solueret:
& mortuus est antequā
soluat vel interpelletur,
quod heres teneatur ad
pœnam: nec sit opus eū
interpellari. sed dicas vt
dixi, quod hic non reli-
quit heredem. vnde si
reliquit, debet interpellari:
aliás pœna non po-
test peti. Accur.

Ideiussoribus.] c A-
F s v s. Mutuauit Ti-
tio mille aureos. ipse
dedit mihi tres fideiussores
pro ista summa.
conueni vnum in solidū,
qui mihi totā sum-
mam soluit. quæritur
quomodo succurritur
isti qui totum debitum
soluit? Respō. quod ego
debeo ei cedere actiones
quas habeo aduersus
ceteros fideiussores,
vt ipse possit recuperare
quod soluit. Fran.

Cæterorum. confide-
iussorum: vt infra eo. vt fideiussor. Accur.

h *Nomina.* non in solidum: sed pro rata, id est pro parte cæterorum. arg. §. de tu. & ra. dist. si pupillus. & facit. j. de solu. l. Modestinus. Idem in hypothecaria: vt. C. eo. cū alter. & l. sicut. & de senten. l. cum eorum. & infra eo. l. Paulus. Accursius.

Q uia debitorem.] c a s v s. Debebas mihi centum, pro quibus mihi fideiussorem dedisti. iste fideiussor delegavit mihi debitorem suum pro centum. quæritur, vtrum videatur mihi satisfuisse ita quod possit agere mandati actione cōtra te pro eo quod fideiussit pro te? Respō. quod sic. ratio est: quia qui debitorem suū delegat, intelligitur soluisse pecuniam præsentem. Franciscus. Accursius.

i *Delegat.* animo nouandi. Accursius.

k *Intelligitur.* sic. §. ad Velleia. quamuis. §. plane si mulier. & de do-
na. cau. mor. l. mortis causa. §. j. & C. de condic. inde. l. ij.

l *Potest.* vt & §. man. l. inter causas. §. abesse. & dic vt ibi. & facit supra eo. l. ij. in fi. arg. cōtra supra de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & facit. §. manda. si vero non re. §. plane. in princ. & in fi.

A D D I T I O. Dic quod in dicto. §. qui reprobos, ignoranter re-

cepit, ideo non præiudicat sibi: hic scienter, & ideo nocet. arg. §.
de iur. do. l. promittendo. §. si à debitore. versi. nec enim. ibi, qui
sciens. secundum Barto.

S Eruus inscio.] c a s v s. Titius habens seruum Stichum ab-
sentem pro tempore, qui ignorante domino pro Sempronio

fideiussit, & etiā soluit:
postea cognoscēs quod
seruus suus Stichus sol-
uerat ex causa fideiussi-
onis voluit pecuniam illā vindicare ab eo cui
erat soluta à seruo. quæ-
ritur vtrū possit? Et dis-
tinguitur: an iste seru-
fideiussit & soluerit ex peculio suo: & tunc
Sépronius dominus nō
poterit pecuniam istam
vindicare. si vero ex pec-
unia domini soluerit:
domin⁹ poterit eā vin-
dicare. si autē dominus
met hāc pecuniam sol-
uerit, poterit eam repe-
tere ab eo cui soluit, nō
ab eo pro quo seruo fi-
deiussit hoc dicit cum. l.
seq. Fran. Acc.

m *Interest.* hæc distin-
ctio in filio locum non
habet: vt & §. de pecu-
l. licet. §. sed si filius. sed
in seruo sic: vt hic, & d.
l. licet. §. si filius. Acc.

n *Non poterit.* sine cau-
sa. per administrationē
enim intelligitur domi-
nium transtulisse, secū-
dum quosdam. sed hoc
falsum reputo: cū nulla
ipso iure sit obligatio:
vt. j. eo. l. proxi. Itē quia
etiam si liberam habeat
peculij administratio-
nem. non tamen vide-
tur concessum alienare
ex tali causa: vt infra de-
solu. l. si is cui nummos
§. Flavius. & facit supra
de pac. l. contra iuris. §.
fi. Quodigitur dicit hic,
poterit cōdici: pura à fu-
re, vel respectu posses-
sionis: vt supra de con-
dic. tri. l. j. in fin. & l. ij.
& de condi. inde. l. in-
debiti. Vel dic quod ser-
uus putabat fideiubere
ex causa peculiari: vnde
propter iustum erro-
rem & liberam peculij

a] Ista glos-
replicatur
sing. ad hoc,
quod sicut
error nō im-
pedit trāns-
lationē domi-
ni si nō est
dissensus in
causa, per to-
tū tū. de con-
dic. inde. ita
nō impedit
si tradēs el-
set precur-
ator vel admi-
nistrator cū
libera, quia
potest trans-
ferre domi-
nium. Bolo.

**x. I A V O L E N V S libro tertio de-
cimo Epistularum.**

c *S* Ed & si serui dominus pecu-
niam soluerit, repetere eam
non ab eo pro quo fideiussit, sed
ab eo cui numerauit, poterit: P cū
seruus fideiussionis nomine obli-
gari non possit. Sequitur ergo vt
ab eo pro quo fideiussit, qd
repeti non posset: r cum ipse ære a-
lienō obligatus sit, l nec solutio-
ne liberari t eius pecuniæ nomina-
ne potuerit, cui⁹ obligatio ad ser-
uum non pertinet. u

**Actions quæsitæ heredi ex fa-
cto suo, non transiunt in fideiō-
missariū, vel in eum qui venit per
contra tabulas, nisi facta cessione.**
Bartolus.

D administrationem transit dominium, secundum Azo.

o *Non ex causa peculij pro creditore peculiari.*

P *S* Ed si seruus. Poterit. Imò videtur actione mandati ab eo pro
fideiussionem: vt. j. eo. l. si seruus alienus. quæ est contra. Solu. hic
credebat dominus seruum fideiussisse ex causa peculiari: cum se-
cūs esset. secūs ergo si fuisse sciens. vel ibi agendo mandati, vide-
tur habere ratum: quod & hic esset si ageret mandati. argu. C. de
fur. l. j. & argu. §. ad Velleia. l. penultima. Accur.

q *Fideiussit. ex causa non peculiari.*

r *Nec posset.* etiam naturaliter. & facit hoc ad differentiam quæ
assignatur inter pupillum & seruum, instit. qui. mo. re. con. obli. §.
præterea.

f *Obligatus sit.* id est remaneat. sic. §. eo. si mandato. Accur.

t *Non solutio libera.* nisi forte post consumptionem. Accur.

u *Non pertinet.* etiam naturaliter. facit. §. de condic. indebi. l. si fi-
deiussor. & supra man. l. Papinianus.

H eres à debitore.] c a s v s. Titius faciens testamentum in-
stituit heredem Scium: & rogauit eum vt hereditatem resti-
tueret

tueret Sempronio. Seius heres accepit fideiussorem à quodam debitore hereditatis: postea restituit hereditatem Sempronio. quæritur, vtrum ista actio quam habet Seius heres aduersus fideiussorem istum, transeat ad Sempronium cui restituta est hereditas? Respon. quod non, sed in suo statu remanet, nisi fuerit cessa ab herede ipsis Sempronio. & ponit simile ibi.

[I D E M Q U E I N H A C C A V S A.] Istud est plenum: veluti si heres accepit fideiussorem à debitore hereditario, postea filius emancipatus petit bonorum possessionem: actio fideiussoria remanet apud heredem: sed per cessionem trāsit ad filium emancipatum. [N O N E S T N O V V M.] Iurisconsultus ostendit hic modum quomodo vñus fideiussor potest teneri duabus actionibus nomine eiusdem pecuniae: vtputa si fideiussor sit primo in diem acceptus, postea purè accipiatur. Item si sint duo fideiussores vnius debitoris & vnius pecuniae: & vñus fideiussor facit alium heredem: tunc iste qui est heres, tenetur pro sua fideiussione, & etiam pro eo qui cū instituit heredem. [S E R V O T V O.] Pulcher casus, sed satis difficilis. Ego mutuauit pecuniam Sticho seruo tuo: postea tu seruum hunc manumisisti: ego istum seruum accepi fideiussorem. quæritur, vtrum ex ista fideiussione tenetur? Distinguitur.

nam si seruus iste fideiussit in ea obligatione qua tu intra annum teneris, hoc est in actione de peculio qua patronus tenetur intra annum manumisso seruo quādo peculium remanet apud dominum: certe hoc casu iste manumissus tenetur ex sua fideiussione. aut iste seruus manumissus fideiussit pro sua naturali obligatione qua tenebatur cum esset seruus: & tunc nullo modo obligatur ex ista fideiussione. non enim quis potest pro seipso fideiubere. Quid autem dicēdum erit si hic seruus non fideiussit pro se in hac causa, sed alium dedit fideiussore: postea huic fideiussori suo extitit heres: an teneatur? Respon. quod sic: quia durat causa fideiussionis: non tamen tollitur obligatio naturalis. Sed videtur contra: quod scilicet naturalis obligatio tollatur: quia si reus fideiussori succedit, actio fideiussoria tollitur: & remanet tantum principalis: ergo, &c. Sed hoc non obstat: quia quādo reus succedit fideiussori: non possunt duæ obligationes ciuiles cōsistere in uno reo. sed in nostro casu vna est naturalis tantum, altera ciuilis, quæ se non impediunt quin inuicem stare possint. Deinde ibi, retro quoque, ponit casum conuersum superiori, qui clarus est. Si verò ille qui stipulatus est à Titio, & fideiussorem acceperit, postea Titium heredem instituit: fideiussoris obligatio omnino extinguitur. ratio est in textu. Si verò stipulatus instituit fideiussorem heredem, sola actio fideiussoria perimitur. nam, &c. vt in textu. [C V M T V.] Ego & Titius promisimus Sempronio. c. & sic facti sumus duo rei debendi. ego pro me dedi fideiussorem Gaium. quæritur, vtrum iste Gaius possit etiam fideiubere apud Sempronium pro Titio sicut fecit pro me? Respon. quod sic. [C V M F I D E I V S S O R.] Titius mutuauit Seio. c. aureos. Sempronius fuit fideiussor pro Seio. iste Sempronius post hoc extitit heres creditori Titio. quæritur hic, vtrum iste fideiussor habeat actionem mandati contra Seium debitorem ad ista. c. quasi ipse à seipso exegerit? Et respon. quod non: quia reus manet obligatus huic Sempronio: quare non potest intelligi ipsum fideiuss-

forem pro eo soluisse: habet tamen fideiussor qui creditori succedit, actionem ex stipulato ad ista. c. recuperanda. Franc.

A a In suo statu. id est non corruptetur: sed stat penes heredem: vt. s. de pac. sed si tibi. s. cum possessor. cedi tamen debet: vt. s. ad Trebel. l. si heres. iij. quæ est contra. & sic etiam intelligitur. s. de

constitut. pecu. si post.

Alij dicunt trāfire ipso iure scilicet vtiles: sed directæ cedi debent. & facit. s. qui. mo. pig. vel hypo. sol. sicut. s. j. Acc.

b Accept. & obtinuit.

c Accept. antequam succumberet in contra tabu.

d Trāscunt. scilicet ces-ſe, non ipso iure: vt & s. de contra tabu. l. cum emancipatus. & facit. s. de condit. inde. l. ij. s. j. & l. iij. & iij. & v.

e Ex vtraque obligatur. s. de verbo. oblig. l. qui bis. contra. sed illam li-terā expone vt ibi not. vel ibi fuit bis promis-ſum eodem modo: hic diuerso. Accursius.

f Erit. facit. s. eod. ge-neraliter. in fin. & de actio. empti. non est nouum. Et not. secundū Azo. si fideiussor fideiussori succedit, nulla tollitur obligatio: vt hoc. s. non est. Si fideiussor stipulanti, vel cōtra: accessoria tantum tollitur: vt infra eo. s. quod si stipulato. ver-ſicu. quod si idem stip. & l. Lucius. Si fideiussor reo tantum naturaliter obligato succedit, neutra tollitur. si ciuili-ter & naturaliter, accessoria tantum tollitur:

vt. j. ea. l. s. quod si hic seruus. Si reus stipulanti vel econtra, omnis tollitur: vt. s. ad. l. Fall. l. j. s. si debitor. & j. eod. si Stichum. s. à Titio. & de solu. Stichum. s. aditio. Azo. & not. C. de pact. l. debitori. Accur.

g Credidi. & sic naturaliter fuit obligatus.

h In obligationem. intra annum scilicet de peculio: vt supra quan- do act. de pecul. l. j. in princ. Accursius.

i Ait. Africanus, vel Julianus magister Africani. & facit. s. eo. l. planè. & s. ad Mace. l. creditorem. s. plane.

k Obligetur. vt supra ad Velleia. l. tutor. in princ. & infra ead. l. s. quod si hic. versi. retro. in fine.

l Fideiussori. tempore seruitutis obligato, quod esse potuit: vt institut. eo. s. j.

m Mansuram. ex persona manumisſi.

n Pereat. vel acceptatione, vel tempore: vt quia ad tempus fideiusserat.

o Non posſit. naturali causa impediente: vt. s. eod. l. fideiussor. s. fideiussor. Et est argumentum. s. de noui ope. nun. de pupillo. in fin. & l. quia in re. a in princ. Accursius.

p Cum reus. ciuiliter & naturaliter obligatus.

q Fideiussori. vel mandatori: vt. j. eo. l. Vranius.

r Tollatur. vt & s. eo. l. cum reus. & j. de solu. cum quis. s. fin.

f Non potest. sed hic vna est ciuilis & naturalis, & altera naturalis tantum. & sic duæ naturales sunt in eodem: licet vna principalis, & altera accessoria. & ad hoc supra ad Velleia. l. quamuis. s. si mulieri heres.

t Retro. id est econuerso.

u Aduersus. scilicet eum heredem. Accursius.

x Teneatur. ex persona eius cui succedit.

y Nec. repete, quamuis.

z Perimit. quia & principalis tollitur ipso iure: vt infra de sol. l. Stichum. s. aditio. & C. de pact. l. debitori. Accursius.

a Nemo potest. est autem tunc idem pro quo & apud quem fide-

[†]Bal hic dicit istū textus sing. ad hoc quod cōfessio bonorum saepe debitorum cōtra creditorem non liberat ipsum fideiussorem. Bō log.

a] Est ver. in d. l. de pupilio. in. s. si in pluribus.

iussit, cum heres sustinet personam defuncti: vt supra ad Vell.l.
tutor. Accursius.

a Perimit. vt sic eximatur tantum persona ab obligatione: non autem vt perinde habeatur ac si soluta esset pecunia, & sicut in sequenti proponitur: nam ibi personale habet beneficium is qui cessit bonis: vt infra eo.

I. Vranus. ibi, sed cum duo, &c. &c. C. de bon. aucto. iudi. possid. l. ex contractu. & institu. de replica. §. fin. & caue: quia est arg. per cōtrarium: nā sicut in superiori casu sola accessoria obligatio tollitur, ita & hic sola durat, sublata principali per cēsionem bonorum. Alij referūt hic arg. ad probandum quando manūmissus suo fideiussori vel econtra succedit quando remanet fideiussoria obligatio: vt. §. eod. §. quod si hic. & §. retro. a sed prima placet. & facit. §. qui satisd. cogā. l. de die. §. si fideiussor. & infra de solu. si duo, in fin. & argu. §. de pecul. l. peculium. ij. §. sed & creditor. & arg. supra ad Velleia. l. quāuis. §. si mulieri.

b Debitoris latitantis. c Obligatum. cum non extinguitur principalis: quia missio in bona debitoris non est vere successio vniuersalis: vt. §. manda. l. si ei. Accur. d Cum & tu. scilicet Sempronius. Accur. e Pro te. scilicet Sempronio:

f Habitaram. sic infra de solu. l. si duo.

g Existat. fideiussor. vel dic etiā secundū H. iste creditor apud quem fideiussor. hic fideiussor. H. vt. j. eod. l. Vranus. §. ted cum duo.

h Obligatione. fideiussoria. vel secundū H. principali & accessoria. i Adversus reum. alias reum: & alias eum: scilicet pro quo fideiussit.

k Exegisse. vt supra de euict. si ei. §. fin. contra. Solu. illud obtinet cum creditor debitori succedit: vt infra eod. l. si debitori. secus autem cum fideiussor creditori succedit. Accursius.

l Potius quam. electiū. Sed contra. §. manda. si ei. Solu. ibi condemnatus fuerat fideiussor: hic non.

M Ortuo reo.] c A S V S. Seius debitor meus in decem, deceſſit relictis heredibus. ante aditam hereditatem ego peto fideiussorem pro his decem. an possim? Respon. quod sic: quia hereditas sustinet vicem personae defuncti: sicut municipium, curia, aut societas. Lex seq. plana est Franc.

m Accipi potest. sic. §. de constit. pecu. l. haſtenus. in prin.

n Fungitur. vt & institu. de stipu. seruo. in princip. &. C. deposi. l. cum hereditas.

o sicuti. scilicet cum fungitur vice personae defuncti, &c.

p S I mihi. Adiectus est. facit supra de constit. pecu. sed & si. ij. §. §. & de verb. oblig. eum qui ita. §. qui sibi. Accur.

q L Vcius. Apud Septicum. creditorem.

r Si petierit. verba epistolæ.

s Frater meus. scilicet Seius. Accursius.

t Epistolam. scilicet missam.

u Septicus. scilicet creditor.

x Deinde. Titius. scilicet mandatōr. Accursius.

y Fratrem. reum principalem. & sic successit reus mandatori: vt infra eo. Vranus.

z Actio. mandati contraria: principali absorbente accessoriam. Accursius.

a Posit. creditor.

b Seij. qui Seius tene-
tur principali, nō actio-
ne mandati contraria.

M Arcellus scribit.]
c A S V S. Dedi
pupillo. c. mutatio: qui
mihi dedit fideiussore.
iste fideiussor vult re-
stitui contra fideiussio-
nem suā sicut pupillus.
quāritur utrum possit?
Respon. quod nō: quia
ei non competit man-
dati actio contra pupil-
lum. Franc. Accur.

c Pro pupillo. idem in
adulto habēte curato-
rem, sed non auctorizan-
tem: vt. C. de restit.
mino. l. si curatorē. Ac-
d Obligato. naturaliter:
vt. j. tit. j. l. j. in fin. & §.
ad Treb. l. si eius. circa
princip. & quando dies
leg. ce. l. cum illud. §.
j. pro qua obligatione
potest intercedere fidei-
ussor: & cum effectu:
vt. §. eo. l. fideiussor. §.
fideiussor. & de arbi. l. si
pupillus. & de verbo.
oblig. si pupillus. & ca-
ue: quia si tutor inter-
uenisset, teneretur ciui-
liter & naturaliter: vt. §.
de aucto. tut. l. impube-
res. Item nō est locupleti-
or: quia & tunc tene-
retur ciuiliter: vt. C. pro
empt. l. fin. & vtroque
casu ageret fideiussor
mandati, vel alia actio-
ne: vt. §. de neg. gest. si
pupilli. in prin. & sic nō
haberet locū quod in
fine huius legis dicitur.

D Item nec potes dicere
quod nec teneatur na-
turaliter: quod est quā-
doque, scilicet quando
promittit tutori: vt. §.
de aucto. tuto. l. v. vel
quando est infans: vt. §.

Qui fideiubet pro pupillo, fu-
rioso, vel prodigo naturaliter obli-
gatis, efficaciter tenetur: nec con-
tra eos per mandati actionem re-
greditur. Bartolus.

xv. V L P I A N V S libro unde-
cimo ad Edictum.

M Arcellus scribit: Si quis pro
pupillo. c. sine tutoris au-
toritate obligato, d. prodigōve,
vel furioso fideiusserit, magis esse

de act. & obli. l. pupillus. quia tunc nō posset accedere fideiussor
ei obligationi quæ nulla est. & facit. C. de prædiis mino. l. & si is.
D hoc ergo casu non succurritur fideiussori per restitutionē in inte-
grum: nisi sicut si pro adulto nō habente curatorē. scilicet si dolo
creditoris obligatus est: vt. §. de mino. l. in causæ. & C. de fideiul.
mino. l. j. & ij. & eo modo quo ei qui pro quolibet maiori: vt ha-
bes. §. de except. l. exceptiones. §. intercessionis. & quod subiicit,
quoniam, &c. potest esse recta ratio, vel etiam remotua: quasi vi-
deretur subueniri illa ratione, quoniam, &c. & prout est recta, fa-
cit. §. de paſt. l. quod dictum. Quod autem de furioso & prodigo
subiicit: dic quod ipsi nec naturaliter obligatur: vt. j. de reg. iur.
l. in negotiis. & §. de verbo. oblig. l. is cui. in fin. Vnde in eo quod
subiicit fideiussorem teneri, male dicit. & sic est contra. in vtroq;
§. de verb. oblig. is cui. in fin. maxime cum nō sit obligatio cui ac-
cedat. Solu. non subuenitur per restitutionem: quia nec tenetur,
secundū M. vt. eo. si à reo. §. adeo. versi. si à furioso. in princ. simi-
litudinis ergo causa magis ponit de his, quād quod sit idē quod
in pupillo, secundū R. vnde caute non repetit obligato: & quod
subiicit, quoniam, &c. dicit ideo ipso iure non tenetur, non autem
restitutione iuuatur: quia non habeat actionem mandati, nam
si haberet actionem mandati, subueniretur ei per in integrum
restitutionem:

restitutionem: nec ipse haberet regressum contra eum pro quo fideiussit, secundum quosdam. vel dicas hic teneri, sed intercessit tali casu quo & ipse furiosus vel prodigus tenetur: vt ex contra-
ctu facto ante vitium, vel etiam postea quando obligatio descendit ex re: vt infra eod. si à reo. §. adeo. versi. si à furioso. in fi. & supra de actio. & obliga.

* Sunt qui I. furiosus. & quod sub-
hic contem-
nunt legēdū
esse quāuis,
aduersus fi.
remotiuia. Sed quidam
dem omniū dicunt quōd non in-
teruenit fideiussor pro
his: id est in praejudiciū
eorum, vt ibi, sed suum
proprium sic: vt hic.
quod non placet: quia
sic esset accessoria sine
principalī. & esset contra.
l. prædictam. j. eo. si
à reo. Alij dicunt quōd
hic fideiussit pro furio-
so, vel prodigo, qui fue-
rat obligatus tantū na-
turaliter, & ante vitiū:
cui obligationi acce-
dit fideiussor, & tene-
tur cum effectu: & ta-
men non agit manda-
ti: sicut dixi quādo pro
pupillo: quā naturalis
obligatio potuit esse ex
nudo pacto, vel etiam
modis aliis. ceterū post
vitium nō potest nasci
etiam naturalis: quod
satis dici potest. & sic
consonat cum pupillo.
Alij quōd hic succedit
furiosus cuidam qui e-
rat naturaliter obliga-
tus. Accur.

a vt ei. fideiussori.

b Quoniā his. scilicet fideiussoribus. & sic trāsit de singulari ad plura-
lem numerum: vt. C. de
in ius vocan. l. fina. Ac-
cursius.

C Nter fideiussores.] c A-
S V S. Tres fideiusso-
res erant vnius debi-
toris. certum est de iu-
re quōd per epistolam
diui Hadriani actio di-
uiditur inter eos: sed
hoc non fit ipso iure.
& ponit rationē ex con-
sequentialia: quia si quis
istorum trium fideiusso-
rum decesserit antequā
partem suam soluerit, ceteri tenebuntur soluere partem suam. &
sic bene sequitur quōd non erat diuīsio facta ipso iure. Franciscus D
Accursius.

c Non ipso iure. sed per iudicem, vel per exceptionem ex epistola
diui Hadriani: vt. j. eo. inter. §. j. in fi. & j. eo. l. si contendat.

d Ceterorum. confideiussorum. Accur.

e Respicit. quod non fieret, si esset ipso iure diuīsa. & facit institu.
eo. §. si plures. Accursius.

S Plures.] c A S V S. Titius accepit centum mutuo à Seio: &
dedit duos fideiussores. vnuis fideiussit pure, alter sub conditione,
si nauis ex Asia venerit. Titius vult conuenire illum qui
pure fideiussit, ad totam summam. ipse dicit quōd nō debet con-
ueniri nisi in virilem: quia alter debet sub conditione: & condi-
tio est extitura. an sit audiendus? Respon. quōd sic. Ponamus
autem quōd conditio extiterit: & ille qui fideiussit sub conditione,
non sit soluendo. quomodo succurretur Titio creditor? Respon.
quōd actio restituetur in eum qui pure fideiussit, vt alteram
partem soluat. [P R A E T E R E A.] Duo sunt fideiussores pro mille. vnuis habet
plus quam mille in bonis, & sic est soluendo. alter non habet nisi

quingenta. istorum duorum fideiussorum bona sunt coniungen-
da, ita quōd id quod vnuis plus habet quam alter, aggregetur al-
ter: & sic erunt ambo soluendo. [s i c v t.] Duo sunt fideiusso-
res in. c. diuiditur obligatio, vt quilibet teneatur in quinqua-
ginta. quid si moriantur relictis heredibus: vtrum istud benefi-
cium detur eis? Respō.

quōd sic: quia tantum
tenebuntur pro parti-
bus. [s i F I D E I V S-
S O R.] Dedi Titio. c.
mutuo: qui Semproniu
dedit fideiussorem. ti-
mebam ne Séproniū
esse debilis ad soluen-
dum. petij Seium vt es-
set fideiussor Sempro-
niū, qui pro eo fideiuss-
it. conueni Sempro-
niū ad ista. c. qui vo-
luit vt diuidetur actio
inter se & Seium suum
fideiussorem. an hoc re-
cte perat? Respon. quōd
non: imò in solidū con-
uenit: quia ipse est
loco rei. Item nec reus
principalis potest desi-
derare vt actio diuidat-
ur inter se & fideiusso-
rem, vsque ibi: proinde.
vbi ponit tales illatio-
nes quōd si sint duo fi-
deiussores, & vnuis isto-
rum duorum dederit Ti-
tium fideiussorem, obli-
gatio non diuiditur in-
ter istum tertium fidei-
ussorem, & eum pro
quo fideiussit: sed bene
diuidetur inter istum
tertium & alium primū
pro quo non fideiussit.
Franciscus Accursius.

f si plures sint fideiusso-
res. simul accepti: alijs
secus: vt. j. eo. si à Titio.
Accursius.

g Oportet. per episto-
lam: secus in duobus
reis sic acceptis: vt su-
pra de duobus reis. l. ex
duobus.

h Restituendam. pet in
integrum restitutio
contra rem prius iudi-
catam. Idem & si nullo
modo extitit conditio.
videbat enim à resi-
duo liberatus, tum pro-
pter epistolā, tum quia

in parte tantum fuerat condemnatus.

i Fideiussor. alijs est, si fideiussor extitit heres fideiussori: & tunc
dic, hic quoque &c. scilicet fideiussor succedens pertineat ad eandem
causam, scilicet vt impetrat beneficium epistolā contra fideiussores
primi: qui & sui confideiussores sunt: & si duo vel plures
fideiussores sint heredes alterius fideiussoris, impetrant etiam in-
ter se: cum & ipsi fideiussores principales erant etiā cum aliis con-
fideiussoribus defuncti, & suis. alijs deficit heres: & tunc dic fideiussor
extitit fideiussori. i. fideiussor aliquis acceptus est pro fideiussore: & quod subiicit, hic quoque. f. fideiussor qui pro fideiussore
accipit, pertinebit ad eandem causam. i. vt imploret beneficium contra fideiussorē illius qui cum ei dedit: vt in fi. huius. l.

k Constituta. in epistola.

l Adgreganda sunt: vt videatur ipse soluendo si eius fideiussor est.
Accursius.

m Ita heredibus. sic. C. ad Velle. l. heredes. ar. contra. §. quod cum
eo. sed si. §. foli. Acc. ADDITIO. Dic quōd ibi est beneficiū mere
personale. sic. §. foli. matrimo. l. maritum. cum. l. seq. Bar.

n Ille enim. pro quo fideiussit.

o Confideiussorem. illius qui eum dedit: vt. §. §. præterea. in princ. §.

a **S**i contendat. Etiam exceptionem. non solum iudicis officio : vel
non solum poterit agi ut fiat diuisio: sed etiam &c.
b si non. verba exceptionis.
c **S**ub impossibili.] **CASVS.** Stipulatus sum à te.c. si dico cœlum
terigo. ista est conditio impossibilis. vtrum possim à te pe-
tere fideiussorem ? Respon. quod nō: quia im-
possibili obligationi nō
potest accedere fideiussor. Fran.

c si sub impossibili con-
ditione. in faciendo : secus
si in non faciendo: vt su-
pra de verbo. obliga.l.
impossibilis.

d Non potest. quia non
valet principalis.

Ideubere.] **CASVS.**

F Aliquis potest pro
reto ignorante fideiube-
re. Fran. Accur.
e Promissor. qui erat
principalis; pro quo iste
nunc fideiubet.

f Ignoret. vt & s. man-
da.l. ex mandato. s. fide-
iussori. & supra de neg-
gest. l.ij. s. fi. Acc.

Si fideiussor. **CASVS.**
Promisisti mihi cētū
aureos soluere in festo
Paschæ. fideiussor tuus
soluit mihi per mensam
ante Pascha. queritur
vtrū possit te statim cō-
uenire facta solutione?
Respon. q. non, sed ex-
pectabit vñque ad festū
in quo tu debebas solu-
ere. Fran. Accur.

g Expectare diem. ad cō-
ueniendum reuni actio-
ne mandati vel nego-
gest. vt & supra manda-
si mandauero tibi. in
princ.

X persona.] **CASVS.**
Titius promisit mihi. c. & dat fideiussorē.
ego facio ei pactum de
non petendo. vtrum fideiussor possit vti ista
exceptione pacti sicut
reus principalis? Respō.
q. sic. Alia exempla sunt
in glo. vltima. Frā. Acc.

h Ex persona rei. man-
atis in suo statu: vt. C. eo.
l. j.

i Inuito. vt & s. eo. si stipulatus. & s. de excep.l. omnes.

k Cōmoda. quæ rei cohæret: vt. s. de excep.l. exceptiones. ij. s. rei.
l Accessionibus. vt mandatoribus. alias est in text. vel successoribus.
& dat R.o. exemplum vt in resti. in integrū in quodam casu:
vt. C. de fideiussor. mino. l. ij. & in compensatione, & in conditione
taciti temporis.

Si eum hominem.] **CASVS.** Tu possidebas seruum Stichum. ego
dicebam ipsum esse meum. quare te feci vocari in ius vt eum
mihi restituas. tu dedisti fideiussorem iudicio sisti, vel iudicatum
solui. tu postea moriēs instituis Stichum heredem cum libertate.
certe iudiciū debet transferri in istum seruum. q. si nolit suscipere
iudiciū: fideiussores conuentientur. & hoc verū si seruus iste tuus
fuerit. si vero seruus ille meus fuerit, & adierit hereditatem non
meo iussu: fideiussores tenebuntur si non defendatur in iudicio. si
vero ego iussi istum seruum adire hereditatem, tūc stipulatio qua
tenentur fideiussores, euaneſcit. Sequentia plana sunt. Fran.

m Petieram. vt seruum meum per rei vin.

n Acceperam. iudicio sisti: vel iudicatum solui: sicut harum legū
tempore fiebat: vt inst. de satisda. in princ. in qua iud. sol. est clau-
sula de defendēdo: vt. j. iud. sol. l. iudicatum solui. de cuius com-
missione tractatur in hac lege. Accursius.

o Titius. idémque possessor.

p Fuit. quod etiam ex post facto cognoscetur, vel serui confes-
sione saltem.

q Iudicium. rei vindicta. inceptum & consummandum.

r In eum. interim heredem necessarium factum, et si nolit. R. &
dic differri iure hereditario.

accessionibus l cōpetere potest. *

Instantia cause transit ad heredē:
quo non defendēte committitur
stipulatio cōtra fideiussores datos
à defuncto iudicatu solui, nisi he-
res seruus fuerit petitoris. Barto.

xxxiiii. Id ē M libro septuageni-
moseptimo ad Edictum.

Si eum + hominem quem à Ti-
tio petieram, m pro quo satis
de lite accepérām, n Titius o li-
berum heredēmque reliquerit: si
quidē re vera ipsius fuit, p dicen-
dum est iudicū in q eum r trans-
ferri: & si non patiatur id fieri, cō-
mitti stipulationem. l Si autem
meus petitoris fuit, t neque iussu
meo hereditatem adierit: u fide-
iussores tenebūtur x ob rem non
defensam. si autem adierit me iu-
bente, y stipulatio euaneſcit. z
Plane si meus fuerit, a & idcirco
differam aditionem, vt cum vice-
ro, b tunc cum iubeam adire, &
intetim c ob rem non defensam
agere velim: d non committitur
stipulatio: quia vir bonus non ar-
bitraretur. e

In causam leuiorem potest quis
intercedere, non in grauiorē. Bar-
tolus.

xxxxiiii. PAVLVS libro septua-
gensi secundo ad Edictum.

Hi qui accessionis loco pro-
mittunt, in leuiorem cau-
sam accipi possunt: in deteriorem
non possunt. ideo si à reo mihi f
stipulatus sim, à fideiussore mihi
aut Titio: meliorem causam esse
fideiussoris Julianus putat: quia
potest vel Titio soluere. Quod si
à reo mihi aut Titio stipulatus, à
fideiussore mihi tantum interrogem:
in deteriorem causam acce-

d velim. contra fideiussores.

D Arbitraretur. scilicet eum esse defendēdum qui meus sit. & hoc
fatetur: vel eum qui mortuus est dum eius hereditas vacat: vt arg.
supra de procura. l. vel hereditas. cum eo in fraudem faciam, vt
postea audeat.

Hi qui. **CASVS.** Dictum est. s. in l. Græce. s. illud commune.
Quod fideiussor non potest accipi in duriorem causam: &
processit ibi per multa exempla per leges sequentes: hic iterum
tangit de illa materia, quia fideiussor obligatur in duriorem cau-
sam: veluti si à reo principalis stipulor mihi dari soli: à fideiussore
verò stipulor dari mihi aut Titio: melior fit conditio fideiussoris:
quia potest vni nostrum soluendo liberari. si autem econtra: vt
puta si stipulatus sum à reo principalis mihi aut Titio dari, à fidei-
iussore autem stipulatus sum dari tantum mihi, fideiussor non ob-
ligatur: quia in duriorem causam acceptus est. Sed quid si à reo
principalis sum stipulatus Stichum, aut Pamphilum: à fideiussore
autem Pamphilū tantum? Certe non censetur fideiussor acceptus
in duriorem causam: quia mortuo Pamphilo potest fideiussor li-
berari: quod non esset si promisisset Stichum aut Pamphilū: quia
tunc vno mortuo deberet alium soluere. Fran. Accur.

f Mihi. scilicet tantum.

Pamphilum.

* possunt.

f Committi stipulationē:
contra fideiussores: &
etiam contra ipsum iu-
re hereditario: quia &
Titius promisit. nam licet
in ea non videatur
interesse, quia possesso-
ris erat seruus: interest
tamen vt veritas inqui-
ratur: vt. s. si quis cau.l.
si eum. in princ. Accur.

t Fuit. non tamen ipse
fatetur hoc. Acc.

u Adierit. non vt ser-
uus meus: sed vt Titij
libertus eiusque neces-
sarius heres hereditatē
adieuit. R. Neque in se
iudicium transferri pa-
titur. nec enim in dubio
possum eum compelle-
re vt audeat: vt. C. de iu-
re delibe.l. pe.

x Tenebuntur. scilicet si
non defendantur. non
ergo quia non paretur,
sed quia iudicium recu-
satur; quod fideiussores
promiserant, stipulatio
cōmititur secundum R.

y Ibidente. id est velut
seruus meus: vt etiā ip-
se fatetur.

z Euaneſcit. quia ego
per seruū succedo prin-
cipali reo: & sic extin-
guitur principalis obli-
gatio: igitur & accesso-
ria: vt supra eo. heres. s.

quod si stipulator. Ac-
cursius.

a Fuerit. & hoc etiam
fatetur ille: vnde ipso
iure a vel iniquis effi-
citur Titij heres. Accur-
sius.

b Et cum vicerō. contra
fideiussores, quia nō de-
fenduntur.

c Et interim. id est dum
vacat Titij hereditas.
Accursius Floren.

[a] alias non
ipso iure.

a Pamphilum. & sic dūōs.

b Stichum. & sic vnum.

c Sublata. id est ablata quam habet reus scilicet, non fideiussor.

d Quod verum est. scilicet ut in meliorem causam acceptus sit.

e Liberari potest. vt &. s. de verb. obliga. si ex legati. &. s. eo. l. Grae-

ce. s. si quis Stichū. hoc

tamen quod morti sub-

ieetus est Stichus, non

videbatur attendendū:

vt ar. cōtra. s. de trāsac.

l. cum hi. in fi. ADDIT.

Dic secundum Barto.

quod hic attenditur id

ad quod res naturaliter

tendit: ibi securus.

C Vm fideiubeat.] c A-

S vs. Tu habes ser-

uum Stichum: iste Sti-

chus vult contrahere

cum aliquo: ego fideiu-

beo pro seruo isto. cer-

te ego tenebor in soli-

dum. sed si ego fideiu-

beo pro te, rogante ser-

uo: tenebor tātummo-

do quatenus est in pecu-

lio serui: quod pecu-

lium aestimatur tempo-

re rei iudicatae. Fran.

f Tenetur. s. fideiussor.

& facit supra de consti.

pec. l. j. in fi. &. l. ij. & de

condic. inde. l. si is cum

quo. &. l. naturaliter. &

de act. empt. si seruus. s.

pen. Sed contra supra si

quis cau. quotiens. sed

in iudicio speciale.

Ampliabis g Tenebitur. non actio.

hanc. l. v. p. de peculio: sed vt præ-

tū in fideiussor. etiam

de peculio: sed etiam

in condamnatione ad soli-

ūdūm. per

l. C. de fi. pecu. quēsum. in prin.

deiuss. mi. & s. de libe. le. l. si quis

l. fideiussor

reum. s. idem Iul. in fi.

pro vēdito. h Quod. scilicet pecu-

lium est inspiciendum

glo. in. c. fin. tunc &c.

extra de fo-

ro compe.

lib. 6.

* habet.

C Vm is.] c A S V s.

Creditor Titi qui

habet reum Seium ob-

ligatū & fideiussores,

acceptit solutionem ple-

nam ab uno fideiussore.

vtrum possit illi ce-

dere actionem contra

reū? Et videtur q̄ non:

quia facta solutiōe nul-

la remanent aētiones:

ergo nullas cedere po-

test. sed hoc non est verum: quia creditor qui solutionem accepit

non censetur quodammodo pecuniam quam recipit, in solutum

accipere, sed videtur vendere fideiussori nomen debitoris: & ideo

habet aētiones quas cedere tenetur ipsi fideiussori. Fran. Accur.

i Pr̄fstat. quod facere debet: vt &. C. eo. l. cum alter, & infra rem

pup. sal. fo. l. fin. in princ. Sed contra. j. eo. l. vt fideiussor. Solu. vt

ibi in glo. j. Accursius.

k Dici. allegando.

l In solutum. s. creditor: vt sic extinguerentur obligationes omni-

no. secundum quosdam. & intellige quādō incōtinēti post solu-

tionē cedit aētione: vt si ex interuallo, dic hoc aētū in soluendo,

vt postea possit fieri cessio: ne sit contra. j. de sol. Modestinus. vel

etiam dixit soluens, soluo vt cedas: vt. C. de aētio. & obliga. l. j.

m Et ideo habet. hāc est vera: sed eius contraria non. s. quod ideo

teneatur, q̄ habeat aētione: vt. j. de regu. iur. l. nemo ideo. Item

no. quia aētio inutilis cedent erit vtilis ei cui ceditur. Sed quo-

modo hoc? Respon. quia & aliās aētione mandati vel neg. gest.

ff. Nouum.

habet soluēs, efficacē scilicet contra reū, ar. s. ad Velle. quāuis. s. interdum. versi. plane. posset etiā forte repeterē pecuniam, scilicet soluēs à creditore si nō cedat: ar. j. rē ra. ha. l. f. s. f. & de hoc no. C. de iu. do. l. f. circa prin. & facit ad. l. s. de pecu. l. quod debetur. & s. qui. mo. pig. vel h̄yp. sol. l. soluitur. s. si conuenit. & C. eo. l. ij. & j. de fur. si vēdidero. in princ. & j. de sol. Stichum. s. pe. & s. de pec. le. l. dominus Sticho. & s. man. l. Papinianus. & C. de here. ven. l. ex no- minis. & l. emptor. & s. de leg. j. si res. & j. eo. si fideiussores. s. idem re- spon. & s. de tute. & ra. dist. cū pupillus. Itē an in solidum: dic vt. j. de sol. Modestinus. Accur.

S I quis postquam. j. c A-

S vs. Stichus liber.

debebat mihi præstare

operas vsq; ad certum

tempus, quas præstitit.

trāsacto illo tēpore pu-

tans q̄ mihi adhuc de-

beret operas, dedit mi-

hi fideiussorem pro illis

operis. an fideiussor o-

bligetur? Rn q̄ nō: quia

hic fuit error creditis

se teneri, cū nō tenere:

& fideiussio facta per

errorem, nulla est. Fran.

n Erroris. s. facti. s̄ecus

ergo si ex certa scientia:

vt. s. si quis cau. l. sed &

si quis. s. fin. & addē qđ

no. s. mā. si fideiussor. j.

s. quādā. Item cōtra. j.

eo. l. vbiunque. Solu.

ibi interuenit fideiussor

antequā liberetur reus:

hic autē postea. vel ple-

ne dic vt ibi. & facit. C.

de iu. & fac igno. l. cum

testamentum. & l. non

idcirco.

o S I stichum voluisset.

& ita non prioris

obligationis effet acceſ-

sio: sed alia quādā obli-

gatio. & facit supra eo. l.

Græce. s. si quis Stichū.

p A Titio. herede.

q Et ei. s. Titio.

r Exitit. & sic omnis

obligatio extincta est:

vt. s. e. heres à debitore.

s. q̄ si stipulator. & C.

de pac. debitori.

f Nec reus. No. non esse

accessorium sine prin-

cipali.

Accessoriū
sine prin-
cipali esse nō
potest.

V T fideiussor aduersus confi-

deiussorem suum agat, dāda

actio nō est: i. ideōq; si ex duobus

fideiussoribus eiusdem quātitatis,

cum alter eleetus à creditore totū

exsoluet, nec ei cessē sint aētiones:

alter a nec à creditore, nec à con-

fideiussore x conuenietur.

Ab uno ex duobus reis debendi

poteſt dari fideiussor p tota quan-

titate. Pau.

x l. IDEM libro tertio Regularum.

C Vm duo rei constituti sunt:

D siue ab vtroque, siue ab al-

V T fideiussor.] CASVS. Titius debitor meus in. c. dedit mihi duos

fideiussores. conueni vnum fideiussorem: qui mihi totum

debitum soluit. quāero, vtrum debeam cedere aētōem isti fideiussori contra suum cōfideiussorē: Respon. quod non. Fran. Acc.

t Non est. à lege vel à iudice, sed à creditore opposita exceptio sic

vel ante solutionem vel post incontinenti: vel hoc aētō etiam ex

interuallo: vt. j. l. ij. s. idē respon. & s. l. cum is. & l. fideiussoribus.

& C. eo. cū alter. secus in tutoribus qui agunt vtili sine cessione, &

magistratis: vt. s. de tu. & ra. distra. l. j. s. si pupillis. versi. nūc tra-

temus. & s. de neg. gest. ex facto. quare secus? Respon. illi ex ne-

cessitate: hi ex voluntate: ar. C. de neg. gest. tutori. vel ideo quia fi-

deiussor habet regressum contra alium: sed tutor vel magistratus

non. ad quod facit quod no. s. de procu. l. si minor. * in prin. Acc.

u Alter. liberatus alterius solutione.

x cōfideiussore. cui non est cessa aētō.

C Vm duo rei.] CASVS. Titius & Mælius promiserunt mi-

hi. xxx. aureos. viii. cōrum dedit mihi fideiussor. certe ego pos-

M M

[a] l. minor
[25] annis sit.

sum ab eo totam summam exigere, sicut si ambo dedissent istum fideiussorem. Fran. Accur.

a Accipietur. Nam ipse qui eum dat, in solidum conuenitur. & facit supra de duobus reis. l. duos. §. j.

Si fideiussores.] C A S V S . Pamphilus adultus habens curatores

acepit ab eis fideiussores rem pu. sal. fo. post impletam legitimā ætatem curatores & eorum heredes erant soluendo: sed iterum post desierunt esse soluēdo. queritur vtrum fideiussores teneantur? Respon. quod sic. Item fideiussores possunt petere diuidi obligationem. Si ergo vnuſ fideiussorum conuentus & condemnatus fuerit in solidum: si post cōpellatur aetio- ne in factum ex re iudicata conueniri, poterit adhuc petere diuidi actionem, vt cæteri etiā pro parte sua soluant. Fran. Accur.

b Si fideiussores. alijs incipit, fideiussores si in id &c.

c A curatore. qui promisit rem adulti saluam fore.

d Desierit. s. curator.

e Non temere. temere es- set, si daretur. sic supra de proba. si quis liberū. & de diuor. & repu. l. vxores. & j. de regu. iur. l. ea quæ raro.

f Vtilem. nedum dire- etiam. sibi enim imputet quod agere superse- dit cum soluendo fuit: & hic maior factus erat: secus si tunc soluēdo non esset: vt. C. de fideiuss. tut. l. ij. & facit C. de diui. tut. l. j. &. C. de proba. ex persona. & l. de eui. l. rem hereditaria. Sed contra. j. eo. sit fideiussor. * Solu. vt ibi. & facit. j. e. inter. §. s. eo. E. Perr. cum inter. ADDITIO.

a] Bar. hic di- cit esse. l. fi- deiussor. §. fi. §. eo. E. Perr. cum inter. ADDITIO.

Dic quod hic debet discuti heres sicut defunctus: quia fuit habi- tus respectus ad rem: quod appetit, quod discussio debet fieri ipso volente soluere: vt. l. decem. in fine, supra de verborum obliga. sed in. l. fideiussor. in fine, fuit habitus respectus ad personā: quod appetit, quia eo ipso quod est in mora, stipulatio impletur, licet sit soluendo, secundum Bar. hic.

g Desiderare. idem in fideiussoribus: vt. 3. eo. l. fideiussoribus. & l. cum is. Sed cōtra. C. eo. fideiussor. in fin. vbi ante sententiam tan- tum concedit: sed illud in beneficio diuisionis, hic cessionis. vel vt. ibi. Item an in solidum fiat hæc cessio? Respon. vt infra de solu. Modestinus. & facit supra manda. si quis alicui. §. fi. Itē contra. C. fenten. rescin. nō posse. l. peremptorias. sed hic speciale vt perem- ptoria opponatur post sententiam: vt ibi not. Item facit supra nau. capo. stab. l. licet. §. in factum. versi. & si cum.

Si ita fideiussorem.] C A S V S . Dedi tibi decem mutuo. tu das mihi fideiussorem qui ita promittit, fideiubeo pro tali: & promitto. x. corbes vini pro. x. aureis quos ei mutuasti. certe iste fideiussor nō obligatur: quia in aliam speciem est acceptus quām principali. & subiungit rationem: quia licet species possint æstimari pecu- nia, sicut tot aureos dari pro tali re: tamen pecunia non potest fa- ciliter æstimari speciebus. Fran. Accur.

h Quod, id est quia. vel subaudi, de eo.

i Non potest. secus in constitutore: vt. 3. de consti. pecu. l. j. §. antepen. Item ipse debitor: vt. 3. si certum petatur. l. rogasti. licet fideiussor non: vt hic, &. §. eo. Græce. §. si quis Stichum.

k Potest. quia cum merces datur, ih pecunia potest se obligare fi- deiussorem: vt hic innuit. sed contra puto argu. d. §. si quis Stichum.

l Aestimāda est. sequitur ergo vt cum pecunia datur in merce, non possit obligari fideiussor. facit. j. de verbo. signi. l. propeimo- dum. &. C. de constitu. pecu. l. j. §. sed vt. &. §. & neminem. Acc.

Si à Titio.] C A S V S . Stipulatus sum à tē decem, & fideiussorem accepi, postea eandem summam stipulatus fui à Mævio, & alium fideiussorem accepi. di- citur hic quod isti non sūt cōfideiussores: quia sunt diuersarum stipu- lationum accepti. Fran. Accursius.

m Confideiussores. ergo non adiuuantur bene- ficio epistolæ. & facit infra eod. l. inter. §. duo. Sed quid si ab eodē diuersis temporibus? Re- spon. vt infra eo. l. si Ti- tius. ij. Respon.

Si à Titio stipulatus, fideiusso- rem te acceperim: deinde ean- dem pecuniam ab alio stipulatus, alium fideiussorem accipiam: con- fideiussores non erunt: quia di- uersarum stipulationum fideiussores sunt.

Contractus cui non statut, stipu- lationis impedit commissio- ne. Bartolus.

xliii. I A V O L E N V S libro un- decimo Epistularum.

Stipulatus es + opus arbitratu- tuo n. ante certam diem fieri: quod si effectum non esset, quāti- vt efficiatur, opus locasses, tanti fi- deiussores cepisti: & quia opus ef- fectum non erat, o alij P locasti: & cū posterior cōductor satis nō da- ret, q ipse r opus fecisti. r quāro an fideiussor teneatur. Respodit: secūdū ea verba stipulationis quā à te proposita sunt, fideiussores nō tenentur. Non enim r id fecisti, quod in stipulatione cōuenerat: id est opus alij nō locasti: u tametsi r postea locasti. r ea enim locatio quām secutus es, perinde est ac si interposita non esset, z etsi a sta- tim tu opus facere cōpisses. b

Pro vēditore fideiussor postquā est cōdemnatus, agere potest. Bar.

xlv. S C A E V O L A libro sexto Digestorum.

FIdeiussor pro vēditore fun- dorum duorum, altero eui-

eset interposita. Franciscus.

n Arbitratu tuo. quod ad boni viri arbitrium reducitur: vt supra locati. l. si in lege.

o Non erat. elapsō die: quod est necesse. Item necesse est quod ca- dem lege locet: vt. 3. loca. l. item quæritur. §. si in lege.

p Aly. verbotenus tantum. Accursius.

q Non daret. de opere faciendo tuo arbitrio: vt fecerat primus.

r Ipse. id est tu ipse. Accursius.

f Fecisti. & sic ab vtraque locatione recessisti.

t Non enim. facit. C. eo. si creditor.

u Non locasti. cum effectu. Accursius.

x Tametsi. id est quamuis. Accursius.

y Postea locasti. scilicet verbotenus sine effectu.

z Non esset. argu. 3. de in diem addic. l. quod autem. ibi, quasi non videatur &c. & de in rem verso. l. si pro patre. §. versum.

a Et si. repete, & perinde ac si &c. quasi dicat, si nulla etiam verbo-

tenus facta intercessisset. Accursius.

b Cōpisses. quod hic fecisse videris. & facit supra de statulibe. l. Sti-

chum. §. fin.

FIdeiussor.] C A S V S . Ego vendidi tibi duos fundos: & dedi ti- bi fideiussorem pro euictione. contingit q. vnuſ fundus euincit: ideo emptor fecit conueniri fideiussorem: & condemnari in certam summam pecuniæ. ego morior relicto herede. Nunc quæritur, vtrum iste fideiussor possit conuenire heredem meum antequam executio fiat contra eum? Respon. quod recte agere potest.

potest, & iudicis officio continebitur quod ipse fideiussor liberetur à sua fideiussione per heredem meum, scilicet solutione, vel alio modo. Fran. Accur.

a Quantitatē præstandam intra certam diem: quod facere potest: vt. s. de re iudi. l. ij. vel si hoc non dicat, quatuor menses dantur: vt C. de usur. rei iudic. l. ij.

b Agere posse. scilicet fideiussor. Accur.

c Posse. vt & s. mand. l. Lucius. & C. manda. si pro ea.

d Ex iusta causa. i. propter hanc iustā causam.

e Liberetur. solutione, vel alio modo,

C Vm lex. J c a s v s. Vēdidisti mihi rem sacram, quae non potest vendi. l. prohibēte. ego dedi tibi fideiuss. p. preter soluendo. queritur an iste fideiuss. teneatur? Respond. quod nō: quia si fideiuss. cogere tur soluere, ipse ageret contra emporē actionē mandati: & sic reus siue emptor compelle retur soluere ex ea emptione quae non valet. Fran. Accur.

f Cum lex venditionibus. vt venditionibus dolo vel metu extortis: vel quia res est sacra vel religiosa vendita: vt nota. instit. de cōtrahē. empt. s. fina. secus si lex noluit assistere venditoris priuilegiis: vel ratione simili: vt C. de fideiuss. min. l. j. & i. j. & C. de prædi. mi. l. & si is. vel dic vt ibi.

g Actionem. contra fideiussorē intētandam.

h Peruenit. quod es se non debet hoc casu. alias autem non ideo excusatur fideiussor, scilicet quando contractus tenet: quia scilicet possit redire ad teū. & caue tibi: quia in re sacra vendita hæc non est bona ratio, nisi dicās rem vēditorē ignorasse: alias cū ipse teneatur, nō excusat fideiussor propter reū, sed propter se. Item quid in fundo dotali? Respon. forte idem quod & in minore, secundum H. Accur.

S I debitori.] Gloss. ponit casum in princ. huius. l. [s i F I L I V S F A M I L I A S.] Titius filius familias habens peculium stipulatur à Mævio fideiussore cuiusdam, cui vult credere pecuniam: Mævi promittis soluere pecuniam quam mutuauerio illi: ille dicit, promitto. pōst Titius filius familias emancipatur: & tūc mutuat pecuniam. hic queritur, vtrum pater istius Titij possit conuenire reū cui credita est pecunia? Respon. quod non. filius vero poterit eum conuenire. Fran. Accur.

i Fideiussorem accipi. super contractu' super quo tenebatur primo: quia omnis obligatio ciuilis & naturalis translatā est in fiscum vt in heredem: vt C. ad legem Iul. de vi. l. tutoris. & arg. s. ad Trebel. l. Seius. ij. respon. & pro fisco potest accedere fideiussor. post pōnam autem naturaliter obligatur ex contractu factō post deportationem: vt. j. de pōn. l. quidam. in fin. & sic potest accipi pro ea naturali fideiussor: vt. s. de duo. re. l. fi. in fi. quæ est contra. vel ibi mandauit expresse: hic non: quod nil est. vel ibi tenerur: sed sine effectu, vt hic: vel vt ibi. Item secus est in fideiussore captiui: vt. s. de consti. pecu. l. haētenus. Accur.

k Tota. i. omnis, vel vtraque. sic. s. de pact. l. si vñus. s. pactus. & j. de noua. l. quotiens. in fin.

l Credat. id est numeret.

m Si non est reus. alias suo nomine.

n Debet. vt & s. de verb. oblig. l. quidam. Sed contra in eo. tit. l. si filius. Sol. vt ibi. & facit. s. tit. j. l. fina.

ff. Nouum.

ēto conuentus ab emptore, condemnatus est [in] certam quantitatē. a quæsum est, an cum herede vendoris ante diem quo iudicatum facere compelleretur, agere possit. b Respondit, agere quidem posse: c sed ex iusta causa ad officium iudicis pertinere, quo fideiussor aut defendatur, aut liberetur. c

Fideiubēs pro cōtractu per l. reprobato, effectualiter non teneatur. Paulus de Cast.

x l v i . I A V O L E N V S libro decimo ex posterioribus Labonis.

C Vm lex vēditionibus f occurere voluerit, fideiussor quoque liberatur, eo magis, quod per eiusmodi actionē g ad reum peruenitur. h

Pro deportato ex maiori obligatiōne non potest accipi fideiussor. Bartolus.

x l v i i . P A P I N I A N V S libro nono Questionum.

S I debitori deportatio irrogata est, non posse pro eo fideiussorem accipi i scribit Julianus: quasi tota k obligatio contra eum extinta sit.

Si filius numerat post emācipatiōne, adquiritur sibi actio: licet tempore patriæ potestatis fuerit stipulatus. Bar.

Si filius in causa peculiari ita fideiussorem acceperit: Quantam pecuniam credero, fide tua esse iubes? & c

S I titiū.] c a s v s. Titius & Seia simul fideiusserint p quodam Mævio. mulier autē non potest fideiubere propter senatus consul. Velleianū. dabitur ergo actio in Titiu in solidū subducta muliere: quia nulli licet ius ignorare. [H V I C S I M I L I S.] Iste. s. in principio sui clarus est, licet in fine sit obscurus: sed finis eius declaratur per glo.

super verbo, postea, & super verbo, aetatis. Cetera sunt clara. Frā. Acc.

o Muliere. per Velleia.

& in solidū, quando in solidū pro alio tenebatur. aliā si pro parte teneatur pro alio, & pro parte pro se: pro parte extranei tātū subducatur: vt. s. ad Velleia. l. idē est. & l. vir vxori. in fin.

Sed videtur quod etiā quando p extraneo intercessit, p virili subducatur: & alter virili teneatur tātū: vt C. ad Velleia. l. si paternā, quæ est cōtra. Solu. ibi masculus & fœmina animo nouandi intercesserunt pro alio: & non fuit adiectum vt in solidū teneretur singuli: ideoque pro virilibus portionibus tantū sunt obligati. vt. s. de duob⁹ reis. l. reos. s. fin. sed hic Titius & Seia fideiusserunt non animo nouādi: vnde quilibet teneatur in solidū: vt insti. de fideiussor. s. si plures. exempta ergo fœmina à solidō, alter remanet obligatus in solidū.

p Potuerit. scilicet fideiussor. sic. s. de bonorū poss. l. ij. s. bonorū. & s. de dona. cau. mor. l. si is cui. & dixi. s. de iuridi. om. iudi. l. si idem. in gloss. pen. & facit. s. ad Velleia. l. quamuis. Acc.

q Excipere. i. subire.

r Postea. ex interuallo: alioquin postea quām pro eo intercesserat quidam maior: pura Titius.

s Aetatis. nesciebat enim creditor esset ille minor, vel maior: & sic vtrum posset restituī vel non: & ideo voluit vt Titius prim⁹ intercederet, vt sic teneretur in solidū: licet postea appareat istum minorem esse, & restituendum. sed si simul intercederent: restituto minore non teneretur Titius nisi pro parte, secundum Hug. nisi forte sciuit Titius vel facile scire potuit eum fideiussorem minorem, argu. s. prox. respon. Item quid si prius minorem accepit: postea ex interuallo maiorem hoc eodem respectu? Respondeo, idem multo magis. & facit C. de dona. l. sancimus. s. ne autem. Accur.

t Fideiubeat. etiam ex interuallo: non solum simul.

u Confideiussorem. prætentē beneficiū diuisionis ex epistola.

x Facta. vt decem quæ mihi Titius debebat, animo nouandi stipulor à minore dolo à me inducto ad promittendum: quo casu restituto minore non restituitur mihi actio in veterem debitorem: vt hic subiicit. & infra de solutio. l. qui res. s. huic applicatur. Sed contra. C. de reputa. quæ si. in iudi. l. vnica. s. sed & si. sed ibi non fuit creditor in dolo: & ideo non restituitur actio in veterem debitorem. & eodem modo solu. supra ad Velleia. l. quidam. nam & ibi licet sciuit, non tamen fuit in dolo creditor. hic ergo doloso non succurrerit: quia frustra &c. vt supra de mino. l. auxilium. in fin. & l. si ex causa. s. nunc videndum. & supra ad Velleia. l. si decipiendi. & s. ne quid in loco publico. l. ij. s. idem ait si in publico.

S I testamento.] c a s v s. Habebā Titium retum obligatum mihi in decem aureis, & eius fideiussor feci testamentum, in quo liberaui Titium ab isto debito. heres meus homo callidus vult

M M ij

conuenire fideiussorem Titij, quasi ille non sit liberatus in testamento: an possit? Respond. quod non: immo si conueniatur, poterit opponere doli mali exceptio. contra heredem meum. [E X D V O B V S.] Ego eram fideiuss. pro. c. erga Maeium creditorem. mortuus sum relictis duobus heredibus. unus herendum soluit totum debitum,

credens se totum debere, cum tamen non teneretur nisi in parte hereditaria. hic quætitur, utrum alter heres sit liberatus? Videatur primo quod non. & ratio huius est: quia si alter esset liberatus: iste qui soluit, non posset repetrere partem debiti: quod tamen facit: quia condicit id quod soluit ultra partem suam. Item probatur alia ratione: quia si creditor iste qui totum debitum ab uno herede accepit, per errorem credens se teneri ad partis restitutionem, restituerit: non poterit

* Bar. hic dicere: quia erat naturaliter obligatus restituere quod indebitum sicut hic: tum acceperat. Item si duo sunt fideiussores in esse casu ad hoc, qd illa naturalis obligatio qua qui: tenetur ad antidora, impedit repetitionem in debiti soluti. Bolog.

repetitur solutum: quia debitum fuit, licet fideiussores a principio possint iuuari auxilio epistolæ diui Hadriani de obligatione dividenda. si tamen unus totum soluerit, non repetet partem indebitam. [Q V A S I T V M E S T.] Iste. §. satis prolixus est in textu: & nihil intendit dicere quam hoc: Sicut habetur ratio taciti temporis in principali reo quando promittit soluere certo loco: ita habetur ratio in ipso fideiussore rei principalis. Fran. Accur.

a Fideiussorem. vt. §. de exceptio. l. omnes. & C. de exceptio. l. defensiones.

b Quæ prodeesse. scilicet except. & facit. §. de libe. leg. l. ij. & l. si quis reum. §. quid tamen. versi. pacto. ibi. alioquin. & l. quod mihi. vt in poss. lega. l. j. §. si debitori. & §. de do. excep. l. dolo.

c Fideiussoris. qui solus fideiusserat.

d Per errorem. cum pro hereditaria parte teneatur ex. l. duodecim tabu. vt C. si cer. peta. l. j.

e Quidam putant. & bene: vt. j. de solu. l. ex parte.

f Conditionem. indebiti & sine causa pro dimidia.

g Et ideo. id est quia habet conditionem, remanet coheres obligatus. Azo. sed mala ratio. nam & si cesset conditionem, manet obligatus coheres: vt subiicit.

h Coheredem. creditori.

i Conditione. vt quia sciens soluit: vt C. de condit. inde. l. indebitum.

k Obligatum. saltem naturaliter, ex eo quod indebitum accepit.

l Exsoluerit. i. reddiderit. Accur.

m Totum. scilicet viginti.

S I testamento liberatum debitorum heres omittat, fideiussorem autem eius conueniat: proderit exceptio dolifideiussori propter improbitatem heredis, quæ prodeesse b reo debuerat si conueniretur.

Vbi solutum potest repeti, vel redditum teneri: talis solutio non parit liberationem. Bar.

Ex duobus fideiussoribus heredibus si per errorem alter solidum exsoluat: quidam putant habere eum conditionem, & ideo manere obligatum coheredem. Cessante quoque conditione durare obligationem coheredis probant, propterea quod ereditator qui dum se putat obligatum, k partem ei qui totum dedit, exsoluerit, nullam habet conditionem.

Lex duodecim tabularum diuidit obligationem inter heredes ipso iure: ideo quatenus alter ipsorum soluit ultra portionem hereditariam quocumque errore, repetit: sed epistola diui Hadriani non dividit ipso iure: ideo solutum antequam fiat diuisio per iudicem quocumque errore non repetitur.

Quod si duo fideiussores accepti fuerint, verbi gratia in viginti, & alter ex duobus heredibus alterius fideiussoris totum m creditor exsoluerit: habebit quidem decem, quæ ipso iure non debuit, conditionem. an autem & alia quinque milia repetere possit, si fideiussor alter soluendo est, videndum est. Ab initio enim P heres fideiussoris, siue heredes, vt ipse

n Ipso iure. ex lege duodecim tabularum. s. pro parte coheredis.

o Posit. propter auxilium epistolæ.

p Ab initio enim. id est antequam soluat.

q Conueniantur. vt & s. eo. si plures. s. sicut. unde videbatur & in v. dari repetitionem. Accur.

fideiussor, audiendi sunt: vt scilicet pro parte singuli fideiussores qui sunt, conueniantur. Seuerior & utilior est in utroque casu illa sententia, solutionem non indebitæ quantitatis non debere reuocari. quod etiam epistula diui Pij significatur in persona fideiussoris qui totum exsoluerat.

Fideiussor non potest prius conueniri quam reus, vel quam posset ipse si esset reus. Pau. de Cast.

Quæsitum est, an fideiussor qui Capua pecuniam se daturum Romæ promisit, si reus promittendi Capua esset, statim conueniri possit. Dixi, non magis fideiussorem confessim teneri, quam si ipse Capua b spopondisset, cum reus adhuc Capuam peruenire non potuisset: nec ad rem pertinere, quod hoc latere nemo dubitet nondum fideiussorem teneri, quia nec ipse reus promittendi teneretur. nam è contrario quoque si quis responderit, quoniam debitor Capua sit, fideiussorem confessim teneri, non habita ratione taciti proprii temporis: euenturum, vt eo casu fideiussor conueniatur, quo debitor ipse si Romæ fuisset, non conueniretur. Itaque nobis placet, fideiussoram obligationem conditionem taciti temporis ex utriusque persona recuperare, tā rei promittendi, quam ipsius fideiussoris: quoniam aliud respondētibus, contra iuris formam in dūriorem conditionem acceptus intellegetur.

quia reus non tenetur in secundo casu: sed in primo sic: quia nihil minus est idem ius in primo, quod in secundo: primò, propter tacitum tempus suum: secundo, propter tacitum tempus rei.

f Latere. i. hac parte: siue hoc secundo casu. & est prima acuta huius verbis, latere.

g Teneri. hac scilicet ratione, quia &c. quæ cessat in primo casu: sed tamen idem ius est: vt dixi. Accur.

h Econtrario. re vera dicendum est fideiussorem utroque casu non teneri. nam si quis contradixerit, sequitur inconueniens, & generali rationi contrarium.

i Romæ fuisset. ergo nec fideiussor qui Romæ est: ne sit deterioris conditionis quam ipse reus. Io. & facit in authen. de fideiuss. §. j. versi. sed & hoc. ibi. cum utique Papinianus &c. vt. §. de eo quod cer. lo. l. centum.

k Respondētibus. hoc scilicet, quoniam &c.

D Ebitori. CASY stalis est. Vēdidi Titio fundum pro centum. Dipse mihi dedit fideiussorem. postea Titius moriens instituit me heredem, & suum fideiussorem. & sic ista centū debent diuidi pro partibus hereditariis. dicitur hic quod obligatio fideiussoria permititur pro l. & sic fideiussor iste non tenetur nisi in aliis quinquaginta. & sic possum agere contra istum fideiussorem qui est meus.

r In utroque casu. hoc non refertur ad casum vbi ex. l. duodecim tabularum fuit indebitū: sed ad illos quādo ipse fideiussor soluisset omissio auxilio epistolæ, siue heredes eius. nec enim videntur indebita soluta quæ Hadriani epistola retineri poterant: vt. j. eod. l. inter eos fideiussores. quoniam ea post solutionem minime dat repetitionem.

s Exsoluerat. vt nil reperat: licet ante solutionem iuuari per epistolam posset. Sed cōtra. §. de cōdic. indebi. si pœnæ. §. j. sed nomine rei soluit: quod potuit: vt j. eod. inter. §. j.

t Romæ. s. existens. u Capua effet. eo loco quo soluere debet: unde statim cōueniri potest. R.

v Statim. subaudi. an. y Conueniri. sicut ipse reus illico conueniri potest.

z Dixi. licet reus tecum. & protinus. R. o. a Si ipse. scilicet fideiussor.

b Capua. s. existens.

c Spopondisset. scilicet dare. & supple eo casu cum &c.

d Non potuisset. cū alibi esset reus: quo casu reum non teneri statim liqueret. R. vt. §. de verbo. obliga. interdum. in prin. &c. l. si ita stipu. §. Chrysogonus. in fi. §.

e Nec ad rē. id est diceare, non ob. quod in hoc secundo casu est prior ratio pro fideiussore q non teneatur, quam in primo, scilicet recipere.

f Lātere. i. hac parte: siue hoc secundo casu. & est prima acuta huius verbis, latere.

g Teneri. hac scilicet ratione, quia &c. quæ cessat in primo casu:

sed tamen idem ius est: vt dixi. Accur.

h Econtrario. re vera dicendum est fideiussorem utroque casu

non teneri. nam si quis contradixerit, sequitur inconueniens, &

generali rationi contrarium.

i Romæ fuisset. ergo nec fideiussor qui Romæ est: ne sit deterioris conditionis quam ipse reus. Io. & facit in authen. de fideiuss. §. j.

versi. sed & hoc. ibi. cum utique Papinianus &c. vt. §. de eo quod cer. lo. l. centum.

k Respondētibus. hoc scilicet, quoniam &c.

D Ebitori. CASY stalis est. Vēdidi Titio fundum pro centum.

Dipse mihi dedit fideiussorem. postea Titius moriens instituit me heredem, & suum fideiussorem. & sic ista centū debent diuidi pro partibus hereditariis. dicitur hic quod obligatio fideiussoria permititur pro l. & sic fideiussor iste non tenetur nisi in aliis quinquaginta. & sic possum agere contra istum fideiussorem qui est meus.

meus coheres, ad alia quinquaginta: non quidem tanquam contra fideiussorem, quasi actione fideiussoria, sed tanquam contra A coheredem qui tenetur soluere debita pro parte hereditaria. & sic maior obligatio extinguuit minorem. hoc dicit ista satis difficultas lex. Franciscus.

a Accepto coherede. id

est eo qui postea fuit coheres. Nā prius fideiussorem eum acceperam.

b Potestare. vt & supra de lib. leg. si id quod. in

secundo respon. videtur enim hereditas ei soluis

se: vt & infra de solu. l. Stichum. §. aditio. & supra de euict. l. si ei. sed ta

mē non per omnia obtinet successio vim solutionis veræ vel fictæ,

id est acceptilatiōis vel etiā petitionis vel etiā paſti.

Nam solutione ab uno debitore facta omnes liberātur: vt inſtit. quib. mo. toll. obli-

ga. in princ. idē in accep-

tatione vni facta: vt §. de lib. leg. si quis de-

cendens. §. nunc de effe-

ctu. idē in petitione: vt §. de duo. re. l. ij. idem in

pacto factō vni: vt. §. de

pact. l. idem in duobus. & argu. supra de arb. l. si

duo. licet in hoc sit ar-

gu. cōtra supra de duo.

re. l. eandem. §. sed & si

quis. sed per successio-

nem non nisi pro parte:

vt infra eo. Vranius. &

quandoque in nihilo:

vt. §. solu. matri. l. si so-

cer. j. respon.

c Tollit minorem. id est

principalis. accessoriā:

cum fideiussor successit

re pro ea parte. & fa-

cit. C. de pac. l. debitori.

&. §. de duo. re. l. si reus.

Accursius.

I Nter eos.] C A S V S .

Ista. l. docet quādam

conceptionem stipula-

tionis fideiussoria: &

dicit quid quando fi-

deiussores hoc modo promittūt:

ego promitto tibi quicquid Ti-

tio mutuo dederis. solidū, & eius partes:

si sic promittūt ambo fi-

deiussores, certe tunc opus est

beneficio epistolæ diui Hadriani,

vt obligatio diuidatur inter fideiussores.

Si vero fideiussores pro-

mittunt hoc modo: promitto solidum,

aut partes viriles: tunc nō

est opus beneficio diuidendæ obligationis: quia ab initio diuidi-

tur obligatio, cū ista promissio sit disiunctiua. [F I D E I V S S O R .]

Duo erant fideiussores in centum.

vonus fideiussorum soluit suam

partem. quæritur vtrum possit conueniri pro parte residuæ pecu-

niæ? Respon. quid sic: ratio est: quia illa pecunia diuiditur quæ

repetitur esse debita tempore litis contestatæ. tamen si alter fideiussor sit soluendo tempore litis contestatæ, succurririt huic qui

solutus, per exceptionem, si partem suam totam scilicet quinquaginta soluit. [D V O R E I .] Titius & Seius promiserunt mihi

centū aureos: & sic sunt duo rei promittendi. dedit mihi quilibet

fideiussores separatim. fideiussores vtriusque rei volunt me cogere

quid diuidam obligationem inter omnes: an hoc cogar facere?

Respon. quid non, sed bene cogor diuidere inter eos, scilicet cuiusque partis fideiussores. [C R E D I T O R .] Dedi decem mutuo

Titio: ipse dedit mihi pignus, & cum hoc fideiussorē. ego possum

omittere venditionē pignoris: & conuenire fideiussorem: quia in

hoc habeo electionem. [C V M I N T E R .] Vendidi Titio equum

meum pro centū aureis, pro quibus dedit mihi fideiussores duos.

diuīsa est inter eos obligatio. ego facio conueniri fideiussores. v-

nus eorum tempore litis contestatæ non est soluēdo: volo alium

ff. Nouum.

L. I D E M libro trigensimo septimo

Quæſitionem.

Debitor & creditor pro parte dheres extitit. accepto coherede a fideiussore, quod ad ipsius quidem portionem attinet, obligatio ratione confusione intercidit: aut (quod est verius) solutionis potestate: b sed pro parte coheredis obligatio salua est, non fideiussoria, sed hereditaria: quoniā maior tollit minorem. c

Inter fideiussores qui tenentur in solidum, est locus epistolæ: secus si intercesserunt in virile. Bartolus.

L. I D E M libro tertio

Reſponſorum.

Inter eos fideiussores actio diuidenda est, qui solidum & partes viriles fide sua esse iusserrunt. Diuersum erit verbis ita cōceptis: Solidum, aut f partem virile g fide tua esse iubes? tunc enim ab initio non nisi viriles partes singulos debere conueniet.

Quod est solutum, non venit in diuīsionis rationem ex epistola de rigore: secus de æquitate. Bartolus.

Fideiussor h qui partem pecuniae suo nomine vel rei promittēdi soluit: quo minus residui diuīsione facta, portionis i iudicium accipiat, recusare nō debet. k Ea enim quantitatē inter eos qui soluendo sunt, i diuidi cōuenit, quæ litis tempore singuli debet. m Sed

pro totis centum conuenire: an possim? Respon. quid non. postquam enim semel diuīsa est obligatio: non possunt fideiussores in solidum conueniri. Sed ponamus q̄ ego sum minor: an possim restituī contra hanc diuīsionem? Respon. q̄ non: quia sum vsus iure cōmuni: ergo nō possum me dicere deceptū esse. [B O N I S .] Titius dedit. c. mutuo Mævio:

humanius est, si & alter soluendo sit litis cōtestationis tempore, per exceptionē a ei qui soluit, o succurri.

Inter fideiussores diuersorum non est locus beneficio diuīsionis. Bartolus.

Duo rei promittendi separatim fideiussores dederunt. P Inuitus creditor inter omnes fideiussores actiones diuidere non cogitur: sed inter eos dūtaxat, qui pro singulis interuenerunt. q Planè si velit actionem suam inter omnes diuidere, non erit prohibendus: non magis quād si duos reos pro partibus conueniret.

Non cogitur quis prius pignus distrahere, quād ad fideiussorem venire. Bartolus.

Creditor pignus distrahere nō cogitur, f si fideiussorem simpliciter acceptum omissō pignore, velit conuenire.

Facta diuīsione periculum pertinet ad creditorem. Bartolus.

Cum inter fideiussores actione diuīsa, quidam post litem cōtestatam soluēdo esse desierunt: ea res ad onus eius qui soluēdo est, non pertinet: nec auxilio defendetur ætatis actor. non enim deceptus videtur iure communi vsus.

Ficus vt heres fideiussoris potest beneficium diuīsionis implorare. Bartolus.

Bonis damnati fideiussoris fisco vindicatis, inter fideiussores actio postea si diuidi cōperit: vt heredis, i ita fisci z rationem haberi oportet.

rilis: aliās in id quod deest, cessat exceptio. & fa. j. de solu. quoties.

P Dederunt. quod esse potuit: vt. §. de duo. reis. l. duos.

q Interuenerunt. quia illi confideiussores sunt.

r Conueniret. quo casu non est prohibēdus: vt supra de duo. re. l. in

duobus. §. f. & fa. §. eo. tit. l. reos. in prin.

s Non cogitur. quo ad hoc vt suum consequatur. Accursius.

t Simpliciter. secus si in id quod ex pignore redigi non potuerit, acceptus sit: vt. C. eo. l. omissis. vel in id quod ex bonis debitori non possit redigi: vt supra eo. si fideiussores. & facit supra mandat. l. qui mutuam.

u Non pertinet. vt instit. eo. §. si plures. & C. eo. l. liberum. Sed contra. l. reos. Sol. vt ibi.

x Deceptus. vt & C. de in integ. restitu. mino. l. non videtur. & §. de mino. l. verum. §. sciendum. & infra de solu. in pupillo. & C. de transa. de fideicomisso. & fa. j. eo. l. amiss. §. inter.

y vt heredis. de quo constat: vt. §. e. si testamento. §. quid si duo.

z Ita fisci. qui heres videtur: vt. C. ad. l. Iuliā de vi. l. tutoris. sed nō est per omnia: quia si supersit fideiussor, adhuc damnatur ille: & ideo dicit, vt heredis.

A Mis.] C A S V S . Dedi mutuo decem Mævio, pro quibus ipse dedit mihi fideiussorem & pignus. istud pignus perit a pud me ruina, naufragio vel alio fortuito casu. quæritur, cuius sit periculum: Respon. quid rei & fideiussoris. Cætera clara sunt: vt in glo. per. l. omissis. C. e. [INTER FIDEIUS SOR R S .]

M M iiij

Pamphilus pupillus habebat debitorem, & duos fideiussores. obligatio est diuisa inter fideiussores: & sunt condemnati in iudicio. tutores istius pupilli per fraudem vel negligentiam omiserunt persequi actionem iudicati contra fideiussores, intantum quod ipsi fideiussores sunt facti non soluedo. certe damnum pertinebit ad tutores. Si autem diuisa fuerit actio inter fideiussores qui tunc non erant soluedo, ita quod nulla fraus tutoris intercessit: tunc pupillus potest petere restitucionem in integrum contra istam diuisionem sic factam. [FIDEIUSSES.] Locauit tibi praedium in quo erat multa instrumenta rustica. tu dedisti mihi fideiussorem pro mercede locationis. queritur, vtrum iste fideiussor teneatur mihi si forte ista instrumenta sunt deteriorata? Respon. *Pro* sic: nec tantum tenetur propter pensionem locationis. [PLURES.] Titius, Maeius & Sempronius mandauerunt mihi vt mutuarem centrum Gaio: & sic omnes mihi tenentur pro ista summa. cōuenio vnum videlicet Titium, qui aliquo casu à iudice absoluitur. queritur, vtrum alij duo. *I.* Maeius & Sempronius liberētur? Respon. quod non: sed si vnu ex mādatoribus soluat totam summam, omnes alij liberantur. Fran. Accur.

[†] Lud R. in suis sing. fo. 19 singu. s44. reputat istū tex. sing. secunda lec. ad hoc, q̄ si deius. inter cedes, p̄ con duatore do- mus, nō so- lum tenetur a ratione pen- sionis, sed etiā massari- torum, seu etiam supel- lectilium ra- tione. Bolo. a] Vt furro qui est casus fortuitus: vt

Ad fideiussoris. vt ni- hilo minus teneatur a etione personali: non quia non habeat actio- nem mandati. Accurius.

d) Promittendi. ad hunc prorsus: vt. C. de pigno. actio. l. pignus.

e) Potuerit. quod fieri potest: vt. C. eo. l. omisiss.

f) Totum. cum certum sit nihil seruari posse. & facit. s. de tribu. l.

illud. & C. de heredi. insti. l. ij. & s. de optio. lega. l. cum optio.

g) Damnum dabit. vt teneatur tutelae, si in culpa fuerunt: vt. C. ar-

l. C. depo. bi. tute. l. ij. Accurius.

h) soluendo. à principio cum diuidetur: secus si post diuisionem

facti sunt non soluendo: vt. s. l. prox. s. pen.

i) Datus. simpliciter. sed secus si in certa re: vt. s. qui satisda. cog. l.

dē. & in l. si ij. in fin. Accurius.

creditor. C. k) Dotis. quæ prædia cum propriis locauerat maritus, vel mulier,

de pign. act. secundum M. & secundū hoc dic. ob pecuniā, id est ob mercedem

in pecunia consistentem. vel secundū R. & Io. dic dotis. i. instru-

menti prædij: vt & s. de fund. instruct. & instrumen. lega. ij. s. do-

tes. & l. Seia. s. j. Vt enim dos onus matrimonij, sic instrumentum

onus prædij sustinet. & secundū hoc dic ob pecuniā, id est pro-

ppter deteriorationem, vel etiam ob aestimationem: si ponas aesti-

mata data: quod aliquando fit: vt. s. loca. cum fundus.

l) vinculum. alioquin contra: vt. j. eo. si in pignore. & l. si quis pro

eo. s. si nummos.

m) Eligatur. in solidum: ne obstet. C. eo. liberum.

n) Non liberantur. cæteri.

o) Soluta. ab vno: vt & C. eo. l. fina. & l. reos. & supra de constitutu-

pecu. l. item illa. s. fina. & de tu. & ra. distra. l. si ex duabus.

C. Apitis post.] CASVS. Habebam reum quandam in centum, & fideiussores pro eo, accusavi reum criminis capitali: & sic non potuit mihi soluere, quia condemnatus fuit. volo conuenire fideiussores eius: ipsi respondent mihi, Amice, per te factum est quod reus non soluit tibi: quia cum fecisti condemnari de crimi-

ne capitali: quare non volumus tibi soluere. queritur, an fideiussores bene excipiunt? Respon. quod non: quia ego bene feci istum accusando. interest enim reipub. ne maleficia remaneat impunita. Fran. Accurius.

P Postulati. i. accusati rei de criminis capitali post fideiussionem. & sunt genitiui casus.

Q Præscriptionem. quia videbatur, cum sit per creditorem accusantem factum quo minus soluere possit, & nec fideiussores teneantur: sed tamen tenentur, vt hic, & C. eo. l. j. cum enim publice expedit reos puniri: vt. j. de iniu. eū qui. in princ. & j. eo. si à reo. s. fin. ergo qui hoc facit, nullā pœnam vel dispendiū debet pati: vt C. de adul. Gracchus. & s. de ver. obl. qui seruū. & fa. s. vnde cogn. l. cognatis. arg. contra. s. de excep. l. omnes.

S in pignore.] CASVS. Dedi Titio centum mutuo, pro quibus dedit mihi fideiussorē, & etiā pignus. istud tamen pignus erat alienū, vel alij obligatū: & sic ego sum deceptus. queritur, qualiter mihi subueniatur? Respon. debo agere contraria actione pigneratia contra debitorē qui me decepit. an autem fideiussor per istam fraudem teneatur? Respon. quod nō: quia ipse nō obligavit se pro

pignore, sed tantum pro mutuo dato. Fran. Accurius.

r) Creditor. rem alienam vel alij obligatam accipiēdo: vt. s. de pigne. a. & tio. l. tutor. s. contraria.

f) Interest. Interest autem habere æque bonum pignus: quia titius &c. vt institu. de obli. ex delic. s. furti. maxime si est debitum quod pignoris tantum retentione seruari poterat: vt. s. de cōstit. pecu. l. qui autem. s. j.

t) Non poterit. id est non tenebitur.

u) Non enim. bona ratio: vt. j. eo. fideiussores. j. respon.

S Ita stipulatus.] CASVS. Gaius Seius rogauit me vt pecuniam mutuarem Titio. ego respōdi Gaio Seio, promittis ergo mihi quod solues quantamcumque pecuniam quam Titio credidero? ille responderet, promitto. & de hoc fideiussores dedit. ego non vna vice tatum, sed multis vicibus mutuo Titio pecuniam. queritur, vtrum in omnes summas sit Gaius Seius obligatus & fideiussores? Respon. quod sic. Fran. Accurius.

x) Accepero. à Seio. & fa. s. de iudi. l. non quemadmodum.

y) Nempe. id est certe.

z) summas. sic. s. de an. leg. l. cum quidam. & s. de vsu & habita. l. si habitatio. s. vtrū. Sed argu. contra. s. de lega. ii. j. fideicomissa. s. si quis decem. & j. de verbo. sign. boues. s. hoc sermone.

a) Proficere debet. vt & supra de exceptio. l. omnes. & C. de vsur. l. constitutionibus.

S I quis pro eo.] CASVS. Putabam Pamphilū esse libertū: qui iurauit se prestare operas Titio. ego fideiussi pro eo. an teneat? respon.

respon. quod non. [ITEM SI FILIVS.] Planus est. vide glo.
[SI NVMMO.] Habebas apud te summam pecuniae deposita: A
venit quidam & petiit ut mutuares ei pecuniam. Tu eras vir lau-
dis auidus: & non audebas dicere te nullam pecuniam habere: sed
accessisti ad arcum, & dedisti mutuam pecuniam alienam quae a-
pud te erat: & non fuisti

stipulatus illam tibi red-
di: accepisti que fideiussor.
quæratur an iste
fideiussor teneatur? Respon.
quod non. sed ponamus statibus eisdem
terminis, quod iste cui
mutuasti pecuniam, illam consumpsit: & sic
est nata ex hac consum-
ptione certi condicione.
an nunc fideiussor te-
neatur? Respon. quod sic:
quia in omnem cau-
sam videtur fideiussor
acceptus, quae solet ex
ea numeratione oriri
sive nasci. [PRO FVR-
TI ACTIONE.] Sur-
ripuisti mihi librum: &
sic teneris mihi actione
furti. Item dedisti mihi
damnum in aliqua re:
& sic teneris mihi act. l.
Aquil. An pro istis dua-
bus actionibus possim
accipere fideiussorem?
Respon. quod sic. secus
est in act. popularibus.
ratione vide in glo. vlti.
Fran. Accur.

a Non tenebitur. deficit enim principalis, cum non sit libertus: vt supra de ope. liber. l. vt ius
iurandum. in prin. & fa.
supra qui satisda, cog. l.
fin. Sed oppo. quod etiam pro eo qui vere
libertus est, non tenet
intercessio. nam aut hic
fideiussor promittit &
ille daret operas: & tunc
non valet: quia factum
alienum: vt supra de verbo. obliga. l. stipulatio ista. in princip. aut
promisit se præstaturum operas illius: quod videtur impossibile,
vt istius operæ sint illius: vt supra de condic. inde. si non sortem.
§. libertus. Aut dicit, tot operas dabo pro illo: & sic sunt aliae ope-
ræ: vnde non est intercessio: vt supra eo. l. si ita fideiussorem? Respon.
in primo casu verum dicis: in secundo minime: quia non est
de natura impossibile quin possit operas illius præstare. præstat
enim faciendo illum præstare. facere enim videtur, qui per alium
facit. In tertio autem casu similiter forte valeret propter omnino-
modam similitudinem, si eiusdem artis & peritiæ est fideiussor &
reus: vt ar. supra de duo re. l. nemo. sed sic facta intercessio, scilicet
nisi ille dederit tibi tot operas, dabo tibi estimationem, valeret:
nec videtur in aliud fideiubere: quia & in hoc cōdemnaretur reus
operis non præstitis: quia pretium loco rei succedit: vt supra eo. l.
si ita. & l. stipulatus est.

Filius quare
non posse sibi
stipulari à
patre: & idē
in seruo &
domino suo

b Teneret. nam filio stipulante à patre, pater sibi ipsi debitor est
factus: quia sicut ab extraneo stipulando scilicet filius patri ac-
quirit: ita quod à patre stipulatur, patri statim acquiritur. & idem
in seruo stipulante à domino. & si ageret contra fideiussorem,
exciperet, non do tibi: quia & tu mihi teneris actione mandati:
quia pro te fideiussi. non ergo pro eodem apud eundem &c. vt
& infra de solu. l. qui hominem. §. quidam filium. sed secus vbi
pater vel dominus stipulatur à filio vel seruo: quia tunc naturaliter
filius patri tenetur: vt supra de condic. inde. l. frater à fratre. §.
quæsitu. & seruos domino: vt supra de pec. l. nec seruos. & l. quod
seruos. cui naturaliter fideiussor accedit: vt institu. e. circa princ.
Sed hodie videtur quod filius stipulando à patre, potest acci-
pere fideiussorem: cum non patri, sed sibi ipsi quærat filius ex aduen-
titia causa: vt. C. de bon. quæ libe. l. cum oportet. Sed contra vi-
detur institu. de inuti. stipul. §. ei vero qui tuo. Item not. quod
ff. Nouum.

hoc primo casu naturali obligationi non accedit fideiussor: & hoc
ideo, quia ciuilis quæ contra fideiussorem nasceretur, quæreretur
patri: ut dictum est.

c sine stipulatione. secus si stipulatio interuenisse: vt. C. si cer. peta.
l. quamvis.

d Pōponius ait. quia nec
reus tenetur. ad quod
fa. §. de admini. tuto. si
sine herede. j. respon.

e Conditio. vt. §. si cer.
peta. l. nam & si fur.

f Causam. No. in om-
ni. sic. §. quorū legal. l. di-
uersum. j. rñ. & d. l. si si-
regla generali & l. quanti-
tate. proprie. recs. in
l. nomē. & de vſur. si qd
solutioni. §. mora. & §.
de magistra. cōue. l. fi. &
§. eo. amissi. §. fideiussos.
& j. r. pup. sal. fo. l.
si postea. &. C. de pac.
inter empo. l. initio. Itē
not. ex ea. l. ptincipali-
ter. secus si secundario:
vt. §. e. si in pignore. Sed
cōtra hunc. §. j. ad mu-
nicip. l. Lucius. §. pen.
Sol. dic plene vt not. §.
local. quæro.

g Poteſt. vt & j. co. si à
reo. §. fi.

h Populariū. quia fideiussor in eis dari non po-
test. & est ratio: quia qui
eam intendere potest,
non est creditor nisi lit.
contest. vt. j. de popu.
act. l. pe. & de verb. sig.
si cui. nec ergo fideiussor
accipi, nisi extunc:
& nisi pro priuato dam-
no experiatur: vt supra
de procu. l. licet.

F Ideiussor.] CASVS.
F Tu rogasti me vt Tī
tio pecuniam crederem
cum esset Bononiae. &
pro hoc fideiussisti pro
eo. quæreretur, vtrū pos-
sim te conuenire ante-

quam dem pecuniam Titio? Respon. quod non. Fran. Accur.

i Non poteſt. licet possit interrogari vel adhiberi: vt. §. e. l. stipula-
tus sum. §. fina. ratio huius. l. est, ne plus sit in accessione &c.

S I à colono.] CASVS.
Locau fundum meum colono cuidam in
quinq; annos pro certa summa pecunia, & accepi ab eo fideiussorem Mæuium: à quo stipulatus sum hoc modo: Mæui, pro-
mittis mihi quod colonus meus mihi debet in. v. annos? ille re-
spondet, promitto. nunquid tenebitur fideiussor in omnem sum-
mam. v. annoru? Respon. quod sic. [C V M F A C T O.] Titius pro-
misit mihi Stichum seruum: ego petij ab eo Stichum promissum.
ille non soluit: & sic moritur seruus: quapropter ipse reus est in mo-
ra: & est perpetuata obligatio. quæreretur, vtrum contra fideiusso-
res sit etiam perpetuata obligatio? Respon. quod sic: quia factio
rei est obligatio perpetuata. Fran. Accur.

k Accepi. ita: promittis quod ille debebit vsq; ad quinquenniū?
si enim summae sunt expressæ, plures essent stipulationes: vr. §. de
verbo. obliga. l. quod dicitur. & l. pluribus. §. j. quæ est contra. &
facit. §. de dona. causa mortis. l. senatus. §. fina.

l Cum factio suo. vt quia occidit seruum promissum: vel patiendo
interpellationem: vt subiicit. & §. de verbo. obliga. l. si ex legati. &
l. mora. & l. si seruum. §. sequitur. & facit. §. de vſur. l. si quis solu-
tioni. §. mora. Sed arg. contra. §. de eo quod cer. l. centū. sed dic
vt ibi. Item facit. C. de interdic. l. j.

P Aulus respondit.] CASVS.
P Dedi mutuo centum aureos Titio,
pro quibus ipse dedit mihi tres fideiussores: qui mihi dederūt
pignora pro ista summa. vnuis istorum fideiussorum soluit totam
summam: & ideo alij duo fideiussores transtulerunt pignora in istū
qui soluit summam. quæreretur, vtrū iste fideiussor videatur emisse
pignora? Respon. quod non: & ideo fructus pignoru si quos per-
cepit, debent sibi computari in sortem. Fran. Accur.

- a. *Data*, scilicet creditor. Et not. quod in uno contractu erant confideiussores.
 b. *Translatio*, eo quod soluit.
 c. sunt. quod fieri debuit, & etiam in personali cessione: vt not. supra eo. l. vt fideiussor. Accursius.
 d. *Non emptoris*, licet ex lege vel ex pacto potuerit fieri venditio: no tamen iste potuit emere. ad quod est supra manda. l. si mandato. §. j. & de distra. pign. l. ij. & l. cum secundus. §. j. & C. de dolo. l. j. & facit supra de nego. gest. l. fideiussor.
 e. *Sed eius*, scilicet creditoris.

t. *Fruictuum*. vt eos sibi computet in sortem, & in vñuras: vt. C. de pigno. a. l. j. & i. j. non autē eos lucretur quasi ex re sua.

g. *Et usurarum*, à fideiussoribus debitum. scilicet pro eorum portionibus: vt not. infra de solu. l. Modestinus. & facit. C. eod. l. cum alter.

V. *Bicumque*.] c. a. s. v. s. Dediti mutuo. c. aureos Mævio: pro quibus dedit tibi fideiussor. iste ribaldus Mævius accepit quinquennellam: vel cest bonis: & sic est infamis apud bonos & graues infamia facti, & est liberatus pro tempore iure ciuiili: tamen adhuc naturaliter manet obligatus. queritur, vtrum fideiussor adhuc teneatur? Respon. quod sic. Sed ponamus quod tu liberasisti istum Mævium reum per nouationem. dicitur hic quod fideiussor liberatur ipso iure, aut per exceptionem. Franc. Accursius.

n. *Fideiussorem*. Quid ergo si cum in veritate quis debitor erat, vel praescript. vel sententia absolutoria, vel iureiuran. contra creditorem est tutus, vel pacto: quae sunt omnes rei cohaerentes: nūquid ultra tenerit fideiussor? Respon. minime. quamvis enim hic generalibus verbis vtitur Scæuola: tamen de exceptionibus persona cohaerentibus respondere cogimur. aliae enim omnes fideiussoribus dantur: vt. §. de except. l. exceptiones. ij. §. rei. & de iureiur. l. duobus. & de pact. l. fi. & j. eo. l. fideiussores. §. fi. Erit ergo exemplū in deportato vel relegato debitore: vt. C. eo. l. j. nec ob. §. eo. l. si debitori. quia postea ab eo fuit acceptus: vt plene dixi. Item erit hic exemplū in capite minuto minima capit. deminu. vt. §. de ca. demi. l. ij. §. fin. Itē in eo qui cessit bonis: vt instit. de repli. §. fin. Item in eo debitore qui ius iniquum impetravit, vt creditori apud quem dederat fideiussorem, non teneretur. ad quod est §. man. l. idemque. §. generaliter. nō autem in pacto personali reo facto ponas: quia tunc naturalis tolleretur obligatio: vt infra de solu. l. Stichum. §. naturalis. Alij dicunt hic de eo fideiussore dici, qui iam liberato reo etiam prædictis modis liberandi intercessit: quibus obstat. §. eod. l. si quis post. nisi dicas ex carta scientia datum: vt ibi diximus. præterea est contra mentem huius literæ, si consideres: vt patet in fin. l. Tertij dicunt hic reum tempore liberatum. non dico præscriptione legali, sed pacto: vt quia usque ad certum diem voluit teneri, non ultra. nam nihilo minus tenetur naturaliter: & sic fideiussor tenetur: vt argu. supra manda. l. fideiussor. §. fin. quod non placet: quia & tunc est rei cohaerens, nisi expresse de reo tantum fuisset dictum. Quarto posset dici quod etiam de rei cohaerentibus dicat. Sed quod dicit fideiussorem

deiussoribus data a translata b sunt, c non emptoris a loco substitutum videri, sed eius e qui ignorat accepit: & ideo rationem fructuum & usurarum g haberi oportere.

Si debtor liberatur à ciuili, fideiussor cum effectu tenetur: secus si prima iure nouationis tollatur. Bartolus.

LX. SCÆVOLA libro primo
Responsum.

V. Bicumque reus ita liberatur à creditore, vt natura debitum maneat: teneri fideiussorē h respondit. Cum vero genere nouationis transeat obligatio, fideiussorem i aut iure k aut exceptione l liberandum.

Mandans impliciter, videtur mandare in eum locum in quem principalis se soluturum promisit. Bartolus.

LXI. PAVLVS libro quindecimo Responsum.

S. I, vt proponitur, cum pecunia mutua daretur, ita conuenit, vt in Italia solueretur: intellegendum mandatorem quoque simili modo contraxisse. m

Si ad denuntiationem fideiussoris debitor idoneus non exigitur: creditori non imputatur. Bart.

LXII. SCÆVOLA libro quinto
Responsum.

S. I fideiussor creditori denuntiauerit vt debitorem ad soluendam pecuniam compelleret, vel pignus distraheret, isque cest

teneri: dic, sed habet exceptionem quam & teus. Sed in inferiori casu ipso iure liberatur.

- A. i. Transeat in fideiussorem, sed exceptionem habet.
 k. Iure, scilicet ipso.

l. Exceptione, huius alternatiæ prima pars est vera. ad quod est infra de accepti. l. si ex pluribus. Accursius.

S. I ut proponitur.] c. a. s. v. s.

Fideiussor intelligitur contraxisse sicut principalis reus. & ideo si reus accipit pecuniam mutuo in Gallia, vt reddat in Italia: fideiussor tenetur similiter hoc modo. Franciscus Accursius.

m. Contraxisse, scilicet in * Vulgo cre Italia: vt. §. de bo. auct. iudi. pos. l. ij. & facit. §. de aur. & car. lega. l. cum aurum. in fine.

S. I fideiussor.] c. a. s. v. s.

Titus mutauit pecunia Mævio: pro qua dedit sibi fideiussorē & pignus. fideiussor Mævij mandauit Titio creditori vt Mævium compelleret ad soluendum: vel vt saltē pignus venderet. Titius cessauit facere quod fideiussor mādauit. hic queritur, vtrum fideiussor si ab eo petat Titius summam in qua fideiussit, possit creditorē repellere doli mali exceptione, eo quod non fecit quod sibi mandauit? Respon. quod nō. Frac. Accursius.

n. Non posse. nisi fuisse acceptus in id quod à debitore seruari non possit: vt infra eod. l. prox. & supra eod. l. si fideiussores. quae est contra. Sed hic simpliciter fuit acceptus, arg. supra eod. l. inter. §. creditor, &

supra de constituta. pecu. l. vtrum. & supra man. qui mutuam. & l. Quintus. Sed arg. cōtra. §. de euict. l. si cum venditor. Item hodie per auth. prius conuenit reus: vt in auth. de fideiuf. §. j. col. j. an autem ante numerationem, sed post fideiussionem nuntiatione facta creditori ne numeret, proficiat fideiussori: quæstio est sabatina. Hoc autem quod hic dicitur, est ideo, quia non videtur dolo facere qui suo iure vtitur. sed si in necem fideiussoris faciat, contra puto, secundum Azo. & H. arg. §. de rei vind. l. in fundo. & §. de aqua plu. arcen. l. j. §. denique. & l. ij. §. pen. Accursius.

I. Nter creditorem.] c. a. s. v. s. Dedi Titio. c. mutuo, pro quibus obligauit mihi certum pignus: & fecimus pactum quod si non solueret pecuniā, possem vendere pignus: & si minoris esset venditum pignus quam debiti summa esset, residuum creditori solueretur: & de his est acceptus fideiussor. pignus istud est venditū: sed non est totum pretium redactum ex hac venditione. Nunc queritur, vtrum fideiussor teneatur in residuam partem quę non poterat redigi ex hoc pignore? Respon. quod sic. Franc. Accur.

o. Redderetur. id est solueretur à debitore.

p. Redactum esset. nam nec reus ante conueniri potest, quam venditis pignoribus: vt ex præmissa conuentione patet: & sic in id quod ex pignoribus seruari non posset, acceptus videtur: vt & §. eo. l. amissi. in prin. & facit. §. de pact. l. iiiij.

F. Ideiussor.] c. a. s. v. s. Minor. xxv. annis dedit mutuā pecuniam Titio: pro qua accepit fideiussorem. fideiussor iste obtulit pecuniam minori: & cum recipere nollet, depositum eam. queritur, vtrum iste fideiussor poterit agere mandati contra Titium? Respon. quod sic. Franciscus.

q. Poterit, vt & supra manda. l. qui mutuam. §. fideiussor. & facit §. de

supra de mino.l. ait prætor. circa princ. & C. de vſur.l. acceptam.

Sicut reus. **CASVS.** Sicut reus principalis non potest promittit nisi factum proprium, ita neque fideiussor promittit nisi factum proprium. stipulatio ergo fideiussoris debet ita concipi: promittis dare pro Titio? vel, promittis ita esse fide tua? non autem sic: promittis quod reus dabit? Franciscus.

a Promittant. scilicet fideiussores.

b Inutiliter. vt & supra de verbo. obliga. l. stipulatio ista. in princ. & l. inter stipulantem. in princ. & de constit. pecu. l. eum qui. §. Iulia. versic. sed si quis. sed se curaturum. tenet: vt institu. de inuti. stipu. §. si quis alium. sed suum factum quomodo potest promittere fideiussor, quod hic promittit? nam in datione certum est, sed in facto videtur contra supra de verb. obli. l. cum filius. §. si stipulatus. & infra de solu. l. inter. Ad hoc respō. promittit se prestatum fundum. nam tunc propter identitatem rei idem factum videtur in obligatione. vel pone etiam in operis: vt arg. supra de ope. liber. l. si libertus moram. & not. supra eo. l. si quis pro eo. in princ. & de duo. reis. l. nemo.

a) Ange. & **Io. de Imo.** hic reputat ista gl. sing. ad hoc, q. fideiussor potest promittere pce nam ad quā non tenetur debitor prin. tipalis: & obligatur ad eam. Bolog. Add. Bal. in L. qui crimē. pronio, & soluit. quæritur, an Sempronius liberaetur? Respon. quod si ego dominus volo agere act. mandati con. reo. de quo omnino per eūdem in. I. Græcē §. il. Iud. §. eo. de Bal. in. l. si p eo. q. fin. C. manda. b. l. al. de lege cōmissoria.

S. Isernum. **CASVS.** Ego habeo seruum qui fideiussit pro Sempronio, & soluit. queritur, an Sempronius liberaetur? Respon. quod si ego dominus volo agere act. mandati contra Sempronium: tunc ipse Sempronius liberabitur: quia habere ratam videor fideiussionem factam à seruo meo pro Sempronio. Franc. Accursius.

c Fideiussit. ex causa non peculiari: vt supra eo. l. seruu. inscio. **d Liberatur Titius.** contra supra eo. l. sed si serui. Solu. vt ibi. & facit infra rem ra. ha. l. si sine. in princ. & supra de lege com. l. si per emptorem. b. & supra ad Velle. l. pen. & fin. §. pe. & C. de condic. inde. l. indebitum. sed si dominus ratum non habet, non liberaatur Titius: vt d. l. §. eo. sed si serui. & C. de fur. l. j.

E Xceptione. **CASVS.** Fuisti fideiussor pro Seio erga Titium. Titius fecit pactum Seio de non petendo: quæ etiam tibi competebat tanquam fideiussori. Titius te conuenit in iudicio. tu es vſus ista exceptione. tamen iudex non admisit: & sic te per iniuriam damnauit. tu soluisti: & vis agere mandati cōtra Seium reum. an possis? Respon. quod non: quia ista iniuria quam tibi fecit iudex, non est ad alium transferenda: sed debet apud te remanere. Item. l. seq. ponit casum ad longum: & legem sequentem vide per te coniuncta glo. Franc.

e Si culpa tua. maxime. idem est & si sine culpa tua iniuste essemus damnatus. Io. potuit autem iste esse in culpa: vel quia nō appellauit, nec denuntiauit vt posset dominus appellare: vt supra man-

da. l. si procuratorem. §. si ignorantes. vel exceptionem non opposuit: vel oppositam non probauit: vel per minus idoneos testes: vt supra manda. l. idémque. §. generaliter. & C. manda. si pro ea. §. fin. & facit supra de except. do. l. si opera. & supra de euict. l. si per imprudentiam. & de here. vel actio. vend. l. ij. §. solet. & C. man. l. etiam. & supra loca. l. si merces. §. culpæ. Sed argu. contra in eod. titu. l. si fundus. in fin. & supra commo. l. ad eos. & dic iniuste, contra ius scilicet litigatoris, non cōstitutio- nis vel legis: quia tunc nulla esset sententia: vt infra quæ sententia sine ap. l. j. in princip. Item quid in dubio præsumit? Respond. quod fuit in culpa, secūdum Azo. sed puto contra, argu. supra de proba. l. quotiens. §. qui dolo. & not. C. de pign. act. l. si creditor.

f Ideiussores. Non spopondissent. non enim in plus tenentur quæ promiserunt: vt supra eo. l. si in pignore. promiserunt autem indemnitatē reipub. non vltra: vt & infra ad muni. l. quotiens. §. sed & si filius. & l. liber. t. §. fin. & supra de pecu. l. ij. §. fina.

g Fideiussorant. id est fideiubendo promise- riant. Accursius.

h Occupauerat. scilicet fiscus, si non est in text. cessante Romulo soluere quod debebat.

i Conueniebat. scilicet fiscus.

k In vſuras. quas non ipsi promiserant, sed reus sic. aliæ si ipsi promisissent expresse vel simpliciter, tenerentur: vt arg. C. de pact. inter empto. & ven. l. initio. & C. quod cum eo. l. si mādator. & C. eo. l. si fideiussor. & ar. §. de edil. edict. l. Latinus. & no. plene. §. loca. l. quæro.

l Deprecabantur. petentes se absolui, vel non conueniri.

m In sola. hæc erat eorum obligatio. vel dic quod est causa responsionis imperatoris. Accursius.

n Non teneri. facit infra eo. l. finali. Accursius.

o In vſuras. quæ possunt peti, non aliæ: vt infra de solu. l. in his. §. imperator.

p Pignorum. vt supra de pigno. aet. l. cum & sortis. & C. de vſur. l. si vſuras.

q Non possunt. vt. §. de pactis. l. fin. & §. eo. l. si quis postquam.

r T Vtor. Exigere debet. facit supra de nego. gest. l. qui sine. & l. diuortio. & l. fina autem. in princ. & de petit. here. sed & si lege. §. quod ait senatus. versic. sed & culpa. & de admini. tuto. ita autem. §. debitor. & supra manda. l. si negotia. & §. de tute. & ra. distra. l. sed non dantur.

t Erat. quia ad tempus fideiussit: vt & supra manda. l. si fideiussor. j. §. fina. Accursius.

u Nomine. prioris scilicet obligationis.

v Ex fideiussione. quantum ad actionem, durante tamen eadem causa. & facit. C. de here. tu. l. ij.

x Liberatus est. à fideiussione.

a Dixi. sic supra de in rem ver.l. si filius.

b Hæret. id est inhæret.

c In veraque. id est in illa ex qua potest conuenire fideiussorem, & in illa ex qua potest conuenire reum principalem. & hoc probat alij, id est in obligatione fideiussoria, & in tutelæ.

d Obligatione. quia adhuc erat obligatus.

e Et non titulus. id est tutelæ, & cætera. & facit supra de dona.l. qui id quod. & C.ad Mædo.l.iij. sed arg. contra s. de pecu. l. iij. idem scribit. **ADDITIO.** Tu dic secundum Bart. hic quod in contrario ex mutatione tituli mutatur ratio legis: sed hic ex mutatione tituli nō mutatur ratio legis.

f Sed debiti causa. id est quod debetur ex causa fideiussionis, licet soluat ex causa tutelæ.

g Pupillo. vnde videbatur non liberari, sed tamen liberatur, & reum liberat.

h Non potest. scilicet alias quodam debitum esset suum principale: vt supra de aucto. tuto.l. finali. quæ est contra. sed hic accessorium est. vel hic cum soluit nomine rei qui tenebatur adhuc, non pro se iam tempore liberato: ibi pro se & pro sua obligatione. & hoc hic subiicit. & facit ad hoc supra manda. l. Papinius. Item contra supra de administrat. tuto. l. quoties. s. sicut. vbi indistincte dicit soluere etiam pro se. Solu. ibi cum iudice, secundum Io. Accursius.

i Pro Titio. principali debitore. secus ergo si pro se. & facit supra de contrahen. empt. l. fistulas. s. j. & supra de nego. gestis. l. cum pecuniam.

k Maxime eum. Titium, quia adhuc non erat tēpore liberatus: alias secus & si ipse esset tēpore liberatus: vt supra manda. l. si fideiussor. j. s. j. & s. fina.

Si à reo. **j. c. a. s. v.** Stipulatus sum à Mævio decem si nauis ex Asia venerit. potero te fideiussorem accipere sub alia conditione, si Titius consul factus fuerit. hoc tamen ita, si eas cōditiones coniungā, sic dicendo: si nauis ex Asia venerit, & Titius consul factus fuerit. Si vero eas disiungam dicendo: si nauis ex Asia venerit, vel Titius consul factus fuerit: tunc fideiussor non obligatur, quia est acceptus in diuiriorem causam. facilius enim existaret illa vel illa conditione quam ambæ simul. igitur, &c. **[s v b d i v e r s i s.]** Stipulatus sum à Titio centum sub conditione, si imperator in Italiam venerit. & accepi ab eo fideiussorem sub alia conditione, si dux Mediolani Florentiam venerit. refert hic quæ conditione prior extiterit. nam si conditione ipsius rei primo extiterit: fideiussor ita demum tenebitur, quando eius conditione extiterit quam ab initio reus pure promiserit, & fideiussor sit acceptus sub conditione. Item econtra si conditione fideiussoris prior extiterit, non tenetur: quasi à principio pure acceptus sit: reus vero sub conditione. **[s i R E O.]** Stipulatus sum à te fundum Cornelianum, & accepi à te fideiussoriē pro vſufructu. queritur, vtrum fideiussor sit obligatus quasi in minus fideiusserit: vel non

obligetur, quasi in aliam rem sit acceptus quam reus principalis. Item alia dubitatio est, vtrum vſufructus sit pars rei: an aliud aliquid. tamen finaliter respon. cum vſufru. sit ius fundi: fideiussor qui pro vſufructu fideiussit, teneri debet. **[A D D I T I O.]** Seruus potest fideiussor accipi: ita vt etiam dominus possit accipere ab eo fideiussorē in id quod sibi debetur. **[S I A F V R I O S O.]** Planus est. **[I L L V D Q V O D.]** Est cōmune prouerbiū, quod fideiussor maleficiorū accipi non potest. hoc dictū non taliter intelligendum est, q ille cui furtū factū est, nō possit accipere fideiussorē à fure de re sibi restituēda: sed est intelligendū, si duo vel plures furtū fecerint, nō possunt sibi inuicē dare fideiussores de re furtua diuidēda. Item si quem hortatus fuero vt furtum faciat; nō potest à me fideiussorem accipere ne furti conueniatur. & est ratio: quia ista est turpis societas: & turpis societatis nulla est obligatio; & p consequēs nullus fideiussor. Frāc. Acc.

l Coniungā. per copulatiuam coniunctionē.

m Teneatur. & sic apparet conditio fideiussoris leuior.

n Disiungā. per disiunctiū cōiunctionē: vbi alterū extare satis est: vt. s. de ver. obli. l. si ita quis stipuletur. Accur.

o Nec ob id. id est & ob id, nam, &c. quia in diuiriorem causam accipi non potest.

p Extiterit. sub qua pmisit reus & fideiussor.

q Adprehendi. fideiussor in obligatione.

r Si communis. sub qua re & fideiussor pmisit.

f Magis est. arg. contra id quod no. s. eo. l. Grēc. s. illud. sed refert in quantitate vel tēpore: vel quando in qualitate sit plus vel minus.

t Inuicta. scilicet prior extiterit.

u si statim. sic. s. de nau. fœn. l. nihil. & de vulga. substit. l. fin. s. Titius. sed arg. contra. s. ad. l. Falc. l. verbis. Accur. **ADDITIO.** Dic quod hic euentus inspicitur quo ad impediendam actionem nasci ex hoc contractu: non quo ad tollendam aliam actionem ad eundem effectum tendentem: vt not. per Dy. in. c. actus legiti. de reg. iur. lib. vj. secundum Bart. hic.

x Obligato. quo casu non suspenditur: sed statim non valet: licet sit aliud in constit. pecu. vt. s. de constit. pecu. l. id quod sub.

y Non teneri. videtur enim pro parte intercessisse: vt. s. eo. l. fideiussores. & s. de verb. obli. l. qui vſufructū. & s. de vſufru. l. iij. sed contra. j. de accepti & per iusurandum. s. illud. Solu. vt ibi.

z Accipiat. vt & s. eo. l. si quis pro eo. s. j. & instit. eo. in princ.

a Impedit. ad hoc vt domino queratur obligatio: & sic obtinet seruus vicem duorum. sed respon. ipse non videtur stipulatus: imò dominus: quia vox serui, vox domini est: vt instit. de inuti. stip. s. post mortem. in princ.

b Certum est. nisi forte scienter intercessit: vt supra de mino. l. in causæ. in princip. quod non puto: cum principalis non teneat: vt hic, & instit. de inuti. stip. s. furiosus. & s. de verbo. oblig. l. is cui. & adde quod not. s. eo. l. Marcellus. Accursius.

Obligato.

a Obligato. vt cum obligatio venit ex re: vt supra de act. & obli.
1. furiosus. vel etiam ante obligationem: vt institu. qui. non est A
permis. face. test. §. item furiosi.

b Magna ratio. alias magis. & facit. §. ad legem Aquiliā. ita vulne-
ratus. &. §. de pact. l. si vnu. §. pacta quæ turpem. & propter hoc
fideiussor potest adhi-
beri: vt &. §. eo. l. Græcē.
§. sed & si ex delicto. &
l. si quis pro eo. §. fin.

c Potius. scilicet intel-
ligi debet id quod dici-
tur vulgo.

d Cum alio cū quo. alias
deest cum quo: & tunc

¶ Cave ne te
fallat Barto.
dicitu nimis
generale.
admittitur
enim in cau-
sis criminali-
bus fideiussor:
vt in. l. j.
cū ibi no. j.
de cust. reo.
sed verū est
hoc quātum
ad pecunam
pecuniariā,
non autem
quantum ad
corporalē.
vt no. glo. in
cū homo.
24. q. s. & Pa-
nor. in rubr.
de fideiussor.
& Alex. in al-
leg. l. si quis.
hic autem. s.
debet intelli-
gi quando
pœna est
corporalis,
ad quam nō
potest se ob-
ligare: vt per
glos. in præ-
alle. c. cum
homo. Bald.
in. l. r. C. ne
fidei. do. dē
tetur. & in. l.
quoties. de
noxa. & An-
gel. in tract.
malefi. in gl.
in verb. fide-
iussit. ī prin.

f Posit. facit institut.
manda. §. illud.

g In quibus casibus. duo.

h Societas. Eset autem
hæc societas quodam-
modo. si quotam partē
damni vel partē rei sub-
tractæ per pactū reha-
beret. facit. §. pro soc. l.
qđ autē. & l. nec quic-
quam. & l. nec præter-
mittendū. & §. manda.

i l. si remunerandi. §. rei
turpis. & §. de cōtrahē.
empt. l. quod s̄ape. §. j.
versic. veneni. & l. si in
emptione. §. item si em-
ptor. & §. de tute. & ra.
distra. l. j. §. non tantū.

k Ranius. man-
dator.

l Rufo. propria nomi-
na debitorum.

m Hane ra-
tionē elegā-
ter explicat
Gell. lib. 6.
noct. Att. ca.
14.

n Flo. Gra-
nius.
* essent. al.
sistent.

o Bona. Pollionis pone.

p Successerat. antequam Pollionis bona ad eum venirent.

q Mandator. Vranio.

r Creditori. Aurelio.

s Debitori. Polloni.

t Fideiussorem. de quo constat: vt. C. de solu. l. ij.

u Non liberetur. non secura satisfactione: vt supra eod. l. si man-
dato meo. in fin.

v Creditor. quale est hic cum ille qui creditori successerit. suc-
dit postea debitori.

w Obligatione. scilicet principali: vt. s. cod. l. si debitori creditor.
& j. de solu. l. Stichum. §. aditio. & §. de euict. l. si ei. §. fin. & C. de
pact. l. debitori. vbi distinx plene.

x vel. propriè. vel pro saltē pone. & not. hic & j. prox. versic.
& puto. ibi. quia non possunt. & c. & §. ad Velle. l. tutor. in prin. &
j. de solu. l. qui hominem. §. quidā. Et no. quòd hic est ratio qua-
re alter in solidum vel in partem remanet obligatus: vt. j. dicit. at
vbi in rem sit liberatio. tunc etiam alter liberatur: vt in contrariis
§. de arbi. l. si duo. & de libe. lega. l. iiii. §. nunc de effectu.

y Exiterit heres creditor. id est qui factus est creditor. quia suc-
cessit creditori.

z Persona liberari. i. mādator non tenebitur propter illius personā.

obligato * fideiussorem acce-
pero , tenetur fideiussor.

**Pro maleficiis non potest ac-
dere fideiussor, sed pro obligatio-
nibus descendantibus ex malefi-
cio sic. Bartolus.**

Id + quod volgo dictū est. ma-
leficiorum fideiussorem accipi nō
posse: non sic intellegi debet. vt in
pœnā furti is cui furtum factū est.
fideiussorē accipere non possit (nā
pœnas ob maleficia solui. magna
ratio b * suadet) sed ita potius. c
vt quis cum alio cum quo d furtū
admisit. in partē quā ex furto sibi
restitui desiderat. fideiussorē obliga-
re non possit: & qui c alieno
hortatu ad furtū faciendū proue-
ctus est. ne in furti pœna ab eo qui
hortatus est. fideiussorē accipere
possit. f in quibus casibus g illa
ratio impedit fideiussorē obligari.
quia scilicet in nullā rationē adhi-
betur fideiussor: cum flagitioſe rei
societas h coita nullā vim habet.

**Per confusione persona ab obli-
gatione eximitur: & eius accessio-
riæ obligationes: secus in correis
principaliter obligatis, quia in
obligatione remanent. Bart.**

**LXXI. PAVLVS libro quarto
Questionum.**

VRanius i + Antoninus pro
Iulio Pollione & Iulio Ru-
fo k pecuniā mutuam accipienti-
bus. ita vt duo rei eiusdem debiti
fuerint. * apud Aureliū Palmā l
mandator extitit. m Iulij bona n
ad fiscū venerunt: similiter & cre-
ditori fiscus successerat. o Māda-
tor p allegabat se liberatū iure cō-
fusionis: quia fiscus tā creditori q
quām debitori r successerat. Et

b Quia non possunt. vt supra proxi. respon. Accursius.

c Remaneant. quod ergo impedit faciēdum. destruit iam factum.
de hoc dixi supra de his qui sunt sui vel alie. iur. l. patre.

d Alterum. quia tantum persona eximitur. Ioan.

e Non liberari. Sed obligatus remanet. cum distinctione tamen:
vt. j. statim ibi. cum al-
tero. &c. Accursius.

f Eius. ipso iure quan-
tum ad eius personam.
sed exceptione sic sal-
tem, quia non potest
actio ei cedi.

g Quia is. scilicet qui
mādator extiterat pro
vtroque.

h Vel creditore. qui de-
bitori succedit: hoc est
fiscū supple vel alium
debitorē superstitem.
nam cum in solidū pro
eo teneatur. in solidum
eum conueniret man-
dati: vt supra eo. l. cum
duo rei. sed quomodo
cum eligeret. cum pro
eo non repeatur: vt su-
pra proxi. §: Sed respō.
expone scilicet liberari
per exceptionē. nō ipso
iure. scilicet fideiussor-
rem: arg. j. proxi. §.

i Exceptionem. in to-
tum debitum. secundū
has leges. quia man-
dator potest eligere in
solidum vnum de reis.
sed cum hodie pro par-
te debeat agere: vt in
authent. de duo. re. in
princ. habet exceptio-

Fran. Are.

in. l. ex du-

bus. l. in vlti.

textū exclā-

mat sing. ad

hoc. q. licet

aliás dolofa-

cit qui petit

rem quā re-

stitutur est:

cum contra

cū possit ta-

sed ipse dicit hic fuisse

actum vt non videan-

tur fideiubere. & pro

eo. s. de duo. re. l. reos.

matr. & in. l.

que est huic contra. sed

hoc dic vt not. supra ad

Velle. l. vir vxori. in fin.

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

potest ei ob-

iici hæc ex-

ceptio. Bart.

de except. .

do. tamē hoc

nō habet ve-

rum quādo

agit ex per-

sona appria:

sed ex iure

alterius non

a. Pactum. cum creditore, & hoc ignorante fideiussore: ideoque agit fideiussor: vt. s. manda. l. si fideiussor. j. & l. si procurator. §. A si ignorantes. vel dic fuisse personale pactū: vt. s. de pactis. l. nisi.

ADDITIO. Dic aliter secundū Bart. quod hic fuit factū pactum vni ex correis debēdi: ita quod nō prodest alteri reo: & fideiussor soluit pro eo qui remanet sic obligatus: & habet actionē etiam contra liberatū, per rationem in tex. quia nō poterit auferre accusacionem mandatori qui contemplatione vtriusque intercessit: vt per eundem Barto. hic.

b. Pactus est. scilicet creditor. Accursius.

c. Alienam. s. vertente inter mandatori & reū promittendi. Accur.

d. Placet mandatorem. potest dici quod mādator & fenerator supponat pro eodem. quasi dicat quod etiam si vnu fenerator mandet alij de mutuādō extraneo, tamē tenetur. Vel dic verius quod mandatarius non per se, sed per aliū creditorē suum vel alterius facit numerationem: sed ipse fecisse videtur: vt. & s. de adimito. l. ita autem. §. gesisse. & ad hoc. s. si certi. l. certi condicō. §. si nummos. Accur.

Si fideiussori.] **CASVS.** Acceperam à Titio debitore meo fideiussorem sub condi. & ad diem, scilicet quod teneretur usque ad mortem suā. pendente condit. ego acceptum fero ei: & interim ipse moritur. dicitur hic quod ego statim possum petere à reo: quia licet postea existat conditio, hoc nihil prodest. Franciscus Accursius.

e. sub hoc modo. & ita sub conditione & ad diem: vt supra de a&t. & oblig. l. obligationum fere. Accursius.

f. Fuerit. per quem etiam reus liberatur: vt infra de accept. l. & per iusurandum. §. & si fideiussori. Accursius.

g. Possum. quid enim bonum est expectare condit. &c. vt hic, & supra ad Velleia. l. aliquando. §. fina. Accursius.

h. Iam mortui. si autem viuo eo existeret, simul obligaretur & liberaretur: vt. j. titu. j. l. quotiens. & per eum etiam reus: vt. j. de accept. & per iusurandum. §. & si fideiussori. Item in persona heredis non committitur stipulatio: quia sic actum erat. Accursius.

Cvm procurator.] **CASVS.** Procurator meus vindicabat quendam fundum à Titio, & dedit fideiussores me ratum habiturum quod fecisset. victus est procurator meus. ego postea reuersus iterum egi, & obtinui. possessor non vult restituere possessionem: ideoque delatum est mihi iuramentum in item, & ipse possessor condemnatus est in magna mulcta. nunc queritur, vtrum fideiussores rei debeant conueniri pro ista mulcta? Respō. quod non. non enim debet imputari fideiussoribus quod ipse reus pœnam sustinet pro sua contumacia. Franc.

i. Agebat. ad quod facit. C. de procur. l. quia absente. & ff. de procura. l. Pomponius. §. sed & is. & l. qui absentem.

k. Magno. quia fuit delatum iuramentum in item.

l. Non tenentur. qui teneretur si statim restituisset. & ad hoc facit s. eo. l. fideiussores. & s. de procur. l. qui proprio. §. procurator vt in cæteris. de eo quod cer. loco. l. centū. & de in lit. iuran. l. j. & ad l. Fal. cum pater. §. legato. & s. de euic. l. hoc iure. & l. Herennius.

DE NOVATIONIBVS, ET DELEGATIO.

Dictū est de obligationibus principalibus & accessoriis qualiter contrahuntur, nūc qualiter tollātur, & primo per nouationē, et no. q. per delegationē fit nouatio: vt. j. eo. l. delegare. l. id est tamē posuit genus & specie, quia maxime tractat de ea nouatione quae sit per delegationē, sic. C. de fer. & aqua, in rubr.

Nouari solebat obligatio vel in verborū obligationē vel in obligationē non minum, ut Theophilus scribit. hodie igitur sublata obligatio nominū, nouatio tantum fit per stipulationē. Imo & nudo consenſu in l. singularia. De rebus credit. quod Africarus merito reprehendit. Sed omnis tamen obligatio transire in nouationem potest. ergo hic etiam titulus communis est omnium obligationū. & est nouatio, mutatio debitoris vel causa debendi. Mutatio rei debita nouationē non facit. ac preterea ut conferatur ea cū delegatione, nouatio est nouatio debitoris, delegatio nouatio creditoris simul ac debitoris, qua etiam fit per stipulationē, vel per litis contestationem, ut si in cuius cessa actionē, litem contestetur cū meo debitore. l. 2. C. De obli. & act. Priori genere volens delegatur, posteriori iniuitus. In l. solutione. De solut. nō est delegatio, sed agente nullo iure eo cui cessa nō est actio, offert se liti quasi debitor qui nō est debitor, quo genere verus debitor per exceptionē liberatur, non ipso iure. l. 2. C. de pact. l. qui servū. s. De inter. in iur. fac. Per delegationē liberatio contingit ipso iure, si iussero debitorum meū creditori meo promittere, quod in sū propriè delegatio est, nō si iussero solvere, et is scilicet in sū meū secutus animo libēs promiserit. Ut autē delegatio etiā fit p. litis contestationē, consequē est & nouationē fieri per litis contestationē. Omnis enim delegatio, nouatio est, ex parte delegati. & necessaria quidē. l. vlti. De Flo. pro separat. Per stipulationē est voluntariae & hac sola p. prie nouatio vel delegatio. Cuia.

Nouatio.] **CASVS.** Iurisconsultus tractaturus de nouationibus, more sapientis philosophi, ne procedamus per ignota, docet nos quid sit nouatio. dicit enim quod nouatio nihil aliud est quam prioris obligationis in secundā transfusio, siue translatio. Nec refert qualis sit obligatio: quia omnis obligatio potest nouari: dummodo secunda in quā fit translatio, teneat ciuiliter vel naturaliter. Et omnes res possunt transire in nouationē. & debet hoc expressè agi vt fiat nouatio, aliās erunt duæ obligations. Item prodigus cui bonis interdictū est, vel furiosus non potest nouare obligationem, nisi faciat conditionem suam meliorem. hoc dicit cum. l. se. & seq. Franc. Accursius.

m. Nouatio. effectum iuris vocat nouationem. Et not. quod voluntariam nouationem describit, non necessariam.

n. Ciuilis. supple & naturalem. in ciuilis enim tantum nō potest transferri. nam cum fiat per stipulationem: vt. C. eod. l. j. & instit. co. a. §. præterea. in princ. & stipulatio habet consensum: & sic naturale vinculum: vt. s. de pact. l. j. in fin. patet quod non transit in ciuilis tantum. Sed secundum Al. in stipulatione non est naturale vinculum: & sic fit in ciuilis tantum, secundum eum: vt not. in. d. l. j. de pactis. Item in ciuilis tantum videtur fieri per contestationem litis: vt. j. eo. l. delegare. j.

o. Transfusio. quando in eandem personam.

p. Translatio. quando in aliam.

q. Constitutatur. ex hoc patet manifeste quod si in seruo animo nouandi stipulor, non liberatur prior debitor: quia cum sit intercessio, non obligatur seruus etiam naturaliter: ergo nulla est secunda, in quam prior transferatur: vt. s. tit. j. l. seruus inscio. & l. ij. quod secus est in pupillo: vt in fin. huius. l.

r. Nouatio enim. alludit vocabulo. sic. s. de acquir. pos. l. j. in prin. & potest de qualibet nouatione dici.

s. Naturalis. tantum, pura contracta cum seruo vel pupillo sine auctoritate tutoris.

t. Ciulis. supple & naturalis, vel etiā ciulis tantum: puta literis. nā. quæcunq; sit, dummodo petitionē det, vel repetitionē prohibeat.

Aut ciuiliter.

a. Aut ciuiliter.hoc expone vt supra.

b. Aut naturaliter.scilicet tantum.

c. Promiserit.hoc cōstat,q̄ pupillo p̄mittēte & naturaliter se obligāte loco primi,fit nouatio:vt hic,& insti qui.mo.toll. oblig. §. præterea.Sed quæritur quādō dicitur naturaliter tantū obligari:nā hic & ad.l.Fal.l.si pu-

pillus,dicitur q̄ natura-liter obligatur pupill⁹, sed. s̄.de act. & oblig.l. pupillus. & de condic⁹ inde. l. quod pupillus. quæ sunt cōtra . dicitur q̄ nec naturaliter . Ad hoc dicunt quidā , si est proximus pubertati, vt quia habet. x. annos & dimidiū . s̄. naturaliter obligatur , & ita hic . si habet min⁹:tūc nō, etiā si eset locupletior. Alij non ætate prædictā, sed si aliquid ad eum perue-niat,cōsiderāt,vt sic teneat naturaliter , vel nō.Tertij, vt M. exigūt vtrūque vt naturaliter teneat. s. q̄ sit pxim⁹ pubertati: & q̄ ad eum

† Limitabis hanc. l. per glo.in.l. fin. & quod ibi no.C.eod.vt fallat hæc lit.tribus ca-fib. de quib⁹ ibi, & in.l. fo-lutionem. j. de solu.

verbis,an re,an consensu.Qualif-cunq; igitur obligatio sit quæ pre-cessit,nouari verbis potest:dūmo-do sequens obligatio aut ciuiliter teneat, aut naturaliter: b vt-puta si pupillus sine tutoris aucto-ritate promiserit. c

Omnis obligatio potest nouari, sitamen hoc agatur.Bar.

ii. IDEM libro quadragensi-mo-octauo ad Sabinum.

OMNES res d transire in noua-tionē possunt. Quodcūque b enim siue verbis contractū est, siue non verbis, c nouari potest,& trāsire in verborū obligationē ex quacunque obligatione:dūmodo sciamus nouationē ita demū fieri, si hoc agatur, f vt nouetur obligatio. Cæterum si non hoc agatur,duæ crunt g obligationes.

Qui non potest alienare, nō po-test etiam nouare: nisi conditio sua efficiatur melior.Pau.

iii. POMONIVS libro pri-mo ad Sabinum.

CVi bonis interdictū est,noua-re obligationē suā nō potest: nismeliore h suā cōditionē fecerit.

In obligationib⁹ quæ cōtrahūtur super rebus inseparabilibus à per-sona,nō cadit vera obligatio.Bar.

iv. VLPIANVS libro quinto ad Sabinum.

SI vsusfructus debitorē i meū delegauero k tibi, nō nouatur

impuberes,si autē est adultus nō habēs curatōrē : tūc ciuiliter & naturaliter, sed potest restitu si habet curatōrē. idē in eo quod in pupillo:vt C.de resti.min.l.si curatōrē habēs,vbicunq; autem di-xi ex pæcto pupillum naturaliter obligari tantum : tenebitur etiā ciuiliter,si locupletior est:vt. s̄. commo.l.sed mihi.in prin.

d. **O**MNES res .quæ aliās possunt subiici dominio nostro:vt insti-de inuti.stip.in prin.sic. s̄.si ser.vin.l.siquando. s̄.j.

e. Non verbis.sed alio quoconque modo:vt. s̄.l.proxi.

f. Agatur,expressè vel tacitè : de quibus est exemplum institut. quib⁹ mo.tol.obli. s̄.præterea.sed hodie expressè tantum: vt C.e. l.fi. sed si tantum fieret tacitè,etiam dicam hodie competere ex-ceptionem:vt. j.de præto.stipu.l.penul.

g. Erunt.sed exactione facta,per vnam alia tollitur: vt. j.eod. l.fi Stichum. s̄.fi.Io.& facit. s̄.de re iudi.l.si se. s̄.si ex conuentione.

h. **C**Vi bonis . Nisi meliorem . vt si à locuplete sit stipulatus quod possit:vt sic dicatur melior,id est non deterior:vt. j. de solu. l. in pupillo.& argu. s̄.de dol.l.non debet.in fin.& facit. s̄. de verbo. obli.l.is cui.

Ivsusfructus.] CASVS. Titius debebat mihi vsumfructum salicuius fundi. quæritur , an ipsum delegare possim alij ita vt nouetur obligatio mea?Respon. quād non : licet si ab eo petam, possit me repellere doli mali except. non solum potest me repel-lere interim quād manet vsusfru.apud eum cui delegau, sed etiā si finitus fuerit apud eum.& ratio est,quia si vsusfructus mansi-set apud me,me mortuo rediret ad eum qui promisit eum . Cum autem soluit ipsum alteri cui delegatus est,manet etiam apud ip-sum me mortuo . bene ergo est quād vbi est onus , ibi debet esse commodum.hoc idem dicēdum est in qualibet obligatione quæ personæ cohæret.Fran.

i. **D**ebitorē,id est qui mihi vsumfructum debebat, nondum ta-

men constitutum,vel per patientiam traditum.

k. **D**elegañero . improprie ponitur hoc verbum . nam si propriē fuisset delegatio , & sic nouatio : mota eset obligatio mea,& à me liberatus eset debitor.solūmodo ergo promisit alij me man-dante . vel dic quād propriē ponitur, sed tamen mea obligatio

non nouetur : quia im-possible est vt à me se-paretur,quia hoc ius co-hæret personæ meæ. sic s̄.de iure do.l.si mulier. ij. s̄.ex asse.

l. **V**el in factum . aduer-sus patrē,vel patronū.

m. **D**elegañi.debitor tu-tus erit exceptione.Io.

n. **E**ius.hominis,vel e-tiam vsusfructus.

o. **V**idebimus . an sit tu-endus.& quidem tutus esse debet aduersus me & post interitum eius: quia &c.Et sic no.quād vbi est onus , ibi debet esse emolumentum.sic

Emolumenta tu ibi debet esse vbi est onus & dea-trimentum.

p. **S**entit . id est sentire potest.

q. **S**i.id est quia &c. & est hæc ratio rationis hoc modo:est tut⁹ post mortem,quia sentit in-cōmodum.& vere sentit incommode, si,id est quia &c.Accur.

r. **E**ius . tenuit ergo cessio . & sic est contra instit.de vsufruc. s̄.fini-tur . Solu . hic speciale.

vel hic non cessit , cum nec adhuc competet vsusfructus, sed actio p̄ vsufruct. Item contra. s̄ de peric.& commo. rei ven.l.necessario. s̄.fina. vbi ex persona ceden-tis finitur , hic vero ex persona eius cui est ces-sum. Sol . ibi iam com-

t qui scilicet re & verbis cōstat. obl gamur.s̄.de oblig.

petebat cedenti ius:hic actio tantum.

f. **E**adem.vt non nouetur obligatio.

t. **P**ersonæ cohærenti.vt vsus & habitatio:vt. s̄. quando dies leg. ce. si habitatio.vel dic dotis:vt. s̄.de stipu.ser.priōnde. s̄.fin. & l. seq. & s̄.de iure do.l.si mulier. s̄.ex asse. Accur.

IN diē.] **C**ASVS. Promisisti mihi decē soluere in festo Paschæ: ego volo nouare istā obligationē ante Pascha:an possim? Rn. q̄ sic, licet ante non possim petere . sic in omni stipulatione cœpta in diem,potest nouatio fieri antequam dies venerit.Frā Acc.

u. **I**n diē.hic est amphibolia. a nam posset dici quād obligatio quæ est in diem,nouetur quoquo modo.vel ecōtra quād obliga-tio pura nouetur in diem.& hæc verior,vt patet ex seq.litera . nā in primo casu.scilicet quando illa quæ est in diem,nouatur in pu-ram:etiam potest agi statim,arg. s̄.de const.pecu.l.iij. s̄.fi. & facit j.eo.l.si Stichum. s̄.j. & s̄.de compen.quod in diem.

Ita sum à te stipulatus.Mæui,Titius debet mihi centum aureos:promittis mihi soluere quāto minus fuero consequutus ab eo:an hic fiat nouatio?Respon. quād non : quia hoc non agitur vt nouatio fiat.[c v m p e c v n i a m.] Dedi ti-bi pecuniam mutuam : & incontinenti sum à te stipulatus illam mihi reddi.non fit hic nouatio,sed est vnuſ contractus.idem est si prius à te stipulatus fuero , postea pecuniam numerauit. Ratio horum est in.l.seq.Nam cum stipulamus pecuniam nobis reddi quam numerauimus:non nascitur obligatio ex numeratione,vt deinde stipulatione nouetur , sed magis est intelligendum quād numeratio fiat causa stipulationis implendæ.Fran.

x. **N**ouatio.scilicet fideiussoris.

y. **N**ouetur.sed potius vt priori obligationi fideiussori accedat. & facit. s̄.de verbo.obli.decem.

z. **E**x continenti.hoc expone vt. s̄.de duo.reis.duos teos. s̄.fi.

a. **C**ontractus est,scilicet verborum.& sic intelligi potest. s̄.si cert.

pet. l.ij. §. fi. & facit. j. l. proxi. & . §. de verb. obliga. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Sed contra. §. si cert. pet. l. certi. §. quoniā. solu. vt ibi in glo. & puto. Item cōtra. §. de stip. ser. l. j. §. ij. sol. vt ibi. Itēm contra. C. de contrahēn. stipula. h. i. j. §. j. sed ibi inutilis stipulatio: hic vtilis. Itēm contra. §. ad Mace. l. contra. & . §. de verbo. obliga. quidam cum filium, in fi. Sol. ibi ex interuallo, hic incontinenti.

^{a]} Tota hac glo in vnu-
tis exē. non
habetur.

^{a]} stipulatio. si habes, stipulatio: habeas, facta fuit. sed si habeas facta: vel nihil: vsque ibi, mox pecunia &c.

^{b]} Vm enim. stipu-
lamur. inconti-
nenti.
^{c]} Id agitur. hoc est di-
cere, quando hoc agunt
inter se, vt ex numera-
tione non nascatur ob-
ligatio, non nascitur;
vt hic, & . §. si cer. pet. l.
non omnis. & argu. l.
cum quid. Si vero dubi-
taretur vtrum hōc actū
sit vel non: pr̄sumitur
actū quōd nascatur:
sed secuta stipulatione
fingitur nec nata: vt. §.
de aet. & obliga. l. obli-
gationum fere. §. fin. &
de verb. obli. l. si ita sti-
pulatus. §. Chrysogo-
nus. at in superiori nul-
la est fictio: vt not. §. si
cert. pet. l. certi condi-
ctio. §. quoniā. & facit
§. l. proxi. Accur.

^{d]} Et magis. repete, &
quia. ad quod facit. j. rē-
ra. ha. l. si sine. Sed quid
si stipulatus fuero, &
postea non stipulor? Respon.
ex numeratio-
ne datur mihi certi cō-
dictio.

^S I stichum.] Tex. hic
in princip. est planus. [L E G A T A.] Pa-
ter tuus in testamento
suo legauit mihi quen-
dam fundū. ego venio
ad te qui es heres, &
dic tibi: promittis mihi
dare fundum quem pa-
ter tu^o legauit mihi? tu
promittis. certe hic fit
nouatio propter istam

stipulationem, si hoc est actū, scilicet vt fiat nouatio: & hoc si
pure fuit legatus fundū, & in diem: quia certum est diem ven-
turum. Si autem sub conditione sit legatum, non statim fit noua-
tio: sed ita demum existente conditione. & ponit exemplum
ibi, nā aliās &c. quod satis clarum est. §. seq. planus est. [I D E M.]
Quando quis conuenit, & promittit iudicatum soluere: postea
si condemnetur, an actio iudicati sit nouata? Respon. quōd non:
quia ista stipulatio solummodo interponitur vt fideiussoribus sit
cautum. [S I D E C E M.] Ego stipulor à te hoc modo: Promit-
tis mihi decē quā Titius mihi debet: aut decē quā Seius mihi
debet: vtrum hic fiat nouatio? Respond. quōd non: quia nec Ti-
tius nec Seius liberatur. [S I A B A L I O.] Berta cum mihi nu-
beret, Sempronius quidam promisit mihi dotem pro ea: post
aliquid tempus ego stipulor ab vxore mea dotem quam mihi
promiserat Sempronius pro ea. hic fit nouatio, si hoc actū est vt
fiat, nihil enim refert vtrum mulier det dotem, an alias pro ea.
item alias promittendo quod ego debeo, potest me liberare si
animo nouandi hoc factum est. si vero non est factum animo no-
uandi: tunc vterque promissor tenetur, & primus, & secundus:
tamē vno soluente alter liberatur. Quid autem erit: Titius debe-
bat tibi. c. ego stipulor ista. c. à Titio: vtrum ipse liberetur à te
propter istam stipulationem? Respo. quōd non, quia nemini au-

A fertur actio nisi ipse velit. si autē aliquis promittat pro me quod
ego debeo, ipse me liberat, etiam si nolim. Frai.

^{c]} Quasi mora. Sed quid noti hic fuit? Respon. primō erat mora
& vitiosa, hic nō: & sic aliud hic pr̄sumitur. hodie secus: vt C.
eo. l. fi. Alij dicunt & hic expresse debere agi. & facit. §. de verbo.
obl. scire debem⁹. & . j.
de solu. qui decē. §. si cū
mihi. versic. idē r̄n. & . §.
de cōdic. sur. l. parui. &
quod ibi nōt. item fa. §.
de verb. obliga. qui bis.
& . l. si rē. & . tit. j. heres
à debitore. §. non est. &
j. e. l. si rem. in princ.

^{f]} statim. l. fiet nouatio:
sed non petitur nisi die
adueniente: vt. §. eo. l. in
diē. sed contra. j. de ac-
cep. l. quōd in diē. Sed
ibi in diem incertū: vel
ibi considerauit effectū
petitionis.

^{g]} Extiterit. i. tunc ap-
parebit nouationē fa-
ctam: vt. j. de accept. l.
quōd in diem. Ir.

^{h]} Qui in diem. l. debitā,
id est qui nouat stipula-
tionē conceptā in diem
certam: & secundū hoe
aliās, id est alio casu
quām legato. potest e-
tiam & aliter legi: & sic
duobus modis eisdem.

^{i]} Conditione. i. cōditio-
nalem stipulationē no-
uat, vel purā sub condi-
tione. & facit. j. l. quo-
tiēs. & no. q. hac. l. aequi-
paratur purū debitū &
in diē, cū dies vtriusque
cesserit. vnde in diē ob-
ligatio nouatur per pu-
rā, & p. in diē: & ecōtra

Debitū pu-
rū, & in diē,
æquiparantur.

^t No. quem
pura per purā, & per in &
inuitū &
diem, si hoc actū est.
^{k]} si quis ita stipulat⁹ fit.
i. promisit. sic. §. de con-
dic. indebi. si non sortē.
§. si centum. aliās est à
de cōse. dist.
Titio, & tunc plana.

^{l]} Actū sit. vt. §. l. ij. §.
dūmodo. & . §. de re iud.
l. iiiij. §. si ex conuentio-
ne. Accur.

^{m]} Tempore. Nō tamen
eodē instanti: cūm hoc
esset impossibile: vt. §.

quibus mō. vſus fr. amit. l. sicut. §. pen. ibi, neque enim &c. & C. de
bo. quā libe. l. fin. §. fina. & no. quōd duplex hic erat dubitationis
causa. Prima: quia obligatio quā nouat. prima reperitur: & quā
nouatur, posterior: cum aliās sit ecōtra. sed hic speciale. Secunda,
quia non videbatur Titius obligari, sed tamen obligatur eodem
momento: & liberatur Seio succedente in obligationem: sicut si
alicui sub conditione obligato mihi, pendēte condi. accepto fe-
ram, cōditione existēte simul obligatur & liberatur: vt. j. tit. j. sub
condi. & de accept. l. quod in diem. Idē si quod stipulatus sum à
te sub conditione, stipuler ab alio nouandi animo.

^{n]} Cōditionē. Conditio apprie est qđ Titius p̄mittit, & sic debitū.
& qđ dicit, nouari hic: dic. l. obligationē secundā, scilicet Titij: &
sic sequēs stipulatio momētanea est. & facit. j. eo. l. quotiēs. §. fi.

^{o]} Discedatur. si enim hoc ageret, fieret nouatio: vt. §. pxi. §. & sic
est simile superiori. alijs dicūt, putabat simile superiori: sed nō est.

^{p]} A tertio. aliās à Titio.

^{q]} Fuero. alternatiue.

^{r]} Liberari. j. eo. l. si is cui decēm. contra. sol. vt ibi in glo. pe. Item
contra. j. eod. l. à te. sol. vt ibi. Item facit. §. de vſus fr. l. adhuc. ad
prin. versi. quid tamen. ibi, si vero simul in sacculo.

^{i]} Sed Tertiū. aliās Titium. Accur.

^{t]} Velit. in dubio pr̄sumo: vt infra titi. j. l. & magis quod meo.
vel

vel secundum quodam, vt innuitur infra eo.l. à te. &.l. si is cui.

a Liberatur, licet autem me liberet pro me promittendo: non tamen, &c.

b Stipuletur, sibi supple: si non est hoc in textu.

c Ex voluntate, præcedenti vel sequenti: vt infra eod. l. si quis absente.

d Tamen, pro sed, & est ratio supra de neg. gest. l. soluendo.

e Etiam si nolim, dummodo nego, gest. non habeat, & facit infra de solu. l. solutionem: & l. si debitor, & supra de do. ma. excep. l. si opera.

Si pupillus.] Pupillus omnis habet priuilegium in bonis tutorum suorum. **C A S V S** isto præsupposito talis est: Pupillus quidam habens tutorem, stipulatus est ab eo rem suā saluam fore, quod quidem facere non potuit sine tutoris auctoritate. Pupillus iste factus pubes habet hanc stipulationem ratam, certe act. tutelæ tollitur. si autem hanc stipulationem non habuerit ratam, & agat act. tutelæ: stipulatio prior rem pupilli saluam fore, non tollitur, tamen iudex non debet tutorem condemnare act. tutelæ: nisi pupillus libereret tutorem à stipulatione qua promisit rem pupilli saluam fore. **[Q V I S V B C O N D I T I O N E.]** Stipulatus sum à te, c. sub conditione si moriar, an ista stipulatio sit pura, vel conditionalis? Respo. quod pura est: quia conditio est omnino extitura. **[Q V I A C T V M.]** Stipulatus sum à te actum, qui plus est quam iter, deinde sum stipulatus iter, vtrum hic fiat nouatio? Vel sic, stipulatus sum vsumfructum, deinde vsum nudum: an etiam hic fiat nouatio? Respon. quod non: quia cum totum stipulato, deinde partem: nulla fit nouatio, sed contra si quis stipuletur iter, deinde actum, fit nouatio: quia plus continetur in secunda stipulatione quam prima. Franc.

f Si pupillus, in duobus est duplicitas. Primo, quia vel ab extra-neo est stipulatus sine auctoritate turoris: vel cum plures essent tutores, ab uno stipulatur sine auctoritate alterius. In secundo, quia stipulatur rem pu. sal. fore, id est id in quo tenebitur si rem non saluauerit in futurum, ad quod supra. l. prox. §. si quis ita, vel rem pup. sal. fo. id est id quod iam debetur occasione tutelæ: non dico quod actio tutelæ nascatur, nisi finita tutela: vt supra de rute, & rat. distra. l. si tutor reipu. §. fin. &.l. sequē, licet quidam dicant contra.

g Auctoritate, sine qua auctoritate actionem tollete non potest: sed nec nouare. Accursius.

h Tutelæ, id est verum priuilegium prioris obligationis, scilicet ex causa tutelæ in posteriorem transfertur: nisi causa abiendi priuilegiij stipulatio facta sit: vt infra eod. l. aliam, & infra de priuilegi. credi. l. ij. & iij.

i Egisset, quod potuit: quia per nouationem sublata non est, pupillo nequeunte suam conditionem facere deteiriorem: vt infra eo. l. nouare. §. pupillus.

k Habet, videtur superflua hæc libertatio: cum semel soluendo ab utræque sit liberatus, sed dic quod non est propter hoc, quia si dubitetur de liberatione, statim possit ostendi. sic & supra de peti. hered. l. pe. & facit. C. de bon. quæ libe. l. fin. §. pe. & supra de rei vindic. l. non solum.

netur: sed altero soluente, alter liberatur. **a** Non tamen si quis stipuletur **b** quod mihi debetur, afferit mihi actionem: nisi ex voluntate **c** mea stipuletur, liberat autem **d** me is qui quod debeo promittit, etiam si nolim. **c**

Per stipulationem interpositam à pupillo sine tutoris auctoritate, non fit nouatio actionis sibi competentis, nisi eam ratificet postquam factus est adultus, cum non possit nouare. Paul. de Cast.

x. I D E M libro quadragesimo-septimo ad Sabinum.

Si pupillus **f** sine tutoris auctoritate **g** rem saluam fore stipulatus, pubes factus ratam stipulationem habuerit nouandi causa: tollitur tutelæ **h** actio. Si non habuerit ratum: * licet tutelæ egisset, i. habet **k** tamen adhuc ex stipulatu actionem: sed iudex tutelæ non aliter condemnare debet, quam si ex stipulatione libertatis fieret. **i**

Conditio exitura non reddit dispositionem conditionalem, sed puram. Paul. de Cast.

Qui sub conditione **m** stipulatur, quæ omnimodo exstatura est, purè videtur stipulari.

Si secunda stipulatio continet minus: non præsumitur nouatio, secus si continet plus. Bart.

Qui actum stipulatur, deinde

l Fieret, vt & supra. l. prox. §. fin.

m Qui sub conditione. Pone exemplum: si moriat: vel si Antichristus nascetur: vt supra de condit. inde. l. nam & si. & l. quod si sub ea, & de iur. do. l. Julianus. & tunc est pura, id est non conditionalis: est tamen in diem, & ideo non potest statim agi: nec etiam fit nouatio prioris ad plenū: vt. §. eo. l. in diē, & secundū hoc facit. §. de peti. & commo. l. necessario. §. si ita: & de eodi. inde. l. Julianus. &. §. si quis omis. cau. testa. l. j. §. qui sub conditione. Vel pone casum: vt. §. de verbo. obli. l. in illa stipulatio. ne si kalen. in fine. ibi, si non tetigero cœlum digito, &c. & sic bene ponitur hic omnino.

n Nihil agit. Non fit nouatio cum totū stipulatus, stipulor par tem, et si id agitur tacite: vt hic dicit. secus si expresse: vt. §. de verb. oblig. l. qui vsumfruct. illud autē cōstat, quod secundum hæc iura ex quibusdam præsumebatur nouatio: vt institu. eo. * §. præterea. a] Scilicet vel dic quod nec tacite quibus mōt. hic agitur: cū aliud sit vnu, aliud sit aliud. vel dic, nihil agitur quantum ad commōdum: quia nullū aliud emolumentū vel maius cōsequitur prōpter hoc quam primo habuit. illud autem cōstat, quod bene tenet stipulatio, & aliqua est: quia alia est hæc seruitus quam prima, sed tamen ex ea agere nihil prodest: neē assert aliquod emolumentum nisi hoc fiat animo nouandi: vt. d. l.

qui vsumfruct. & facit. §. de vnu & habi. l. per seruum. §. vsumfruct. o stipulatur. vnde non fit nouatio: vt. §. de verbo. obliga. l. scire debemus. & facit supra de excep. rei iud. l. si mater. §. si quis iter. **C** vi recte.] **C A S V S.** Hic dicit quod ille cui solui potest, illé etiam potest nouare. excipit quasdam personas quibus recte soluitur, tamen non possunt nouare: sicut est quando quis promittit Titio ipso Titio stipulante, vel alteri: quia vni eorum, scilicet alteri recte soluitur: & tamen non potest nouare. l. seq. plana est. Franciscus.

P Excepto eo, & aliis quibusdam, vt procuratore genetali vel speciali qui ad hoc mandatus erat vt debitum acciperet: vt. j. titu. j. l. vero procuratori. & §. de cōdic. indebi. l. si procurator. & de procur. l. procurator cui. & l. procurator tutorū. & l. mandato. Item his qui sunt in potestate nostra: vt. j. eod. l. seruus & l. non ideo. & l. filius. & §. de pac. l. si vnu. in prin. Item illo cui mādaui soluit. vt. j. eo. l. si debitore. sed lo. vt omnia hæc tolleret, dixit soluitur, scilicet vt sibi debitum. sed tunc non esset exceptio de adiecto.

q Non potest, vt infra tit. j. l. quod stipulatus. **r** **D** Elegare. Creditor iussit, alias non est in texti, creditō. **C** ontestationem, alio pro me accipiente litem ita vt solus reneatur: vt infra titu. j. l. solutionem. & supra de in rem ver. si pro patre. in prin. sed quæ actio cōtra delegantem datur? Dic, illa virilis quæ cōtra debitorem datur directa. Vel sic: vendidi tibi actionem: & te procuratorem in tem tuam feci: & litem contestatus es cum eo. incipit teneri tibi, & à me liberari, hodie vero non fit nouatio nisi per stipulationem: b) vt. C. de noua. l. j. vel illud quando fit per stipulationem, non autem prohibetur fieri per contestationem litis.

Si quis delegauerit.] **C A S V S.** Ego induxi te dolo vt mihi primitores centum, & sic habes except. doli contra me. volui te nouatio. **b]** Vide ad hoc. l. singul. §. si cer. pet. & l. qui vsumfruct. §. de verbo. obli. plenius in. l. fi. C. de nouatio.

delegare creditor meo : tu scieis te habere except. doli, promisiisti istam summam creditor meo, an tenearis? Respon. quod sic: quia postquam scieis te tutum esse exceptione, promisiisti: videbis donare. Quid autem si ignorabas te habere except. & promisiisti, nunquid vti poteris except. aduersus creditorem meum cui te delegui? Respon.

non. Ratio est: quia creditor quod suum est persequitur: tamē ego qui te delegui, teneor tibi condic. incerti si tu non soluisti: vel certi condic. si soluisti. Fran.

a *Debitorem*. patiētem se delegari.

b *Mali*. idem in similibus: vt. j. eo. l. doli.

c *Vt poterit*. & ideo so-
lum repeti non potest.

d *suum*. id est sibi de-
bitum. sic supra quod cum eo. l. ij. aliud si do-
lo: vt supra de except.

do. l. Julianus. & facit supra de iure do. l. cum in fundo. §. fina. & de

constit. pecu. l. ij. & de
doli except. l. apud Cel-

sum. §. item queritur.
& l. pure. §. si eum. &

de condic. ob cau. l. si
donaturus. §. si quis. &

C. cod. l. si pater. Sed
quid si est dubium sci-
uerit, vel ignorauerit?

Respon. si ex sua perso-
na ei competebat, prae-
sumo scire. si ex aliena,

non: vt argu. supra pro
suo. l. fin.

e *Vel incerti*. id est sine
causa: vt &. §. de con-
dic. sine cau. l. qui sine
causa. & l. j. & C. de
condi. inde. l. si citra.

f *Pecunia*. scilicet vt li-
beretur.

g *Iudicio*. cum simpli-
citer mādauerit, id est,
nō de legauerit. Accur.

S *I non debitorem*.] C A-
SVS. Titius qui nō
erat debitor meus, de-
legauit creditor meo: cum tamen crederet se esse debitor meum.

creditor meus vult eum conuenire. vtrum possit vti contra eum

exceptione, dicēs quod indebitum promisi? Respon. quod non.

tamen Titius habebit condicione certi contra me, eo quod
soluit creditor meo indebitum. Franc. Accursius.

h *Si non debitorem*. credens se quasi debitorem.

i *Condicione*. certi: vt &. §. l. prox. in fin. Sed arg. contra. §. ad Vell.
l. quamuis. §. interdum. Accursius.

Q *Votiens*.] C A S V S. Debebas mihi Stichum pure: tu nouan-

di animo promisiisti mihi eundem Stichum sub condicione.

an fiat nouatio? Respon. Quod non statim nisi condicione

existente: instantum quod si Stichus deceperit pendente condicione, & postea condicione extiterit, non fit nouatio: quia non subest res promissa. vsque ibi, Vnde Marcellus. [V N D E M A R-

C E L L U S.] Promisiisti mihi Stichum. tu fuisti in mora soluendi,

& sic Stichus mortuus est. post hoc Stichus deducitur in obli-

igationem conditionalem. dicitur hic quod mora purgatur per

hanc stipulationem: non tamen deduci videtur in stipulationem

sequentem. [S E D S I I D Q V O D.] Ille. §. ponit casum con-

versum casui superiori. §. pone sic: Promisiisti mihi Stichum sub

condicione si nauis ex Asia venerit: stipulatus sum à te Stichum

istum pure. vtrum fiat nouatio? videtur quod sic: quia plus est in

stipulatione pura, quām in conditional. tamen hic dicitur quod

non fit nouatio nisi demum condicione existente. & redditur

pulchra ratio. nam hic sunt duæ stipulations, prima scilicet, &

secunda qua videbatur fieri nouatio, condicione autem facit com-

mitti primam stipulationem: & cum commissa fuerit, transfert

xii. P A V L V S libro trigensem-
primo ad Edictum.

S I quis delegauerit debitorē **a** qui doli mali **b** exceptione tueri se posse sciebat, similis videbitur ei qui donat: quoniam remittere exceptionem videtur. sed si per ignorantiam promiserit creditori, nulla quidem exceptione aduersus creditorem vti poterit, **c** quia ille suum **d** recepit: sed is qui delegauit, tenetur condicione, vel incerti, **e** si non pecunia **f** soluta esset: vel certi, si soluta esset: & ideo cum ipse praefiterit pecuniam, aget mandati iudicio. **g**

xiii. V L P I A N V S libro trigensem octavo ad Edictum.

S I non debitorē **h** quasi debitorē delegauero creditori meo, exceptio locum non habebit: sed condicione **i** aduersus eum qui delegauit, competit.

S *Stipulatio conditionalis nouat* puram in conditionis euentum: sed statim moram præcedentis obligationis purgat. Item stipulatio pura nouat conditionem in conditionis euentum, si tunc existat persona in quam obligatio cadat. Bart.

xiv. I D E M libro septimo
Disputationum.

Q *Votiens* quod purè debe-
tur, nouandi causa sub con-
ditione promittitur: non statim
fit nouatio, **k** sed tunc demum,
cum condicione extiterit. **l** & ideo
si forte Stichus fuerit in obliga-

tionem. eam in secundam stipulationem. & ideo si promissor pendente conditione fuerit deportatus, nulla nouatio potest fieri etiam conditione existente. nam cum condicione existit, non subest persona quæ obligetur. Franc. Accursius.

k *Fit nouatio*. quoniam ex conditionali stipulatione tantum-

modo spes est debitum

īrī: vt inst. de verbo.

obliga. §. ex condic-

ionali. ergo nil ex ea de-

betur. tunc demum er-

go cum condicione exti-

terit, nouatio erit. Sed

contra infra de reg. iur.

l. actus. sed speciale in

acceptilatione, & si

milibus: vt ibi. secus

in nouatione: licet sit

actus legitimus. sic etiā

est in stipulatione: vt

supra eo. l. si Stichū. §. j.

l *Extiterit*. & defece-

rit, durat prima: vt in-

stitutio. qui. mo. toll.

obli. §. quod autem di-

ximus. nec ob. institut.

de except. in ptin. quod

hic ex certa scientia nō

errando promisit sub

conditione quod pure

debebat: ibi errando:

& sic habet exceptio-

nem in factum.

m *Impletur*. ad quod

est. §. de peri. & cōmo.

rei vend. l. quod si pen-

dente. **a** in princ.

n *Post moram*. quia de-

mū existente condic-

ione fit nouatio. Accur.

o *Stichus*. iā mortuus.

p *Purgari*. imō non vi-

detur purgari: vt supra

de verbo. obliga. eum

qui ita. §. fin. Solu.

forte illud est distingue-

dum: fuit in mora, quia

interpellatus nō dedit:

an quia causam mortis

occidendo præbuerit.

vel hic ab eodem: ibi

ab alio. quod non pla-

cet. vel sol. vt ibi. Item

contra. §. cod. l. si rem.

q *Statim*. vt &. §. eo. l. si Stichum. §. legata. in fin. &. §. seq.

r *Commitit*. vt &. §. eo. l. si Stichum. §. ij.

s *Conditione*. scilicet post deportationem antequam agnoscan-

tur bona à fisco: alioquin non videtur differre inter mortem na-

turalem & ciuilem: vt infra eod. l. nouatio. quæ est contra. vel

aliter si mortuus fuerit naturaliter. tunc enim obligatio cadit in

heredem: non autem si fuerit deportatus, vt ibi. & facit supra de

fideiutto. l. si debitori. j. & supra vt leg. seu fideicom. no. ca. l. post-

quam. in princip.

t *Obligetur*. ciuilit, sed naturaliter sic: vt supra de fideiutto. si

debitori. j.

S *Creditor*.] C A S V S. Promisiisti mihi. c. soluere in die Paschæ:

& si non solueres, promisiisti. l. loco pœnae. facimus nouatio-

nem. tu non soluis ad diem promissum. vtrum pœna committatur?

Respon. quod non. Franciscus.

u *Nouatione facta*. eius quod sub pœna debetur. i. de sorte. Accur.

x *Stipulatio*. scilicet pœnae. nam sicut pignus, sic & pœna tollitur

sublatu principalu: vt hic. §. eo. l. nouatione. Accursius.

S *Eruus*.] C A S V S. Sticho seruo meo debebat Titius. c. quæ

seruos meus ei mutuauerat ex peculio suo. virum Stichus ser-

uos possit nouare hanc obligationē sine consensu meo? Respon.

quod non: imō si secundo stipulatur, videtur potius adieciſſe

aliam

aliam stipulationem primæ stipulationi. Franciscus.

a Nec peculiarem. nisi vt supra de iure iuram. l. huic. contra. &. j. eo. l. si. in princ. & facit infra tit. j. l. fugitiuus. in fi. & de pac. l. si vnu. in principio.

b Citra. faciendo deteriorem conditionē domini. vel citra. i. contra. sic. s. de acquir. poss. l. si ex stipulatione.

D Elegare. Non potest. Delegans: sed delegatus loqui debet: vt C. eo. l. j. Accursius.

N Ouatione.] CASVS. Ego mutuaui tibi cētum. pro quibus obligasti mihi pign' quodā. ego stipulor ista. c. ab alio nouādi animo. sic tu liberat' es. an autem pignus tuum sit liberatum? Respō. quod sic: nec etiā vsluræ currunt. Franc.

d Nouatione. voluntaria: secus in necessaria: vt. C. de iudi. l. j. &. j. e. l. aliam. hoc autem verum. nisi in contrarium agatur: vt. C. de fidei. l. nouatione. &. C. etiā ob chiro. pecuniam. l. j. Accursius.

D Oli mali.] CASVS. Tu ūdixisti me do- lo vt tibi promitterem centum: vel cum essem filius fa. dedisti mihi mu- tuū contra senatuscon. Macedonianum. tu vi- dens quod si me conuenias. ego opponere except. senatuscons. vel except. doli: delegasti me cui dā creditori tuo. puta Titio. Nunc quæritur. vtrum possim his exceptionibus vti contra creditorem cui sum delegatus. sicut possem vti contra te? Respon. quod non: quia in hac secūda promissione nihil dolo vel contra senatuscō. factum est. Secus est in muliere: quia semper promittēdo p̄ alio. videtur fideiubere cōtra senatuscō. Velle. Cætera clara sunt vſq; in fin. l. & est pulchra. l. Item. l. sequ. plana est. Franciscus.

e Doli mali exceptio. aliud in exceptione metus: vt. s. de do. excep. l. apud. s. pe. secūdū Azo. imò idē: cùm promittendo videatur remitttere: vt. C. quod me. cau. l. ij. & supra eod. l. si quis delegauerit. & C. eod. l. j.

f Delegatus est. siue sciuit. siue ignorauit: vt. s. eo. l. si quis delegauerit. & not. quod habenda est distinctio quæ colligitur hic. &. d. l. si quis delegauerit. &. l. si non debitorem. & de except. do. l. p̄ re. s. si eum. & de re iudi. l. Nefennius.

g Exceptionibus. s. non introductis fauore. vt rei iudi. vel pacti. & similibus quæ nec fauore nec odio sunt inductæ. certe imò & si odio sunt inductæ. idem est: & hoc subiicit. imò & c.

h Non vteatur. cum tamen contra delegantem possit vti.

i S. C. fit. imò contra: vt. s. ad Mace do. l. sed Iulianus. s. non solū. Sol. vt ibi. Accursius.

k soluerit. si soluit illi qui contra senatuscon. fecit. & non repe- ff. Nouum.

tit: multo magis ab isto qui non fecit contra senatuscon. repeteret non potest. Accursius.

l Non potest. vt. s. de condic. inde. l. qui exceptionem.

m Intercessio est. vt. s. ad Velle. quamuis. s. si mulier. cōtra secundā opinionem M. sed illam non approbat: sed Iulia. vel dic vt ibi.

ADDIT. 10. Ibi loquitur secundum op. Mar. Bal. hic fe- putat istum te. sing. ad

minor est. rursum circumuenitur. hoc quod li- hodie. olim vtilis anni: 25. an. I. x. sus restitutor. l.

n Posit. in quadriēniū 1 & per totū

sunt enim quædam pu- blica conuentiones: vt

supra de pac. l. conuen- tionum.

o In priuatis contractib. supra de mi-

tamen si est laes in tē-

pore qua- diennij cō- cessi ad pe-

P Disimulare debet. nec tendā resti- tuēdā resti- tutionem. in

§ diui. Sed arg. cōtra. s. tuitur. qui

de in rem verlo. l. ij. §. text. noster

pen. sed ibi in mutuan- do: vel alia ratiōe: quia

alium ex alterius con- tractu in solidum vole- bat obligare.

N Ouare possumus.] * denegāda

q Nouare. nisi fa- ciat conditionem suam

cum exce- meliore: vt. s. eo. l. cui pio.

bonis. nec delegate: vt

j. tit. j. l. pupillo.

r Expediat. sed pupil- lus potest faciendo cō- ditionem meliorem: &

F Flo. sui. tutor ita demum. si pu-

pillo expediat: vt hic: ergo non videtur quod plus possit tutor quād pupillus. sed dic quod

potest esse dubsum: vel potest esse quod nec

melior nec deterior cō- ditio sit. sic. s. de trāfāc.

l. cum hi. s. si prætor. vel

forte hic subaudit maxime: ar. s. de accep. l. &

pet iusurandum. s. penultimo.

f Bonorum. si habet li- beram: aliās non: vt. s.

de procur. l. procurator cui. &. l. procurator to- torum. &. C. eod. l. non

abstulit.

i debitorem.] CASVS.

S Iussi debitore meū tibi soluere. nō statim tu etiam

stipulando: id nouare possis: u

quamuis debitor soluendo tibi li- beraretur.

xxii. PAVLVS libro quartode-

cimo ad plautum.

S I quis absente me à debitore

meo stipulatus est nouandi x

animo, ego postea ratum habue- ro: nouo obligationem.

xxiii. POMPONIVS libro ter-

tio ex Plautio.

F Illius, patris actionem y igno-

rante eo nouare non potest.

stipulando. caue: quia

non consensi vt stipuletis. aliās contra: vt. s. eo. l. Stichum. s. fi.

u Posis. quia non ideo agere potes, nisi actiones cedam faciens

te procuratorem in rem tuam. & facit. s. eo. l. cui recte.

s quis absent.] CASVS.

Habebam debitorem Boñ. cùm essem

Romæ, tu stipulatus es ab eo me absent: postea ego scies ista

stipulationē, habui ratam. dicitur hic quod nouatio facta est vali-

da post istam ratihabitionem. Lex sequens plana est. Fr. Acc.

x Nouandi. vt mihi teneri definit: ad quod est. s. e. l. si Stichū. s. fi.

y Ilius. Actionem. non etiam suam: vt. C. de bo. quæ lib. l. fi. sin-

deli. l. ait prætor. s. quid sit. versi. est enim absurdum. Sed cōtra. s.

de iure iur. l. huic. Sol. ibi potest nouare seruus vel filius faciendo

Seru' potest nouare faci- conditionem domini vel pattis meliorem de inope ad diuitem: endo condi-

tionem domini meliorē non: vt hic. vel ibi habuit liberam administrationem. & facit. C. de re. credi. nec filius. & s. de pactis. l. si vnum. in prin. Acc. rē: deteriorē non. & idē in filio.

Nouatio autem. **CASVS.** Dicitur in hac. l. quod nouatio non potest fieri ex ea stipulatione quae non potest committi: & pone exemplum vt in glof. prima. Videbatur cōtrarium, quia reperitur casus in quo potest fieri nouatio ex ea stipulatione quae non potest cōmitti: vt hic. Pone enim sic: Sempronius debebat mihi. c. pure: haec. c. stipulat⁹ sum à Titio sub cōditione. pendente conditione si Titius moritur, & conditio impleta sit ante aditam hereditatē: statim fit nouatio: & tamē stipulatio nō potest cōmitti: cū nullus sit adhuc heres qui conueniri possit: ergo &c. Sed respō. quod hic morte Titij nō extinguitur stipulatio: quia transit ad heredē ipsius Titij cuius personā interim hereditas sustinet. Franc. Accursius.

a Non committitur. hoc est exemplum, si debes mihi pure, & stipulor sub cōditione: vt. s. eo. l. quotiens. vel pone vt s. de verb. obliga. l. si ita stipulatus fueris, te sisti. in princ.

b Titius. nouus promissor. Accursius.

c Ad heredem. s. eod. l. quotiens. in fin. contra. Solu. aliud in eo qui ex delicto successorem habet: aliud in eo qui ex lege vel ex testamento. vel solue vt ibi.

d Cuius. f. promissoris.

e Sustinet. facit institu. de stipu. ser. in princ. & s. de acquir. re. do. l. hereditas. j. & insti. de he. re. insti. s. seruus alienus. &. s. titu. j. l. mortuo. Accursius.

Non ideo.] **CASVS.** Dictum est supra in. l. cui recte. quod ille potest nouare, cui recte soluitur. hoc non est semper verum. nam his qui sunt in nostra potestate, recte soluitur id quod ipsi credidrunt: tamen ipsi nō possunt nouare priorem obligationem. Legē sequentem vide per te ipsum. Fran. Accursius.

f Interdum. f. antequam prohibeat ei soluere habens peculij administrationem: vt. j. tit. j. quod seruus. & facit. s. eo. l. filius.

g Posit. in peiorem causam, sed in meliorem sic: vt. j. eo. l. fi. & de. fureiur. huic. quae sunt contra.

h Si. Ab Attio. alias, à Titio. vel prædicto, vel alio.

k Attij. noui promissoris. Accursius.

l Alioquin. i. si hoc fingas actum vt vtrunque det. & sic ponetur disiuncta pro coniuncta: vt. j. de verb. signifi. l. sape. & secundum hoc non est contra. s. eo. l. si Stichū. s. si decem. & j. eo. à te. & pro hac solu. s. de iur. do. plerūque. in fi. Item nonne quod minus est, semper videtur renouatum: vt. s. de verb. obli. inter stipulantem. s. si stipulante? Respon. non, si promissor eligit quod maius est: vt hic & ibi dixi. Accursius.

m Nouatum. vt & infra eo. l. à te.

E Mptor. **CASVS.** Vendidi Titio equum meū pro. c. ego dele. gauis ipsum creditori meo qui ab eo stipulatus est ista cētum.

quæritur, vtrum vsuras debeat mihi, aut creditori meo? Respon. quod neurī debet, nec mihi, nec creditori meo. Fr. Accursius.

n Neutri. venditori non, cui defierat obligatus esse. creditori nō, cui ex stipulatu tenerur actione: in qua vſuræ non præstantur iudicis officio: vt. C. de vſur. l. iiij. Sed hic contra, quia vſuræ præteriti temporis petuntur

ex stipulatione: vt hic dicit Roge. non quasi vſura, sed quasi fors. vel dic non venire: quia nō quod officio sed quod iure actionis poterat pe. ti, hoc est nouatū: nec tamen venditori debetur vſura præteriti temporis, cū officio debebatur, vel extinctū est extincta sorte: vt argu. C. depositi. l. iiiij. Accur.

F vndum. **CASVS.**

Tu promisisti mihi fundum Cornelianum, postea promisisti mihi precium eius. vtrū hic sit facta nouatio? Respon. quod non, si non nouādi animo sit facta hēc secunda stipulatio:

tamen secunda stipulatio est valida, ex qua pecunia & nō fundus debetur: intātum quod si promissor fundum soluat, secunda stipulatio non tollitur ipso iure. nec etiam si actor contestetur litē super prima, tollitur secunda. Itē si actor agat ad fundū, & melior vel deterior factus sit fundus: æstimatio ei⁹ debetur præsens. ex secunda autem stipulatione si petatur pretium: venit æstimatio quē fuit tempore secundæ stipulationis. Frā.

o Stipulor. ab eodē, vel ab alio: & sic duæ sunt stipulationes.

p Si non. i. quia non.

q Itaque. vbi non nouādi animo secunda stipulatio secuta est.

r Promittendi. cōdemnatus ex prima stipulatione ad fundum præstandum.

s Sine culpa. supple vel mora. vel large culpam

a] Add. gl. Bart. & doc. in l. quod Nerua. s. deposi. & in l. si mora. s. folu. ma. & ple. nius in. l. in actionibus. s. de in litem iurando.

accipe vt etiam moram comprehendat.

t Aestimatio. non quae fuerit tempore primæ stipulationis interpositæ: sed quanti fundus est tempore quo petitur: vt. s. manda. l. si hominem.

u Petito. ex prima stipulatione. vbi autem per culpam vel post moram deterius facta est, habetur æstimatio quanto deterior res facta sit: vt. s. de condic. triti. l. pe.

x In altera. f. stipulatione quanti fundus est dari.

y Aestimatio. hoc vtiq; vera ratione, quia cū quis stipulatur quāti fundus est, pone q̄ valet decē: ratione æquipollētiū videtur certā pecuniam. l. quanti est pretiū fundi, stipulari: vnde meritō hic inspicitur tempus stipulationis. & facit. s. de verb. obl. l. si à colono.

A Liam causam. **CASVS.** Duplex est nouatio, quædam est voluntaria, quædam necessaria. Voluntaria est, quæ fit per stipulationem extra iudicium. Necessaria est, quæ fit in iudicio per litis contestationē. Et est magna differentia inter istas duas nouationes. Nam per voluntariam nouationem perduntur priuilegia illius actionis quæ nouatur, vt appareat in actione tutelæ: quam si pupillus post pubertatē deducat in stipulatum, perdit sua priuilegia. Item in actione dotis etiam si nouatur, perdūtur eius priuilegia.

legia. Secus autem est in nouatione necessaria, quæ per litis contesta fit: quia per litis contesta facimus cōditionem nostram meliorem: vt licet cernere in actionibus quæ tempore finiūtur. nam si super eis lis contestetur, perpetuantur. Franc. Accursius.

*litis stat.
imo litis 3 10
rat. sit nouatio
nusso. dy don
in th. C eti
de quicq. peac
ni. pig. ut. pol.*

a Voluntaria. quæ fit per stipulationem & per lit. contest. cū alio sponte: vt. j. tit. j. l. solutionem.

b Dotis. ex parte mari-
ti qui esset cōuentus in
quātum facere potest:
& ex parte mulieris q̄
prēponebatur aliis cre-
ditoribus.

c Deducatur. scilicet a-
nimo nouandi.

d Actum est. quod no-
uetur actio tutelæ cau-
sa abiiciendi priuilegij:
aliás durat priuilegiū:
vt. s. de priuile. credi. l.
ij. s. paruique.

e Lite contestata. contra
ipsum debitore nostrū.

f Exercentes. vt infra de
regulis iur. l. nō solet. &
supra de usuris. l. lite. &

facit. C. etiā ob chi. pe.
l. j. Sed contra. a supra
ad Velle. aliquendo. s.
istud cōtra-
riū, imō de-
bet signare
j. l. prox. se-
cundū Bart. obliga. l. si quis stipula-
tus sit.

g Finiri possunt. quas
perpetuamus, nisi in a-
ctione de dol. & dic di-
stinctionē vt. C. de iu-
di. l. j.

P Aulus respondit.]
C A S V S . Titius de-
bebat mihi centum au-
reos, & pro hac summa
dedit mihi pignora. e-
go nouandi animo sti-
pulatus sum hanc summam à Sempronio: ita vt omnino ab om-
ni priori obligatione discederem. Nunc queritur, vtrum iste secundus promissor possit obligare pignora quæ erant prioris debitoris? Respon. quod non. Franciscus.

h Discederetur. & sic extinctum est pignus.
i Debitor. delegato.

k Prioris. cuius res obligatae fuerunt, quæ iam liberatae sunt per
nouationem. ad quod est. j. loca. item queritur. s. fi.

S I rem aliquam. Pone casū in hoc princi. vt. s. eod. l. quotiens.
S I D V O R E I .] Stipulati sumus tu & ego à Titio. c. & sic su-
mus duo rei stipulādi. hic queritur de duabus quæstionibus. Pri-
mo, an vnuſ reorum stipulandi habeat ius nouandi. Item secūdo
queritur quid iuris vnuſquisque habeat in tali stipulatione? Pri-
mo responderet ad secundam quæstionem, & dicit quod vnuſ reorū
stipulādi recte solui potest. Item si vnuſ reorum petat in iudicio:
videtur totam causam in iudicium deducere. vſque ibi, itē vnuſ.
ponit illud, dicens quod vnuſ acceptum ferendo tollit totā obli-
gationem. vſque ibi, ex quibus. facit conclusionem, quod vnuſ-
quisque videtur sibi acquisisse in hac obligatione, ac si ipse solus
esset stipulatus. deinde ibi, secundum quod. respōdet primæ quæ-
stioni, dicens quod etiam vnuſ reorum potest nouare totam ob-
ligationem. ratio est: quia ea stipulatio de qua paulo ante dixit,
est similis solutioni. vſque ibi, alioquin. vbi ponit quædam sequi
inconuenientia si prædicta non essent vera: quia sequeretur q̄ si
tu & ego haberemus vnum debitorem communem, & ego eum
delego creditori meo. & ipse creditor stipuletur ab eo: quia non
liberaretur à te: quod tamen est absurdum dicere. Vel si mulier
iussit fundum sibi & alij promissum doti promittere, vel ipsamet
promittit. nam debitor fundi liberabitur. Franciscus.

Nouatio an
possit fieri
de re per sti-
pulationem
conditiona-
lem debita
si non extet
res ipsa.
I Si rem aliquam. dic si pure debes mihi aliquam rem, & stipulor
sub conditione: nunquid fit nouatio? Respō. distinguendum. nā
aut res non existit sine suo dolo: & tunc non fit nouatio. aut exi-
stit vel non existit suo dolo: quod idem est: & tunc fit nouatio.
Item & hoc probo, quia si mihi debes, & es in mora: perpetuantur
obligatio re deficiente. ergo si mihi debes pure, & à te animo no-
ff. Nouum.

uandi stipulor sub conditione, & res tuo dolo definat esse tépo-
re existentis obligationis, nihilo minus fit nouatio: quia tuo fa-
cto perpetuasti stipulationem. sic ergo si obligatio durat, potest
contingere nouatio.

m Locus. hoc totum dictum est. s. eo. l. quotiens. sed videtur ad-
uersari quod sequitur, nisi per promissorē &c. Et quod postea subjici-
tur, nouatio quoq; fiat. nam cū facta nouatio-
ne mora purgaretur: nō deducitur in frequē-
tem stipulationem vel
moravel Stichus: vt ibi
docet Mar. Item cū nō
sit res eo tempore quo
conditio impletur, nō
cōtingit nouatio: vt ibi
dicitur. Solu. hic fuit a-
ctū vt mora transiret in
sequētem obligationē, nec
purgaretur mora
prioris: ibi verò actum
non fuit secūdum R. &
secundū hoc mora fuit
hic commissa ante sti-
pulationem cōditiona-
lem, & actum vt obli-
gatio nouet, nō verò
mora. Sed opponitur:
cū conditionalis sti-
pulatio nouādi animo fa-
cta sit, ex priore stipula-
tionē nō est petitio: sed
nec ex secūda ante con-
ditionis euentum: ergo
nec mora: vt. s. si cer-
pet. l. lecta. sed hoc est
verū nisi ante esset cō-
missa. Item cū tempore
conditionis non subsit
res, nō committitur sti-
pulatio: ergo nec fit no-
uatio ex stipulatione q̄ * vnum in
non committitur. Sed
licet Io. aliter dixerit. s.
quod promissor hic hominem occidit pendente conditione qua
ipse fuit in mora: ideoq; debet teneri ut ille si homo viuat tē-
pore conditionis. & hoc est ibi, nisi per promis. &c. puta quia cō-
ditione pendente rem promissam sub cōditione post moram in-
teremit. sed secundū hoc videtur idem dicere per ea quæ sequun-
tur: & si priusquam &c. vel potes primam partem legis intellige-
re quando quis stipulatus est sub cōditione seruū qui fuerat mor-
tuus post morā: quare habet locum in moroso promissore, sicut
in fure. s. de verb. oblig. inter stipulantem. s. penul. sed in cōtrario
non erat mortuus tempore stipulationis: & secundum hoc dices
nisi per promissorem &c. scilicet ante stipulationem eo mortuo
post moram. Alij dicunt ecōtra quod ibi erat mortuus post moram
ante stipulationem: hic verò erat in mora ante stipulationē,
sed nō mortuus: quod est verius. Quod autem sequitur, & si pri-
usquam &c. intelligitur quando seruus post moram iub cōditio-
ne promissus, pendente conditione mortuus est occidente ipso
promissore: & hoc est si seruus postea pendente cōditione decel-
serit: scilicet facto tuo. Si tamen dicatur prius dictum causa eu-
dientiae vel placationis repeti: non est absolum neque nouum.

n Steterit. i. in mora fuerit: non tamen aperit ante stipulationem
conditionalem, vel postea ea pendente: sed plene modo dixi.

o In mora fueris. vnde perpetuata est obligatio: nec hic aperit
quando.

p Et s. id est quamuis.

q Stipulatus fuero. animo nouandi: sed nō animo purgandi morā.

r Quoq; fiet. s. de verb. oblig. l. eum qui. ij. s. fi. contra. solu. vt ibi
in gl. confestim. in fi. ADDITIO. Dic quod ibi loquitur quando
vnuſ erat debitor, & ab alio sum stipulatus rem animo nouandi:
hic quando ab eodem debitore. vnde quantum ad eum videtur
res extare cum interit post eius moram nō purgatam: secus quo
ad alium, secundum Bart. hic.

s Sibi adquisierit. similiter quæfitur.

t Fere. fete. dicit propter id quod dicitur. s. de duobus reis. l. ex
duobus: & propter id quod dicitur. s. de constituta pecu. l. idem

est, vel hoc propter casum quando non sunt socij: vel propter id quod postea dicit, excepto eo &c. vel fere inter omnes conuenit. aliqui enim forte dissenserunt: & secundum hoc conuenit inter omnes sapientes. Accursius.

a Acceptatione. vt &. j. de accep. l. & per iusurandum.

b Excepto. ecce quare dixit fere. Accursius.

c Stipulandi ius est. alias stipulantis: alias stipulationis. Accursius.

d Amittere. scilicet accepto ferendo. alias admittere. Accursius.

e Si unus. reorum stipulandi.

f Ab aliquo. vel extra-neo. vel reo debendi.

g Quoque. non solum solutione & acceptatione: vt. s. dictum est.

h Eum. reum debendi.

i Ab altero. reo stipulandi. Sed contra. s. de pact. si unus. in prin. Solu. aliud in pacto: vt ibi. & aliud in nouatione vel acceptila. vt hic. ad quod. s. de libe. leg. si quis reu. s. j. hoc non plaret: quia & de nouatione ibi dicit. vel qd ibi dicit, idemq; in duob; reis stip. non ad omnia præcedentia refertur: sed ad id quod dictu est, patrum vius non nocet alteri: non autem ad id quod ibi de nouatione præmitit: nisi sic dicatur qd pactum factu ab uno reorum stipuladi, alteri non noceat: sed nouatio & acceptatio sic. Vel verius ibi de no sociis: hic de sociis. & quod ibi præmitit de duobus argentariis sociis, scilicet vt neque patrum neque acceptil. vius alteri noceat, speciale est in argentariis. vel impropriè dicuntur ibi socij argétarij, quorū nomina simul facta sunt: secus in illis qui sunt socij: vt hic. vel hic ab altero volente: ibi non. Vel sol. vt ibi.

k Id specialiter. vt fiat nouatio: & expressim hoc casu: vel dic satis esse agi iure veteri: hodie opus est exprimi: vt. C. eo. l. fi.

l Eo magis. scilicet fieri nouatio.

m Alioquin. i. nisi dicas alterum nouare posse, & debitorem communem ab vtroque liberari. vel id est si dixerimus non esse acceptilationem solutioni similem, secundum H.

n Si unus. ex reis stipulandi.

o Fuerit. nam secundum hoc non obligabitur illi, cum non libetur à primo creditore & vtroque: quod est absurdum.

p Aut. quid dicemus si &c. Accursius.

q Fundum. sibi & alij promissum.

r Inserit. pmissore fundi illius: cū ipsa erat vna de reis stipuladi.

s Nuptura ipsa. duabus modis intelligi potest quod rea erat stipulandi, & per voluntatem debitoris viro futuro promisit fundū sibi & alij correto debitum: vel rea erat promittendi: & altero creditorum volente ipsa suo viro promisit fundum: & hoc mulieris gratia, secundum Io. Quod autem subiicit: nā debitor &c. secundum ultimam expositionem non refertur ad primum dictum.

t Te hominem.] c a s v s . Stipulor à te hominem: & à Seio stipulor decem: postea ab aliquo tertio stipulor hoc modo: quod illum & Seium dare oportet, promittis mihi: ille promittit. certe fit nouatio: quia totum deducitur in secundam obligacionem. Franciscus Accursius.

t Ab altero. tertio, vel uno reorum.

u Vtrūque. cū hoc actū sit. Rog. ne sit cōtra. s. e. si is cui. hic ergo aut, pro &c. accipitur: ibi ppriē: ad quod est. j. de verb. signi. l. sepe.

S I Titius.] c a s v s . Titius homo liberalis volebat mihi donare

viginti aureos: ego dixi: optime venisti: ego habeo creditorē qui me premit quotidiē: rogo te da illi hanc summam pro me: quia ei in viginti teneor. Titius promisit creditorī meo. De iure autem est quod donator cōtinetur in quantum facere potest: nō in plus. Nūc queritur vtrum iste Titius donator possit vti hac exceptione ne conueniatur nisi in quantū facere potest, aduersus creditorem meū cui eū delegauit? Respō. quod non: quia creditor suū debitum recipit, non donationem aliquā. Fr. Accursius.

x Delegatus. per hoc apparet qd iam mihi promiserat: alias nō posset dici delegatio. vel ponit in propriè. sic. s. co. l. si v̄susfructus.

y Condemnetur. idem si donatus tibi promiserim ei cui tu donare volebas. idemque est si quod tibi me debere existimatā: iussu tuo spōndi creditori tuo. fed fecus si quod tibi debere credebam, iussu tuo spōndi ei cui tu donare volebas, vel ei qd creditorem tuum putabas: vt. s. de dona. l. i. j. s. j. & de except. do. l. i. Julianus. & l. pure. s. si eū. & s. eod. l. si quis. & l. si nō. & l. doli. & de re iudi. l. Nesciū. & facit s. de donat. l. qui id qd ex causa. Item cōtra. s. de iure do. l. si extrane. sol. vt ibi. Accursius.

z Vbitari.] c a s v s . Filius familias aut serui qui habent debita

peculiaria, possunt ea nouare si ipsi stipulentur, & conditionē suā meliorē faciant. Si verò alium iubent stipulari: si faciunt donationis causa, non valet. Si verò ideo iubent stipulari quasi negotiorū gestorem, tunc valet. s. sequens. & seq. clari sunt. Fr. Accursius.

aa Administratio. libera: vt. s. de procurat. l. procurator cui. & C. quod cum eo. l. si liberam.

bb Habeat. vt. s. de iure iurani. l. huic. Sed contra. s. de pact. l. si unus. in prin. Sol. ibi in non peculiaribus. vel ibi donando: vt hic dicit. & sic etiam intellige. j. tit. j. l. fugitiu. in fi. & s. eo. l. seruus. & facit. s. de condi. inde. l. naturaliter. & de pecu. l. libera. s. fi.

cc Maxime. abundat: vt & s. quā res pig. oblig. pos. l. j. vel idem si non meliorē, dum tamen non deteriore, nam &c.

dd Animo. quando non fit nouatio: quia deterior fit conditio.

ee Mādati. vnde nō efficitur deterior cōditio, licet nō melior. Ac.

ff Adquiritur. contra illum qui stipulatus est animo nouandi à debitore serui vel filij, mandato filij vel serui, per quā tenebitur stipulator cedere aet. ex stipulatu domino vel patri.

gg Curatorem. legitimum: alias est datius tantū: vt instit. de cura. s. item furiosi.

hh Expediat. de inope debitore ad diuitem: vt. s. eo. l. nouare. s. pu- pillus. Accursius.

ii Id dari spondes? sed hāc non videtur vna, nisi dicas propter vñā conceptionem, & quia ab uno, plures tamen sunt res: vt. s. de verbo. oblig. l. pluribus.

DE SOLVATIONIBVS ET LIBERATIONIB.

Dixit de nouationibus quae aequivalent solutionibus: vt. s. tit. i. l. si rem in fin. nunc generaliter de solu. Et est solutio rerum, & ita in facto, liberatio est obligationis: & ita iuris tantum. largissime tamen ponitur alias solu. pro qualibet liberatione: vt. j. eo. l. solutionis, sed quidam hic dicunt de liberationibus illis, scilicet ubi remanet ob-

ligatio: ut aliquo deportato. quod non placet. sed de his dicitur. j. de sen. pas. & de bonis dam. Dicitur ergo hic generaliter de liberationib. obligationis tam de his que ipso iure quam etiā quia pācto contingunt: vt. j. eod. l. stich. §. naturalis. & singulos casus in hoc titul. & c. eo. inuenire, magis est laboriosum quam subtile.

Superiore titulo duos exposuit modos soluendarum omnium obligationum, Nouationem & Delegationem. sed & induendarum, ita ut medius ille titul. hæc probatā precedētibus quādam sequentibus titu. nā & nouatione obligor idē ego vel expromissor quem dedi, & liberor etiam ego. Et delegationis quem delegavi liberatur à me, obligatur alij, ego liberor creditore meo. Sequentes tituli dui non sunt nisi, sed de soluendis tantum quibusunque obligationibus. Soluendi verbū est multiplex. soluitur obligatio vel contractus. l. luy. l. xc v. §. vlt. l. xc viij. soluitur debitor. l. lx viij. xcj. soluitur creditor. tā enim soluit debitor creditorē dando, quam creditor debitem accipiendo. Soluitur res vel pecunia. & hoc postrem genere in hoc titu. solu. refertur ad eam pecunia cām ve rē quā in obligatione est, liberatio ad obligationem. Ex solutione liberatio contingit. soluit debitor, liberat creditor, soluitur creditor, liberatur debitor. l. cuij. si quidem soluitur recte, & secundum regulas iuris civilis, quod quemadmodum fieri hic titulus docet, De solutionibus & liberationib. id est de naturalibus præstationibus eorū quā debentur & de liberationibus quā ex eis solutionibus debitori cōtingunt. Interē tamen sub eo de aliis quibusdam liberationibus agitur quā specie & iure solutionis censentur, veluti confusione & compensatione. Alias verò tam solu. ut dixi, quam liberatio omnem modū complebitur tollende obligationis, etiam si non ipso iure, sed per exceptionem. Cuiac,

Votiens.] **CASVS.** Debebam tibi cētum aureos ex causa venditionis fundi, & sine vsuris. item debebam tibi alia. c. causa mutui sub vsuris. itē alia. c. sub maiori pœna quam sint vsuræ. Soluo tibi. c. scuta, & dico, ego volo quād deducas mihi hoc debitum quod soluo, in illud debitum quod debo tibi sub pœna. tu dicis, ego nolo, sed volo tibi deducere in debitum quod est sine vsuris. quāritur, quis nostrū est potius audiendus? Respon. quād ego debitor qui soluo. Sed ponamus quād ego sum negligens in eligendo in quod debitū velim solutum esse. quid iuris? Respon. quād tu creditor poteris eligere in quale debitum illud accipias, dummodo statim eligas, & in illā causam in quam si tu debitor es, eligeres. & ponit textus multa exempla: quā vide perte. Sed si à neutrō dictū sit in quod debitū soluatur: tūc intelligitur solutū in illud debitū cuius dies vel cōditio iam venit. h. d. hæc. l. cum tribus. ll. sequentib. Fr. Accursius.

a Quotiens quis. vt plene liqueat articulus iste, & intelligas vsque ad. §. si duos. dic quād aut est causa principalis nōvsuraria: aut est principalis vsuraria. In primo quando est principalis, & non vsuraria: si debitor eligit dicendo: ego soluo in talem causam, & creditor tacet, id erit solutum: quia pactum in traditione appositum est secundum. Præterea rei nostræ certam possimus dicere legē: & sic loquitur lex ista in primo respon. sed & si debitor dicit, soluo in talem causam: tamen creditor dicit, nolo in hāc causam: in uicem se impedit: vt. j. l. ij. & licet creditori non accipere, tamē cum damno suo: quia si deponitur & cōsignatur, denegabitur ei actio postea ipso iure: alias ope exceptionis. Si autē debitor tacet, & creditor eligit: statim id erit solutū: dū tamen eligat in causam in quā si ipse debitor esset, solueret. Igitur si aliquid debebatur si ne controuersia, aliquid non &c. & sic loquitur secundū respon.

huius. l. Si autem concordant creditor & debitor, planū est. si autem nullus eligit incontinēti, tunc recurritur ad iuris potestatem: vt. l. ceterum. j. quā est vt si in diē vel sub conditione debetur, videatur id solutū cuius dies venit: & magis quod meo &c. & potius &c. in his vero &c. si autem nulla prægrauat, in antiquiore

erit solutum. si autē vna est vsuraria, alia non: neutro eligente tūc cōputatur in vsurariā tanquam in grauiorem: vt j. eo. l. si quid ex famosa. si autem est vna principalis & vsuraria: neutro eligente solutū videtur in grauiorē causam. quā autem sit grauior, dicunt quidā vsurariā: quia tenaces debitores quando soluūt vsuras quas nō receperunt, videtur eis quād soluant lumina vel oculos: sed de sorte non sic eis videtur, cum ipsam Græci h. c. acceperint. alij dicūt q. locum ita legunt, Id est sors: quia sors parit vsuras: sed vsura non parit vsuras.

b Causis. principalib: alia contra: vt. C. eo. l. nim Flo s. j. & de vsuris. l. si vsuras. & dices. j. eo. l. in his. §. imperator. & est ratio s. l. 71. de adictæ. l. si vsuras.

DITIO Dic istam glo. esse veram, & bene dicere quando solutio est facta simpliciter ele- tuamus. **fl. consti-**

Votiens quis **a** debitor ex pluribus causis **b** vnū debitum soluit: est in arbitrio solutētis dicere, **c** quod potius debitum voluerit solutum: & quod dixerit, id erit solutum. Possumus enim certam legem dicere ei quod soluimus. **d** Quotiens verò nō dicimus: id quod solutum sit, in arbitrio est accipientis, cui potius debito acceptum ferat, dūmodo in id constituat solutum, in quod ipse si deberet, esset solutus, quōque debito se exoneraurus esset, si deberet: id est in **e** id debitum **f** quod non est in controuersia: **g** aut in illud quod pro alio quis **h** fideiusserrat: aut cuius dies nondum venerat. **i** Aquisimū enim visuū est, creditorem ita agere rem debitoris, vt suam ageret. Permittitur ergo creditor constituere in id quod velit **k** solutum: dummodo sic constituat, vt in re sua constitueret. **l** Sed cōstituere **m** in re præsenti, hoc est statim atque solutum est. **n**

secundum Bartolum hic.

c Dicere, in ipsa solutione: vel iuxta ante vel post: vt. C. de vsuris. l. si vsuras.

d Soluimus. vt. s. de pac. l. in traditionibus. & C. e. l. j. & j. eo. Paulus. & s. de serui. l. si cui. in prin. & facit. C. de do. quā sub modo. l. perfecta. & C. de dona. l. fancimus. §. ne autem. & s. de transac. cum hi. §. si eidem. Accursius.

e Quotiens verò. aliās quos verò: & aliās, quād si.

f Debitum. hæc exempla denotant verisimilitudinem, nō necessitatē. nam & si in nō grauiorē causam constat per confessionem partiū eū solutū si deberet: in eandē causam hic accepto feret, secundū Azo. in alio quoq; casu prodest electio incōtinēti facta: quia si plures essent pares causæ: si in vnam eligit solutionem, potest prodesse ei si forte in electa causa non habet probationes in eudenti, secundum Ioannē & Azo. sed hoc non placet quibusdam: vt iam dicam. sed & si nunquam eligit, vel ex interuallo: decedit de omnibus pro rata: vt infra eod. illud. & hoc casu prodest ei eligere. Item quod de electione dicit, intellige cum creditor eligit, & debitor tacet: alioquin si consentiat, non est opus discretionis causæ: vel si dissentiat incontinenti, repetit: vt. j. eo. l. ij. secundum Azo.

g Non est in controuersia. id est non debet constituere pro eo quod non est in controuersia: sed pro eo quod est in cōtrouersia: vt sic vitetur controuersia. & repetitur in sequentib. duobus exéplis hæc glos. Vel si intelligatur affirmatiuē, id est quād illud quod nō est in controuersia, debeat solui. q. d. certum & liquidum: non autem id de quo dubium est per controuersiam, id est per negotiōnem, planum est. & sequentia legentur negatiuē, vt. j. l. iiij. & iij. vel dic haud, pro non. & est plana.

h Quis. l. debitor qui non elegit, vt dictum est. non autem dicas quis extraneus qui fideiussit pro debitore: quia illud esset grauius debitori: vt. j. eo. l. & magis. & l. fin.

i Nondum venerat. imò potius in illud cuius dies venerat: vt. j. eo. l. cum ex pluribus. & est sciendum quād hæc exempla denotant similitudinem: vt modo dixi.

k Vellit. id est velle deber: vt subiicit. & sic ponitur in prin. decretorum. & statim hic colligitur.

l Constitueret. aliud in pretio pignoris venditi: vt. j. eod. l. Paulus. ij. §. Paulus. in fine.

m Constituere. scilicet creditorem accipendum est.

n solutum est. aliquid, et si non totum.

^a D Vm in re. quæ fuit supple, ne propter verbū futurum agēda, necesse habeas dicere q̄ tantū ante habeat fieri, & possit. s. de vi & vi arma. l. iij. s. eum igitur. & j. rem ra. habe. l. quo enim.

^b Fiat. id est fieri debeat, scilicet elec̄tio creditoris vel etiam debitoris: vt subiicit.

^c Aeterum postea. i.

C post solutionem factam ex interuallo.

^d Non permittitur. constituere.

^e Hæc res. quia creditor debet rem debitoris agere vt suam.

^f Videatur. scilicet creditor. Accursius.

^g Suo. s. si solutur. esset.

^h Nomine. i. creditore. iste creditor. i. ita est verisimile. potest tamē esse ecōtra: vt no. s. co. l. j.

ⁱ Dicitum sit. nec à creditore aliquo tempore: quia prius mortuus est: nec à debitore. Vel dictum sit à creditore, sed ex interuallo: vt statim dixit. sed secūdum hoc nulla videtur differen-

tia vt cōstituat sibi creditor electionem incōtinēti: an taceat vterq;. Sed Io. dicit talem esse. nam vbi nil ab aliquo dicitur, & nulla sit grauior, cedit in antiquiore: vt. j. in his. iij. respō. vbi viderò creditor seruat sibi electionē, etiam in nouā causam cedere potest, secundū eius arbitriū. quod potest ei p̄dēsse etiam in hoc, quia de nouo forte debito probationes nō habet. sed de antiquo habet, secūdum Io. & Azo. sed hoc quibusdā displicet: quia secundum hoc nō ita debitoris vt suū gerat negotium. Item vbi neuter aliquid dixit, sed plures causæ sunt grauiores vel antiquiores: cedat in vnamquamq; pro rata: vt. j. eo. illud.

vbi verò habet electionem, in vnā tantū eligere potest. Sed Azo ni aliter placet. cum enim sibi creditor seruat electionē, etiam in leuiorē causam accepto feret, & in quamcunq; velit, dūmodo sic faciat vt in re sua faceret. nam & rem suam gereret, forte talis persona est quæ in leuiorē causam solueret. si obiicias: quare ergo dicitur creditorem videri accepisse in grauiorem? Respō. præsumptio est quod sic ageret suum negotium. s. soluēdo in grauiorem causam. sed si aliter constat: & in non grauiorē causam cōputare poterit. Et sic no. ex prædictis quod aut debitor eligit, & creditor consentit: aut econtra creditor eligit, & debitor consentit: & in his casibus non est opus his legibus. aut debitor eligit, & creditor tacet: vt in prin. tit. aut econtra debitore non eligente creditor incontinenti eligit, & debitor tacet, vel dicit. s. debitor erit, vel esse debet, vel similia: vt in secundo respō. primæ. l. aut altero elige nte alter dissentit: vt. l. iij. aut neuter eligit tunc, sed ex interuallo vel nunquam: vt hac. l. cæterum. in princ. & in fine.

^k Venit. vt &. j. eo. l. cum ex pluribus. iij.

^l E T magis quod meo nomine. facit. s. ad Treb. l. si res aliena. in fi. Em satisdato. id est cū fideiussore. hoc tamen patitur exceptio nem: vt. j. l. ob triginta. Accursius.

^m N his uero. c̄asus. Dictū est. s. eo. l. iij. quod si neuter nec creditor nec debitor eligat in quā causam velit esse solutū: q̄ videtur esse solutū in nominibus quorum dies aut conditio venit. Quid si duo debita cadunt in vnū diē: in quod videtur esse facta solutio? Respon. quod uidetur facta in grauiorem causam: & est

grauior causa siue grauius debitū, quod sub satisfatione debetur, quād id quod sine satisfatione debetur. s. sequentem vide per te ipsum. [APVD MARCELLVM.] Debebas mihi. c. soluenda per terminos: videlicet quolibet termino. xxv. tu tātūm cessasti in solutione quod vſurē ascendūt vſq; ad. xv. nunc venis & soluis. xxv.

ego dico tibi quod vlo ea tibi deducere in sortem & in vſuras. hic quæritur, vtrum omnia ista. xxx. deducantur in sortem. s. xxv. & quod supereſt, scilicet. v. deducantur in vſuras: an

ⁿ Adde gl. & Bart. in. l. cre ditor. s. si duobus. s. manda. & in l. vnde quæ ritur. & ibi Ange. s. cō mo. & om nino. Bald. quia ista ma teria est in tricata, in. l. si paternam. C. ad Velle.

obligatus, & etiā vnius de fideiussoribus: alter autē liberetur ex toto: vtrū poterit hoc fieri? Respon detur q̄ sic: quod est notādū. Pau.

Si duos † quis dederit fideiussores: potest ita soluere, vt vnum lib eret. ^q

Pecunia redacta ad venditionē pignoris cōvertitur ad vſuras debitas non solū ciuiliter & naturaliter, sed etiam naturaliter rātū pro quibus erat obligatū, & æqualiter, non pro rata: licet summe vſurarum sint inæquales: & si quid supereſt, cōvertitur in sortem: sed pecunia simpliciter soluta per debitorem nō conuertitur in vſuras ciuiliter non debitas, licet naturaliter tantū debitas, sed in sortem. si autē sunt debitæ ciuiliter & naturaliter: tunc prius in vſuras: & si quid supereſt, conuertitur in sortem, etiam si creditor copulatiū dicat se recipere tam pro sorte quā pro vſuris. Pau. de Cast

Imperator Antoninus cū diuio patre suo rescripsit, cum distractis pignoribus creditor pecuniā redigit, si sint vſuræ debitæ, & aliæ indebitæ: f quod soluitur in vſuras, ad vtrāque causam vſurarū tam debitarū quād indebitarū pertinere: puta cū quædā carū ex stipulatiōe, quædā ex pacto naturaliter debeantur. Si verò summa vſurarū debitarū & non debitarū nō eadē sit, æqualiter ad vtrāque causam proficit quod solutū est, non pro rata: vt verba rescripti ostendunt. Sed si forte vſuræ non sint debitæ, & quis simpliciter

admittitur particularis solutio: vt. s. de vſur. l. tutor. s. Lucius, nisi in casib. quos not. s. si cer. pe. l. quidā. quia illud est cū suo nomine. hic autem alieno. i. fideiussori nomine soluebatur: & plerūq; consequitur quis per aliū, quod per se nō potest: vt. j. de accep. & per iusluran. s. & si fideiussori. vel dicas quod hic non fuit solutio particularis, sed solida. si enim erant ambo fideiussores soluendo: non tenebantur nisi viriliter ex beneficio epistolæ diui Hadriani: vt inst. de fideiuss. s. si plures. & C. de consti. pecu. l. fina. si ergo soluit pro vno dimidiā, soluit totum quod ille debebat. Aliud autē dicerē si alio non soluendo existente velim soluere dimidiā pro illo qui est soluēdo, & eū liberare: quia non possum credito re inuito. & facit. j. eod. l. quotiens. & s. de fideiuss. l. si stipulatus. s. fina.

^r Debitæ. ciuiliter & naturaliter.

^f Indebite. ciuiliter: sed debitæ naturaliter.

^t soluitur. ab emptore pignorum.

^u In vſuras. id est quod de iure videtur solui in vſuras: vt. s. de pig. act. l. cum & sortis.

^x Indebitarum. vbi par summa est vtrarūq; vſurarum. s. pro rata.

^y Pro rata. Argu. contra. j. eo. pupilli. s. pe. & s. de dam. infec. si finita. s. cum autem. & hoc si creditor nō eligit: quod potest: vt. j. eo. l. Paulus. s. Paulus.

^z Verba. quæ non habemus.

^a Non sint debitæ. nec ciuiliter nec naturaliter: & tunc consonat. s. de condic. inde. si non sortē. in prin. in eo quod dicit, si sorti debitas &c.

tas &c. & secūdū hoc recte legitur hæc litera: quia simpliciter soluit vñuras nō dicendo quas vel in quas omnino &c. Alij dicūt q̄ nō sunt debitæ per stipulationē, sed nudo pacto. sic. s. eo. & j. e. & tunc applica hūc versum principio, nō sunt debitæ quas omnino &c. vel fini, in sorte cedāt quas omnino &c. i. quia omnino &c. Si autē recte legetis. s. q̄

simpliciter i vñuras soluisset quas omnino nō promisisset: tunc nō in sorte, sed in vñurā naturaliter debitā cedereret: vt in fin. huius. s. Dices ergo simpliciter. i. non dicēdo in sorte, vel vñuras. Nec ob. C. de vñur. l. si vñuras. C. e. l. j. quia ibi naturaliter & civiliter debētur, hicverò vel nullo modo, secūdū pri mū ītellectū: vel naturaliter tātū, secūdū aliū: vt & j. statim dicitur.

a. Nō erat stipulat. l. creditor, vel. l. nō pmiserat debitor. sic. s. de cōdi. i-deb. l. si nō sorte. s. si. x.

b. Solutum. simpliciter.

c. Exsoluere. actionis iure, vel pignoris retētione: vt. C. de vñuris. l. si vñuras. Accursius.

d. Conuentione. quæ pe-

* sortem.

t. Vulga. in ti non poterat. sortem & in vñuras ad- mittatur. s. d. prius in vñu- ras, tūc &c. per retentionem. Acc.

* An ordo ea. l. s. sed si forte, duo sit curādus, b. ergo modis hoc ex addo gl. vi dendam in pone, vt ibi diximus.

c. i. s. item g. Non habebuntur, aliter quod ad di- fetas. de col- la. in pragm. in verbo, or- dinem.

r. Non numerat. vt. s. ea. l. s. sed si forte, duo sit curādus, b. ergo modis hoc ex addo gl. vi dendam in pone, vt ibi diximus.

g. Non habebuntur, aliter est cū creditor pign' vēdit: vt. j. e. Paulus. s. j. q. est cōtra. & l. creditor.

s. j. & s. ea. l. s. īoperator.

h. Apud Marcellum. ad- iunge cum. l. seq.

i. N Ec enim. Scriptura.

N Not. ordinē non curari. sic. s. de pecu. lega. l. quidā. & de dā. infec. si finita. s. si plures. in glo. ordinē. Sed arg. cōtra. s. de fideicom. liber. l. generaliter. s. proinde. versi. quis ergo. in glo. scripture. & in au- then. de here. & Falc. s. inordinatū. coll. j. & s. ad Treb. l. heredes. s. fi. & de vul. sub. l. ij. s. pri. & de stipu. ser. l. si com- munis seruus ita. & de leg. ij. cum pater. s. à te.

k. Videtur. id autē agi videtur, quod prius ac- cessit: deinde principale computetur: cū hoc ius desideret: vt. s. l. prox. s. eidem autem.

S I quid.] C A S V S. Tu debebas mihi. c. ex causa furti. itē debebas mihi alia. c. causa venditionis. tu soluis: & nullus nostrum exprimit in quā causam soluatur. certe dicitur hic quōd videtur esse solutū in causam furti: quia est grauior. itē ex causa iudicati & non iudicati debitū, videtur esse solutū in causam iudicati. Item debebas mihi decem ex causa. l. Aquil. & alia decem causa vēditionis. certe si soluas, nullo nostrum exprimente in quam causam solua- ff. Nouum.

soluerit quas omnino nō érat stipulatus: * imperator Antonin' cū diu patre suo rescriptis, vt in sorte cedāt. Eadem autē rescripto ita subiicitur: Quod generaliter constitutū est, prius in vñuras nummū solutum b accepto ferendū: ad eas vñuras videtur pertinere, quas debitor exsoluere c cogitur. Et sicut ex pacti cōuētione d datā repeti e non possunt: ita proprio titulo nō numeratæ, f pro solutis ex arbitrio percipiētis nō habebuntur. g

Quando mens legis est certa: de ordine non curatur. Bart.

Apud Marcellum b libro vicēsimō Digestorū quæritur, si quis ita cauerit debitori, in sorte & vñuras se accipere: vtrū pro rata & sorti & vñuris decedat: an verò prius in vñuras: & si quid supereſt, ī sorte? * Sed ego nō dubito, quin hēc cau- tio in sorte t & in vñuras, prius vñuras admittat: tūc deinde si quid superfuerit, in sorte cedat:

v. P A V L V S. libro quarto ad Plautium.

N Ec enim ordo * scripturæ i spectatur, sed potius ex iure sumitur id quod agi videtur. k

In causam quæ maius periculū comminatur, in dubio solutū vi- detur. Bald.

vii. V L P I A N V S libro quadra- genimotertio ad Sabinum.

S I quid ex famosa l causa & nō famosa m debeatur: id solutum videtur, quod ex famosa causa debetur. Proinde si quid ex causa iudicati n & nō iudicati debetur: id putem solutū, quod ex causa iudicati debetur. & ita Pōponius probat. Ergo si ex causa quæ inficia- tione crescit, vel pœnali o debe- tur: dicēdū est id solutum videri, quod pœnæ habet P liberationē.

Hanc. l. intellige quando neuter eligit incontinenti. sed si debitore non eligente creditor incontinenti eligeret, posset eligere vnam tā- tum. Barto.

viii. P A V L V S libro decimō ad Sabinum.

I Llud nō ineleganter scriptum esse Pōponius ait, si par & die- rum q & contractuum r causa sit, ex omnibus summis pro portio- ne f videri solutum.

tūr: videtur esse solutum in causam. l. Aquil. quia crescit per infi- ciationem. Franc. Accursius.

Si quid ex famosa causa, vt furti, & tutelæ.

m Non famosa. vt ex illis cōtractibus qui nō infamant. & fa. j. de regu. iut. l. si in duabus. & s. de suspec. tuto. l. ha enim. Accur.

n Indicati, quæ durior est propter vñuras ma- iores: vt. C. de vñur, rei iud. l. j. & iij. & propter id quod dicitur. C. de execu. rei iud. l. si causā. o Pœnali. ex conuētio- ne forte.

p Habet. facit. j. cod. l. cū ex pluribus. in prin. & s. eo. l. j. & iij.

I Llud non. J C A S V S. Titius debebat mihi xx. ex causa vēditionis: itē alia. xx. ex causa lo- cationis: & omnia ista debebat mihi soluere ī vno die. soluit. xx. quæ recipio, & non dicit in quā causam soluat, ne- q; ego. dicit hic q̄ me- dia pars. s. x. deducētur in causam vēditionis, & x. in causam locationis p æquali portione seq. l. est plana. Fran. Acc.

q Et dierum. sec⁹ si an- tiquior sit aliqua: vt. s. eo. l. in his. in prin.

r Contractuum. quia ex nullo infamia cōtingit, vel ex quolibet: vt. j. de regu. iut. l. si in duabus. qui autem contractus infamēt, habes. s. de iis qui no. infa. l. j.

t Pro portione. nec curio an vna summa sit maior quam altera: vt di- cta. l. si in duabus. Acc.

S Tipulat⁹ sum. sit. nisi voluntate serui: vt j. e. l. Stichum. s. vsum- fructū. & s. de condit. & demō. l. qui heredi.

u Partē. vt quinq;. Ac.

x Liberatur. ar. cōtra. s. de verbo. obli. l. Iulia. s. j. sed dic vt ibi, & recol- las quod not. s. de ver- bo. obli. l. ij. in prin.

y Liberatur. si postea res perierit sine culpa sua: vt. j. eo. l. qui decem. in prin. & facit. j. eo. l. qui hominem. s. j.

Q Vod stipulatus. J C A S V S. Cū stipulor mihi aut alij alternati- uē: ali⁹ nec nouare nec petere nec acceptū fa- cere potest: sed tantū ei folui potest. l. seq. plana est. Franc.

z Solui potest. vt supra tit. l. cui recte. nec po- test ei constitui: vt. s. de const. pecu. l. sed & s. si. s. si mihi.

xii. V L P I A N lib. trigēsimo ad Sabinū.

s I stipulatus fuero. Pupillo. pubertati proximo. & facit. s. si stipu- latus. j. respon.

b A me. quia solutionis, nō obligationis causa adiectus est. tūc enim non liberaretur, si obligatio esset adquisita pupillo. nisi cū auctoritate tutoris. Item. j. eo. l. si seruus decem dare. contra. Sol. vt ibi glo. s. Accursius.

Vero procuratori.] **CASVS.** Hæc lex quatuor principaliter dicit. Primo dicit quod si quis soluat meo procuratori cui specialiter mādaui ut pecuniam reciperet, vel cui omnium negotiorum administrationem dedi, liberatur. Secundo ibi, interdum tamen dicit quod aliquando licet non sit quis procurator: si tamen ei soluatur, liberatur debitor: sicuti continet quando quis stipulatur sibi aut Titio, nā soluendo Titio liberaatur debitor. Tertio dicit: Pone: ego debebam tibi decem: tu mandasti mihi quod ea Titio soluerem: postea pœnitens mandasti quod nō soluerem Titio. ego autem ignorans te venuisse, solui. certe liberor. si autem sciuero: non liberor. Secus est si aliquis stipulatur sibi aut Titio: quia licet prohibeat stipulator ne Titio soluatur, non eo minus ei soluendo liberaatur debitor: quia stipulatio ista habuit tacitam conditionem, vt ei possit solui: quam conditionem stipulator non potest mutare. Quarto dicit: licet non soluat quis vero procuratori: si tamē dominus, id est creditor ratum habeat, liberatur debitor, & debet habere ratum statim postquam scit, quod qualiter accipiedū est, haberur in l. seq. Franc. Accursius.

a specialiter. vt & infra eo l. hoc iure.

b Administratio. & libera, secundum quosdam, non aliis: vt arg. supra de procurato. l. procurator cui. & l. se-
laxamento, & quen. & l. procurator, & amplius & l. mandato. & institu-
dine. Vide Erasm. sed tu dic etiam non li-
chil. 4. cent. 7. prou. 75. & bera: vt hic, & infra eodem l. qui hominem. §. si Titium. & l. so-
lutam. & supra de condic. inde. l. si procurator. in principio. & §.
dispunc. ca. Idem Labeo. versi. Celsus. & supra de pactis. l. quia & solui. & in-
fra de init. l. sed si vnius. §. procuratorem. Sed an personis illis
qua sine mandato agunt, solui poterit? Respond. non: vt infra
audi. solui. l. iij. §. sed si forte ex liberis. In quibusdam tamen casibus
exigitur speciale mandatum: vt supra de procur. l. Pomponius.
Accursius.

c Non procuratori. Arg. contra eos qui dicunt adiectum teneri actione mandati: & dicunt mandatum interuenire etiam in absentia: licet non per nuntium, vel per epistolam: quod est contra naturam mandati: vt. §. de procura. l. j. & pro eis est. §. de verb. oblig. l. Iulianus. §. j. Accursius.

d Cuins. subaudi, illi cuius nomen stipulationi &c. Accursius.

e Sed & si quis, scilicet creditor.

f Liberabor, ad hoc facit. §. de offi. præsi. l. si forte. & instit. manda. §. item si adhuc. & infra eod. l. cum quis. §. j. & ibi plenius dices. & supra ad Maced. l. si autem sciente. Sed argu. contra. §. de manu. viii. l. si pater.

g Mibi. auctori legis.

h Non potuit stipulator nisi vt. j. eo. l. cum quis. in princ. & l. si quis stipulatus fuerit. x. in melle. §. j. & facit. j. e. l. aliud. & adiuge huic l. duas sequentes. Accursius.

i Comparatur ad quod est supra de vi & vi ar. l. j. §. sed & cu quis. & infra de regulis iuris. l. hoc iure. §. j. & infra eodem. l. solutam. & supra de iudi. l. licet. Sed arg. contra supra de his qui not. infal. quid ergo. Accursius.

k **R**atum dominus debet. vt non committatur stipulatio ratam rem dominum habiturum, contra procuratorem cui est solutum. & est ad hoc. j. rem ra. ha. l. quo enim. in princip. & s. ad Macedo. l. si filius familias.

l Certior. id est certus de pecunia soluta.

retur, spatium quoddam temporis adsumitur nec minimum, nec maximum, & quod magis intellectu percipi, quam ex locutione exprimi posset.

xiiii. VLPIANVS libro tri-
gensimo ad sabinum.

Q uod si forte quis ita soluat, vt nisi ratum habeatur, condicat: si dominus solutionem ratam non habuerit, cōdictio ei qui soluit, competit.

Solutio facta tutori qui non ad-
ministrat, potest tamen admini-
strare si vult: liberat soluentem. se-
cus si nō potest administrare, quia
est sibi interdicta administratio
per legem aut per iudicem, vel te-
statorem. solutio verò facta ei qui
potest ab administratione repellit,
non tamen est repulsus, adhuc li-
berat soluentem. Pau. de Cast.

Sunt quidam tutores qui hono-
rarij appellantur: sunt qui rei
notitiae gratia dantur: sunt qui
ad hoc dantur, vt gerant: & hoc
vel pater adiicit, vt unus puta gerat:
vel voluntate tutorum uni
committitur gestus: vel prætor ita
decernit. Dico igitur, cuicumque
ex tutoribus fuerit solu-
tum, et si honorarii, (nam & ad
hos periculum pertinet) recte
solui: nisi interdicta eis fuerit à
prætore administratio. N am si
interdicta est, non recte soluitur.
Idem dico & si quis sciens suscep-
ctis postulatis soluat. nam his in-

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod
omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-
a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-
scus Accursius.

n Competit. facit supra de condic. indebi. l. ij. in principio. &
de condic. cau. data. l. si procuratori. & C. de condic. indeb. l. cre-
ditoris.

o Honorarij. scilicet sui honoris gratia dati: vel dic, id est à præto-
re dati: sicut dicitur honoraria actio à prætore inueta. & pro hoc
est insti. de iure naturali. §. prætorum. prima placet, non secunda:
quia non distinguitur inter eos qui dant tutores. tuebitur ergo
hic tutor ne aliquis vexet pupillum iniuste. Acc.

p Qui rei notitia. vt liberti: vt. C. de pericu. tut. l. j.

q Ut gerant. id est habeant necesse gerere. honorarij verò nō co-
guntur gerere: sed possunt si velint, nisi sit eis interdictum: cogun-
tur tamen repellere male gerentes: vt habes hic, & §. de admini-
tutor. l. iij. §. si parens. & §. tantudem. & facit insti. de satisfa. tu. §.
ij. & §. de admi. tu. l. Titium. j. respon.

r Cuicunque. etiam non gerenti: vt. §. de adqui. hered. l. pupillum,
& sic est contra. §. de aucto. tut. l. & si pluribus. Solu. ibi non fuit
concessa, sed denegata administratio. Item etiam reo capitis po-
stulato: vt. j. eo. l. quamuis. in fin.

f Ad hos. interpositio est.

t Recte solui. secus in procuratore: vt. j. eo. l. debitores. Azo.

u Administratio. & aliquando interdictetur expressim. Item ali-
quando tacite, vt si committatur alij. vt ergo prohibitione ad-
ministrationis prohiberi videtur sol. ita & ex concessione vide-
tur

m In legato. neutraliter potest legi, vt si penum heres non dederit, decem dato: vt supra ad legem Falcidiatm. l. j. §. item si ita legatum. Itē aliud exemplum: vt supra de adi. leg. l. iij. §. si quis Titio. Item aliud: vt supra manda. l. si he-
reditatem. §. j. Et aliud: vt supra de statulibe. l. si peculium seruo. in fine. Item in masculino genere legi potest, vt si potuit redire Titius le-
gatus: vt supra quibus ex causis maiores. l. si cui. in principio. & §.
fina. & de iudicis. l. ij. §. plane. & infra de re mili. l. qui commeatū. in prin.

Q uod si forte.] **CASVS.** Debebam Titio decem: tu venis ad me, & dicas: Titius mandat tibi quod des mihi decem quæ ei de-
bes. ego dico, Ostende literas suas, siue procuratorum. tu respōdes: ego pmitto tibi quod ipse habebit ratam solutionem: solue mihi audacter. dixi: sum contentus tibi soluere sub tali conditione quod si Titius creditor meus non habeat ratū, quod condicam à te istam pe-
cuniā. & bene, dixi: fiat. Titius creditor non habet ratam solutionem, certe ego po-
tero condicere pecu-
niā istam à te.

[SVNT QVIDAM.]

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

Iste. §. bene distinguit genera tutorum: & breuiter dicit quod

omnibus tutoribus qui hic enumerantur, recte soluitur. Cæter-

a satis plana sunt cum. §. sequenti. & usque in finem. l. Franci-

scus Accursius.

tur ei soli permitti, cui soli administrationem concedo: vt &. j. iudi. sol. l. si quis apud. §. ij. & j. de ritu nup. si quis tutor. §. ij.

a Administratio. vt &. C. de suspe. tut. l. eum quem. & institu. de suspe. tuto. §. si quis autem. Acc.

b Constituendus. præsens ergo erat adhuc: aliás contra: vt. §. de tutoribus & curatori.

da. ab his. l. curator. Ité

maior infante. aliás cō-

tra: vt. §. qui pe. tu. l. ij.

c Substitueretur. quia

non desinit tutor esse:

vt probatur. §. de admi-

nistr. tutorum. l. si sine

herede. §. finali. nā nec

amittit ciuitatem vel

libertatem: vt. j. de in-

terdic. & releg. l. relega-

torum. §. hæc est dif-

ferentia. Acc.

d Curator. & sic ei pre-

senti.

e Absenti. reipublicæ

causa tutori.

f Vel vni. omnia fiunt

etiam cum vno: nisi vt

C. de aucto. præ. l. fina.

g Fuerit. facit. C. de

pericu. tu. l. j.

h Contingere. hoc si cū

iudice facta fuerit sol.

vt. C. de admi. tuto. l.

sancimus. j. secundum

quosdam. Tu dic. etiam

sine eo: sed datur resti-

tutio: vt instit. qui. alie-

li. §. nunc admonendi.

i Recte soluit. vt &

supra de cura. furio. l.

consilio. §. fin.

k Non sufficientis. his

casibus soluit secun-

dum distinctionem il-

lam cū soluit pupillo

&c. vt not. C. si aduer.

sol. l. j. & insti. qui. alie-

licet. §. nunc admonen-

di. & facit. j. l. proxi.

l Causam. quia datus

est bonis. & facit su-

pria de adquir. here. l.

pupillus.

m Pupillum. & sic non

repetit: vt &. §. si cer.

peta. l. non omnis. §. si

pupillus. Sed contra. §. de condi. indebi. l. interdum.

Sol. hic tale debitum erat quod expediebat pupillo fore solutum, ibi naturale debitum tantum erat. vel hic vñiarium: ibi non: vel vt ibi. Et

adde distinctionem quam not. C. aduer. solu. l. j.

P Vpillo. J C A S V S. Pupillus non potest accipere debitum si

ne tutoris auctoritate. Sed ponamus quod pupillus nō petit

debitum, sed denegat alteri: an hoc facere possit? Respon. quod nō.

Si tamen aliquis pupillo soluerit, & postea iterum pupillus

perat: si numimi soluti sunt salui. pupillus repellitur doli mali

exceptione. Franciscus Acc.

n Sed nec delegare. vt debitor liberetur, etiam si nummi accipien-

tis fiant. & facit. §. titu. j. l. nouare. §. pupillus. in procuratore dic

vt. j. eodem. l. debitores.

o Salvi sint. hoc qualiter intelligitur, habes. j. eo. l. in pupillo.

P summouebit. ne iuris occasionem trahat ad iniquum compen-

dium: vt. C. pro empo. l. eum. & facit. §. l. proxi. §. penul. & quod

ibi not. item facit. §. de excep. l. in pupillo. & de excep. do. l. apud

Celsum. §. si quis.

S Vb conditione. J C A S V S. Debebam tibi decem sub condi-

tione, si nauis ex Asia venerit. tu me ante conditionem existen-

tem liberasti. post existit conditio. certe videor liberatus fuisse

eo tempore quo me liberasti. Idem est in solutione facta ante con-

ditionis euentum: quia cōditione existente videtur debitor libe-

ratus eo tempore quo soluit. Fran. Acc.

q Olim. licet aliud sit in veritate: quia tantum condi. existente

obligatur, & per consequēs liberatur. nec enim liberatur ante-

quā obligetur: vt. j. de accept. l. quod in diē. & arg. §. tit. j. l. quo-
tiens. §. sed si id. & idem intelligo in sequenti casu: quia demum
existente condi. liberatur in veritate: licet fingatur tempore tra-
ditionis pecuniæ liberatus. Hoc autem quod intelligatur iam a lītā glo-
sī olim liberatus in primo casu. l. prodest: quia si tempore accepti-
not. ad hoc

& videtur à principio fuisse trans-
latum. Item pupillo sine tutoris
auctoritate non potest solui, vt
solum liberetur ipso iure: sed si
pecunia est salua, vel conuersa in
vtilitatem pupilli, liberatur ope
exceptionis

xv. P A V L V s libro sexto ad
sabinum.

PVpillo solui sine tutoris au-
toritate non potest. Sed nec
delegare potest: quia nec aliena-
re vñiam rem potest. Si tamen
soluerit ei debitor, & nummi
salui sint: potenter pupillum
doli mali exceptione debitor
summouebit.

Debitor cōditionalis solutione
vera vel ficta tunc liberatur vere,
quando conditio extiterit: retro
tamen fingitur liberatus. Bar.

xvi. P O M P O N I V S libro quinto-
decimo ad sabinum.

SVb conditione debitori si ac-
ceptum feratur, postea condi-
tione existente intelligitur iam
olim liberatus. & hoc etiam si
solutio re fiat, accidere Aristo
dicebat. Scripsit enim, si quis
qui sub conditione pecuniam
promisit, dedit eam ea condi-
tione, vt si conditio extitisset, in solu-
tum cederet: existente condi-
tione liberari eum: nec obstat
quod antè eius pecunia facta
est.

Si procurator pecuniam domi-
ni soluat suo nomine, neuter li-
beratur: sed consumpta pecunia
liberatur ipse, non dominus. Pau.

H. dicūt sic: & hoc si solutio &c. scilicet quod alio tempore tra-
ditur pecunia, & fit accipientis: & alio fingitur tradita, scilicet
tempore existentis conditionis. quod non placet.

f Accidere. aliás accedere.

Facta est. & sic fingitur liberatus: sed pro vero cōditione ex-
istente liberatur. Item & fingitur liberatus: tēpore traditionis pecu-
niæ. hoc eī dicit hæc lex, siue: dicas dominiū pecuniæ trans-
latum tempore traditionis, siue nō. Sed an dominiū pecuniæ sit
translatum cū pecunia traditur? Videtur hic dicere q̄ sic. sed ecō-
tra q̄ nō. §. de adqui. pos. l. qui absenti. §. si quis. quæ est contra.
Sol. hic nō fuit facta: & quod dicitur, facta est, id est facta fingi-
tur. & secundū hoc duæ sunt fictions hic: prima, q̄ tūc fingitur
liberatus. secunda, q̄ fingitur dominium pecuniæ trāslatum: sed
pro vero nō est translatum. Alij dicunt econtra. s. quod hic est
translatum statim. & quod in contrario dicitur, q̄ demum ex-
istentie conditione. s. de fictione: sed pro vero statim. vel hic fuit
data pecunia sub modo, per vt: ibi sub conditione, per si. vel hic
voluit facere pecuniam statim eius cui dabat sub cōditione, an-
tecedendo in solutione. Ibi autem noluit rem fieri eius cui tra-
debat, nisi conditio existeret. Nec obstat quod dicit, dedīque
eam sub conditione: quia conditio fuit vt cederet in solutū: nō
autem in translatione dominij: & sic habetur ac simpliciter tra-
didisset: quo casu trāsit statim dominium: vt supra de iure do. l.
sed nī. & secundū hoc non obstat in eodem titu. de iure do. l.
si ego. §. si res. &. §. de dona. l. j. §. si pecuniā. &. §. si cer. peta. l. non
omnis. vel forte aliud est in pecunia, quæ vñi consumitur, quæ

alii facta in fraudem
creditoris, & tem-
pore conditionis ha-
bet multos, non pos-
sunt per paulianam re-
uocare liberationem,
quasi in fraudem facta:
quia fingitur liberatus
antequā isti essent cre-
ditores: & sic cessare
fraudem. ad quod est
supra quæ in frau. cre-
di. l. in fin. Item in se-
cundo casu non com-
municabitur hæc pe-
cuniia inter creditores
qui post traditionē pe-
cuniæ cōperūt esse cre-
ditores, & missi sunt in
possessionē bonorum
vt pote cū diu sit quod
vere vel fictitie rece-
fit de bonis debitoris.
Item nota quod sicut
fingit lex aliquid quod
est impossibile: sic etiā
potest fingere qđ nul-
lum est. & sic potest in-
telligi. C. de dona. inter
virum & vxorem. l. an-
tepen. scilicet vt fingi-
tur domina fuisse à tē-
pore collatē in eas donationis.

r Et hoc. l. quod tem-
pore alio liberetur pro
vero, & alio liberatus
fingatur: accidit etiam
si solutio re &c. nam &
in superiori casu ima-
ginarie fit solutio: in
inferiori fit re: vt insti.
quib⁹ modis tol. ob. §.
item per acceptilatio-
nem. fingitur ergo libe-
ratio tempore traditio-
nis pecuniæ: sed pro
vero existente condi-
tione liberatur. Alij, vt

sit in specie. hæc non valet: vt. d. l. de donat. l. ij. §. si pecuniam. & facit supra si cer. pet. l. non omnis. §. & cum pecunia. Accursius.

C Assius ait.] **C A S V S .** Debebam Sempronio centū aureos. dedi tibi hanc summā, vt eam Sempronio pro me solueres. tu nequam homo, quia forte eidem debebas, dedisti hanc pecuniam tuo nomine, non meo. dicitur hic quod neuter liberatur. ego non: quia non dedisti nomine meo. tu non: quia alienam pecuniam soluisti: tamen tu tenebris mihi actione mandati, & etiam furti. tamen si creditor eos nummos consumpsit sine dolo malo: tu liberaberis qui eos dedisti. Nam aliter si neque tu neque ego liberarer: creditor lucrificaret: hanc pecuniam iniuste. Fran.

a. si suo nomine. pro se, cū & ipse deberet eidē.

b. Dederit ad quod est C. si quis alteri vel sibi, l. multum.

c. Mandati. & etiā furti: vt. j. de fur. l. si quis vxori: §. Julianus. & facit. §. manda. l. si verò non. §. dedi. & de nego. gest. si pupilli. §. si quis pecuniam.

d. suo nomine. sed antequam consumat, ratum habere possum: vt supra de dona. l. si tibi. Accursius.

e. In lucro. quod esse nō debet vt. §. de condic. indebi. l. nam hoc natura.

Si quis seruo.] **C A S V S .** Habebam seruum Stichum fidelem hominem: quē misi in prouinciam quandā vbi mihi debebatur magna summa pecuniae, vt eam recuperaret. quādam debita recuperavit: quādam non. Interim ego manumisi Stichum. post manumissionem veniunt hi qui non soluerant, & soluūt huic Sticho manumiso. quæritur nunc vtrum ipsi liberentur? Distinguitur, vtrum ista debita quae soluta sunt post manumissionem, fuerint cōtracta ex contractibus domini: an ex contractibus peculiaribus. primo casu necesse est quod ignorauerint eum debitores manumissum fuisse quando soluūt ei. si verò hæc debita sunt facta ex contractibus peculiaribus, tunc nō nocet debitoribus si sciunt eum manumissum quādo soluūt, si tamen ignorant ei peculiū esse adēptum: & in vtroque casu iste Stichus tenetur domino actione furti, si causa intercipiendi hanc pecuniā à debitoribus recipiat. & probat hoc ratione tali: nam si debitori meo mandauero vt pecuniam soluat Titio meu creditori: deinde vetuero Titium accipere: Titius autem simulans se procuratorem esse, hanc pecuniam recuperet, committit furtum: debitor tamen liberatur. Franciscus.

f. sufficiet. & necesse est, ad quod est infra eod. l. quod seruus. §. fin. aliás si sciret mutatum statum deberet credere mandatū reuocatum: vt institu. manda. §. item si adhuc. versi. & huic.

g. Adēptum. quia præsumitur quod non sit adēptum: vt. C. de pecul. eius qui me. liberta. l. j. & facit supra pro emptore. l. qui fundum. §. seruus de paēt. l. si vñus. ibi, sic enim & his. in princ. l. & C. co. l. si eum. & supra de actio. & obliga. l. seru. in fin. & supra si cer. peta. l. eius. & infra eo. l. quod seruus. j. resp on. Accursius.

h. Vtroque autem casu. id est cum soluit ex cōtractu domini, vel causa peculiaris, & liberatus est debitor.

i. Domino facit. id est debitori: quamuis eam cogatur actori cedere si vult se tueri exceptione. creditori autem non potest acquiri: quia nihil vñquam in illa re habuit: vt infra de furtis. l. si vendidero. §. si vñus. secundum quosdam. sed hæc glo. non videtur bona hic, cum ibi loquatur de condicione furti: hic

autem de actione furti. dabitur ergo creditori quando ab initio accepit vt domino acquireret, licet postea interuerterit: & debitor liberabitur. ceterum si ab initio habuit animum lucrandi, furtum faciet domino in cuius permanxit dominio: vt infra eo. l. cum quis. §.j. secundum quosdam. ad quod est infra de fur. l. falsus. §.j. & l. si is qui rem. ij. §. Julianus.

k Liberabitur. si non a domino intervertendi accepterit ab initio: vt modo superiori casu not. & facit supra de procura. l. si procurator. & C. de fur. l. falsus. & infra eo. l. cum quis. §.j. & supra eo. l. vero procuratori.

Fugitiuus meu.] **C A S V S .** Stichus seruus meu à me fugiens surripuit mihi nummos, quos dedit mutuo Titio. dicitur hic quod Titius est mihi obligatus. si autem Titius existimat hunc stichum liberum esse, & ei soluerit liberabitur à me. Quid autem si iste Stichus non recuperavit istosnummos, sed iussit Titium debitorem aliqui alteri soluere, & id ratum habuit? Certe hoc casu non liberatur à me. & est ratio: quia primo casu quādo soluitur ipsi Sticho, intelliguntur nummi fieri mei, & quasi mihi soluti. Alio verò casu non ita est, scilicet quando iussit alij soluere pecuniā. Fran.

xix. P O M P O N I V S libro vicensimo primo ad sabinum.

Fugitiuus meu cum pro libero se gereret, l. nummos tñihi subreptos credidit tibi. obligari m te mihi Labeo ait: & si eum liberum existimans, solueris ei, liberari n te à me. Sed si alij soluisses iussu eius, vel is ratum habuisset, non liberari: o quia priore casu mei nummi facti essent, & quasi mihi solutum intellegetur. Et ideo seruus meu P quod peculiari nomine crediderit, exigendo liberabit debitorem: q delegando autem vel nouando, r non idem consequeretur.

l Se gereret, non diu: aliás desinerem possidere: vt supra de acquir. poss. l. iij. §. si seruus. & ideo mihi non quæreret possessionem, sed dominium: vt supra de acquir. poss. l. j. §. sed & per eum. & de acqui. re. do. l. si seruus meu. &. l. homo liber. §. quicquid. Item non credit se liberum: vt supra de acquir. poss. l. per eum. §. per seruum secundum quosdam. Sed quid ad rhombum de possessione? non enim de possessione quārenda vel dominio hic tractatur: sed de obligatione personali, quæ quāritur domino per seruum quantuncunque fugitiuum: vt supra de verbo. obliga. l. seruus verante. & supra mand. l. si mandauero. ij. §. fugitiuus. Accursius.

m Obligari. facta consumptione. prius autem habeo rei vindicta. quia seruus nō potuit dominium transferre: vt supra si cer. peta. l. rogasti. §. fi.

n Liberari. immo non videtur liberari: vt infra eo. l. qui hominem. §. si nullo. in fin. §. Solu. hic credebat liberum: ibi seruum, quamuis non fugitiuum: vnde non debuit ibi temere soluere ei. vel ibi sciebat fugitiuum: hic non. cui solutioni videtur obstat. princ. illius. §. Tertio hic de æquitate liberatur: ibi de rigore nō. vel ibi debebatur pecunia ex venditione: hic ex mutuo. & potest esse ratio: quia duo volebat ibi emptor, scilicet dominium rei, & se liberari. hic autem tantum liberari: quod facilius consequitur. vel non liberatur ibi, scilicet à rei vindicta. Alij dicunt quod hic liberatur per exceptionem: ibi non; scilicet ipso iure, arg. §. si cer. peta. l. cum fundus. §. j. vel secundū alios forte aliud est in venditore qui de sola culpa tenetur, quām in debitore qui soli creditori tenetur soluere: vnde cum strictius hic teneatur, soluendo ipso iure liberetur: quod non placet.

o Non liberari. sic. §. si cer. pe. l. cum fundus. §. j. sed certe: immo videtur quod sic: vt. §. manda. l. si mandauero. §. fugitiuus. Sol. vt ibi. vel dic aliud in venditore qui de sola culpa tenetur, vt ibi: quām in debitore, qui soli creditori tenetur soluere: quod non placet per. l. §. si cer. peta. l. cum fundus. §. j.

p Seruus meu. etiam non fugitiuus.

q Debitor. vt &. §. tit. j. l. non ideo. & de pac. l. si vñus. circa prin.

r Nonando. de hoc dic vt. §. titu. j. l. fin. in prin.

Si rem meam.] **C A S V S.** Debebam tibi rem aliquam ex causa legati, vel alia causa istam rem ego obligavi Titio: postmodum illam tibi solui: an liberer? Respon. quod non: quia creditor cui eam obligavi, potest eam a te auferre actione Seruiana, vel hypothesaria. Franciscus.

a Si rem meam. aut debeo speciem: & sic debeo dare ut non possit vlo modo auelli vel euinci: alias non liberor: vt hic, & .j. eo. l. qui sibi aut Titio. & supra de acquirem. pos. l. non videtur. & de statulibe. l. iij. §. si quis seruum. in fi. §. & .t. de acti. emp. l. datio. j. respōso. & de leg. ij. Mævius. §. pen. & infra eodē qui res. j. respon. hoc forte nisi causa præcesserit obligationem: vt in eo qui peruenit ad libertatē: vt. §. de verbo. obliga. l. si seruum. §. sed si sit quidem. in fin. §. Si au tem in genere, necesse est corpus sic solui, vt auelli non possit: vt. j. eo. l. cū quis. §. qui hominem. & l. qui decē. §. fin. Item no. vt. j. cod. etiam. &. l. qui sibi. sed fallit in casibus not. §. si cer. pet. l. quidam.

b **D**ebitam. puta ex legato.

Si decem.] **C A S V S.** Stipulatus sum à Titio decem: postea stipulatus sum à Seio hoc modo: Sei promittis mihi quod solues quanto min' ex his decē fuerō à Titio consecutus? ille promittit. facio cō-

ueniri Titium, & condemnari. certe Seius propter hoc non liberabitur: quia forte Titius non erit soluendo. si autem fecero prius conueniri Seium, certe Titius in nullo liberabitur: nam est incertum an Seius sit aliquid debiturus. Nam si Titius totum soluerit: certum est quod Seius nunquam fuit debitor, cum promiserit sub conditione, si non totum fuero à Titio consecutus. cum ergo totum sim consecutus: deficit conditio. Lex sequens plana est. Franciscus.

c **C**onsecutus sis. id est consequi poteris.

d **E**geris. & male, quia primo Titium deberes conuenire. Accursius.

e **L**iberatur. per conuentionem Seij inutilem: siue pendet causa, siue absolutus sit Seius. Sed quid si de facto condemnatus fuit & exactus: videtur teneri Titius, quasi actor ex sua astutia habeat. arg. §. de heredi. vendi. l. vendor ex. sed dic cōtra. per. l. supra si cer. peta. l. fina. ij. respon. & facit. §. de verbo. oblig. l. decem. & de iis qui dei. vel effu. l. perceptione. & infra de verbo. signifi. l. si ita à te stipulatus.

f **D**ebiturns sit ante Titium excussum.

g Quod id est quia.

h **F**ilius familias. facit. C. de pactis. l. filius. &c. de rebus creditis. l. nec filius. &c. §. quod quisque iur. l. iij. §. si filius. Accur.

i **S**olutione.] **C A S V S.** Titius fecit conueniri debitorem suum in iudicio. Seius obtulit se pro debitore in iudicio. dicens se velle accipere iudicium pro isto debitore. quæritur utrum iste debitor liberetur? Respon. quod sic. etiam inuitus & ignorans. Franciscus Accursius.

j **S**olutionem. scilicet faciendam à nobis, accipiendo alias in se pro nobis, id est soluendo, liberamur nos etiam inuiti & ignorantes: vt hic, & .§. de nego. gest. l. soluēdo. & instit. qui. mo. tol. obli. in prin. & arg. j. e. l. si debitor tuus. & .§. titu. j. si Stichum. §. fin. item iudicium accipiendo alias pro nobis animo nouandi, & transferendi omnino iudicium in se, liberamur inuiti: vt. §. tit. j. l. delegare. & de in rem ver. l. si pro patre. ij. respon. & de interro.

a **act. l.** qui ex parte & l. qui seruū. Et not. quod talis est Grammatica hic in legendō, Titius nos audiūmus. sed licet debitor sit inuitus: creditorem tamen velle oportet. nam nemo eum agere cogit: vt. C. vt nemo inuitus. l. j. nec solutionem recipere: verūtāmē potest offerri, consignari, & deponi: & sic inuito creditore liberaatur debitor: vt. C. de vſur. l. acceptam. Item quod dicit alium suscipientem iudicium pro alio, eum liberare inuitū: videtur cōtra in authen. vt omnes obe. iudi. §. si vero alter. ibi, & si quidē ipsi &c. col. v. Solu. ibi procurator nomine. nō animo nouandi: vnde potest debitor alium constituere & illum non habere etiam creditore inuito: ut ibi, & .§. famil. ercifun. l. plane. hic autem in rem suā procurator esse volebat, & animo nouandi. Itē ad vtrumque videtur cōtra. j. de regu. iur. l. inuito. & l. inuitus. Solu. illa in priuilegiis: vt dixi in. l. inuito. Item solutione liberor ipso iure: vt insti. quibus mo. tol. obli. in prin. sed in iudicio liberor per exceptionē tantum, secundum Al. vt. C. de paet. l. post vēditionem. & .§. de interrog. act. l. qui ex parte. vel verius dic q̄ ipso iure, si agatur ab vtrumque. nam & hic & alias assignantur vt paria, solutio & iudiciū: vt hic, & .§. tit. j. l. delegare. & de in rem ver. si pro patre. secundum Azo. Itē

hæc nouatio iudicio accepto olim præsumebatur, hodie non sic: nisi exprimatur verbis: vt insti. qui. mo. tol. obli. §. præterea. & quando fit nouatio, iurabit de calumnia talis procurator in rem suam: vt no. C. de iura. cal. l. ij. §. sin autem reus. Item an repeatat à domino pro quo subiit iudicium? Respon. sic, si eo animo accessit: alias non. vt. §. de interrog. actio. l. qui seruum. vtrumque tamen iurat de calumnia. nam & fideiussor conuentus iurat, licet repeatat à reo. Accursius.

Vbi fideiussor pro duabus dena fideiussit, obligatus est in viginti: & siue viginti siue dena soluerit, vtrumque reum liberabit. Sed si quinque soluerit, videamus quem ex reis releuet in quinque. erit

Vbi fideiussor.] **C A S V S.** Duo erant debitores Titij, scilicet Mævius & Seius: & quilibet in decem. ego fideiussi p̄o ambo bus in dena: & sic ego teneor in. xx. si ego soluo. xx. liberatur vtrumque Mævius & Seius. si autem soluo. x. iterum vtrumque liberatur pro dimidia parte: quia quilibet liberat in quinque. Quid autē si tantum soluo quinque? quis reus erit releuatus? Respon. ille de quo actum est. si vero nihil inter nos actum est quis debitorum releuetur, deducenda est ista summa in antiquius debitū. si autem soluo. xv. si appareat quid est actum: tunc ille de quo actum est, erit releuatus in decem: alter vero in quinque. §. autem non appareat quid est actum: tunc antiquior debitor releuatur in. x. alter autem in. v. Franciscus.

k **V**bi fideiussor. fideiussit pro vno in decem, pro alio in alia decem. Ioan.

l siue viginti. scilicet simul.

m siue dena. id est vna decē primo, & ex eis vtrumque pro medietate liberat: & alia decem secūdo: & ex eis similiter vtrumque pro medietate liberat. Nam propter æqualitatem portionū non attenditur hoc antiquum debitum: vt infra dicit. Primus enim numerus par est, secundus impar: vnde & superius melius diuidi potest. vnde cum soluit decem, præsumitur quod voluerit vnu quæque pro. v. liberare. Sed H. non admittit hoc quando aliquid est antiquius altero. & fa. §. de condic. indeb. l. si p̄cenæ. §. si fallo. Et not. quod hic scriptit Io. decem & decem non sunt. xx. quod patet: quia disiungit siue. xx. siue dena. quod est verum si per se vna quæque. x. considerentur, non si coniungantur.

Collige
ex ista. l. quis potest,
inuitus &
ignorans li-
berari: securi-
cor. text. in.
c. quaris. de
consec. dist.
4.

- a De quo actum est. vt & s. eo. l. j.
- b Inspiciendum. vt & s. eo. l. in his. in prin.
- c In decem. scilicet erit liberatus ille de quo actum est.
- d Aliunde. in eo de quo non est actum.
- e Relevata. i. habita pro solutis.

Ex parte.] C A S V S .

Pater meus debet decē Titio. moriēs autem me instituit heredem, & fratrem meū. ego solui ista. x. in solidum, credens me debere tota. x. dicitur hic, quod possim condicere à creditore quinque quæ non debebam: in aliis quinque liberor ab eo. Ponam autē q̄ antequam cōdica m illa quinque, altera pars fratri mei obuenit mihi: & sic tenebar ad tota. x. certe si velī tūc repetrere à creditore, poterit me repellere dolim exceptione. Fran.

f Tota soluit. quasi ipse solidum deberet ei cui soluit: & dices, scilicet vt indebita: vt supra de fideiſ. si testamen- to. §. in fin. §. quādo suo nomine soluit: alias cōtra: vt. s. de condic. inde. si pœn. §. j. & C. de peti. here. l. de hereditate.

g Adcreuerit. ad quod est supra si pars here. peta. l. ij.

n Obſtare. remedio cōpēſationis: quæ in stri-cti iuris iudiciis fiebat olim ope exceptionis, hodie ipso iure: vt inſtitu. de actio. §. in bo-

pigneraū.

S I creditor.] C A S V S . Titi mutuauit mihi centum, pro quibus obligauit sibi fundum: & fecit pactum quod si non soluerem in termino conuento, ipse posset vēdere fundum. termino adueniente non soluo: quapropter creditor vendit fundum, & accipit premium. s. c. an ego sum liberatus? Respon. quod sic. Idem si ipse creditor remisit fundum ipsi emptori: alias ab alio esset stipulatus. vsque ibi, sed & si seruus. [S E D E T S I S E R V V S .] Credi-

tori meo pignoraui seruum pro. xx. non soluo. ipse creditor vendit seruum. dicitur hic quod ego non liberor intra tempora quibus potest seruus redhiberi, id est intra sex menses: quia actio redhibitoria durat sex mensibus: sed illis transactis ego sum liberatus: sicut euenit in quolibet pignori vendito, quandiu potest res fieri inempta. Fran.

i Stipulatus esset. animo nouandi.

k Non liberabitur. s. omnino, vel in perpetuum: sed ad tempus: vt supra de pigne. act. nec enim. & de distra. pig. l. rescriptum. §. j.

l Posit. quod esse potest si forte emerat debitor cum pacto adictionis in diem: vt. s. de in diem addic. l. vbi.

E Tiam.] C A S V S . Debebas mihi fundum ex stipulatione. vel ex testamēto. Tu soluis mihi eū: sed non promittis de eui.

dicitur hic quod semper possum petere fundum debitum quādiu deest aliquid iuris huic fundo. lex seq. clara est. Fran.

m Circa stipulationem. nedum in contractibus bonæ fidei: & da exēplum de stip. s. e. l. si rem. & de act. ex testamento dat. vt. s. de actio. emp. l. si heres. & de le. ij. Mæuius. §. pe. sed videtur nō prima, sed de dolo agi: vt s. de dolo. l. & eleganter. §. nō solum. quæ est cōtra. Sol. hic nō satisfecit in eo quod specia-liter promiserat, vel si ne promissione tenebatur: vnde non est liberat. ibi totum quod promisit, dedit: licet dolo suo deteri factū: ar. C. ad exhib. l. exhibi-tionis. secus in contra-ctu bonæ fidei: vbi in-distincte agitur prima: vt. s. cōmo. l. iij. §. si redi-cta: cetera dic vt d. §. non solum.

Soluentes falso administratori,
liberantur si pecunia conuertatur
in utilitatem creditoris. Bartolus.

xxviii. P A V L U S libro trigensimo-octauo ad Edictum.

Debitores soluendo ei qui pro tutore negotia gerit, liberantur si pecunia in rem pupilli peruenit.

Obligatio specierum diuiditur per quotas: obligatio generis vel quantitatis diuiditur numero. Bartolus.

xxix. V L P I A N U S libro tri-gensimo-octauo ad Edictum.

CVM Stichus & Pamphilus communi seruo promissi sunt: non alteri Stichus, alteri Pamphilus solui potest: sed dimidiæ singulorum partes debentur. Idēmque est si quis aut duos Stichos, aut duos Pamphilos dari promisit: aut communi duorum seruo homines decem dare promisit. Nam ambigua vox est decem homines, quemadmodum decem denarij: atque utriusque rei dimidium duobus modis intellegi potest. Sed in nummis, & oleo, ac frumento, & similibus quæ communi specie continentur, appareat hoc actum, vt numero diuidatur obligatio, quatenus & commodius promissori stipulatoribus que est.

Creditori qui pecuniam debitam oblatā sine iusta causa nolit accipere, denegatur actio. Pau.

xxx. I D E M libro quinquagensimo-primo ad Edictum.

SI debitor offerret pecuniam quæ peteretur, creditor nollet accipere: prætor ei denegat actiones.

r Ambigua. id est confusa propter generalitatem, quādo sci-licet in genere facta esset promissio.

s Duobus modis. & in specie, & in numero. & facit. s. de condic. indebi. l. si pœn. §. si falso. & s. si certum peta. nam & si fur. in fin. & de verbo. obliga. l. si centum.

t Si debitor actiones. vel dicas q̄ debitor obtulit, cōsignauit, & depositus: & tunc ipso iure denegatur actio. vt. s. depositi. l. j. §. si pecunia. Vel dic quod obtulit in iudicio. & tunc denegatur ope exceptionis: vt. s. de pig. acti. l. si rē. §. fina. Vel tertio dic q̄ extra ius fuit oblatā, & postea amissa: vt. j. eod. l. qui decem. in princ. & de excep. dol. l. si opera. Sed huic est contra. j. eod. cre-ditor. Solu. vt ibi. Item eidem contra supra de arbi. l. fed si postea. Solu. ibi non fuit amissa. & fa. C. de condic. ex lege. l. fin. & de ad-

a] Quæ qui-dē generali-tas est cui-tāda. cōcor-text. & ibi glo. in. c. ad hac. extra de rescrip.

de admini.tu.l.tutor pro pupillo. §.fin. & C.de vſur.l.acceptam.
I Nter artifices.] **C A S V S.** Tu eras bonus scriptor, ita quod nullus melior erat in hac ciuitate, quam tu: ideo ego eligens industria tuam, conduxi operas tuas, ut mihi librum scriberes. tu locasti librum scribendum alij. an libereris? Respon. quod non:

^t Facit, an qui onus legēdi assumptū possit, per alium legere. de quo est glo. quæ allegat istū tex. in. c. i. naturæ, id est naturalis §. taliter. in verbo. lege. re. de colla in prag. b. Doctrinæ. vel quia sanc circa. mediū ibi, sed vtrū pos sit vtrā quā ad istud addo Bar. l. ne domo supra de duo. reis. & ibi Ale. ad cum.

In operis artificialibus in quibus vertitur ingenium & disciplina: in dubio intelligitur personæ industria electa. **Baldus.**

XXXI. IDEM libro septimo Disputationum.

INter artifices longa differentia est & ingenij & naturæ, & doctrinæ & institutionis. ideo si nauem à se fabricandam quis promiserit, vel insulam ædificandam, fossam ve faciendam, & hoc specialiter aetum est, vt suis operis id perficiat: fideiussor ipse ædificans, vel fossam fodiens non consentiente stipulatore, nō liberabit reum. Quare f etiam si illis stipulationibus fideiussor accesserit,

Per te non fieri quo minus mihi ire agere liceat? prohibēs ire fideiussor stipulationem non committit: & si patientiam g præstet, nō efficiet quo min' cōmittatur h stipulatio.

Debitor soluēs ei cui erat ablata potestas recipiendi, liberatur si ignorabat causam ablationis. Itē procuratori qui exequitur mandatum postquam est reuocatus: non imputatur si reuocationem ignorabat. **Paulus.**

XXXII. IULIANVS libro tertio decimo Digestorum.

Si seruus peculiari nomine crediderit, eique debitor, cum ignoraret dominum mortuum k esse, ante aditam l hereditatem

Reum, etiā simili opera. est enim aliud artificium fideiussoris, quam rei & ideo nō id quod promissum est, videtur solutum. Sed contra. §. de duo. re. l. nemo. Sol. hic agitur inter partes vt etiā diuersorum heredum opera intelligatur. item fa. §. de lega. iij. l. fideicommissa. §. fi. & §. de statulib. l. Stichum. §. fi. & C. de cadu. tollen. §. ne autem.

FQuare. similitudinem facit inter eas quæ sunt in faciendo, & illas quæ sunt in non faciendo, vt patiendo: quæ etiam in faciendo dici possunt: vt. §. de verbo. obliga. l. vbi autem. §. qui id.

G Patientiam. scilicet fideiussor.

H Committatur. reo prohibēt, & committatur aduersus se reum. & facit. §. de verbo. obliga. cum filius. §. j. & l. si stipulatus fuero. in princ. vides ergo quod fideiussor nō tenetur ex mora sua: & est hoc ideo. quia quotiens factum in stipulatione continetur: promissor ad duo tenetur, ad factum scilicet. & ad interesse: fideiussor ad solum interesse. sed inquit dā casu licet factum sit in obli- gatione, tenetur fideiussor ex mora sua: vt supra de ope. liber. l. si libertus.

Promissor in stipula- tione qua- continet fa-ctū, ad duo tenetur.

Si seruus.] **C A S V S.** Seruus Titij Stichus cum haberet pecu- lium, dedit mutuo. c. Seio. moritur Titius relicto herede. Se- ius ignorans Titium mortuum, ante hereditatem aditam soluit huic Sticho seruo. an liberetur? Respon. q. sic. Idem est si Seius soluerit huic seruo post eius manumissionem: cum ignoraret eū esse manumissum. Cætera plana sunt vñque in fi. l. Fran.

I Eique. non manumisso: vt differat à sequenti: vel dic manumis- so in vltima voluntate: vt etiam differat à sequenti.

K Mortuum. alias videtur peculium ademptum: & sic non libera- tur soluendo ei: vt. §. si cer. pe. l. eius. §. placebat. & C. de pec. eius qui me. liber. l. j. licet sit contra. §. de institu. si quis manci- piis. §. fi. impubes. Sol. vt in. d. l. eius.

L Aditam. quo tempore maxime dubitatur: quia nullius in po- testate esset. Idem tamen est etiam hereditate adita.

M Si manumisso. scilicet inter viuos.

N Ignoraret. est enim iusta ignorantia, cum inter viuos sit ma- numissus: vt. C. de pecu. eius qui lib. me. l. j. & fa. §. eo. si quis ser- uo. ij. respon. & supra de actio. & obliga. l. serui. in fin. & supra de

condic. inde. si non sortem. §. qui filio. & infra eo. l. quod seruus. ij. respon.

O Ignorauerit. sed si scit mortuum, tacite reuocatum mandatum scire debet: vt institut. de manda. §. recte. & §. manda. l. intet cau- fas. §. j. & de dona. l. hoc iure. §. si quis dederit.

Q Vi sibi.] **C A S V S.**

Tu promisisti mihi aut Titio fundum Cornelianum. tu po- tes ipsum soluere Titio qui est additus in obli- gatione ad solutionē. Ponamus ergo q ipsi Titio soluisti dictū fundū. venit Séproni⁹ qui dictum fundū euin cit à Titio queritur, nūquid ego possim agere cōtrā te ad fundū? Respon. q sic. & ponit exemplū: si- cut si hominē aliquis mihi promiserit q erat statuliber: & postea per- ductus est ad libertatē quā mihi soluerat: cer- te possum ab eo iterū hominem petere. [QVI

S T I C H V M.] **T**itius promisit mihi Stichum aut Paphilū. Titius ho- mo furibūdus vulnerauit Stichum: & sic eum mihi soluit. querit, an liberetur? Rf. q. nō: si- cut etiā nō liberaretur si solum Stichum pro- misisset, & eum vulne- ratum soluisset. [T E M Q V I.] Iste. §. quasi idem dicit quod superior. f. q. si quis debet hominē, & offert eū vulneratū: nō liberat. Itē si accé- pto iudicio vulneratū à se vel vulneratū ab aliō ipse offerat, non libera- tur. Fran.

P Qui sibi aut Titio fun- dum. in sp̄ecie, aliás nō

valet: vt. §. de verbo. obli. l. ita stipulatus.

Q Actionem. pristinā: vt. §. de verb. obli. l. Julianus. §. j. & C. de trāsc. l. si pro fundo. §. ex stipulatione. & §. e. l. etiam. & §. de act. b] Et etiā empl. l. datio. in p̄t. & de rei vin. l. ex diuerso. §. vbi. & §. e. l. qui uel. hominem. §. j. in princ. Accursius.

R Si hominem. in genere. nam secus continget si certus homo promissus esset: vt. §. de verborum obliga. l. is qui alienum. & l. si seruum. ad princip. §. sin autē. quæ sint contra. & facit. §. de con- dic. inde. l. Neratius. & j. co. cum quis. §. qui hominem.

F Eū dando. hic & inferioribus casibus dic, nō liberatur. s. ab hac actione dc dolo: sed à pristina liberatur: vt in cōtrario. §. de dol. l. & elegāter. §. nō solū. similis lectio est. §. manda. l. si mādato meo.

D §. fi. vel aliter, si à se vulneratum offerat sine pretio deterioratio- nis, & illo nolente accipere perierit postea: non liberatur debitor si creditor habuit iustā causam nō accipere: alioquin aliud esset: vt. j. e. creditor. & l. qui decē. in prin. & eo casu loquitur hic. & qđ dicit dādo. i. dare volente. & daret. i. dare velle. sic. §. de verb. obli. l. stipulatus sum Damā. in glo. ij. nā post dicit offert. si autē daret. & ille acciperet: hoc ipso vides remittere pretiū deterioratio- nis, vt libereb. ab actiōe qua tenebas: vt at. §. si quis cau. l. ij. in prin. & de eo quod cer. lo. l. fin. ergo dabitur pro eo q deterior est factus, actio de dolo: & sic loquitur lex illa, & eleganter. Vel aliter de stricto iure necesse est dare actionē de dolo, cū alia non sit: liberatur enim dando: & sic loquitur lex, & eleganter. sed de æquitate nō liberatur: & sic datur pristina. & ita de æquitate nō daf de dolo. Vel dic rē hic esse solutā, & non dari pristinā actio, ad deteriorationē: sed ad cætera dāna rerū suarū distractatū dat de dolo: vt ibi. & in eadē. l. & eleganter. §. si dolo malo. pcurator.

T Asse vulneratum. secus si ab alio: vt. §. loca. l. sed & de damno. Item & quando à se, dic sine causa: alias nō tenetur: vt. §. de verbo. obliga. qui seruum. Accur.

- a Qui hominem in genere promissum.
 b Vulneratum à se, vel ab alio.
 c Non liberatur, expone ut supra.
 d Si hominem scilicet in genere promissum.
 e Condemnandus tenebatur enim in genere: vt. s. posuit. secus si in specie: vt. s. loca. l.
 sed & de damno.

Qui hominem.] c a
S v s. Stipulatus sum à te mihi aut Titio dari decem, aut hominem: tu soluisti partem hominis Titio: statimque mihi soluisti decem. certe tu potes partem hominis condicere à me, quasi mea voluntate Titio solueris indebitum. Idem iuris est si Titius mortuus est cui partem hominis solueras, & postea x. solueris mihi. nam tu poteris à me condicere potius quām ab hereditibus Titij. [s i d v o .] Titius & Mævius stipulati sunt hominem à Gaio: Gaius soluit partem Pamphili Titio, & partem Stichi Mævio. & diuersorum hominū partes ipsis duobus reis stipulandi soluit. an liberetur Gaius? Respon. quōd non. si vero tantum Pamphili partes vtrique soluisset, tunc liberaretur: quia cōmunis obligatio hāc naturā habet, vt quod duobus soluitur, vni videatur esse soluū. Idē est in duabus fideiussoribus, quōd si vnum hominem promiserint, non liberantur soluendo partes diuersorum hominū: sed bene soluendo partes vnius hominis vtrique reo stipulandi. [s t i p v l a t v s s v m .] Tu promisisti mihi. x. aut Titio hominem dare. tu soluisti Titio hominem. an sis liberatus? Respon. quōd sic: sed antequam tu dares hominē Titio, ego poteram. x. petere. [s i t i t i v m .] Titium probum hominem, eo quōd adesse non poteram, omnibus negotiis meis præposui. postea vetui eum administrare negotia mea, ignoratibus debitoribus meis. ipsi soluerunt huic Titio: an liberentur? Respon. quōd sic, ex quo ignorauerunt eum esse reuocatum ab administratione. & reddit iuris. pulchram rationem primi dicti: quia qui aliquem præponit omnibus negotiis suis, videtur etiam debitoribus suis mandare vt illi soluant. [s i n v l o m a n d a t o .] Tu qui debebas mihi. c. putabas quōd mandasset Titio vt pecuniam à te exigere: & sic ei soluisti. certe tu non liberaris: quia nemo soluendo ei qui se offert negotiis alienis, liberatur. [e t c v m f v g i t i v v s .] Stichus seruus meus fugiens à me, rem aliquam mihi surripuit: & cum esset in alia provincia vbi non cognoscatur, gerebat se pro libero: & rem meam vendidit. emptor soluit ei pretium. quæritur, vtrum à me liberetur? Respon. quōd non. [s i g e n e r .] Sempronius dedit Bertam filiam suam in vxorem Seio: & dotem mile aureorum. solutum est aliqua causa matrimonium. Seius gener soluit dotem Sempronio locero suo ignorantie filia. dicitur hic quōd ipse gener nō liberatur nisi filia illā solutionē ratam habeat: nam filia est particeps huius obligationis. [s i d e b i t o r e m .] Seius erat debitor meus in. c. iussi eum Titio dare hanc pecuniā, cui volebam donare. c. Titius hāc summam accepit ea mente vt eam mihi daret, non pro se retineret, an Seius debitor liberetur

à me? Respon. quōd sic. sed si Titius postea hanc pecuniam mihi det, fiet mea. [Q V I D A M F I L I V M F A M I L I A S .] Titius vendidit cuidam filiofa. equum pro. c. aurēis, & fideiussores ab eo accepit. iste Titius instituit heredem istum filium fam. qui iussu patris sui adiuit hereditatem. hic quæritur, vtrum pater possit cōuenire fideiussores?

Respon. quōd nō: quia quoties ille qui accipit fideiussores ab aliquo reo, instituit reū hereditem, fideiussores liberantur: quia nō possunt eidem pro eodem tene-

ri. [s i p r a e d o .] Aliquis, puta Seius, pos

fidebat hereditatē nullo titulo, sed tanquam

prædo. exegit debita à debitoribus hereditariis.

conuentus est iste

prædo petitione here-

ditatis à Titio, & vi-

cetus, ita quōd cum aliis

fructibus & rebus re-

stituit etiā debita quæ

exegerat. quæritur, v-

trum debitores liberē-

tur: Respō. quōd sic. s.

seq. planus est. [Q V I

P E R P E T V A .] Tu de-

bebas mihi cētum au-

reos. feci tibi pactum

de non petendo. si tu

soluīs, potes repetere:

& ideo si ex duobus reis

promittendi alter fece-

rit pactum ne ab eo pe-

tatur: si soluat, nihilo

minus alter corre⁹ sius

remanet obligat⁹: quia

soluens potest pecuniā

repetere. Fra n. Acc.

f Promisit. ergo est hāc

alternatio rerū & per-

sonarum. Azo.

g Mox. id est postea.

h Sed tibi. In eū enim

competit condicō in

debiti, cui⁹ nomine solu-

to est facta: vt infra

rem ra. ha. l. si indebi-

tum. in princ. &. l. si si-

ne. j. respon.

i Indebitum. Quod ex

postfacto apparet: vt. s. de cōdic. inde. l. si non sortem. s. si decem.

Item facit arg. s. eo. l. fugitiuus. in fine.

k Titio. non eadem ratio est rotius ad partem: vt in hac. l. j. re-
spō. &. s. j. nam & soluēdo totum hominem, in solidum libera-
tur: soluendo partem, pro parte non liberatur. ad quod est. s. de
verb. obli. l. ij. circa prin. & de leg. j. si quando. s. heres.

l Soluerit. scilicet tibi.

m Non liberatur. id est nō liberatur: & aliās est quin. & aliās est quin non. & facit. s. l. proxi. in prin.

n Communis. ideoque cum sint socij, res est cōmunicanda: vere
tamen sunt duæ: & vnicuique sua propria est quæsita: vt supra de
duobus reis. l. eandem. s. fin. & l. iij. in fin.

o Non liberantur. facit. s. de condic. indebi. l. si non sortem. s. fi. &
s. de opti. lega. l. seruo generaliter. & j. ea. l. s. penul.

p Liberatur. quia aliud pro alio dare potest volenti creditori: vt
supra de constitu. pecu. l. j. s. antepen. & dic liberatur, scilicet per
exceptionem, non ipso iure: vt supra de verbo. oblig. l. fin. s. cum
mihi.

q Decem. quæ sola erant in obligatione.

r Liberabuntur. ipso iure, si bona fide acceperat vt saluam faciat
domino: alioquin per exceptionem: vt. j. eo. l. cum quis. s. j.

s vt procuratori soluat. sic etiam prohibendo administrare, pro-
hibetur etiam solui ei: vt. s. eo. l. quōd si forte. s. j. itē & generali
mandato videtur mandare vt credit oribus soluatur: vt. s. de cō-
dic. indebi. l. si procurator. & j. eod. l. quolibet. & s. de procura.
l. procurator cui libera. & l. seq.

Nemo

a Nemo liberabitur. vt & s. de cōdic. inde l. si urbana. §. nam si fer-
uus. & §. quod si vecturas. & s. si cer. pe. l. cum fundus. §. j.

b Et cum fugitiuus. imo contra. s. eo. l. fugitiuus. in fin. fol. vt ibi.
& facit. s. de pecu. l. libera.

c Soluisset. soluto matrimonio & idem est si soli filiae soluisset.

d Habiisset. vt supra de-

neg. gest. l. si ego.

e Et propemodum. nam
non est procurator, sed
particeps obligationis
vt filius vel socius: &
ideo dicit. ppemodum.

f Socia. non est sic so-
cia vt sunt duo rei stipu.
quia non si vni sol-
uatur, contingit libe-
ratio ab altero: sed sic
dicitur actionē eis esse
communem quia filia
mortua competit pa-
tri in solidum. Item pa-
tre mortuo, vel ea e-
mancipata, filiae com-
petit in solidum: vt su-
pra solu. matri. l. ij. §. j.
& l. iij. & l. dotem. &
C. de rei vxo. act. §. &
hoc. & C. sol. matri. l.
ij. & l. filiae. & supra de
lega. ij. l. Titia. §. inuita.
& supra ad legem Fal-
cidiam. l. pater filiam
in principio.

g Mihī dedisset. & tra-
didisset. sed interim cu-
ius est? Respon debitoris non, arg. s. de ad-
quiren. possell. l. quod
meo. §. si furioso. Sed
argu. contra. s. de vi &
vi arm. l. cū fundū. & j.
eo. l. cum quis. §. si de-
bitorē. Item Titij non,
quia non habuit ani-
mum vt sibi adquire-
retur vel donaretur: &
dissensus impedit do-
nationem: vt. s. si cer.
peta. l. si ego. Item cre-
ditoris non, quia non
volebat queri sibi: sed
postea cum ipse ratum
habet. vel accepit pec-
uniā, fit sua: & sic fin-
gitur retro fuisse sua,
sed in veritate nullius
interim fuit: vt dixi-
mus supra de neg. gest.
l. si ego.

h Liberari. immo vi-
detur quod pater pos-
sit fideiussores conue-
nire: quia nullo momē-
to videſ hereditas fuiſ-
se penes filium: vt. s. de
adquir. here. l. placet. &
sic videtur quod debi-
tor non successit cre-

ditori, & ideo extinguitur obligatio principalis. imo pater suc-
cessit creditori. Respon. hic non responder quæſtioni: sed dicit,
quotiens &c. at in quæſtione præmissa non successit debitor, id
est filius, vt dictum est. igitur non confunditur obligatio: & sic
poterunt conueniri fideiussores. vel aliter: licet tantū filius te-
neatur, tamen pater conuenire fideiussores nō potest: quia ipse
est heres creditoris nomine filij & ex filij persona: inde est quod
legata ex filij persona soluit, vt supra de leg. j. l. cum filio. & ideo
cum ex persona filij agat: ram filius quām fideiussores sunt libe-
rati hereditate patri per filium adquisita. vel aliter: pecunia mu-
tuata filio conuersa fuit in rem patris: vel iuſſu patris erat mu-
tuata filio: & sic tenebatur pater de in rem verso, vel quod iuſ-

ſu. vnde cum ipse successerit creditori: confusa est ob ligatio, &
sic fideiussores liberati. & facit supra de fideiussō. l. heres à de-
bitore. §. seruo tuo. & de peti. here. l. si quid. §. fin. & l. sed & si
lege. §. si minori. & de cōdic. indebi. l. si urbana. & ad Valle. l. tutor
& de fideiuss. l. Vranus.

i Liberabuntur. vt & s.
de leg. ij. l. si qs duob⁹.

k Partem. iam à Titio
quinq; solutis. ad quod
est. s. eo. l. j. §. j. & s. de
condic. indebi. l. si non
sortem. §. penulti.

l Repetit. vt. s. de con-
dic. indebi. l. qui exce-
ptionē. & s. ad Maced.
l. cum tamen. Acc.

m Liberatur. ab illa
obligatione inefficaci
qua tenebatur: & est
bona ratio: quia duos
cōtrarios effectus eadē
solutio nō operatur: vt
hic, & s. de condic. in-
debi. l. cum is. §. j. & s. de
tributo. l. alius. ibi, cum
igitur &c. sed cōtra. j.
eo. l. in numerationi-
bus. in fin. Solu. vt ibi.

n Pepigerit. ergo nec
pactio, quia non erant
socij, prodest correō:
vt. s. de atbi. si duo. &
de lib. lega. l. iij. §. j. &
de pact. l. idem in duo-
bus. nec solutio, quia
repetitur pecunia: se-
cūs in accept. vt in cō-
trario. s. titu. j. l. si rem.
§. j. Accursius.

o soluerit. scilicet ille
qui postea pacto facto
fuerat liberatus.

p Manebit. quia ille
qui soluit, repetit.

Q Vod seruus. J c A -
Q s v s. Habebam
seruum cum peculio
suo. iste seruus mu-
tuauit pecuniam ali-
quibus: postea est ven-
ditus vel manumissus.
quæritur, vtrum debi-
tores ei recte soluat id
quod ex peculio mu-
tuauit? Respon. quod
sic, nisi appareret a-
liqua manifesta causa
qua posset cognosci
dominum noluisse illi
seruo solui. idem est si
iste seru⁹ gesit negotia
domini. cætera clara
sunt. l. sequentem vide
per te. Franc. Acc.

q Manumissus. vel non
manumissus: vt. s. eo. l.
fugitiuus. in fi. nisi do-
min⁹ sit mortu⁹, & hoc

xvii. I V L I A N V S libro primo

ad Vrſeum Ferocem.

S I pater meus prægnante vxo-
re relicta deceſſerit, & ex
causa hereditaria totum hoc
quod patri meo debitum fuiſ-
ſet, petiſſem: nihil me con-
ſumpſiſſe & quidam existimant. si
nemo natus sit recte me egiffe,

scit debitor: vt. s. eo. l. si seruus. & si cer. peta. l. eius qui.

r Feneratus effet. id est mutuam accepiffet.

s Idem iuris effet. quia liberatur soluens & ignorans eum alienatum
vel manumissum: vt. s. eo. l. si quis seruo. & facit. s. depo. l. quođ
seruus. & s. tit. j. l. non ideo nouare.

t I pater meus. Petiſſem. & ſententia contra me lata fuiſſet.
S u Conſumpſiſſe. id est me non amifſſe aliquo nato ex vxore
poſtea. ſed male putant: quia in quartam ſaltem mihi præiudico:
vt ſupra ſi pars here. peta. l. antiqui. & de ſuis & legi. l. in teſtato. §.
est autem.

x Egiffe. & bene, quia &c. vt. s. ſi pars here. pet. l. illud. & ſic
me totum amifſſe: quia obſtabit exceptio rei iudicatæ.

a Partem . quia illam recte potui petere : & ideo in illa obstat mihi exceptio rei iudi. in cæteris non: vt. s. de excep. rei iudi. l. si mater. §. eandem . sed certe nec prima quorundam , nec secunda Iul. sententia tenet: quia ego non potuit petere nisi quartam : & in illa obstat mihi exceptio rei iudi. vt. d.l. antiqui. & l.j. in fin. & facit supra de iudi. l. sed & si restituatur . §. fina . & de rebus du. l. vtrum.

Q Votiens vnus.] C A -
S V S Duo erant
rei promittendi: & duo
fideiussores . vnus fi-
deiussor gerendo ne-
gotium vnius rei solu-
uit pro reo. perinde est
dicendum ac si ipse
met reus soluisset partē
vnius fideiussoris: tamē
de principali sorte nihil
minuitur pro qualibet
parte , sed tantum pro
parte illius qui soluit,
vel pro quo solutū est.
Franciscus.

b Partē. puta medietatē debiti, cū sunt duo
fideiussores.

c Soluisset. specialiter
dimidiā pro illo soluo,
cum duo sint: vt dixi.

d Decedat. ipso iure etiam modica : quia ille
qui soluit, tātum causa

sui soluit. merito ergo de sorte nihil decedit : cum adhuc ille te-
neatur in solidum: cum ipso iure non fiat diuisio inter fideiusso-
res: vt. s. de fideiuss. l. inter fideiussores. & s. manda. l. Papinianus.
habebit tamen soluens , vel ille pro quo soluit reus , except. pro
parte soluta: vt. s. de fideiuss. l. inter eos. §. j. quæ est contra. vel dic
non ex forte, scilicet pro rata cuiusque portionis, id est non vter
que fideiussor liberatur pro rata: sed ille solus cuius nomine est
facta solutio. & quod dicit, liberatur, dic non ipso iure , sed per
exceptionem: vt dicto cōtrario. & sic secundum vtrang; solutio-
nem liberatur fideiuss. per except. vel solue: hic insolidum , ibi in
partes tenebat. & adde qđ not. s. e.l. in his. §. si duos. **A D D I T I O.**
Istæ duæ sol glo. non sunt veræ , secundum Bart. hic: ideo dic
secundum eundem , quđ ante solutionem nullus fideiussorum
liberatur ipso iure , sed per exceptionem descendantem ex epistles
si sunt soluendo: vt supra. eod. l. inter fideiussores. aut post
solutionē: & tunc aut fideiussor soluit pro parte sua tantum, hoc
exprimendo: aut soluit simpliciter . primo casu pro parte soluta
liberatur ipso iure . casus est hic . pro alia parte , quæ respicit fi-
deiussorem, liberatur ope exceptionis taciti paeti: vt l. si credi-
tores. C. de pac. &c. s. eo. l. in his. §. j. si vero soluit simpliciter: tunc
loquitur. l. inter eos. §. j. §. alleg.

C Vm quis .] C A S V S . Planum est hoc principium . [s i D E .
B I T O R E M .] Habebam creditorem Titium, & debito-
rem Mæuium . iussi debitorem Mæuium soluere Titio creditor
meo. postea ipso ignorante vetui ne Titius hanc pecuniam acciperet . Si debtor soluerit , liberatur si Titius acceperit hanc pecuniam non animo lucrificandi eam vel furādi . Nam si animo furādi acceperit , nummi remanent debitoris : & sic non libera-
tur à me . tamen si iste Mæuius debitor meus vult mihi cedere
conditionem furtiuam quam habet cōtra Titium creditorem
meum: dabitur sibi exceptio contra me . & ponit exemplum à simili: Si maritus habeat debitorem in centum : & volens donare
vxori iubeat debitorem soluere hanc pecuniam vxori : certe debitor non liberatur : quia nummi non fiunt mulieris. donatio enim inter virum & vxorem non valet : tamen si iste debtor vult
cedere cōditionē marito , quam habet aduersus mulierem , poterit vti except. aduersus maritum si petat ab eo . Item si mulier
hac pecuniam acceperit animo lucri faciendi , vel furendi: com-
petet marito post diuortium actio furti contra mulierem : quia
interest mariti nummos non intercipi . [D E P E C V L I O .] Ha-
bebam seruum cui dederam peculium vt negotiaretur. iste
seruus contraxit cum Mæuiio ita vt ei deberet . c. & dedit fideiussores . fui conuentus à Mæuiio: & condemnatus solui Mæuiio,
hic queritur , nunquid etiam fideiussores liberentur ? Respon.
quđ sic . nam vna pecunia soluta potest liberationem efficere
in diversis causis , sicut hic facit : quia me liberat actione de pe-

culio: & fideiussores serui liberat actione fideiussoria. & addicit Julianus simile . Nam si quis conuentus in iudicio satisdederit iudicatum solui: postea condemnatus soluat: à duabus actionibus scilicet ab actione iudicatum solui, & ab actione ex stipula-
tu , ipse & sui fideiussores liberantur. vsque ibi: [E T M A G I S
S I M I L E .] Vbi arguit contra prædicta sic : Possessor hereditatis qui se heredem esse putat: si soluat credito-
ribus , heres verus non liberatur. ergo vna solutio non effecit libe-
rationē in duabus cat-
sis . sed respondet ut
hic ideo secus est , quia iste possessor hereditati
solutus pecuniam in-
debitam suo nomine:
& ideo habet eius re-
petitionem : quamob-
rem heres non libera-
tur , cum pecunia pos-
sit creditori auferri .

Q Votiens vnius ex fideiussori-
bus suam partem soluisset , tanquam negotium reo geffisset:
perinde habendum est , ac si reus
ipse vnius fideiussoris partem b
soluisset : c sed tamen , vt non ex
forte decedat : d sed is fideiussor
solus liberatur , cuius nomine so-
lutio facta fuerit.

Si conditio adiecti mutatur in
deterius : ei non potest solui.
Bartolus.

XXXVIII. AFRICANVS libro septimo Quæstionum.

C Vm quis sibi aut Titio da-
ri stipulatus sit: magis esse air,
vt ita demum recte Titio solui
dicendum sit, si in eodē statu ma-
neat quo fuit cum stipulatio in
terponeretur . e Cæterum siue in
adoptionem siue in exilium ierit
vel aqua & igni ei interdictum ,

deficiat, remaneat seruus Stichus , & sic bene sit solutus . Sed res-
pon. quđ non liberaris : nec est expectanda conditio istius ma-
numissionis : imò ego possum agere contra te statim ad seruum
mihi soluendum . tu vero poteris condicere seruum quem
statuliberum soluisti . si vero interim conditio libertatis defece-
rit, tu eris liberatus hac solutione Stichi. & ponit Africanus iuris-
consul . exemplum : veluti si quis debet centum sub conditio-
ne , & soluit per errorem , scilicet se credens pure debere : si
conditio interim extiterit , non potest repetere . Sed pona-
mus quđ iste Stichus mortuus est : & postea conditio defi-
cit: an liberatus es ? Respon . quđ non , licet Sticho viuente si
conditio defecisset, tu fuisses liberatus & ratio est : quia isto ca-
su tua solutione nunquam dominium serui in me translustisti .
Item sequeretur inconueniens. nam si promisisti mihi seruum in
genere , & soluisti Pamphilum in quo Titius habebat vsumfru-
etum , & vsufru. non finito seruus Pamphilus deceſſisset , tu es
liberatus . quod tamen nihil est : quemadmodum si soluisses ser-
uum communem , & is interim deceſſisset . hoc dicit iste. §. diffi-
ciliſ, & ideo ieiuno stomacho scriptus . [S I Q V I S P R O R E O .]
Titius tenebatur mihi aliqua actione temporali , qui fuit missus
in prouinciam aliquam causa rei publicæ . ipso absente actio
mea præscripta est . qua de re fui male contentus . quidam ami-
cus Titij dixit mihi : ne te crucies propter præscriptionem hu-
ius actionis: ego fideiubeo pro Titio, qui nunc reuersus est . ego
habeo annum ad petendam restitutionem in integrum contra
præscriptionem istius actionis: quæ præteriit antequam peteram
restitutionem : & sic ego non potero agere contra Titium .
Nunc quæritur , an saltem ipse fideiussor teneatur , qui post præ-
scriptionē actionis fideiubendo videtur præscriptionē interru-
pisse: licet annus restitutionis præterierit ? Et Respon . q fideiussor
tenerur : quia restituitur in eum actio ex edicto : sicut resti-
tuitur actio in illum fideiussorem qui occidit hominem promis-
sum ab aliquo pro quo ipse fideiusserat : quia licet actio perire
mortuo homine, tamen quia ipse fideiussor occidit, actio in eum
restituitur . [Q V I P R O T E .] Tu acceperisti pecuniam mu-
tuam à Titio : pro qua fideiussit Mæuius: & dedit pignus pro sua
fideiussione . Mæuius iste fideiussor instituit te heredem : & sic
expirauit actio fideiussoria : quia tu teneris quasi principalis .
quæritur tamen , an pignus quod Mæuius obligauit, teneat ? Re-
spon . quđ sic . Sed ponamus quđ creditor tuus non fuit con-
tentus de fideiussione Mæuij : sed voluit à Mæuij habere alium
fideiussorem: quem etiam ipse Mæuius pro se dedit: postea te he-
redem Mæuius instituit: an etiam iste secundus fideiussor tenea-
tur ? Respon . quđ sic , sublata obligatione Mæuij pro qua pro
te fideiussit . Franciscus

e Interponeretur. facit supra de leg. iij. l. item legato. §. penult. &
de auro

de auro & argen. lega. l. ij. Sed contra supra de verb. oblig. l. eum qui ita. §. qui sibi aut filio. Solu. ibi potest me nolente: hic vero non potest me inuitu. vel ibi in filio: vel ibi in meliorem statum. Item contra. j. eo. l. Stichum aut Pamphilum. §. vsumfruct. Solu. vt ibi. Item facit. §. de condic. fur. la. siue. §. fin. & sequ. & supra de fideiuss. l. si debitori.

a Eum liberari. ipso iute. Accursius.

b Nummos. Nā cum sic fide bona accepit, trāf- fetur dominiū in do- minum propter prae- dēns mandatum: licet fuerit reuocatū. sic su- pra pro empt. l. ij. §. si à furioso. & infra de reg. iur. l. semper qui non. & supra famil. ercīc. l. cumputarem. secundū B. sed secūdū nos ali- ter intelligimus. l. illam cum putarem.

c Debitoris. in eo quod dicitur hic; & j. prox. respon. nō transire domi- niū quātūm cunque debitor soluens volue- rit transferre, est argu. cōtra. §. de acquit. pos. l. quod meo. §. si furio- so. sed aliud in posses- sione quām dominio: vt eo. tit. l. si quis vi. §. j.

d Conditionem. erat cō- sumpta pecunia: alio- quin haberet rei vind. vt supra prox. dedit in- telligi, cum dixit man- suros eos debitoris: vt patet. §. de do. inter vi. & vxo. l. vir vxori. ipse etiam furti directo te- netur: vt. §. eo. l. si quis seruo. & facit ad hanc distinctionē. §. de exer. actio. l. j. §. non autem. verbi. unde queritur. & C. de furt. l. falsus. & quod ibi nota. & §. eo. l. si quis seruo. in fine. & l. si seruus in fine. & l. vero. §. j. & j. de furt. l. si vendidero. §. si Ti- tius. & l. falsus. §. j.

e Vxori. scienti virum non posse sibi donare.

f Quoque. non solum superiori casu.

g Non liberari. ipso iure, sed vi exceptionis: vt subiicit: & §. de donat. inter vi. & vxo. l. vir vxori. in fine. sed videtur ipso iure: vt eo. tit. l. ij. §. fin. cāterum debitorem, &c. sed ibi cre- dēns donationem valere accepit, vt argu. superiotis respon.

h Si conditionem. furtiuam: vt in superiori casu. & si extat, vindicationem: vt. §. de dona. inter vir. & vxo. l. vir vxori.

i Diuortium. nam constante matrimonio non: vt. C. rerū amo. l. ij. & supra rerum amo. l. j. in fine. & l. ij.

k Competitūram. quia me inuitu contrecter. alias contra.

l Respondit. vt. §. de act. empt. l. si seruus. §. seruum. & de except. rei iudi. l. si cum testamento. §. finali.

m Causas. omnes liberatorias, ne obsit. §. l. qui hominē. §. fi. Acc.

n Reus. id est defensor qui promisit iudicatum solui. imò etiam principalis iure isto vt inst. de satisda. in principio.

o Et magis. scilicet quām dissimile.

p Indebitam. ex persona, non ex causa: vt supra de condic. inde. l. si pœnae. §. j. Accursius.

q Repetitionem. secundum hoc posset dici: quia si iste possessor qui ita soluit, de hereditate retineat quantum soluit, libertat de- ff. Nouum.

vel seruus factus sit: non recte ei solui dicēdum. tacite enim inesse hæc conuentio stipulationi video- tur, si in eadem causa maneat.

Post mandatum reuocatum de- bitor ignorans soluendo libera- tur ipso iure, si recipiens bonum animum habuerit: alias ope ex- ceptionis, si soluens condicōnē cedere sit paratus. Bart.

Si debitorem meum iusserim Titio soluere, deinde Titium ve- tuerim accipere, & debitor igno- rans soluerit: ita eum liberari existimauit, si non ea mente Ti- tius nummos acceperit, vt eos lucretur: alioquin, quoniam fur- tum eorum sit facturus, mansuros eos debitoris: & ideo liberatio- nem quidem ipso iure non posse contingere debitori: exceptione tamen ei succurri æquum esse, si paratus sit condicōnē fur- tuam quām aduersus Titium ha- bet, mihi præstare: sicuti serua- tur cum maritus vxori donatu- rus, debitorem suum iubat sol- uere. nam ibi quoq; quia num- mi mulieris non fiunt, debito- rem non liberari: sed exceptio- ne eum aduersus maritum tuen- dum esse, si condicōnē quam aduersus mulierem habet, præster: furti tamen actionem in proposito mihi post diuortium competituram, quando mea interfis interceptos nummos non esse.

Eadem solutio prodest ad diuer- sas causas obligationis tollendas. Bartolus.

De peculio cum domino actum est. is damnatus soluit. Et fideiuss. pro seruo acceptos liberari respondit. l eandem enim pecu- niā in plures causas solui pos- se, argumentum esse, quod cum iudicatum solui satisdatum est, &

bitorem à creditore, & creditorem à se: & sic vna retentio facit duas liberationes: & hoc totum dicunt deesse in litera: & sic eat. suppleri. Vel dic nihil deesse, scilicet sic. nam cum creditor her- ditarius restituit pecuniam possessori ab eo sibi solutam: parit illa pecunia liberationem in duas causas: quia tenebat resti- tuere per cōdīctionem indebiti. Item libera- tur verus heres à pos- sessore: quia possessor poterat retinere de he- reditate quantū solue- rat paratus cedere con- dict. inde. heredi: vt. §. de petit. here. l. quod si possessor, in fin. & hoc si habes in litera, simile. alias est in litera, dissi- mile: & tūc plana est. & facit. §. de peti. here. l. si quid possessor. Accur.

Qui hominem debet in genere, soluendo statuliberum, non libe- ratur si condicōnē libertatis eo vi- uo defecerit: secus si eo mortuo. Bartolus.

Qui hominem promisit: si sta- tuliberum soluat, magis puto non esse expectandam condicōnē: sed & creditorem agere posse, & illi condicōnē competere. Quod si interim condicōnē defecerit, liberatur perinde at- que si quis pendente condicōnē soluit per errorem, & antequam condiceret, condicōnē extiterit. Illud nullo modo dici conueniet, si mortuo Sticho condicōnē deficiat, liberari debitorem: quamuis si viuente eo defecerit, libe- raretur: quando isto casu nullo tempore perfectè hominem meum feceris: alioquin propè erit vt etiam si eum seruum in quo vsufructus alienus est, mihi sol- ueris, isque vsufructu manente decefferit, ea solutione liberatus videaris. quod nullo modo probandum est: sicuti si communem soluisse, isque decessisset.

Pro eo contra quem potest in integrum restitutio postulari, po- test accedere fideiussor: & rursus talis prodest reo præsenti, & non absenti. Bartolus.

Si quis pro eo reuerso fide- iusserit, qui cum reipublicæ causa

est contra: Solu. hic poterat restitutionis iure teneri reus; ibi non: ad quod est. j. eo. titu. l. si debitori. Et nota quod hic præsens re- stituitur contra absentem, quod esse potest: vt. §. qui. ex cat. mā. l. j. §. item si quis. Sed oppo. contra hunc. §. si quis. innuit enim hic. §. quod intra annum tantum possit restituī lāsus, & post ac- ceptum fideiussorem: sed contra videtur: quia dando fideiussor- em, agnoscit debitum. & sic interrumpitur præscriptio: vt. C. de præscrip. xxx. ann. l. cum notissimi. §. sed & si quis. quæ est contra. Solu. secundum R. hæc per illam corrigitur. vel dic quod ibi ante finitam actionē præscriptione agnoscatur debitum, hic post. & leuius est conservare quām suscitare. vel forte ignorante debitore intetcessit, quod fieri potest: vt. §. manda. l. ex mandato. §. j. & j. de fideiuss. l. fideiubere. vel dic etiam si det, nec per hoc agnoscatur: quia nec lite contestata perpetuatur restitutio: sed demum restitutione habita perpetuatur actio restituta: vt. C. de tempo. in integ. restitut. l. fin. Vel dic quod non fatebatur reus se debere, sed dixit, do eum in eo quod apparuerit me debere.

OO

Præsens èd- tra absentia quandoque restituitur.

a Qua. id est aliqua de iure ciuili.

b Annus. s. vtilis, intra quē poterat actor in integrū restituī. hodie quadriennū: vt. C. de temp. in integ. rest. l. fi. sed tunc opponitur: quomodo poterit præterire, cum nō potuit cōuenire fideiussorem: vt subiicit. & s. de diuer. præscrip. l. j. sed respō. q̄ mutat casum ibi, & quidē, &c.

nā primo fuit potestas experiūdi, & sic præteriit. exinde nō fuit potestas experiūdi, & sic non præteriit. & secundū hoc dices Iulia. male dixisse, quia si præteriit annus, quia fuit potestas experiūdi, & sic liberatur reus, per consequēs & fideiussor ex persona rei: vt. s. de except. l. omnes. Alij, vt Azo, dicūt, annus, scilicet cōtinuus, nō vtilis: propter id quod subiicit q̄ non fuit potestas experiūdi: & sic tota litera de vno casu dicit. & bene dicit Iulia. nam constat q̄ nec anno cōtinuo, nec biennio, nec etiā decennio cōtinuo liberatur fideiussor si nō fuit potestas experiūdi: & ita non currit vtilis annus: & potest esse q̄ non est potestas experiūdi cū fideiussore vel reo, quia forte fuit absens, vel in dignitate positi, vel in simili casu: vt plures sunt. s. qui. ex cau. ma. l.j. s.j. vsq; in fin. Itē si potuit cōuenire reū, licet non fideiussore: nūquid præteriit annus? Rn. sic. loquitur ergo cū non potuit cōuenire fideiussore, vel nec reū ex aliqua causa: & ita sicut cōtra reū, ita cōtra fideiussore nomine rei restituit intra vtile annum: aliās nō, cum possem reū cōuenire, & interrumpe re & per hoc fideiussoris obligationē: vt. C. de duobus reis. l. fina.

b Annus. etiā pro fideiussore ex persona rei liberato: quia qui potest facere vt possit, &c. vt. j. de regu. iur. l. qui potest. Alij dicunt quōd secundum hæc iura non interrumpebatur cōtra fideiussores per hoc quōd contra reum ageretur: sed hodie sic per dictam. l. vel illa in correis tantum dicit, nō in reo & fideiussore, vt hic patet cum dicit, in his casibus quos nunc seruo, &c.

c Non fuit. verum est quōd non liberatur.

d Casu. scilicet quando fuit experiūdi potestas cum reo, non cum fideiussore: vt. s. prox. & quidem, &c.

e Ex dicto. posito. s. ex qui. cau. maio. l.j. H.

f Fideiussorem. scilicet restituit vtilis ex stipulatu. Sed contra s. de dolo. l. si fideiussor. Solu. hic de æquitate, ibi de rigore: vel hic fuit fideiussor liberati debitoris, ibi liberandi: quia hic non fuit in mora debitor, ibi sic. vel plenius dic vt ibi.

g Occidit. ante moram rei, & post moram suam: quo casu vtilis actio in fideiussorem datur: vt. s. de vſur. l. mora. s. fin.

h Idem. scilicet fideiussor.

i Te. debitorem.

k Tenearis. vt. s. de fideiussl. heres à debitore. Accursius.

l Obligatum. habet enim suas conditiones hypothecaria vt daret donec debitum sit solutum, vel aliās satisfactum: vt supra de pign. l. grege. s. etiam. hoc enim pignus cum liceret ob chirographariam pecuniam etiam retinere, multo magis hoc casu tenebit. hoc in secundo fideiussore nullo modo potest dici, vt ob pecuniam in qua se non obligauit, teneatur, secundum. R. & I.

m s; idem. fideiussor. ad quod est. s. de fideiussl. Græcē.

Solutum. J. CASVS. Debebam tibi. c. aureos. volebam tibi soluere, & obtuli tibi. tu dubitabas an ista pecunia esset bona siue probabilis, noluisti eam recipere. tamen cōtentus fuisti quōd deponeretur apud quendē nummularium, donec videretur si pecunia esset bona. ista pecunia perdita est. queritur, cuius pericula perierit, tuo, an meo? Respōdetur quōd tuo periculo periit. & hoc verū est si per te stetit quo min⁹ pecunia probaretur: quia tūc habēdum est perinde ac si noluisses recipere quādo tibi obtuli. Nā quādo debitor offert pecuniam creditori, & non vult recipere, & pecunia perit: debitor liberatur. hoc ita, si debitor obtulit pecuniā debito tempore & loco. Item idem est in hoc casu: vt ecce vendo tibi certam mercē: tu promittis p ea pretium: tu eras homo modicæ fidei: quia solebas accipere quinquennellas: aut quia abnegasti proprium signum tuum manuale: ideo nolui tibi tradere merces meas antequā pecuniā mihi numerares: tandem conuenimus vt istae merces deponantur apud certū hominē, & etiā pretiū. quāruntur, cuius pericula sunt merces & pecunia deposita? Respōdetur q̄ si emptor elegerit eum apud quem deponeretur, est pericolo suo: item merx deposita est etiam pericolo emptoris. ratio: quia emptio est perfecta, & sic periculum rei venditæ trāsit ad emptorem. Franc.

n Eam fore. quia mala electio, mali. s. nūmularij, est in culpa: vt. s. de neg. gest. l. nā & seruus. Electio māle in culpa est.

o Probaretur. pecunia.

p Nolles. ad quod est. C. qui po. in pign. ha. l. j. & s. eod. l. si debitor tuus. & s. de verbo. oblig. l. interdum. in fin. & j. eod. l. qui decem. & s. commo. l. si vt certo. s. nunc videndum. versi. abesse. sed contra. s. eo. l. creditor. in prin. solu. vt ibi.

q Obtulerim. ad hoc. C. eo. l. ob signatione. & quod ibi dixi. & s. de verb. oblig. l. qui Romæ. & de vſur. l. mora. in prin.

r Deposuerint. apud eundem.

s Perfecta fit. ad hoc. s. de aet. emp. l. Julianus. s. offerri. Accur.

t I pro me.] J. CASVS. Debebā Titio. c. pro quibus obligauit ei pignus aliquod. Mæius amicus meus soluit pro me, me ignorante, dicitur hic q̄ acquiritur mihi actio pigneratia ad repetendum pignus meū. vsq; ibi, item si quis. [I T E M S I Q V I S.] Pater meus faciens testamentū instituit me heredem: & legauit certas res Titio & Seio. isti duo legatarij petierunt se mittri in possessionem causa legatorū seruandorum. postea solui legata. dicit iuris. con. q̄ legatarij debent discedere de possessione legatorum: alioquin nascitur mihi interdictum quorum legatorum ad restituēdam mihi possessionem. Seq. tres. leges sunt planæ. Franc.

u Si pro me. facit. s. e. l. solutionē. & de neg. gest. l. soluendo. Acc.

v De possessione. impropriè, cum causa legatorum seruandorum missi sunt: vt supra quo. leg. l. j. s. quod ait. versi. quæ situm. heres enim possidere non desit.

a Interdictum. quorum leg. vt supra quo. leg.l.j.§.quod ait.versi. quæsitum.vel vti possid. vt supra quib. ex cau. in poss.ca.l.hæc au- tem. §.fina.

b R E. scilicet creditor.

c solui. vt & infra de iure fisc. l. aufertur. §. in reatu. & infra eo. l. quamuis. §.j.

& supra.e.l.quod si for-
te. §. sunt quidam. ver-
si. quid ergo . excipitur
tamen crimen perduel-
lionis : vt. C. ad legem
Iuli.mai.e.l. fin. quæ est
contra . illud enim spe-
ciale est . Item fallit in
eo qui fugit : cuius bo-
na annotantur,id est se-
questrantur:vt. J. de re-
qui.reis.l.fin.§.fin. quæ
est contra.& facit. §. de
dona.l. post contractū.

[¶]Ista.l.iūcta
l.post cōtra-
ctum. alleg.
in gl facit in
ar.nūcto tex.
in. c. si tibi
absenti. de
priat li. 6. q
electores
priuādi per
sententiam,
posunt ante
priuationē
eliger. glo.
est in. c. i. §.
quod prædi-
cta. i verbo,
ipso iure. de
ele. in prag.
fanc Adde
prædictis qd
notau in a.
postil. ad. l.
post contra-
ctū. in apo-
stil. in ver.
condemna-
cio secura
fit. per tex.
ff. de dona.

d S Ed nec illud. Ne à reo.
scilicet debitore.

e N omnibus. Liberatio-
num.ipso iure: quæ
sunt.x. vt in sum. in pri.
siue hoc interueniat in
persona rei, siue fideiuf-
foris . aliud cum per ex-
ceptionem . tunc enim
distinguitur:vt supra de-
pac. l. & heredi. §. fina.
&l.nisi. &l.idem. &l.
videlicet. &l. quod di-
ctum.

f Adpromissiores. id est
fideiussores.

g Præterquā . hæc exce-
ptio dat intelligi locu-
tum esse supra siue reus
liberetur ipso iure, libe-
retur etiam fideiussor:
siue econtra : aliæ non
bene exciperet, secun-
dum H.

h Liberatur, puta reus

stipulandi successit fi-

deiussori: vel econtra.

aliud si successisset reo

debendi: vt supra de fi-

deiussl.heres. §. quod si

stipulator. &. §. quod si

id. & facit. §. tit.j.l.

nouatione. &. j. titu.j.l. &

per iusurandum. §. & fi-

deiussori. Accur.

i Numerationibus] C A S V S . Pulchra lex, & in principio suo hoc

dicit, quod sæpe vna numeratione tolluntur duæ obligatio-

Dnes.pone sic casum: Tu mutuasti mihi decem: pro quibus dediti tibi pignus.vendidi tibi hoc pignus.hic tollitur duæ actiones.Pri-
ma quæ nata erat ex hac numeratione, scilicet certi condicō ex
mutuo.Secunda quæ est ex vendito , quæ mihi competitifset si ni-
hil tibi debuissēm.Item ponit aliud exemplū : Mæius dedit cui-
dam pupillo pecuniam mutuam , postea instituit pupillum here-
dem sub conditione si hæc pecuniam soluat . si pupillus hanc pe-
cuniam soluat, videtur soluisse in duas causas . primo in debitum
sum, secundo vt legatum consequatur.Item aliud exemplū . si
Titius legauit vsumfructum certa pecunia:heres numerando pe-
cuniam legatario, duo efficit.Nam seipsum liberat, & legatarium
obligat ad restitutionem illius pecunia: finito vsumfructu . Aliud
exemplū clarum est.Franciscus.

j Vno momento . & si reus soluerit , liberatur etiam fideiussor , &
econtra: vt institu. quibus modis tollitur oblig. in princ. & supra
codem.l.cum quis. §. de peculio.hoc enim quod hic subiicit , non
est bonum exemplum : quia non est numeratio, sed remissio.pro
codem tamen est: vt supra de condic.caū.da.l.si mulier . Et idem
ff. Nouum.

in aliis exemplis in lege ista pōsitīs , vt non sint bona exempla ad
hanc regulam, sed sint similia.

k Accepit. & sic naturaliter tantum tenetur.

l Numerauerit.id est soluerit.

m In debitum suum. quod dic naturale , quia proximus pubertati
erat : aliæ nec naturaliter: vt supra de act. &

obliga. l. pupillus . si e-
nī implenda conditionis causa tantum da-
retur heredi, non impi-
taretur in Falci. R o. vt
supra ad. l. Falci. si pu-
pillus. & facit. §. quādo
dies lega.cedit.l.cum il-
lud. §.heres.

n sibi legatarium. de tā-
ta pecunia restituenda
finito vsumfruct. nec ob.
§.eo.l. qui hominem. §.
fi. & de condic. indebi.
l. cum is. §.j.vbi eadem
solutio non parit duos
cōtrarios effectus: quia
hic non sunt contrarij.
Est enim alia causalib-
randi, & alia obligandi:
at tunc essent contrarij
quando liberaret debi-
torem, & repeteretur vt
indebitum.

o Vamuis.] C A S V S . In vulgo. est
Sempronius du-
lex, Callipo-
xerat in vxorem Ber-
tam : à qua dotem . c.
aureorū receperat : pro
qua dote obligauit sibi
fundos quosdā, & pro-
misit quod si matrimon-
ium solueretur , daret
in solutum hos fundos
pro dote . solutum est
matrimonium. nūc du-
bitatur vtrum mulier
possit fundos istos pe-
tere? Respon. quod nō,
si maritus vult reddere
dotem quam accepit .

p IDEM F R O N T O-
N I.] Seius fuit tutor a-
licuius pupilli. accusat^s
est crimine capitali ab
aliquo: tamen perseue-
rauit in administratio-
ne. queritur an debito-
res pupilli possint huic
tutori soluere? Respon.
quod sic.Fran.

q Quamuis. aliæ quam-
uis: & aliæ Calipodius

Si species pro specie soluta cuin-
catur in totum vel in partē , libe-
ratio non contingit.Barto.

r MARCIANVS libro tertio
Regularum.

S I quis aliā rē pro alia volēti sol-
uerit,& euīcta fuerit res, manet
pristina obligatio. & si pro parte
fuerit euīcta, tamē p solidō obli-

respon. quamuis &c.

P spōnōderit. constante matrimonio.

q Dotierant id est pro dote, quæ erat centum pōne.

r obligata. vxori pro ea reddenda.

f Offerri. vxori cui promisit.sic.C. de pac. pig.l.j. Sed cōtra supra
de pigne.actio.l.Titius.Solu.hic quando spōnōdit dare in solu-
tum, id est vir erat in possessione, & ideo satis est si debitum offe-
rat creditoris:bi in possessione pignorū fuerat creditor, vnde de-
bitori non licet offerre.vel vt ibi.

t Exfolui.facit. §.e.l.reo. & l.q. si forte. §.j.vers. quid ergo .Acc.

S I quis aliam.] C A S V S . Ista lex sub paucis verbis ponit quatuor
casus. Primus est : Tu promisisti mihi fundum Cornelianum:
ego fui contentus accipere fundum Sempronianum . iste fundus
Sempronianus est euīctus à me.dicitur hic quod prima actio dū-
rat mihi.Item alias casus: si tu soluisti mihi fundum quem debe-
bas, & pars eius est euīcta: dicitur quod obligatio manet in soli-
dum.ratio redditur in textu.Duo casus sequentes facile intelligū-
tur per præcedentes.Franciscus.

u Pristina obligatio. vt &. C. de senten. l. libera. sed videtur exce-
ptio vtilis pro euīc. non prima : vt. C. de euīc.l. si prædium . quæ

est cōtra. Solu. hic loquitur cum non sit accipientis. ibi accipientis fuit: licet esset alij obligata, vel dic ut dixi in d.l.libera. Item in eo modo est contra supra de pig.a&c.l.eleganter. in prin.ibi, quē admodum si pro soluto &c. Sol. hic eo modo accepit ut non discederet à prima obligatione, aliās quām si fuerit facta eius res, ibi vero non ita. Vel hic

aliud pro alio, ibi aliud pro pecunia.

a Nisi pro solidō. sic. s. de in diū addic. l. q. si vno. cum suis concor.

b Remanet integra. se-
cūs si duos fundos ven-
diderat: & alter euincatur:
vt. s. de euic. cū plu-
res. quae est contra. vt
ibi dixi.

c Pro solidō. nam non
recessit ab obligatione
nisi fretus hac acquisitione.

d suspicentis. est & alia
ratio: quia nemo inuit
compellitur ad cōmu-
nionem: vt. s. de cōdic.
indebi. l. si non sortem.
§. si centum.

e Restimatiū. maxime,
subaudi. nam idē si non
pluriſ: cū aliās dare no-
lebat nisi dolo inducto:
vt ar. s. de verb. obli. l. si
quis cum aliter.

f In pupillo.] C A S V S .

Mutuaui pupillo cē-
tum. dum ab eo peterē,
vult se defendere: dicēs

opposita. se non esse locupletio-
rem factum ex ista pe-
cunia. ego dico quōd.
sic: & facio eum vocari
in ius. hic queritur: si
pupill⁹ sit locupletior,
quo tempore debet il-
lud inspici? Responde-
tur quōd tempore litis
contestatae: quia si tunc
habeat saluam illam pe-
cuniam, vel eam in vſus
necessarios consumpse-
rit: tenebitur mihi eam
soluere. nam cum rem
necessariam emit, intel-
ligitur esse locupletior:
sicut à simili cessat sena-
tus cōſul. Macedo. quā-
do quis mutuat filiofa-
mil. in vſus necessarios,
licet postea illam pecu-
niā perdiderit. Franciscus.

g Solutum est. id est cui est numeratum: id est pecunia mutuo data
est pupillo. nam in fine ponit alium casum cum aliquis suus debi-
tor soluerit ei.

h Quo agitur. id est lit. contest. vt & s. de mino. l. si minor. xxv. an-
nis filio. & de nego. gest. l. litis contest. & s. de dona. inter virum
& vxo. l. quod autem. sed & rei iudi. vt. s. de peti. here. l. si à patre. a
§. quo tempore.

i Quo agitur. id est tempus lit. contestatae: vt. s.

k Locupletior. quām esset futurus si pecuniam non accepisset. nam
tantum de suo amisisset. & facit. s. de peti. here. l. sed & si lege. s. j.

l Non est pauperior. soluendo de suo. Sed cōtra. s. de dona. inter vi-
rum & vxorē. l. quod autē. s. j. & l. sponsus. s. cōcessa. Sol. vt ibi in
glo. nec mouet. & facit. s. de mino. l. verū. s. sciendū. versi. item nō
restituetur. & C. de resti. mi. l. fi. & s. quod metus causa. l. si ipsa.

m Necessarias causas. vnde tenetur quasi locupletior pater: licet nō
sit. Accursius.

n Perdisderit. in pupillo autē secus dico si ponas eū pecuniā ami-
ſſe, non rem ex ea emptam: quia restituēdus erit. nec dicas quōd

ei fuit solutum ex necessaria cāusa: & tamen datur ei restitutio si
amisit: vt. s. de mino. l. ait prætor. in princip. & facit. s. ad Macedo.
l. si filius. & l. item b. s. interdum. Accursius.

b] Sed Iul.

T Itia.] C A S V S . Titius duxit in vxorē Bertam, à qua dote ac-
cepit: & pro hac dote mulier possidebat bona mariti: & om-
nia agebat sicut domi-
na omnium bonorum:

redit⁹ exigebat: res mo-
biles vēdebat. post hoc
solutū est matrimoniu. mulier vult habere do-
tein suā. nunc queritur,
vtrū ea quae recepit cū
vt domina administrā-
ret, sint ei cōputanda in
dotē, vt scilicet tāto mi-
nus percipiat? Respon.
q. sic. & hoc vſque ibi,
sed si forte. Sed ponam:
mulier propter re-
tardatā solutionem do-
tis debet habere vſuras.
nunc pone sic: Mulier
ista petit dotem suā que
forte erat mille aureo-
rum. administrando re-
cepit forte ducētos au-
reos. vſurā autē quae si-
bi debentur ratione re-
tardatā solutionis do-
tis, sunt cētum & quin-
quaginta. vir dicit: do-
mine iudex, computen-
tur sibi in dotem ducē-
ta quae recepit ex ad-
ministratione. mulier re-
spondet, non domine,
sed prius computentur
in vſuras quas mihi de-
bet. hic queritur quid
iudex facere debet? Re-
spon. quōd prius com-
putabit ī vſuras de istis
cc. scilicet. c. & quin-
quaginta, & alia quin-
quaginta compensabit
super dote: sic q. primo
& ante omnia vſurę de-
lebuntur de libro viue-
tium: postea super cēte-
ris ponetur ratio. h. d.
hæc lex scabrosa & dif-
ficilis. Fran.

V e r b u m solutam, iunctum cum
verbo pecuniam, importat veram
& naturalem solutionem, per quā
debitor liberatur ipso iure: siue sol-
uat creditori, siue eius legitimo
administratori, siue cuiquam alte-
ri de voluntate creditoris. sed ver-
bum satisfactio, importat etiā so-
lutionem factam, quae fit per ac-
ceptilationem. Paulus.

X L I X . M A R C I A N U S libro
singulari ad Hypothecariam
formula.

Solutam pecuniā intellegimus
vtique naturaliter, si numera-
ta sit creditori. Sed & si iussu
eius alij soluitur, vel creditori ei,
vel futuro debitori, vel etiam ei
cui donatus erat, absoluī de-
bet. Ratam quoque solutionem
si creditor habuerit, idē erit. Tu-
tori quoq; si soluta sit pecunia, vel
curatori, vel procuratori, vel cuili-
bet successor, vel seruo actori: y

D

x Habendū. quām pro lucro: vt & s. qui. ex cau. in pos. ea. l. Fulci-
nius. in princ. & de bo. au&t. iudi. pos. prætor. in princ. & supra de-
ventre in poss. mit. l. j. §. fi. sed videtur non esse pro soluto: vt. j. e.
l. Stichum. §. si creditor. quae est contra. Solu. hic bona obligata
erant, ibi non. vel hic forte auctoritate iudicis possidebat, ibi non.
vel ibi forte vt heres possedit, hic non.

f Decedat. scilicet sortis & vſurarum: licet sit arg. contra supra de-
eo quod certo loco. l. fi.

t Quantitatē. computandum est. ad quod. s. vt in poss. lega. l. is
cui. §. queri. & j. eo. l. Paulus. §. j.

Solutam pecuniā.] C A S V S . Ista lex ponit modos soluendi, & qui-
bus modis quis liberatur soluēdo, & quibus personis, vſq; ad
§. q. si acceptū latum sit. vbi dicit q. licet acceptilatione tollatur
obligatio: tamen remanet pignoris datio, siue obligatio. Fran.

u sed & si iussu. facit. s. de pigne. a&t. l. solutum. §. solutam. & j.
de reg. iur. quod iussu. & s. de doli ma. excep. si opera. Sed contra
de condic. cau. da. l. qui se. §. sin autē vere. vbi dicitur quōd non
liberatur qui viro soluit iussu mulieris creditricis. solutio vt ibi.
item facit. s. de statulibe. l. mortuo. Azo.

x Solutionem. factam alij sine iussu domini.
y Actori. pecuniis exigendis præposito. R. vt. s. e. l. si quis seruo.

Quod

terim quod ratum non habet Titius, debitores possint hanc pecuniam solutam condicere. distinguitur: aut ipsi soluerunt eo animo ut statim liberentur, non expectata ratihabitione domini negotiorum: & tunc poterunt condicere pecuniam solutam. aut soluerunt ea intentione, ut tunc demum liberentur, cum Titius creditor ratum habebit:

& tunc non poterunt condicere, nisi cum certum sit Titiū non habere ratam hanc solutionem. [SI CREDITOR.] Mæuius creditor quorundam, habebat procuratorem: cui ignorante Mævio est facta solutio. postea iste Mæuius dedit se ad arrogandum Sempronio. dicitur hic quod si pater adoptius Sempronius habeat ratam solutionem, debitores liberantur. si vero non habeat ratam: tunc debitores poterunt condicere pecuniā ab isto procuratore Mæuij, cui soluerūt. [ET SI DVO.] Titius & Mæuius stipulati sunt à Seio centum aureos: & sic sunt duo rei stipulādi. vnum eorum, puta Titius, erat absens: cuius procuratori soluit Seius: & antequam Titius ratum haberet, soluit etiā alteri. certe posterior solutio est in pendentia sit solutio, vel non. Nam si Titius cuius procuratori primo solutum est, habeat ratā solutionem: alter puta Mæuius recepit indebitum. sicut Titius ratum non habeat: Mæuius recepit debitum. Franc. Accursius.

a Ait. quārendo & respondendo.

b Habuerit. in medio tempore post solutionem ante ratihabitionem.

c Habuisset. scilicet es-
set liberatus. & si non haberet ratum, non es-
set liberatus. quando autem dicatur habere ratum, dic vt. j. rem ratam habe. l. quo enim.

§.j. & facit. s. eod. l. vero. §.j. & de condicē. indebi. l. si procurator. & caue quia tota lex loquitur in eo qui non habet mandatum. Itē facit. C. de fur. l. falsus. & quod ibi not. & j. de fur. l. falsus. §.j.

d se dederit. antequam ipse ratum habeat: quo factō iam non expectatur sua ratihabitione, sed patris adoptiui. & facit infra rem ratam habe. l. pen. & l. fin. §.fin. Accursius.

e Rata solutio. alias ratam solutionem. & tunc subaudi esse.

f Repetere. per conditionem ob causam.

g Exegerit. l. posterior: ad quod est. j. eo. cum ex pluribus. j. §.fin.

I ita stipulatus.] CASVS. Stipulatus sum à te centum mihi aut Titio solui. certum est quod tu potes liberari soluēdo Titio. Sed ponamus quod tu postea constitisti te mihi solutum: & sic competit mihi actio de constituta pecunia. dubitatur vtrū adhuc possis solutere Titio adiecto? Respondetur quod sic. Item stipulatus sum à Pamphilo filiofamil. mihi aut Titio decem dari. dicitur hic q̄ pater Paphili potest soluere Titio ex peculio filij, dummodo suo nomine soluat. & reddit rationem: quia soluendo adiecto in obligatione, videtur debitor soluere principali, postea

concludit ex prædictis, quod si adiecto in obligatione soluatur indebitum, illud potest à principali stipulatore condici: quia nihil refert an ego te iubeam adiecto soluere: an vero ab initio stipulatio ita concepta sit. Franc. Accursius.

h Potest. supra de constit. pecu. si vero mihi. contra. solu. ibi non est actum in cōstituendo ut soluatur adiecto:

& ideo nō potest solui adiecto, sed soli mihi: vel econtra: vt ibi.

i Adiecto. vt vtraque tollatur obligatio: sicut in casu sequenti quoad concurrunt. Accursius.

k In peculio est. & liberabitur pater in solidum, scilicet si tua, &c. nam secus si nomine filij soluat. tunc enim nisi totum soluat, non liberat filiu: cum filius in totum teneatur: vt & argu. s. de constit. pecu. l. in fin. & l. i. j.

l Julianus. vt. s. eod. l. qui hominem. in prin.

m Ut nihil. quantū ad tres predictos casus huīus legis. interest tamē ad alium: vt. j. co. l. antepen. & s. co. vero. §.j. quae sunt contra. A DITIO.

Dic secundū Bart. hic, q̄ hic nihil interest quantū ad ea quae hac lege dicuntur: sed quantū ad alia bene interest: vt. ll. contrariis.

n Concepta sit. scilicet Vulg. mihi aut Titio. & facit. Quotiens id quod, &c. s. de condicē. indebi. l. si procurator. §.j.

o Qui alienum.] c A-
SVS. Titius promisit mihi hominem in ge-

nere: ipse soluit mihi hominem alienum. quæritur an liberetur? Respondeatur quod si ego vsucepi hominem istum, quod Titius liberabitur. sin autem non vsucepi, non est liberatus. Franc. Accursius.

p Hominem. facit supra de dona. causa mor. l. qui alienam. & s. man. l. Julianus ait. §. fin. & de euict. l. qui alienam. & de condit. inde. l. indebiti. §.j. & j. eod. l. si hominem. Accursius.

q Nihil ab sit. propter primum & secundum contractum.

r Repeti posuit. id est quoquo modo auocari: ad quod est supra de leg. j. l. non quocunque. in prin. & intellige hanc legem quando causa vtraque erat lucrativa: puta ex legato vel ex donatione. secus si neutra, vel altera: vt supra de actio. & oblig. l. si is qui Stichum. & l. ex promissione. & concor. supra solu. ma. non solu. in fin. & C. de re iudi. l. j. & supra de act. empt. non est nouum. & de act. & oblig. l. omnes. cum suis concordantias.

s Ispensatorem. id est seruum generaliter in gerendis negotiis, & per hoc debitoribus exigendis præpositum. Acc.

t A debitoribus. hereditariis, non serui.

u Post aditā. quo ipso liber est: vt. C. de cadu. tol. §. in nouissimo.

Quin.

a Quin. aliás quia : & aliás quin.

b Debere. & per hoc quod iam liber cōpet debere, non minuitur peculium. Item quod dicit debere, dic actio. nego. gest. si & nomine creditoris sit solutum, & ratum habet. quod est eo ipso quod nesciebat dominū mortuum: & nō dominus vel heres domini cōuenit eum. Acc.

c Solutione. quia ignoraerūt mortuum creditorem: & per hoc nomine domini ei soluebant: vt. s. eod. l. si quis seruo. in prin. Alij intelligunt in debitoribus peculiaribus exactis: & hic dicunt eos liberari: scilicet quia ignorauerunt peculiū ademptū: vt. d. l. si quis seruo. §. j. quod non placet: quia pro certo ponit hēc lex in princ. quod peculiū ei fuit legatum. Quid autē si illi non liberantur, vt quia sciuérūt dominum mortuum? Dicam dispensatorem nō teneri domino: sed tenetur exactis per cōdic. indebi. vt. s. de condic. inde. l. si procurator. & illi exacti tenentur heredibus: vt hic. & facit s. si certum petit. l. eius qui. Accursius.

d Liberantur. scilicet propter iustum ignorantiam.

e De peculio. tradendo ipsi manumisso.

f Debere. naturaliter adhuc manens seruus.

g Heredi. imò prius hereditati.

h Non liberantur. quia forte sciebant obiisse creditorem.

i Quæstio est. id est locum habet aliás in libera persona gerente ne-gocium meum.

k Accepis. quod vis.

l Non habuero. semel me certiorato.

m Velim. quod hic heres facere nititur retinendo peculium.

n Indemnem. aduersus debitores soluentes.

o Non puto. infra rem ratā habe. l. quo enim. §. j. contra. Solu. illud est quantum ad hoc vt possit agi vel non ex illa stipulatione de rato: hic quo ad hoc vt detur mihi actio nego. gest. vel non detur contra procuratorem. Accursius.

p Nam sublata. id non habet locum. nam si dicerem natam eius voluntate, dicerem non tolli: vt supra de nego. gest. l. Pomponius. quæ est contra. Accursius.

q Et per hoc. scilicet quod non habui ratum.

r Constatuitur. mihi debitor qui prius erat. id est remanet. sic. s. de iudi. l. Julianus. Alij dicunt, & per hoc, scilicet quod habuissim ratū, debitor mihi constituitur; id est constituetur ille qui exigit: siue sit liber homo, siue sit olim manumisssus. Sed quicquid dicas: inuenies aet. neg. gest. nasci, si vult habere ratum ab initio: & si non vult, nascitur, pendet ergo eius natuitas ex voluntate vnius partis tantum. & sic est contra. s. de nego. gest. Pomponius. Solu. natuitas potest esse in suspenso, vt hic: sed ex quo est nata, non potest tolli vnius voluntate: vt ibi. & idem dixi supra sublata, id est non nata, vel dic vt ibi diximus. Accursius.

s I debitor.] c a s v s . Debitor tuus habebat vsumfructum in aliquo seruo: tu accepto tulisti huic seruo debitoris tui. queritur utrum debitor tuus liberetur? Respondeatur quod sic. Fran.

f Si debitor. alicuius extranei.

t Fructuarins. qui habet vsumfructum in seruo. Et not. quod si cōditio debeat in persona pupilli impleri: aut est in facto: & tunc etiam sine tutoris auctoritate impletur, aut in dando: & tunc nō.

ff. Nouum.

u Per acceptilationem. à creditore in seruum factam. ad quod est supra de pacto. l. si debitor. & de usufructu. l. sed sicut. & infra de acceptila. l. species.

C Vm iussu meo.] c a s v s . Tu debebas mihi centum aureos. iussi te soluere creditori meo. hic fiunt duas liberationes. primo tu à me liberaris: secundo ego liberor à creditore meo. Franc.

x Cum iussu. idem & sine iussu: vt supra de pig. actio. l. solutum. §. solutam. & de neg. gest. l. si liber homo.

y Liberor. vna præstatio. videris enim mihi & meo creditori solvere. secundū. R. ad quod est supra de do. inter vi rum & vxo. l. iij. §. fin. & supra eo. l. in numerationibus.

S I filia. furiosi à viro diuorterit: dictum est, vel adgnato curatori voluntate filiae, vel filiae cōsentiente adgnato solui dotem. Pupillus non obligatur facto suo, nisi quatenus est factus locupletior. Bartolus.

l xvi. I D E M libro sexto ex Plautio.

S I pupilli debitor iubente eo sine tutoris auctoritate pecuniam creditori eius numerauit, pupillum quidem à creditore liberat, sed ipse manet obligatus, sed exceptione, se tueri potest. Si autem debitor pupilli non fuerat: nec pupillo condicere potest, qui sine tutoris auctoritate non obligatur: nec creditori, cum quo alterius iussu contraxit: sed pupillus in quantum locupletior factus est, vtpote debito liberatus, vtili actione tenebitur.

Vna res potest solui ex duabus causis lucrativis. item in quantitatibus non habet locum regula de duabus causis lucrativis. Bart.

l xvii. M A R C E L L U S libro tertio decimo Digestorum.

D erat debitor pupilli: an poterit condicere pecuniam à pupillo quam soluit iussu ipsius pupilli? Respon. quod non: quia pupillus isto iussu non potuit se obligare sine tutoris auctoritate. An autem à creditore condici possit hæc pecunia? Respon. quod nō: quia debitor videtur contraxisse cum ipso creditore iussu alterius: tamen ne pupillus remaneat in lucro cum aliena iactura, potest conueniri actione vtili in quantum factus est locupletior: vtpote debito liberatus. Franc. Accursius.

a Eo. scilicet pupillo.

b Obligatus. debitor scilicet pupilli.

c Exceptione. si expediatur pupillo creditori suo solutam esse. Acc.

d Contraxit. id est quasi contraxit soluendo creditori pupilli iussu eius vt institu. de ob. ex quasi contractu. §. item is. Item not. quod pupillus non obligatur condicere indebiti sine tutoris auctoritate.

e Actione. mandati vel neg. gest. ad quod est supra de except. in pupillo. & de except. do. apud Celsum. §. si quis pupillo. & de auctor. tuto. l. pupillus. & de nego. gestis. l. iij. §. pupillus. & de condicte. inde. l. interdum.

S I quis duos.] c a s v s . Tu debebas mihi duos homines in gene-re. vna vice soluisti mihi vnum, scilicet Pamphilum: & hic restabas mihi debitor in alio. iste Pamphilus reuersus est in potestatem & dominium tuum. tu iterum soluis eum mihi. queritur, an libereris? Respon. quod sic: sicut contingit in pecunia numerata. Nam si quis mihi debeat centum, & det mihi viginti: egōq; illa viginti ei reddam: & ipse iterum mihi ea det: sic quae quinque faciat usque ad centū, videbitur mihi soluisse: licet quidam

OO iij

fuerint in contraria opinione: vt in tex. Fran. Accur.

^a Homines. in genere. Accur.

^b Consecutus. debitor.

Dux causæ lucrativæ au postant in eundem seruum con curre: & quid in libe ro homine. a] duobus. Solu. ibi de stricto iu re, hic de æquitate. vel meli? ibi debebatur idé ex duobus testamentis: & sic ex duabus lucrativis causis. & iterum sol ui non potest, ne frágatur regula. at hic ex una sola, & forte non lucrativa, secundum H.

^c Minor. dubitatio.

^d Liberare. scilicet naturali solutione.

^e Efficere. vt debitor li beretur naturali solu tione. Accur.

^f Etsi. i. quamuis.

^g Quod. ratio est qua mouebantur qui dice bant prædicta non pos se fieri. & dices is, scili cetur debitor: & pro eis. s. eo. l. qui sic. Vel econtra potest esse ratio contra eos, quasi male dicere, hoc modo, bene dixi male: quia is. l. credi tor, secundum hoc, qui ita accepit vt reddat, nō potest videri soluisse potius debitori quām dedisse: imò potius vi detur donasse quā sol uisse. nec enim creditor se obligauit ad reddend um. & sic non obstat supra eod. qui sic. nā ibi ex pacto se astrinxerat ad reddendū, quod hic non fecit. & facit supra si certum pet. si tibi pecuniam. & supra de donat. l. qui id quod. §. ea lege.

* Flo. deces sisse. forte le gendū acce pisse.

* Si seruus.

1 Sic dictū pro cōsistit, vt & 1.98. j. cod.

^h Seruus.] CASVS. Sempronius moriēs iussit seruum suum li berum esse sub condi tione si decē dederit pupillo. nec refert an pupillus iste heres sit, an non. Quæritur utrum absente tutore pupilli possit iste seruus soluere decē pupillo, & sic libertatem consequi? videbatur quod sic. Nam si testator iussit seruum suum liberum esse si pupillo ser uierit: potest seruus absente tutore seruire pupillo, & libertatem consequi. ergo etiam dando decē tutore absente. Et antequam respondeat iuriscon. huic quæstioni: subiungit aliam, ibi. [E T Q VID IN Q VIT.] Quid si testator aliquis vel alius iussit seruū suum liberum esse, si furioso decē dederit: an poterit decē dare furioso absente curatore? Nunc respondet utriusque quæstioni, ibi. [E T S C I E N D V M.] dicens quod in ambobus casibus recte soluitur tutori & curatori. ipsis autem pupillo & furioso non recte soluitur tutore vel curatore absente: ne forte hoc quod sol uitur, pereat imbecillitate pupilli vel furiosi. Nec enim fuit mens ipsius testatoris vt detur quomodounque, sed vt secure detur: ne res pereat. h. d. hæc. l. pulchra & aurea. Fran.

ⁱ Quæ potest. scilicet conditio in facto consistens.

^k Tutor. vt & s. de condi. & demon. l. cum pupillus.

^l Habeat. aliquis furiosus.

^m Iussus fit. seruus, & liber esse.

ⁿ Alicui. etiam liber.

^o In omnibus istis casibus. vbi datio vertitur.

^p Dependi. l. si fideliter fiat à seruo: aliás non: vt. s. de manu. test. qui filium. & pecunia in rem pup. vel furiosi vertatur: vt. j. eod. l. Stichum. §. vsumfructum. ibi. id que ita &c.

^q Non recte. scilicet in dando: secus in faciendo: vt prædixi. Item

& si in dando, est contra. s. eo. l. si stipulatus fuero mihi. Solu. ibi erat pecunia in utilitatem pupilli cōuersa: vnde ex postfacto vi deretur bene soluisse: vt. j. e. l. Stichum. §. vsumfructum. vel ibi erat proximus pubertati. Vcl verius ibi erat adiectus: quo casu impatuatur stipulanti quare talem adiecit. Item primo modo solue a liud contrarium. s. l. in pupillo. Item argu. cōtra. s. de cond. & demō. l. Mævius cui. ^a Dic. q. ibi contra pupillus potest cōditio nullo modo effectualiter poterat adi pleri: hic sic, secundum Bart. bic.

^b I hominem.] CASVS.

^c Stichus seruus me,

in quo Titius vsumfructum habebat, dedit ti bi damnum. Tu me fa

cis conueniri, vt aut dā num resarciam tibi, aut seruum dem pro noxa:

dedi tibi seruū pro noxa: qui erat obligatus

creditori meo, vel in quo ali habebat vsumfructum. quæritur quid

iuris? Respond. quod tu poteris mecum agere iudicati actione. Nec erit

expectandum quod cre ditor cum vendicet a

cōtione Seruiana, vel q vsumfructus sit finitus. ta

men si causa pignoris sit finita: liberabor à te.

Fran. Accur.

^r Si hominem. Stichū. ^s cum vīc

^t Condemnatus es. vt e mendes damnum, vel noxa des.

^u Iudicati. vt & supra de re iudi. l. iij. §. fina. &

argu. infra eodem, qui decem. §. penultimo. & §. finali. & de le. iij. l. qui concubinam. §. si heres. sed videtur dari de do lo: vt supra de dolo. l. si oleum. §. & si tu. quæ est contra. Solu. ibi agitur de dolo, id est iudicati nomine dol. sic C. de dolo. l. j. vel solu. vt ibi.

Item adhuc nō videtur

opus esse agi iudicati: quia per dationem huius pro noxa denegatur vsumfructus. vel pignoris persecutio: vt. s. de noxa. si ex duobus.

§. fina. & l. si noxale. in prin. & de vsumfruct. locum. §. proprieta

rius. & de damn. infect. hoc amplius. §. fin. Sed respon. quia illud

fit domino petente contra fructuarium, vt aut conferat ad litis

estimationem, aut dimittat vsumfruct. at creditor hoc nō petit: sed agit iudicati: vt hic dicitur. lex tamē illa, si noxale. circa prin

cip. videtur plus obstar: quia dicit ipso iure finiri pignus: & hic

innuit quod non. nam quia duravit hic pignus, agitur iudicati.

Solu. ibi creditor erat præsens quando seruus fuit pro noxa da

tus: nec voluit eum defendere ratione sui iuris: vnde ei imputatur: licet non sic in fructuario: vt ibi dicitur. hic autem creditor

fuit absens. Vel aliter, ibi soluitur pignus ipso iure, scilicet præ

torio: hic non ipso iure, scilicet ciuili.

^u Nec expectabimus. ad hoc. s. de actio. empt. l. seruus. §. fi.

^x Liberationem. vt supra eo. l. cum quis. §. qui hominem. & supra eo. l. is qui alienum. cum suis concor

^y Vod in diem.] CASVS. Si promisi tibi soluere decē in Pa

schæ, possum tibi statim offerre: quia medium tempus ap

ponitur gratia debitoris. Fran. Accur.

^z Liberum. vt soluat, si vult: si non vult, non cogatur: vt. s. de a

ctio. & oblig. l. quod quis. & de verb. oblig. l. eum qui. §. quoties.

& de re iudi. l. intra. & C. de fideicom. l. post mortem. hoc autem

fallit cum gratia eius cui debetur, dies ponitur: vt supra de lega.

ij. si ita. ij. §. Pegasus. & de vsumfruct. l. in fideicommissi. §. cum Pol

lidius. & sic etiam potest intelligi. s. de cōsti. pecu. l. item illa. circa

princ.

princ. Item contra. s. de vslfr. leg. si vsusfru. mihi. vbi etiam ante biennium agitur, vel pro tempore ante biennium. sed ibi bienniu erat statutum: vt scilicet vltra heres non teneretur dare vsumfrum: non autem vt vslque tunc haberet dilationem.

CVm decem.] **C A S V S.** Planum est hoc principium. [s i f i-

C D E I V S S O R .]

Titius debebat mihi certum: pro quibus dedit mihi fideiussorem: qui fideiussit vslque ad certum tēpus. obtulit pecunia procuratori meo siue vero, siue falso, & soluit. post tempus fideiussionis finitum ego habui ratam solutionē. dicitur hic quod iste fideiussor nō potest pecuniam repetere: quia soluit eo tempore quo tenebatur: nec erat finitum tempus solutionis. sed & poterit agere mādati aduersus debitorem quasi mihi creditori ipsi præsenti soluisset. Sed ponamus q̄ ego ignoraui solutum esse procuratori meo. accepto tuli seruo debitoris mei, vel filio eius. post autē cum sciui q̄ solutum esset procuratori meo, ratum habui. dicitur q̄ solutio cōfirmitur: & acceptatio fit nullius momenti. Itē si ego creditor ignorās solutum esse, item sum contestatus cum debitor meo, & pendente iudicio ratum habuebo: debitor debet absolvi. si nō habuero ratum: debet condemnari. hoc dicit iste. s. Franciscus.

a Si fideiussor non debitor. Ioan.

b Procuratori falso, vel ad alia constituto.

c Tempus. fideiusserat enim vslque ad tempus certum.

d Præsenti. creditori. Sed contra. j. rem ra. habe. l. fin. s. fin. Sol. hic ratam habuit sol. eo tempore quo reus erat obligatus efficaciter: licet fideiussor ipse esset liberatus tunc cum ratū habuit: ibi cum reus erat liberatus. & facit ad hoc & seq. respon. supra de consti. pecu. l. item illa. s. quod adiicitur.

e Nullius momenti est. propter solutionem.

f Confirmatur. id est firma ostenditur acceptatio.

Q Vi decem debet.] **C A S V S.** Tu debes mihi decem ex aliqua causa. venis vna dierum, & offers pecuniam hanc mihi. ego homo superbus non aduerto ad te, & non recipio hanc pecuniam. tu recedis cum his nummis: & post aliquod tempus perdis istam pecuniam. ego peto à te debitum istud. tu respōdes: domine mi quid petis? certe nodum in scirpo quāris. ego perdidi hanc pecuniam, quā altera die obtuli tibi. si accepisses, ego essem nūc liberatus: imputa tibi ipsi quod perdita est pecunia. certe nō dabo tibi aliām. surge & ambula: quia nihil aliud à me consequeris. tolle igitur grabatum tuum, & vade in domum tuam. dubitatur an bene excipiam? Respon. quod sic. Item si mulier dedit seruum in dotem: soluto matrimonio si vir offert. & mulier nō vult recipere, seruūque moritur, liberatur ipse maritus. [s i c v m m i h i.] Tu debebas mihi seruum Stichum. interpellauit te vt eū solueres: tu non soluis: & sic es in mora. post hanc morā promittis mihi hunc seruū sub conditione, si nauis ex Asia venerit. pendente ista conditione seruus decedit. nunc queritur, vtrū debebas mihi seruū? Videtur quod sic: quia ista nouatio fieri non potuit: ergo remanet prior obligatio in qua tu morā cōmisisti: & sic tenoris. Sed tamē responderetur quod debitor qui post morā p̄misit mihi creditori stipulanti, non videtur fuisse in mora: quia etiam qui post morā offert, ipse purgat moram: ergo ille etiam eā purgat qui volente creditore post morā ei promittit. Sed ponamus

quod post moram factam in soluendo Sticho, ego ab alio eū stipulor quām à debitore: an mora sit purgata? Respondetur quod sic, sicut si aliquis alias obtulisset mihi hūc seruum pro debito meo. Nam liberaretur ista obligatione si ego recipere noluīsem. [I D E M R E S P O N S V M E S T.] Fur quidam surripuit mihi seruū quendam: ego stipulor ab eo fure quicquid ipse mihi facere siue dare debet. licet fur semper sit in mora: tamen si seruum offerat, & ego nolim accipere, & postea seruus decedat, fur liberatur. Sed pone q̄ tempore istius stipulationis seruū à fure p̄missus sit in p̄uincia: & priusquam perueniret in manus furis, decesserit: certe fur nō liberatur: quia nūquam obtulit eum mihi, cum facultatem non habuerit cum mihi offerendi.

[S T I C H V M A V T P A M P H I L V M.] Promisi mihi Stichū aut Pamphilum, cum Pamphilus esset meus: & sic mihi deberi nō potuit. Itē ponamus quod me esse desierit. an liberabitur debitor soluendo eū? Respondetur quod non: quia nec obligatio nec solutio videtur in Paphilo cōstitisse. cetera huius. §. vide per te.

[Q VI H O M I N E M.] Itē. §. ponit quos homines soluendo quis liberari non potest. primo si hominem deboeo, & soluo statuliberum: non liberor. Item si soluo seruū qui damnum dederat, & non est solu-

tus noxa: non liberor. Item & ille qui soluit seruum qui fuerat deditus noxa, nō liberabitur: quia minus dat quām ille qui soluit eum qui non est solutus noxa. Sed quid si dedit hominē vesperilionem, id est eum qui nō videt nisi de nocte? certe seruum quidem dedisse videtur, licet minus bonū: tamen plus dat quām ille qui dat eum qui non est solutus noxa, aut eum qui datus fuit pro noxa. ratio: quia isti possunt auferri ab eo ratione noxa: vesperilio autem non potest à creditore auferri. [P R O M I S S O R.] Tu debebas mihi seruum aliquem. soluisti talem qui aliquo casu non potest per me ad libertatem perduci. an libereris? Respond. quod nō: quia oportet quod me pleno iure facias dominum serui quem mihi soluis. Fran. Accur.

g obtulerit. alias detulit: alias obtulit. & dic congruo loco & tempore: vt. s. eo. si soluturus.

h Perdiderit. secus si non perdidit: quia adhuc tenetur: vt Cod. de vslfris. l. acceptam. in fin. & s. de arbi. l. sed si postea. nisi in casu: vt C. de condi. inser. l. fi. ibi, nisi ipse &c.

i Exceptione. & non ipso iure, quia erat obligatus in genere: & quod in genere est, perire non potest. vt. s. ad legem Fal. in ratione. iij. s. incertae. si autē in specie, interitu speciei liberatur ipso iure: nisi esset in mora: vt. s. de verb. obliqui. l. si ex legati causa. & l. si seruum. in princip. & facit ad hoc quod debitor generis liberetur per except. si pereat post oblationem. s. eo. si debitor. & de doli except. si opera. & s. eo. l. si soluturus. & de verb. obli. interdū. s. fi. sed non videtur liberari etiam per except. vt in contrario. j. eo. creditor. solu. vt ibi. Item est contra. s. de arbi. l. Celsus. in fin. sed ibi in poena committenda. hic in sorte iam debita.

K Interpellatus. verum est ante oblationem: alias contra: vt. s. de pericu. & commo. rei vendi. l. illud. Accur.

l Nummos. cum nummi essent dati in dotem. Accur.

m Ipso iure. fauore doris, vt inuitentur ad offerendam dotem: arg. C. de do. promis. l. ad exactionem. & supra quod metus causa. l. si mulier. s. si dos. vel dic aliud esse in contractu bona fidei

quām strīcti iuris: vt in bonae fidei ipso iure: in aliis per excepiō. argu. s. de leg. j. huiusmodi. §. ij. vel quod dicit, ipso iure, referas ad casum quādō seruus erat in dotem: at quando pecunia, dic libera-
tionem contingere per exceptionem.

a Obligatio. ideo quia cum existit conditio, non inuenit vbi figat
vel ponat pedes suos:
vt supra de noua. l. quo-
tiens. in prin.

b Sed in promptu. nunc
respon.

c sub conditione. nam
non petetur seruus: vt
d. l. quotiēs. circa princ.
ibi, vnde &c. & statim
redit hic rationē, de-
bitor enim &c. sed con-
tra. huic & illi. l. quo-
tiens. j. eo. ritu. si rē. cir-
ca princip. ibi, nisi per
promissorē &c. solu. vt
in vtraque earum dixi.

d Cessate. purgavit au-
tem moram: vt dicta. l.
quotiens.

Nam à simili.

e **f** Dare noluit. post in-
terpellationem.

g Pericolo. ita & hic: vt
§. de ver. oblig. sciendū.
§. fi & l. interdum. in fi.
& l. si seruum. §. sequitur.
& de pericu. & cō-
mo. rei ven. l. illud.

h Eum. l. Stichum.

i Hic quoque. non so-
lum superiori casu: sed
certe imò hoc casu nō
videtur liberari à peri-
culo per oblationem
alterius: vt. §. de verbo.
obliga. l. eū qui ita. §. fi.
quæ est contra. solu. vt
ibi in glo. confessim.

k Responsum est. quod
tollatur conditio: vt
&. §. de condit. fur. l.
parui.

l Nam & fur. à simili.
hæc em̄ duo paria sunt,
stipulari à fure quic-
quid debet: vt hic, &. §.
de verb. oblig. scire. §. fi.
& offerre furē: vt sub-
iicit, & . d. l. parui. in
princip. quod intelli-
ge hoc secundo casu, si
postea pereat res, vt
tunc tollatur cōditio:
sed ī primo statim post
stipulationē: & tūc te-
netur ex stipulatione.

m Eius. serui.

n Non poterit. refert
ergo sit absens vel præ-
sens. sed cōtra in hoc
supra de condit. fur. l.
parui. Sol. ibi facultatē
habebat ostēndi ser-
uum, quia prope absens erat: hic nequaquam facultatem habere
poterat, ita absens erat. vel plene dic vt ibi no.

o Desierit. altero iam mortuo. & sic obligatione soluta, secundū
H. vt ar. j. in fi. §. vel aliter vt ibi dices.

p Liberabitur. imò videtur quod qui semel creditoris est, am-
plius ei solui non potest, etiam si suis esse desierit: vt. §. de leg. ij.
Mæius. §. duobus. solu. ibi loquitur cum duo hominem in ge-
nere alicui legauerunt: quibus casibus si vnu soluit, alter eūdem
soluere non potuit, quamuis desit esse stipulatoris: ne videantur
duæ causæ lucratiuæ in eadem re concurrere: quæ possunt ad o-
culum demonstrari, secus autem in dimidia fundi pro indiuisio-
legata à duobus, & soluta ab uno: quia illa ad oculum ostendi nō

si cum.

† pomptu.

Hæc inclu-
sa filo. astei-
scis poterat,
abesse.

Lucratiuæ
causæ duæ
an possunt in
toto in vnu
& eundē cō-
curre: &
quid pro in-
diuisio.

A potest: vt ibidem dicitur, hic autem vna causa erat tantum lucratiuæ: ibi non. vnde semel homo mihi solutus, si desinat esse meus, iterum solui potest: quia regula non vitiatur. vna enim erat obligatio. Azo. Alij hic de æquitate: ibi de rigore. item fa. supra eod. l. si quis duos.

Cum * Stichum mihi debe-
res, & in soluendo moram fecis-
ses, sub conditione cum promi-
sisti. pendente ea Stichus decessit.
videamus, an quia nouari prior
obligatio **a** non potest, petitio
serui competit ea quæ compete-
ret si non intercessisset stipulatio.
Sed in promptum **b** + contradic-
tio est, debitorem cum stipulanti
creditori sub cōditione **c** promi-
fit, non videri in solutione homi-
nis cessasse. **d** nam verum est, eū **B**
qui interpellatus dare noluit, **f**
offerentem postea periculo **g** li-
berari. Sed quid si ignorante de-
bitore ab alio creditor eum **b** sti-
pulatus est? Hic quoque **i** existi-
mandus est periculo debitor libe-
ratus: quemadmodum si quolibet
nomine eius seruum offerente sti-
pulator accipere noluisse. Idem
responsum est, **k** si quis cum sub-
reptus sibi seruus esset, sub con-
ditione stipulatus fuerit, quid-
quid furem dare facere oportet.
nam & fur **l** conditione libera-
tur, si dominus oblatum sibi ac-
cipere noluit: si tamen cum in
provincia fortè seruus esset, inter-
cesserit stipulatio. & finge prius
quām facultatem eius **m** nācisce-
retur fur vel promissor, decessisse
[seruum. non poterit **n** rationi
quam supra reddidimus, locus es-
se.] non enim obtulisse eum pro-
pter absentiam intellegi potest.

In stipulatione alternatiua, si
altera de rebus alternatiue pro-
missis erat stipulatoris tempore
stipulationis, censetur altera tan-
tum promissa: & ideo nec obliga-
tio nec solutio tenet in ea quæ e-
rat stipulatoris: etiam si desinat es-
se sua. sed in stipulatione generis
generalissimi potest solui illa quæ
erat stipulatoris tempore stipula-
tionis, si postea desinat esse sua. in
obligatione verò generis subal-
terni idem, si desit esse sua ante-
quam obligatio totaliter extin-
guatur: secus si postea. Bar.

Qui soluit rē quā habere credi-
torē nō licet, nō liberatur: secus si
sibi habere licet, quāvis vilē. Bar.

Qui hominem debebat: Stichū,
cui libertas ex causa fideicomis-
si præstanta est, soluit. Non vide-
tur **y** liberatus. [Simili que + mo-
do si soluerit seruum qui noxa so-
lutos non est: non liberabitur. **z**
Item qui hominem noxæ deditū
soluit: non liberatur.] nam vel
minus hic **a** seruum dedit, quām
ille qui seruum nondum noxa so-
lutom. Num ergo & si bispel-
lionem, **b** * aut alijs turpem de-
derit hominem, idem sit? Et sa-
nè datum negare non possumus:
sed differt hæc species à priorib.
habet enim seruum qui ei auferri
non possit.

Istū tex. inducit Guil. de Cu. in l.
quod te. si certū peta. quod qui te-
netur quilibet anno dare alteri
vnū par caponum: tenetur eos
dare viuos, non mortuos: vt pos-
sit eos ad libertatem perducere eo
modo quo seruos, hoc sit loco
summarij. Pau.

Promissor serui cum debet ho-

de verbo. oblig. l. vbi autem. §. fi. Accur.

a Nam vel minus hic. scilicet qui dedit statuliberum, minus dat
quām ille qui dat noxæ subditum: quia hunc statuliberum stipu-
lator tenere non potest existente conditione: sed noxæ ligatum
potest retinere, dando estimationem litis. vel dic hic, scilicet qui
dat seruum iam noxæ deditum: minus dat quām ille qui dat ser-
uum noxæ subditum, sed non darum, ratione prædicta. & caue
quod quidam habent hic minus in litera.

b Vespertilionem. qui non videt in sero: vt &. §. de ædil. edic. l. item
Ofilius. vel vespillonem. i. spoliatorē latronum: quasi vi spolia-
torem. vel id est in vili arte constitutum: vel id est sepulchri vio-
latorem: vt. §. ad Treb. l. sed sciendū. Vide. §. de euict. l. si ita quis.

Perdacer.

Quidem ipsa. nam
pmisso homine in ge-
nere, nullus erat in obli-
gatione: vt. §. de leg. j. l.
cum incertus. sed si Sti-
chum aut Pamphilum,
tunc vterque: vt supra
de verb. obliga. l. si duo
rei. in aliquibus tamen
consonant hi promis-
sores: scilicet generis,
& in alternatiuis: vt in
contrario. §. de condi-
indebi. l. cum is. §. fi. vel
dic vi ipsa, id est ipso iu-
re, prædicta ratione.

r Stipulatus est. seruum
puta eius, scilicet stipu-
latoris.

f Reliquisset. futurè le-
gatur: si forte habes,
relinquet.

t Fuisset. tempore sti-
pulationis. H. vel dic
postea.

u Mortuis. ante stipu-
lationē interpositā: vt
non contradicat prin-
cipio: sed litera videtur
tota post stipulationē
interpositā: sed secun-
dum hoc videtur quo-
dammodo prin. §. repu-
gnare fini. sed dic vt
modo dixi. Accur.

x Desierit. antequam
fieret stipulatio. Et no-
ta mirabile, quod re-
fert stipuler Stichū aut
Pamphilum: & tunc si
vnu est meus, nec obli-
gatio nec solutio con-
stat in eo cum stipulor
vnu ex illis: vt in fine
huius. §. secundū Azo.

* Pellionis
munus vile
est & sordi-
dū. l. vti. de
iur. immu-
nit. J. Bis au-
tem & ter in
cōpositione
plerunque
augent, vt a-
pud Græcos
s. & sps.
Alij legant
vespillonē,
aut vespeli-
tionem.
L.R.

y Non videtur. vt su-
pra cod. l. cum quis. §.
qui hominem. & dixi. §.
de condit. inde. l. Ne-
ratius. & fa. §. de leg. iij.
qui concubinā. §. si he-
res. Accur.

z Non liberabitur. vt su-
pra eo. l. si hominem. &

missus pro quibus est arg. s. depositi. si quis inficiatus, sed ibi de cōdic. fur. dicit, quae pro dolo depositarij datur. item pro eis hēc lex: sed ea expone ut dixi. præterea cū ipsi fatetur obligationem nasci, licet non actionē, quomodo hic exponunt non incidā in obligationem. Sed forte dicunt, non incidā, vt possim cōueniri: & ita secundum eos obligatio nascitur, nō a ctio. Item pro eis quod diximⁱⁿ multis aliis casibus, in quibus obligatio nascitur, non a ctio: vt nota. C. de rerū permuta. l. ex placito. Accursius.

^a optimum. vt omnino doli suspicionem effugias. ad quod est supra de minori. l. ait prætor. s. permittitur. Accur.

^b Facere. not. quod aliquid possum per me facere, quod est vtili^r per prætorem: vt. C. de pig. l. creditores. Accur.

^c I cum Cornelius.] c. a. S. vs. Quidā nomine Cornelius, vir liberalis, quo per Aler. in l. in stipulationibus. in vlti. forte quia erat coniunctum. s. de etia persona ipsi Seiae, verb. oblig. Bolog.

* Alludit ad formulam cui^r meminit Cic. lib. 3. cff. Reliquorum, in quiens, iudiciorum hæc verba maxime excellunt, in arbitrio rei vxoriae, mensu aequius &c.

S. vs. Quidā nomine Cornelius, vir liberalis, quo per Aler. in l. in stipulationibus. in vlti. forte quia erat coniunctum. s. de etia persona ipsi Seiae, verb. oblig. Bolog.

C. Si cum Cornelius. extraneus. Accursius.

D. De eo. fundo.

E. Reddendo. sibi Cornelio. Accursius.

F. Causset. scilicet Cornelius. & per hoc videtur mulieri donatum: vt. C. de pac. conuen. l. ex morte. in fin. & s. sol. ma. si cum dotem. in prin. & C. de rei vxo. a ctio. s. accedit.

G. Fecit. Cornelius.

H. Seiae. vxor.

I. Cornelio. tanquam suo procuratori scilicet Seiae. R. nam si vt eidem donaret, aliud esset dicendum, secundum quosdam. imo puto idem esse, argu. contra. C. de a ctio. & oblig. l. si quidem. & s. de don. l. ij. s. si pecuniam. & l. hoc iure. s. ij.

K. Vetante Seiae. cum ipsa iussit.

L. Sicuti. scilicet tunc non recte Cornelio redderetur.

M. Non tutō. id est non tute. Accursius.

N. Redderetur. vt & infra eo. l. aliud.

O. Reddidi set. vir.

P. Facturum esse. certe benē facit.

Q. Reddi. id est bene fecisset si ei reddidisset: nec esset æquius vel melius si Seiae reddidisset. ad quod est. C. de contrahen. stip. l. iiij. & supra deposi. l. quod seruus. & de adquir. pos. l. fundi.

S. I tuo seruo.] c. a. s. vs. Tu habebas seruū Stichum: cui dedi centum mutuo. postea eum redemi, id est dedi tibi pecuniam vt eum manumitteres. ipse manumissus soluit mihi. an possit repetere: Respondetur quod non. Fran. Accursius.

R. Non repetet. remanet enim naturaliter debitor: & ideo impeditur repetitio: vt. s. de condic. inde. l. frater. & l. naturaliter. & l. si id quod. sed ciuiliter non: vt. s. de noxa. l. si alienus.

E. Gisti de peculio.] c. a. s. vs. Tu habebas seruum Pamphilum, qui accepit à me mutuo centum: ego feci te conueniri a ctione de peculio. tu soluisti partem. dicitur hic quod fideiussores serui non sunt liberati. si autem ipse seruus soluerit pecuniam ex suo peculio, cum haberet administrationem eius, fideiussores eius erunt liberati. glo. ponit casum in sequenti. Fran.

F. Liberatos. de eo quod nō erat in peculio eius qui debebat.

G. Fideiussores. quia non soluit totum, cum non esset totum in peculio. Sed contra. s. de excep. rei iudi. l. si cum testamento argentum. s. fin. Solu. ibi seruus soluerat tunc: hic non. Item facit. s. de a ctio. empt. l. si seruus, in fin. & supra eo. l. cum quis. s. de peculio.

H. Procuratori. id est non recte soluat. & non iudicatur. Nam & absurdū est, cui iudicati a ctio non datur, ei ante rē iudicatam solui posse. si tamen ad hoc datus sit, vt & solui possit, soluendo ei liberabitur.

I. Qui tardius dat, minus dare videtur. Paulus.

J. LXXXV. CALLISTRATVS libro primo Edicti Monitory.

K. Oolidum non soluitur non minus quantitate, z quād die. a

L. Procuratori litis non potest solui, nisi ad hoc datus sit. Barto.

M. LXXXVI. PAULVS libro octavo ad Edictum.

N. Hoc iure vtinur, vt litis procuratori b non recte soluat. Nam & absurdū est, cui iudicati a ctio non datur, ei ante rē iudicatam solui posse. si tamen ad hoc datus sit, vt & solui possit, soluendo ei liberabitur.

O. Generalis procurator ad negotia, potest soluere creditoribus domini: nec requiritur alia ratificatione domini. Paul.

P. LXXXVII. CELSVS libro vicenso Digestorum.

Q. Vodlibet debitum e solutum f à procuratore g meo,

R. Hoc iure.] c. a. s. vs. Conueniebam te in iudicio ad centū quād mihi debebas. feci procuratorem meum Titium. Tu soluisti huic procuratori meo. quæritur an libereris? respōdetur quod non: quia procuratori litis non recte soluitur. ratio redditur in textu ibi, nam absurdum est. Si tamen habeat expressum mandatum ad hoc: poterit ei solui. Fran.

S. Soluens tardiū, minus soluere vi-

dētr: & e. contra bis soluit. qui

cito soluit. s. plus.

S. Soluens tardiū, minus soluere vi-

dētr: & e. contra bis soluit. qui

cito soluit. s. plus.

T. Procuratori. id est procuratori ad litigandum constituto. Acc.

U. Non recte soluat. ad hoc supra de pac. l. sed si tantum. & C. de transact. l. transactionis.

V. Iudicati. Iudicati tamen agit in casu: vt supra de procura. l. a ctoris. ergo recte ei tunc soluitur. Io. & aliis duobus, scilicet quando in rem suam, & quando ad hoc habet mandatum: vt supra de procura. l. si procurat. & hic subiicit, & supra eo. l. vero. Accursius.

W. Vodlibet debitum. etiam naturale, vt dicūt: quod est verum si soluit de suo. nam nisi ratum habeam, non repeto: sed nec tunc quasi ego soluisse. sed si de meo soluisse, tunc videatur quod sic: quasi non videatur ei esse mandatum: vt. j. co. l. si cui. s. Flauius. in fi. Accursius.

X. Solutum. de bursa procuratoris.

Y. A procuratore. ignorante me tutum exceptione: vt supra māda, idemque. s. generaliter. Sed illud est quantū ad a ctio. māda. dannam vel denegandam procuratori: sed quantum ad partem istam nihil refert, si debitum efficax est solutū. si inefficax, hoc est indebitum: obtinet tunc quod dicitur. s. de condic. inde. l. si procurator. in princ. Item facit. s. de procura. l. sed & id quoque. Accur.

Z. Ille intestato patri.] c. a. s. vs. Titius mortuus est intestatus:

A. cui succedit filia sua Seiae. Māter ipsi Seiae gessit negotia eius:

B. & dedit ei filiæ aliquas res vendendas argentariis. & hoc scripsit in libro rationum. argentarij omnibus rebus venditis soluerit.

pretium matri huius filiæ. & postea mater nouem annis administravit bona filiæ, intatum quod eam etiam marito collocauit, & cæteras res ei tradidit. Nunc queritur utrum ista filia habeat aliquam actionem contra argentarios. eo quod non sit ab ipsis præsumum rerum venditarum stipulata: Respondetur quod argentarij sunt liberati soluendo matri huius Seiæ. si tamen argentarij sciebant matrem non habere ius administrandi res filiæ, & mater non sit soluendo, non liberatur matri soluendo. Franciscus.

^a Ad id est tex. I. Plautius. s. de p. cu. & in. I. si procurator. s. si ignorau. tes. s. man.

^b Et res. filiæ.
^c Dedit. mater.
^d Soluerunt. matri.
^e Quando. alias quoniam.
^f solutione. matri puellæ facta per argentarios.

^g Liberatos. imò non: vt supra de nego. gest. qui alienam. quæ est cōtra. Sol. ibi sciuit: hic ignorauit debitor. vel hic soluit ex posteriori contractu: ibi ex præcedenti. vel ibi loquitur de debitoribus filiæ: hic de matris debitoribus. vel ibi erant debitores hereditarij: hic non. vel hic ignorabant debitores esse pupillares: vel etiam scientes, cum mater erat soluēdo. vel ibi erant scientes, & mater erat soluendo.

^h Claudius. notās Scætiolam quod minus sufficienter dixerat.

ⁱ Iurisdictione. à iudice examinanda.

^j sciebant esse. siue habeas qui. f. argentarij: siue quæ, scilicet pretia: dic sciebant esse pupillæ scilicet res venditas, secundū R. vel esse pupillæ. f. pretia prædicta. dic, id est deberi pupillæ, quia procuratorio nomine erat stipulata: ex qua stipulatione pupilla habet vtilem forte: vt argu. supra solu. ma. I. Gaius. & C. de pac. conuen. l. pater. in subsidium tamē, vt hic: sed si ignorabant, liberantur: vt dixi.

^k sciebant. f. res fuisse pupillæ. R. vel deberi filiæ pretia.

^l Liberantur. argentarij à filia.

^m Ex pluribus.] C A S V S . Titius quidam habebat multas obligationes contra Gaium quendam quas ipse Gaius partim ipse contraxerat, & partim seruus eius Stichus. Accidit quod semel isti duo Titius & Gaius posuerunt rationem simul de suis debitibus, intantum vt ipse Titius faceret Gaium quittantiam in haec verba: Ego Titius confiteor me receperisse, mihiq' satisfactum esse ex omnibus contractibus ex quibus ratione inter nos posita invenitum est Gaium mihi teneri ex contractibus serui sui Stichi. Nunc queritur utrum Gaius sit liberatus ex omnibus contractibus suis: an vero tantum ab his quos seruus suis Stichus fecit? Respon. quod liberatur tantum virtute istius quittantiae à contractibus factis à Sticho seruo suo, non ab his quos ipsem fecit cum Titio creditore suo. [L V C I V S T I T I V S .] Casus istius difficultis & scabrosi textus talis est: Lucius Titius habebat obligatum Seiū quendam in. cccc. aureis. de istis. cccc. aureis habebat duo chirographa, id est duas schedulas signatas manu ipsi Sei. vna schedula continebat centum aureos: altera trecentos. Lucius Titius

creditor mandatuit Seio debitori suo vt mitteret sibi centum quæ in vna schedula erant, per Septiciū & Mævium quosdam quos ad eum miserat. iste Seius debitor volens se bonum virum ostendere, soluit Septicio & Mævio non tantum. c. de quibus mandabat Lucius creditor, sed etiam soluit trecenta ipsis Septicio & Mævio.

queritur an liberetur

ista solutione? Respon. In vulga. quod si Lucius nō mandauit Seio quod solueret alia. ccc. non libera-

ret hac solutione facta ipsis Septicio & Mævio. [L V C I V S T I T I V S .]

Ego promisi tibi vna die quindecim aureos sub vsuris maioribus, & xx. aureos sub vsuris minoribus: pacto apposito quod, xx. solueretur in mēse Septembri, xv. vero mense Decembri, ego permisi trāsire mēsem Septembri & Decembri, & sic utrūque terminū. postea venio & soluo tibi. xxvj. aureos: & nō discerit pro qua summa soluo, an pro quindecim, an pro. xx.

Nūc queritur, in quam summam hæc. xxvj. deducantur, an. xx. prius soluta esse videantur in illa. xx. que debebantur sub vsuris leuioribus, & vj. pro vsuris. Respon.

quod solutiō debet cedere in vetustiorem obligationem. Francisc. Accursius.

ⁿ Titius. ego. Accursius.

^o Mævius. creditor. Accursius.

^p Ethabere. verborum inculatio.

^q Gato. scilicet domino debitoris. Et not. quod iure pacti de non petendo accipiuntur hec verba: vt supra de pact. l. tale.

^r Reliquum. quia prius partem acceperat.

^s Positam. id est redditum.

^t Dissoluta. scilicet per pecuniam.

^u Proponeretur. proponit autem solutū ex

Coffessio ex. tria judicialiter fama, an & quando obligat: & post quod tempus.

reliquis rationibus serui, vt ex verbis Titij patet. Item talis confessio extra iudicium facta non videtur quod præiudicet nisi post triginta dies: vt. C. de non nume. pecul. l. in contractibus. s. super. & supra de pactis. l. tale. in princip. & facit. C. de transactio. l. si de cetera. & supra de arbitrii. l. de his rebus. & de transactio. l. cum Aquiliana. Accursius.

^v Lucius. ita construe, Lucius scripsit Seio vt vnius chirographi ex duobus chirographis quibus. cccc. ei à Seio debebantur. f. altero. c. altero. cccc. per Mævium &c.

^x Seio. debitori. Accursius.

^y Ut vnius. non addito ex quo vellet sibi solui.

^z Non est liberatum. in. c. ex illis. ccc. si non de hoc mandauit. Sed nunquid licuit debitori eligere: vt supra cod. l. j. Respon. illud locum habet præsente constituto utroque, vel debitoris procuratore: sed hic erat in absentia, & actor misit procuratorem, secundum R.

^a Lucius Titius. creditor. Accursius.

^b Majoribus. hoc faciebat dubitationem.

^c Die obligauit. diuersis horis.

^d Septembribus. id est. xv. kalendas Octobris.

Ab altero

a Ab altero.id est neque à debitore soluente, neque à creditore recipiente.

b Eam stipulationem.vtrum de stipulatione de.xv.vel.xx.

c Sertis.nomine.

d Eorum. viginti.

e Ex vsu. vt in veter-

stiorum obligationem solutio cedat, non inspec-

ta causa usurparum. & facit supra.e.l.in his.

circa princip. &.j.eo.l.

cum ex pluribus.j. in fi.

j. respon. si autem eius-

dem essent diei vel ho-

ræ, quia supra posuit q

eadem die, diuersis ta-

mén horis, inspiceretur

causa durior: vt.s.eo.l.

j.ij.&c.ij.

F Ilius qui.] c A S V S .

Titius mortuus re-

liquit heredem filium

suum, qui omnia bona

paterna administrauit

vt heres:& ex his bonis

dedit pecunias mutuas

Sempronio:& particu-

latim eas recepit.postea

videns se læsum hac pa-

terna hereditate, absti-

nuit ab ea: quia minor

erat. Nunc quæritur v-

trum curator qui erat

datus bonis paternis

administrandis, habeat

aliquam actionem ad-

uersus hunc Sempro-

nium, qui acceperat pe-

cunias mutuas à filio?

Respon. quod nō: quia

liberatus est Sempro-

nus soluendo filio à

quo mutuas pecunias

acceperat.Fran.

f Filius.minor.Acc.

g Recepit .& dic, vel

cum iudice, vel quod

eam habeat saluam mi-

nor: vt quam contra

cum defensione habe-

ret debitor, habeat cō-

tra curatorem bonorum: vt institu. qui.alie.licet. §.fi.& facit. §.de

bo.aucto.iudi.poss.l.si non expedierit. §.j.&.§.de re iudi.l. ex cō-

tractu.&.§.de mino.l.si mulier.&c.l.in integrum.

h Abstinuit.per in integ.refsti.à paterna hereditate.

i Sempronium.cui filius mutuauit.Accur.

k Actionem.potest enim exercere actionem: vt. §.de curat.bo.

dan.l.ij.

l Liberatus.hoc verum est, si saluam habeat pecuniam quam cū

iudice soluit.

m Effet . Not. non posse liberari debitorem inuito procon . per

acceptilationem.sed si ab alio stipulatur quod ipse mihi debet, li-

beratur inuitus.Accur.

S I debitor.] c A S V S . Habeo debitorem qui gaudet se esse tan-

tae reputationis quod debitor dici potest. Volo eum liberare

præsentem, ipse non vult: an ego possim eum cogere? Videba-

tur quod non.Paulus tamen dicit quod possim debitorem meū

præsentem liberare inuitum, hoc modo. Nam debo supponere

alium à quo stipuler debitum istud:& ita licet ego nō acceptu-

tulerim debitori meo, tamen quantum ad me attinet, liberatus

est à me: quia si petam, poterit me repellere doli mali exceptio-

ne.Fran.

n Si debitor tuus.creditori loquitur.Accur.

o Absolui.id est liberari.Accur.

p Supponendo.scilicet aliquem.

q Stipuleris.vt & infra de acceptil.l. & per iusurandum. §.tutor.

& supra de noua.l.si Stichum. §.fina.&l.si quis absente.de nego-

gest.l.ex duobus.& supra de constitu.pecu. l. vtrum. sed infra de

regu.iur.l.inuito.contra.expone vt ibi:quia non directo, sed per

medium.Accur.

r Non feceris.id est postquam stipulatus es ab hoc supposito,non liberas eum.Accur.

s Attinet.per stipulationem secundam.

t Res.id est obligatio illa prima.

u Petentem.à secundo.

x rare ita poteris, supponendo P à quo debitum nouandi causa stipuleris: quod etiam si acceptum non feceris, tamen statim quod ad te attinet, f res t peribit. nam & petetem u te, doli mali præscrip-
to excludet.y

Manumissio similis est morti.

xcii. P O M P O N I V S libro no-
no Epistularum.

S I mihi alienum seruum z dari promiseris, aut testamēto dare iussus a fueris: ísque seruus antequam per te staret quo minus dares, à domino manumissus sit: hæc manumissio morti similis b sit. si autem deceſſet, non tenearis. c Sed & si quis seruum d quem dari promisit, heres à domino e scriptus f statuliberum dederit, li-
beratur.g

Obligatio principalis per cōfu-
tionē extinguit accessoriā, secus in alia æque principali. itē cui ad idē cōpetūt due actions, debet exprimere quam intendat.Bar.

xciii. S C A V O L A libro singulare
Questionum publicè tractatarum.

S I duo rei sint stipulandi, & al-
ter alterum heredem scripsit:
videndum an confundatur obli-
gatio. Placet nō confundi. h quod
bonum est hoc dicere? quod si in-
tendat dari sibi oportere: vel ideo
dari oportet ipsi, quod heres exti-
tit: vel ideo, quod proprio nomi-
ne ei deberetur. Atquin magna

tra. §.de condic.indel. Neratius. Solu.hic alienum, ibi suum pro-
misit. & sic ibi statuliberum suo facto: hic non: vt ibi plene dixi-
mus. & facit. §.de verb. oblig.l.si seruum. Accur.

I duo rei.] c A S V S . Titius & Mævius stipulati sunt à Seio
centum: & sic duo sint rei stipulandi. Titius moritur, & in-
stituit heredem Mævium: an obligatio confundatur? Respond.
quod non. Sed ad quid prodest scire vtrum obligatio confunda-
tur, vel non? Respond. quod multum: quia si reus stipulandi qui
est mortuus, fecisset pactum cum debitore de non petendo: alter
qui est heres, non posset submoueri exceptione pacti conuenti:
quod alias secus esset. [I T E M S I D V O R E I .] Duo scili-
cet Titius & Seius promiserunt Sempronio centum: & sic facti
sunt duo rei promittendi: alter factus est heres alterius. quæri-
tur vtrum obligatio confundatur? Respond. quod non. Sed po-
namus quod tu promisisti Titio centum. ego fui fideiussor pro
te. tu instituisti me heredem. certe obligatio mea confunditur
cum tua. nam generalis regula est, quotiens obligatio accessoria
accedit principali, confunditur cum ea. Sed quando duæ obliga-
tiones principales sibi inuicem coniunguntur, tunc non confun-
duntur: sed vna alteri potius videtur accedere. Item si fideiussor
reum principalem scripsit heredem: confunditur obligatio. Frā.
Accursius.

h Non confundi. hic subiicit quætionem secundam: scilicet an
cogatur eligere agat propria vel hereditaria? & videtur quod
non: sed tamen dicit quod sic: & reddit rationem: & dic non cō-
fundit: continuando quod, pro sed. sed si intendat &c. quasi dicat,
si intendat sibi dari oportere, vel quia est heres, vel quia ex sua
persona debetur: & nūc accipe, quo bonum est dicere hoc, id est
eligere magis vñ illarum causarum quam altera: & ipse respon-

x Prescriptio . id est ex-
ceptio.

y Excludet . secundus ergo per exceptionem:
quia hoc pacto promi-
fit, quod & deberem
eum accepto liberare.
primus autem ipso iure
liberatus est.

S I mihi.] c A S V S . Tu promisisti mihi
dare seruum Titij: aut
tu fuisti dominus in te-
stamento eum mihi da-
re. iste seruus antequam
tu essem in mora dandi,
est manumissus à Titio
domino suo. Dicitur
hic quod tu non tene-
ris dare istum seruum,
ac si mortuus es. Frā.
Accursius.

z Seruum.pone Stichū:
& ita in specie.

a Inussus . ab eo qui te
heredem instituit.

b similis . Nota manu-
missionē similem mor-
ti: vt & infra de fur. l.
inter omnes.circa prin-
cipium.& ad id infra de
regu.iur. l. seruitutem.
sed non quo ad omnia:
vt supra de ædil. edic.l.
si hominem.

c Tenearis . imò libera-
ris interitu speciei.

d Seruum. scilicet cer-
tum, pone Titij.Acc.

e A domino . id est à
Titio.

f scriptus . scilicet pro-
missor.

g Liberatur. vt & supra
de statuli. l. statuliberū
medio. §.illud.Sed con-
tra. §.de condic.indel. Neratius. Solu.hic alienum, ibi suum pro-
misit. & sic ibi statuliberum suo facto: hic non: vt ibi plene dixi-
mus. & facit. §.de verb. oblig.l.si seruum. Accur.

atquin. &c. & hoc si habeas, si. si autem non habeas, si: recte lege. & incipit ibi secunda quæstio, quo bonum est &c. & responderetur postea, atquin &c.

a Ex reis stipulandi.

b Extitit alteri.

c Vt ita possit. alias possit: alias possit.

d Animaduertere debitor.

e Necne hic non erant socij: alias pactum vni alteri noceret: vt. s. de arbitris. si duo. nisi ab alio sit lis contestata, & postea aliis pacificatur: vt. s. de duabus reis. l. ex duob. & fa. s. eo. tit. de duo. reis. l. si reus permittit. & s. de pact. l. si vnu. in prin. & de fideiuss. l. si reus. & l. generaliter. s. j. & j. s. prox. f Obligatio. vt supra de duob. reis. l. si reus promittendi.

* Flo. script. confundit.

† Flor. non confunditur.

Hece negatio nec in Vati-

cano nec in

cæteris ma-

nuscr. repe-

titur. nec

fieri potest,

propter. l. s.

& simil. de

fideiu.

* pariat. aut,

parere vi-

deatur.

g Confunditur. & sic in-

terrogative lege. & re-

spon. non omnis. sed fi-

deiussoria. tantum. alias

non confunditur.

h obligationi. quæ. s.

est fideiussoria tantum.

i sequela. vt fideiussoriæ. Accur.

k Accedit. per succe-

sionem. Accur.

l Obligatio. fideiussoria.

Accuriosus.

m Alteri. s. obligationi.

n Parere. s. videatur. &

facit. s. proxi. respon. cū

suis concor. Accur.

o Reum. principalem.

p Confundetur. nisi in

casu: vt. s. de fideiuss. l.

heres à de. s. q. si hic. &

in alio casu: vt in con-

trario. j. e. Stichum. s. a-

liquando.

q Obligatio. accessoria.

r Proculus. male. & sic

aduersatiue. non corre-

ctiue.

s Dissentiat. aduersan-

do. Accur.

t Is cui.] c. a. s. v. s.

Debebā tibi ceterum

auteos: solui tibi de pec-

unia aliena. tu iterum

petis à me debitum: an

recte facias? Respon. quod non: quia si vis à me iterū petere ceterū

aureos, tu debes reddere nūmos alienos quos tibi solui: alias pos-

sum te repellere doli mali exceptione. Sed pone q. ego credidi

omnes nūmos: & illos solua. certe dicitur hic, p. operor duos ef-

fectus, obligationē. s. & solutionē, siue isti nummi sint cōmunes

pro singulis corporibus: siue inspecta tota quātitate nūmorūm.

Itē si fideiussor Titij erga Seium soluat Seio nūmos alienos: po-

terit agere mandati actione contra Titiū, si Seius istos nummos

consumpsit. Item si ipse fideiussor soluat nūmos quos ipse sub-

ripuit, liberatur: si prius satisficerit actioni furti, vel cōdictioni

furtiæ. [F A V I S I A N V A R I V S.] Causus pulcher. Titius

debebat Sempronio. c. aureos: qui ex causa fideicommissi peti

possunt, vel ex alia causa, non curio. Itē debebat eidem Sépronio

alios. c. aureos ex aliqua causa ex qua peti nō poterant, tamen si

soluti fuissent, non poterāt repeti, puta pro vñiuerso promissis nu-

ndo pacto. Stichus seruus Titij absente domino suo soluit Sem-

pronio. c. aureos, & Sempronius fecit cautionē siue quittantiam

hunc seruo, qualiter istos. c. aureos receperat pro vñiuerso debi-

to Titij. Nūc queritur in quam causam videtur solutum quod

datum est ab isto seruo? Respondeatur quod si creditor fecit cau-

tionem Titio debitori, se hanc summam in vniuersum debitum recepisse: deducetur tantum in eam summam quæ peti potest: nō in eam quæ peti non potest, si vero cum seruus solueret, diceret se soluere etiam in eam causam ex qua peti non potest, nummos creditoris non faceret: quia dominus non videtur seruo mādafe-

se vt in talem causam solueret ex qua peti nō potest: sicut nec dominus mandasse videtur seruo quod soluat eos nummos ex causa fideiussionis, quos non suscepit ad utilitatem sui peculij. Frah.

t si. creditor. Accur.

u Nummis integris. id est nō commixtis. nam tunc aliud esset: vt supra eod. si alieni. & facit. s. de pigno. act. l. eleganter. s. qui reprobos. &. s. si cer. pet. l. nō omnis. &. s. eo. si cū au-

rūm.

x Pergat. id est tentet.

y Petere. adhuc.

z Nec offerat. debitori.

a Credā. id est mutuē.

b Pro parte. sic. s. si cert.

pet. l. si socius.

c Nasceret. s. quando

mutuauit.

d Liberatio. quando

soluti.

e Intelligat. quod est

verum de rigore iuris.

Azo.

f Cogitat. quod est ve-

rius. Azo. vt. s. si cert.

peta. l. nam & si fur. in

fin. & facit. s. eo. l. cum

Stichus & Pamphilus.

& ad Treb. l. deducta.

s. nummis.

g sed quantitatem. s. vt

quātitatis dimidiū meū

fit, scilicet decēm.

h Agere potest. contra

debitorē: quia præsum-

ptione liberatus.

i Soluat. fideiussor.

k Mandati ager. non ex-

pectata cōsumptione.

l Furti. nomine scili-

cet præstiterit rem &

pœnam: vel ex causa

condictionis rē tantū.

vel pone illud, vel, pro

& Accur.

m Cum Titius. debitor.

est huius rei differentia. Nam si alter ex reis p̄acti conuenti temporali exceptione summoueri poterit: intererit, is qui heres extitit, b vtrūme suo nomine, an hereditario experiatur: vt ita possit c̄ animaduertere, d exceptioni locus sit, necne. e Item si duo rei sint promittendi, & alter alterum heredem scripsit, * non confundit obligatio. f Sed & si reus heredem fideiussorem scriperit: cōfunditur g + obligatio. Et qua si generale quid retinendum est, vt vbi ei obligationi h quæ sequela locum obtinet, principalis accedit: k confusa sit obligatio. l quotiens duæ sint principales: altera alteri m̄ potius adiicitur ad actionem, quām confusionem parere. n * Quid ergo si fideiussor reum o heredem scriperit? Confundetur p̄ obligatio, q̄ secundum Sabini sententiam: licet Proculus r̄ dissentiat. f

Numeratio pecuniæ alienæ liberationem vel obligationem nō parit: nisi ea consumpta, vel domino satisfacto. creditor tamen agēs ad restitutionem tenetur. Bar.

xciiii. PAPINIANVS libro
etano Questionum.

S I is c̄ cui nummos debitor soluit alienos, nummis integris u perget p̄ petero y quod sibi debeatur, nec offerat z quod accepit: exceptione dolii summuerebitur. sin autem communes nummos credam aut soluam, confessim pro parte b mea nasceret c & actio & liberatio: d siue in singulis nummis communionem pro indiuisio quis esse intelligat: e siue

titio debitori, se hanc summam in vniuersum debitum recepisse: deducetur tantum in eam summam quæ peti potest: nō in eam quæ peti non potest, si vero cum seruus solueret, diceret se soluere etiam in eam causam ex qua peti non potest, nummos creditoris non faceret: quia dominus non videtur seruo mādafe-

se vt in talem causam solueret ex qua peti nō potest: sicut nec dominus mandasse videtur seruo quod soluat eos nummos ex causa fideiussionis, quos non suscepit ad utilitatem sui peculij. Frah.

t si. creditor. Accur.

u Nummis integris. id est nō commixtis. nam tunc aliud esset: vt supra eod. si alieni. & facit. s. de pigno. act. l. eleganter. s. qui reprobos. &. s. si cer. pet. l. nō omnis. &. s. eo. si cū au-

rūm.

Solutum simpliciter, videtur solutum in causam efficacem. & mandatum de soluendo, ad causam efficacem videtur directum. Bartolus.

Fauius Ianuarius + Papiniano salutē. Cum Titius m Gaio Seio n̄ deberet ex causa fideicommissi certam quantitatem, & tantudem p̄ eidem ex alia causa, quæ peti q̄ quidem non poterat, ex solutione autem petitionem r̄ non præstat: Titij seruus actor abente domino soluit eam summam u quæ efficeret * ad quantitatem vnius debiti: cautūmque x̄ est ei solutum y ex vñiuerso credito. quero, id quod solutum est, in quam causam acceptum videtur. Respondi, Si quidem Titio Seius ita cauisset, vt sibi solutum ex vñiuerso credito significaret: crediti appellatio z solam fideicommissi pecuniam demonstrare videtur: * non eam quæ petitionem quidem non habet, solutione autem facta repeti pecunia non potest. b Cum verò seruus Titij actor abente domino pecuniam soluerit: c ne dominum quidē nummorūm in eam speciem obligationis quæ habuit auxilium exceptionis, translatum foret, si ex ea causa solutio facta proponeretur: quia non est veri

n Gai Seio. creditor. Accur.

o Quantitatem. pura centum.

p Tantudem. id est alia centum.

q Quæ peti. veluti vñsura ex nudo pacto.

r Petitionem. i. repetitionem. Accur.

f Titij. debitoris.

t Actor. etiam habens liberam.

u Summam. scilicet centum. Accur.

x Cautūmque. à Gaio Seio. Accur.

y Solutum. dicēs, cōsiteor me accepisse quod debes: nō q̄ de totō liberare vellē. sentiēs me forte accipere pro rata de vñroq; sed tamen & verba & mens soluentis est contra, quæ prævalent.

z Appellatio. creditum enim duntaxat dicitur quod exigi potest: sicut & creditor dicitur is tantum qui habet actionem siue exceptionem: vt. j. de verbo. signif. l. creditores. & supra de actio. & oblig. l. is cui. R.

a Videtur. aliud in pretio redacto ex venditione pignoris. vt. s. eo. l. in his. s. imperator.

b Non potest. quia vna sol. nō parit librationē & repetitionem.

c Soluerit. dicens ex credito vñiuerso. Accur.

a Non debuerunt. vt. & supra de pact. l. contra iuris. §. fina. & de peculio. l. libera. & argu. supra de pigno. l. obligatione. & supra de condic. indebi. l. si procurator. in princip. nec ob. supra eodem. l. quodlibet. vt ibi dixi.

b suscepit. nec in rem dominicam quando teneret fideiussio serui. non aliás: vt supra de pecu. l. licet. §. penul. & de fideiussio. l. seruus. inscio:

Stichum. J. casus.

Tu promisisti mihi Stichum aut Pamphilum, quem dare vellem: & sic mea est elec-
tio. mortuus est Sti-
chus: an solus Pamphi-
lus peti possit? Respon.
quod sic. Sed pone q
petij à te Stichum. tu
fueristi in mora ipsum
soluendi. certe si Sti-
chus moriatur, sol Sti-
chus poterit peti ac si
solus fuisset in obliga-
tione. & hoc intellige
quod electio fuit cre-
ditoris, non debitoris.
si autem electio fuit pro-
missoris: puta quia sim-
pliciter promisit Sti-
chum aut Pamphilum; non addendo quē cre-
ditor vellet: tunc si v-
nus mortuus fuerit qui
promissus est, alter po-
terit peti solus. cetera
qua sunt in hoc prin-
cip. gloss. optime decla-
rat: quam vide. [AD I-
TIO HEREDI-
TATIS.] Tu debe-
bas mihi centum au-
reos: instituisti me he-
redem: ego adeo he-
reditatem tuam. certe
obligatio confunditur.
vel econtra tu succidis mihi. certe extinguitur obligatio. vs-
que ibi, si forte. pone sic: Quicunque credit pupillo pecuniam:
si pupillus non sit factus locupletior, creditor nullam actionem
potest intendere contra pupillum. Sed ponamus quod Titius
mutauit centum alicui pupillo: postea succedit ipsi pupillo. he-
reditas forte euincitur ab isto creditore. vrum ipse possit reti-
nere ex hereditate pupilli id quod sibi debetur, non in spe. an
pupillus sit locupletior factus ista pecunia, vnl? Respon. quod
potest retinere quicquid sibi debebat pupillus indistincte. [A-
LIQVANDO EVENIT.] Sunt aliquæ obligationes in
aliquibus personis, qua tam sunt inanæ, & sine effectu: sicut est
obligatio contra heredem qui iussus est restituere hereditatem:
& restituit fideicommissario. vel quando mulier fideiubet pro
aliquo: obligatio fideiussoria est inutilis, prohibente senatuscō.
Vellei, mulieres intercedere pro aliquo. Istei præsuppositis pone
sic casum: Titius instituit Mævium heredem: & iussit heredita-
tem restituere Seio: & restituit. heres iste Mævius non potest co-
ueniri à creditoribus hereditariis: licet sit heres. si tamén Mævius
extiterit heres Seio fideicommissario, conuenietur à creditoribus
pro debitis Titij. Item si mulier succedit debitori pro quo
fideiussorat: actio qua prius erat inutilis, fit efficax: vt possit con-
ueniri à creditore apud quem fideiussorat. [QVOD VOLGO.]
Dicum est. §. de fideiuss. quod quotiens fideiussor succedit reo
principal, liberatur ab obligatione fideiussoria. Iste. §. illud di-
ctum limitat: & dicit illud esse verum quotiens reus principalis
est obligatus plena obligatione. nam si reus est plene obligatus,
& fideiussor suus ei succedit, ipse fideiussor liberatur. vsque ibi,
Et econtrario, superior casus erat indubitabilis: iste vero est du-
bitabilis. tamen dicit iuriscon. quod licet reus principalis habeat
aliquam exceptionem, & fideiussor ei succedit, ipse fideiuss. liber-
atur, & ponitur tale exemplum: Seius mutauit pecuniam mi-
nor. xxv. ann. quam ipse minor perdidit: & sic potuit restitui in
integrum. tamen minor intra tempora restitutiois decessit re-
licto herede fideiussore suo. certe difficile est dicere q ius præ-
ff. Nouum.

simile, dominum ad eam speciem
soluendis pecuniis seruum præ-
posuisse, quæ solui non debuerunt:
non magis quam ut num-
mos peculiares ex causa fideiussi-
onis, quam seruus non ex vti-
litate peculij suscepit, b solueret.

In obligatione alternativa sine
culpa debitoris altera re perem-
pta, in superstite obligatio tantū
durat. idem si vilior perit eius fa-
cto: & per interitū alterius postea
contingentem libertatur debitor à
directa: sed ad estimationē prioris
vtile conuenit. Bar.

xcv. IDEM libro vicensimo octo.
uo Questionum.

Stichum c aut Pamphilum, vrum
Ego d velim, dare respondes? altero
mortuo, qui viuit solus pete-
tur: nisi si mora facta sit in eo
mortuo quem petit or elegit. tunc
enim perinde solus ille qui dece-
dit præbetur, ac si solus in obliga-
tionem deductus fuisset.

In textu ibi, quod si promissoris.
ibi, qui superest, que peti poterit,
subaudi duntaxat postquam debitor
nō fuit in mora: quia ille solus
remansit in obligatione, vt in
prin. l. quando creditoris erat elec-
tio. h. d. secundum Pau. de Cast.

Quod si pmmissoris fuerit electio:

mihi. certe extinguitur obligatio. vs-
que ibi, si forte. pone sic: Quicunque credit pupillo pecuniam:
si pupillus non sit factus locupletior, creditor nullam actionem
potest intendere contra pupillum. Sed ponamus quod Titius
mutauit centum alicui pupillo: postea succedit ipsi pupillo. he-
reditas forte euincitur ab isto creditore. vrum ipse possit reti-
nere ex hereditate pupilli id quod sibi debetur, non in spe. an
pupillus sit locupletior factus ista pecunia, vnl? Respon. quod
potest retinere quicquid sibi debebat pupillus indistincte. [A-
LIQVANDO EVENIT.] Sunt aliquæ obligationes in
aliquibus personis, qua tam sunt inanæ, & sine effectu: sicut est
obligatio contra heredem qui iussus est restituere hereditatem:
& restituit fideicommissario. vel quando mulier fideiubet pro
aliquo: obligatio fideiussoria est inutilis, prohibente senatuscō.
Vellei, mulieres intercedere pro aliquo. Istei præsuppositis pone
sic casum: Titius instituit Mævium heredem: & iussit heredita-
tem restituere Seio: & restituit. heres iste Mævius non potest co-
ueniri à creditoribus hereditariis: licet sit heres. si tamén Mævius
extiterit heres Seio fideicommissario, conuenietur à creditoribus
pro debitis Titij. Item si mulier succedit debitori pro quo
fideiussorat: actio qua prius erat inutilis, fit efficax: vt possit con-
ueniri à creditore apud quem fideiussorat. [QVOD VOLGO.]
Dicum est. §. de fideiuss. quod quotiens fideiussor succedit reo
principal, liberatur ab obligatione fideiussoria. Iste. §. illud di-
ctum limitat: & dicit illud esse verum quotiens reus principalis
est obligatus plena obligatione. nam si reus est plene obligatus,
& fideiussor suus ei succedit, ipse fideiussor liberatur. vsque ibi,
Et econtrario, superior casus erat indubitabilis: iste vero est du-
bitabilis. tamen dicit iuriscon. quod licet reus principalis habeat
aliquam exceptionem, & fideiussor ei succedit, ipse fideiuss. liber-
atur, & ponitur tale exemplum: Seius mutauit pecuniam mi-
nor. xxv. ann. quam ipse minor perdidit: & sic potuit restitui in
integrum. tamen minor intra tempora restitutiois decessit re-
licto herede fideiussore suo. certe difficile est dicere q ius præ-
ff. Nouum.

torum quod minoribus subvenit, possit facere quod fideiussor
teneatur, cum sua obligatio accessit principali obligatioi.
& sic concludit quod fideiussor ex persona minoris cui suc-
cessit, habet restitutioem in integrum intra tempora præstituta
restitutio in integrum. [NATURALIS OBLIGATIO.]

Vendidisti mihi aliquā rem: sed non tradidi-
sti: sic sumus inuicem
obligati iure gentium
ex consensu mutuo.
facimus pactum nudū
quod discedimus ab
ista venditione. dicit
hic iurisconsul. quod
ista obligatio qua tu
mihi, & ego tibi te-
neor, est ipso iure nul-
la. nam vinculum æ-
quitatis quo solo susti-
nebatur, tollitur con-
ventionis æquitatē: &
ideo etiam fidelissor
quem pupillus dedit,
liberatur his de causis.
hoc dicit hæc. l. cum. §.
seq. vsque ad. §. quæscit
est. Fran. Accur.

c stichum. Quatuor
ponit casus. primus &
secundus plani sunt. Ter-
tius incipit ibi, enim
uero &c. vbi electio e-
rat debitoris qui pro-
miserat Stichū qui vá-
lebat. xx. aut Paphilum
qui valet dece. & occi-
dit Pamphilū. nam re-
manet Stichus in obli-
gatione: nec liberatur
debitor offrendo pre-
mium Pamphili mortui;
& hoc in sui odium.
Quartus casus incipit
ibi, tametsi alter. vbi di-
cit q si postea decedat
Stichus, videtur debi-
tor liberatus tunc: quia Stichus decessit sine mora, & eius interi-
tu est liberatus: nec ad premium Pamphili tenetur, vt dictum est,
& hoc de rigore: sed de æquitate tenet vtili ex stipulatu ad pre-
mium Pamphili, argumēto debitoris decedentis sine herede. nam
licet liberetur fideiussor à directa per hoc quod principalis est
extincta, tenetur tamen vtili fideiussor. Accur.

d Vrum ego. stipulator.

e Mortuo. ante petitionem meam stipulatoris.

f Petetur. i. solus remanet in obligatione & solutione.

g Aequo peti. ac si solus in obligatione deductus fuerit: vt & su-
periiori casu. Vel æque, id est sicut dictum est in superiori casu
quod stipulatoris erat electio. Itē hoc nisi iam promissor alium
elegerit: vt. §. de lega. j. l. huiusmodi. §. Stichum: & facit. §. de eo
quod cert. lo. ij. §. sc̄uola. ibi, & ideo. & de leg. ij. l. statuliberū. §.
fin. & de condic. indebi. l. cum is qui. in prin. & de verb. obliga. l.
si quis stipulatis. & de contrahē. emp. l. in venditionibus & emi-
ptionibus. §. pen. & ad leg. A quil. l. Stichum. in prin.

h Quamuis. id est quia. Accur.

i Interim. male videtur aduersari ad id quod dicit, defuncti non
posse offerri estimationē: imò videtur esse ratio ad illud. & ideo
dic quamuis, id est quia. & quod dicit. J. tametsi; id est quamuis
alter &c. Item nec respicit hoc quāuis, illud tamen, quod est. J. ea
ratione, quia magis esset ratio vt quia solus viuens possit peti, vt
liberetur promissor eius interitu. expone ergo infra tametsi id est
quamuis alter &c. & suspensi lege vsque illuc, constiterit &c;
& tunc accipe, nullo &c. & postea, quamuis.

k Neque defuncti. quem se elegisse ad soluendum dicit.

l Quoniam id. vt non possit offerre estimationē vilioris.

m Constitutum est. si ergo stipulator vult id premium, potest acci-
pere. Sed contra. §. de lega. j. l. cum res. §. quod si Stichus. versicu-
la ratione. Solu. ibi decessit sine culpa heredis, hic cum culpa
promissoris: quia eum interfecit. vel aliter ibi dicit fortassis, non
præcise afferit: quare sic erit dicendum vt hic dicit.

n Tamen & si. hoc totum pone pro quamuis.

^a *Nullo modo de stricto iure sub sed de æquitate sic: vt. j. dicit. & sic tenebitur vtili actione ex stipula. nec dicas, imò videtur ipso iure liberatus interitu speciei ab actio. ex stipulatu: quia interit facto suo quando non liberatur: vt. s. de verb. obli. si ex legati. & l. si seruum. & l. mora. in fin. & l. cum filius. circa princi. & de vsl. l. mora. s. fin.*

^b *Admissa. admissum fuit in eo quod primus decessit culpa eius. & facit. s. ad leg. Aquil. ita vulneratus. & de fidei. si à reo. s. fin.*

^c *Concord. tex. in l. locatio. s. quod c. Doli actio. i. ex stipulatice. s. de latu vtili ob dolu: vt. s. Publio. unde de vsl. l. mora. in fi. dicit Bald. in l. ita vulnera. d. Non immerito. id est immeritum esset si alias desideraretur: & sic ad fautor publicae disciplinae di stat & suadet ut ma leficia punia. e. Alter. quidam habet, aliter: & alij habet, alias. & dic, id est eadem æquitate. & tunc alias dabitur hic ex stipulatu actio propter dolu, sicut datur contra fideiussorem, nec enim debet esse punctum inter verbum illud desiderabitur, & sequens aduerbum aliter, licet quidam dicant ibi esse punctandum: & dicunt hunc teneri actione de dolo: sed fideiussorem vtili actione ex stipulatu. sed certe fideiussor actione de dolo tantum tenetur quandoque, scilicet quando ante mora sua occidit: vt supra de dolo. si fideiussor. nō ergo haec esset bona differentia.*

^f *Interfecit. post mortem suam. tamen agitur alias actione de dolo: vt. dicta. l. si fideiussor. quæ est contra. vbi de hoc plene dixi.*

^g *Ex stipulatu. vtili: vt. d. l. de vsl. l. mora. s. fin.*

^h *si debitor. nā & hoc casu tenetur vtili, principali extincta: sicut dictum est, si bene vis prosequi similitudinem. Accur.*

Hereditatem. vt C. de pact. l. debitori. & ibi dixi.

ⁱ *Cedit. aditio hereditatis.*

^j *Retinet. contra legarios præter Falcid. vel contra generale fideicommiss. præter quartam Trebellianicam. & facit supra quādo dies lega. cedit. l. cum illud. s. heres meus: & de separationib. l. j. s. fina. & de peti hered. l. si quid possessor. & supra de euictio. l. si ei. s. si is. & ad leg. Falcid. l. quærebatur. & infra prox. s. quod vulgo. Accur.*

^a *Ista gl. est melior de iure, ad hoc re, ad hoc quomodo cognoscatur. n. Confirmetur. postea.*

^o *Nam. si heres. extiterit Seio fideicommissario.*

^p *Heres. rogatus restituere fideicommissum.*

^q *Exititerit. qui licet prius heres erat, ex quo semel fuit: non tam tenebatur nisi retinuit quartam: & tunc pro rata: sed amo pro aliis. de do in solidum & cum effectu tenebitur. ad quod facit. s. ad Trebel. l. j. s. j. Accur.*

^r *Intercesserat. a animo nouandi: & vide modum intercedendi. no. in l. si ve. r. Intercesserat. a animo nouandi: & vide modum intercedendi: quia per mandatum, per fiduciam, s. deiussionem, per constitutionem, item & per nouationem. & quid mada. Bolo. sit proprium cuiusque eorum, dic vt. s. manda. l. si vero non re-*

^A *munerandi. s. si post. Porro expromissor dicitur, qui nomine alterius se obligat illo non obligato: vt. s. de dolo. l. & eleganter. s. seruus paictionis. & in quarto modo hic casus ponitur. nā in aliis ipso iure per successionem extinguitur accessoria obligatio: vt supra de fideiussor. l. generaliter. & l. heres. s. quid si. & supra eod. l. si duo rei. j. respon.*

^r *Inconditum. alias interdictum. Accur.*

^t *Mulieris. in utroque casu: & sic facit. s. de condit. & demonst. l. in facto. s. fiscus. & de p. cura. l. si quis cum procuratorio. Sed cōtra. j. de regu. iur. l. quod in initio. & s. de actio. & oblig. omnes. Solu. ibi de reprobatis: hic de non approbatis. Acc.*

^u *Periclitetur. vt & s. ad Velleia. l. quamuis. s. si mulieri. Accur.*

^v *Periclitetur. quia hic conuenit ut heres: & heres & defunctus una persona cōsentur: & ita ex persona defuncti, nō sua queritur. Accur.*

^x *Liberari. vt & supra de fideiussor. l. generaliter Julianus. nisi vt supra proxi. s.*

^y *Verum est. indubitate. Accur.*

^z *Plenior. id est plena & efficax, ciuilis & naturalis: aliud si tantu naturalis: vt. s. de fideiussor. l. heres. s. cum fideiussor. & facit. s. de patet. l. nisi hoc.*

^a *Dumtaxat. i. omnino. vel reus dumtaxat, id est reus qui non est fideiussor. nam fideiussor quoque reus est. Io. maxime si aliū fideiussorē dat. Vel dic, id est simpliciter vel absolute obligat, vt eius obligationi non cohēreat exceptio vel auxilium. Azo. sed haec est eadem cum prima. Accur.*

^b *Liberabitur. à sua obligatione. Accur.*

^c *Eventrario. supra e*

nim posuit casum indu

bitabilem quare reus nulla tuebatur exceptione, cui fideiussor successit: hic econtra quando tuebatur exceptione, & nihilominus dicit extingui obligationem fideiussor. per in integr. resti. sic & fit infra eod. qui res. s. mihi. sed quidam, vt R. dicunt hic non extingui: quia deest eis dictio non: & habent talem literam. econtra non potest dici tolli &c. & verbum inferius retinere, ponitur pro impedire. vel secundum eam literam dic non tolli ipso iure, sed per in integrum restitu.

^d *Defensionem. quæ nō competebat fideiussori, vel heredi: vt pote personalis, non realis. & quod subiicit, nam &c. simile adducit.*

^e *Bona fidei. & sic non fuit deceptus dolo aduersarij.*

^f *Fideiussore. scilicet reliquo.*

^g *Difficile. i. impossibile. sic econtra. s. de his. qui deie. l. ij. sed secundum R. id est graue. Accur.*

^h *Honorarij. i. in integrū restitu. quæ à prætore est introducta.*

ⁱ *Retinere. id est facere eam durare. lo. sed. R. scilicet facere eam impediare.*

^k *Que. scilicet causa in integ. restit. iuris honorarij.*

^l *Principalis. scilicet obligationis.*

^m *Et cui. principali.*

ⁿ *Fideiussoris. alias fideiussionis. & subaudias, obligatio, si non habeas. alias fideiussor. & tunc nil subaudias. Accur.*

a. *Sine contemplatione*. quia deceptus forte fuit minor facilitate: & ideo non restituitur fideiussor: vt. s. de except. l. exceptiones. §. fin. & C. de fideiuss. mi. l. j. & ij. nisi esset heres, vt hic subiicit in fi. §. glos. ista prosequitur dictum domini Ro. tantum.

b. *Intra constitutum tempus*. scilicet quadriennij: hodie à die quo successit: vt. C. de tempo. in integr. restit. l. ea quæ. §. fin.

Fideiussor
heres debitoris effica-
citer obligati,
adiuua-
tur benefi-
cio restitu-
tionis in in-
tegru n: quo
principalis
debitor se
esperabat ad-
iuuare.
Iustum pa-
ctū est quod
vulgo vesti-
tum dicitur,
& stipula-
tione rebo-
ratū. Alcia-
tus. l. lege
obuenire de-
verb. sig.
Absurda Al-
cata inter-
pretatio.
Con.

d. *Naturalis*. id est de iure gentium.

e. *Vt*. id est sicut.

f. *Numeratione*. id est solutione.

g. *In iusto pacto*. nam similia sunt: vt arg. §. de pac. l. si vnu. §. sed si stipulatus decē. Azo. ap-

paret ergo quod obligatio naturalis per pactum introducta, ipso iure per aliud pactum tollitur. sed contra. §. de pac. l. si vnu. §. pactus ne peteret. Solu. aliud est tollere obligatorium pactum: quod fieri potest, vt hic. aliud liberatorium: quod fieri non potest ipso iure, vt ibi: quia promptiores, &c. vt. §. de actio. & oblig. l. Arrianus. vel dic vt ibi. Item facit. §. de iureiur. l. fin. & C. de pac. l. creditor. & §. ad leg. Falc. l. si pupillus. Accursius.

h. *Aequitatis*. vnde etiam soluta pecunia repetitur: vt. §. de condit. indebi. l. qui exceptionem. §. fin.

i. *Liberari dicitur*. si supradictis modis tollitur obligatio pupilli, vel si talia faciat fideiussor. & fa. j. e. a. l. §. fin.

Quasitum est.] **C A S V S.** Persona domini & serui in cōtractibus censetur esse eadem, sicut persona patris & filij. Quæritur ergo (his præsuppositis) vtrū cum pater stipulatur, possit persona filii adiici: vel cum filius stipulatur, possit patris persona adiici in stipulatione? Item cum dominus stipulatur, an possit persona serui adiici: vel econtra? Et distinguit iuriscon. ham si filius stipulatur sibi ipsi tali stipulatione qua patri nihil adquiritur, sicut quando stipulatur de peculio suo castrensi: tunc persona patris potest adiici in stipulatione. Econtra autē si pater stipulatur, potest persona filij adiici in stipulatione: & persona filij adiicitur in obligatione magis causa solutionis, quam obligationis causa. [v s v m- f r v c t v m.] Casus talis est: Ego stipulatus sum à te milii dari vsumfructum, aut Titio. Titius capite minutus. quæritur, vtrum ei recte soluatur vsusfructus? Respon. quod sic: quia etiam sic stipulari possumus: dabis mihi aut Titio, cum fuerit capite minutus? vñq; ibi, [n a m b t s. t.] vbi ponitur aliud exemplum, quod si quis stipuletur sibi, & adiiciat pupillū in stipulatione, non tantum pupillo recte solui potest: sed etiam tutori ipsius pupilli, vel curatori furiosi: quod quidē est receptum vtilitatis causa, & hoc verum est si pecunia quæ soluta est tutori, sit versa in vtilitatem pupilli vel furiosi: sicut si quis iusserit aliquem dare domino pecuniā: & ille det seruo, vt iste seruos det domino. Sed si quis iusserit dare seruo, & dederit domino: non videtur implesse conditionem, nisi ex voluntate serui domino dederit. Item idem est dicendum si quis stipulatus sit à patrono dari sibi, aut seruo alieno: puta seruo Mæuij: si debitor det pecuniam Mæuij domino, non liberabitur nisi voluntate serui domino dederit. [s i c r e- d i t o r.] Titius creditor Mæuij possedit hereditatem ipsius Mæuij sui debitoris, & tantum recuperavit de hac hereditate, vt consecutus fuerit debitum suum: ita quod si aliquis bonorum possessor tantum ei soluisset, liberasset heredem à debito. Nunc ff. Nouum.

quæritur vtrum fideiussores ipsius Mæuij liberentur? Respon. quod non. nam iste Titius non videtur sibi met soluisse ex ea hereditate quæ ab ipso erit. [d o l o f e c i s t i.] Tu possideas ex hereditate Sempronij quendam fundum. videns quod dominus fundi volebat te conuenire rei vindica. dolo desisti possidere dictum fundum. Si ille qui possidebat fundum, præstiterit litis estimationem, vel ipsum fundū restituerit: illud tibi proderit, quia liberaberis ab utri rei vindica. Sed si tu qui dolo desisti possidere, fueris antē conuenitus quām possessor, & præstiteris aliquid ex præterito dolo tuo: illud non proderit aliquid possessori istius fundi. [s i m a n d a- t v.] Mandaui tibi vt Titio pecuniam credere. tu mutuasti ei decc. ego soluo tibi hæc. x. vtrum debitor liberetur? Respon. quod non: imo tu debes mihi cedere actionem quam habes aduersus Titiu, vt consequar quod pro eo solui. Nam iste contractus est similis huic contractui quando tutor soluit pupillo pro aliquo debitore suo: nam debitor non liberatur, sed pupillus de-

bet cedere actiones suas tutori contra debitorem suum. Et ista comparatio facta de debitore pupilli & tutori, est multum similis & apta huic nostro casui. quod sic probatur: Nam si tutor pupilli alicuius tenetur pupillo, quia neglexit conuenire debitorem ipsius pupilli, & pupillus propter hoc conuenit tutorem: debitor pupilli non liberatur propter iudicium acceptum cum tutori, etiam si tutor condemnatus soluat pupillo. Item plus, quia tutor habet actionem tutelæ contrariam contra pupillum, vt sibi cedat actiones contra debitorem suum. [s i c r e- d i t o r.] Mandaui tibi vt Titio. x. mutuares, quod fecisti. conuenisti. Titium in iudicio: & quia male processisti, perdidisti causam tua culpa. quæritur, vtrum me conuenire possis qui mandaui tibi? Respon. quod non: quia tua culpa factum est quod non potes mihi actiones cedere contra debitorem tuum: quare, &c. [s i i n t e r.] Vendidi tibi equum pro centum, non tradidi, nec tu mihi premium soluisti. dedisti tamen fideiussorem. nos conuenimus quod ab emptione ista discedatur. quæritur an fideiussor liberetur? Respondeatur quod sic, Franc.

k. Adiiciatur. i. adiici intelligatur, & adiici possit, vt sit adiectus.

l. Cum stipulatio. veluti si filiusfa. miles de castr. peculio stipulatur. Aut cum patri potest queri, nulla videtur stipulatio, secundum R. vt. §. de stipul. ser. l. item si. ij. in fin. & l. sed & si. & §. eo. l. qui res. §. si seruus. hic tamen contradic potest, scilicet vt valeat, & patri tantum quæratur ad obligationem; secundum Azo.

m. Ipse. pater.

n. Sibi. patri.

o. Non est. sed dixit: promittis filio meo dari? quo casu non recte soluitur filio: vt supra de verbo. oblig. l. eum. ij. §. qui ita at hic in persona sui posuit: vnde valer, & est adiectus: vt supra de verbo. oblig. l. eum qui. ij. §. qui sibi. sed distinguitur, si potest adquiri patri quando stipulatur filio, tenet: alias non: vt supra de verb. oblig. l. dominus seruo. & l. quod dicitur. & instit. de inuti. stipul. §. ei vero qui.

p. Non intercidit. supra eo. l. cum quis. in princip. contra. Solu. hic actum fuit nominativum vt capite minuto soluatur. vel speciale in vsufruc. vel hic capite minutus in meliorem statum est deductus: quia emancipatur: vt. §. de verb. oblig. l. eum qui ita. §. qui sibi. & argu. institu. de capi. demi. §. minima. sic ergo adiectio solutionis non tollitur capi. dem. licet vsufruct. tollatur. H.

q. Nam si. bene dixi solui posse capite minuto: nam & alij facta solutio quām adiecto, parit liberationem: vt si fiat tutori cum pupillus fuit adiectus.

Soluēs ales-
ti quām de-
bitori, aut
adiecto, an
& quando
liberatur à
debito.

a Tutori. pupilli.

b Curatori. furioso. Accursius.

c Relle. sed & ipsi pupillo vel furioso recte solui potest etiam sine tutoris vel curatori auctoritate: vt supra eo. l. si stipulatus. sibi que debet imputare, qui suum debitum tali iussit solui: vt supra de

mino. l. cum mandato.
d & s. de institu. act. l. sed & si quis. §. fin. & l. seq.
e Implenda. puta seruo reliquit libertatem, si decem det pupillo, vel furioso. Accursius.

f sicuti conditionis im- plende.
g Recipi potest. cum datur causa implenda cō- ditionis. aliud est cum debitum pupillo solui- tur tutori. tunc enim statim est liberatus debitor: licet detur in integrum restitutio: vt. s. de admini. tuto. l. Lu- cius. ij. §. tutelæ. & §. fi. Item secus in casu su- periori de adiecto: vt modo diximus. Item huic est contra supra eod. l. si seruus. j. Solu- illa secundum istam.

h Domino daret. cōtin- git liberatio, si pecunia est conuersa in domini vtilitatem.

i Dedit. quia à pérso- na non est recedēdum: vt supra eod. l. in om- nibus.

j soluerit. nō aliter cōtingit liberatio, quām si ex volūtate serui de- derit domino: vt supra eod. l. si stipulatus sum. in princ. & facit. infra de condit. & demon. l. qui heredi. & de verb. obliga. l. stipulatio ista. §. hi qui.

k Non pertinentem. sed ad alium. Accursius.

l Possedit. mala fide. Accursius.

m Peruenit. de heredi- tate debitoris.

n Obligatus per seruū stipulatē an libe- retur soluen- do eidē do- mino prae- dicto seruo in'cio.

o Liberari. Sed nonne ratione compensatio- nis (quæ potest obici ab utraque parte) sunt ipsi liberati, & debitor?

p Respon. secundum vetera iura non liberatur per compensationem

quis ipso iure, nisi im- plorato officio iudicis:

vt instit. de act. §. in bona fidei. & §. sed & in

stricti. & argu. supra de

neg. gest. l. debitor. vel quod dicit non liberetur, subaudi eo ipso

quod ipse percepit tantum de hereditate: sed liberatur iure com-

penstationis cum ea opponitur. & facit. §. de petit. heredi. si quid

possessor. §. quid tamen. & de inoffic. testa. l. eum qui. §. fin.

q Neque enim ipsum. supra eo. l. Titia. contra. solu. vt ibi.

r Eiuscetur. vnde non videtur solutum si non durat.

s Dolofecisti. & ita teneris ad litis æstimationē ex doli clausula.

t Adprehenderas. puta fundum vnum.

u Tibi. qui dolo desisti possidere.

v Proderit. scilicet vt libereris ab utili rei vindicta. nō vt libereris ab illo edict. de alie. iu. mu. cau. fact. Accursius.

w Si tu. qui dolo possidere desisti.

x Conuentus. utili rei vindicta. nam si per edictum de alie. iudi. mu.

causa fac. nullum esset dubium. & facit supra de petit. heredita. l.

etiam. §. item si quis. & quod ibi not. & supra de tabu. exhib. l. lo-

cum. §. condemnatio. & supra de rei vindic. l. is qui dolo.

y Prefiteru. litis æstimationem.

z Soluta sit. à mandatore.

a Debitorem. cui pecuniam mutauuit.

b Eius. pupilli. Accursius.

test petere vt sibi actiones cedan- tur. Bartolus.

Si mandatu meo Titio pecu- niam credidisses, eiusmodi cōtra- ctus similis est tutori & debitori pupilli: & ideo mandatore con- uento & damnato, quanquam pecunia soluta sit, non liberari debitorem ratio suadet: sed & præstare debet creditor actiones mandatori aduersus debitorem, vt ei satisfiat. Et huc pertinet, tu- toris & pupilli debitoris nos fecisse comparationem. nam cum tu- tor pupillo tenetur ob id quod debitorem z eius a non conue- nit: neque iudicio cum altero b accepto liberatur alter: nec si dānatus tutor soluerit, ea res pro- derit debitori: quin etiam dici solet, tutelæ cōtraria actione agē- dum, & vt ei f pupillus aduersus debitores actionibus cedat. g

Si creditor non potest cedere actionem mandatori vel fideiu- ssori: exceptione cedendarū actionum repellitur. Bartolus.

Si creditor h à debitore culpa sua causa ceciderit, i prope est k vt actione mādati nihil à manda- tore cōsequi debeat, cum ipsius l vitio m acciderit ne mandatori possit actionibus cedere.

Contractus qui solo cōsensu cō- trahitur: solo cōtrario dissensu re- integra dissoluitur quo ad natura- lem & ciuilē obligationē: & ideo etiā fideiussor ipso iure liberatur.

Si inter emptorem & vendito- rem coahuenerit prius quām ali- quid ex alterutra parte soluere- tur, vt ab emptione discedatur: n fideiussor eo nomine acceptus, o soluto contractu liberabitur. p

Delegatio tutoris liberat debito- rem pupilli ita demum, si fuerit facta bona fide. Barto.

xcvi. IDEM libro undecimo Reffonorum.

Velleia. l. tutor. §. quid ergo. Sed contra. §. de fideiussoribus & manda. l. si stipulatus. §. si ex duobus. Solu. vt ibi. Accursius.

l Ipsius. creditoris.

m Vōtio. & alia ratio est, quia habet mandator exceptionem rei iudi. ex persona debitoris. & facit. §. de admini. tuto. l. si pupillus. & de noxa. l. quemadmodū. & C. arbi. tut. l. ij. §. j. & §. de fideiussoribus. l. cum is. & §. loca. l. si merces. §. culpa. Accursius.

m Virio. id est culpa.

n Discedatur. scilicet contrario consensu. Accursius.

o Acceptus. à sponte dante: vt. §. de euict. l. iiiij.

p Liberabitur. ipso iure: vt instit. quibus modis tol. obliga. §. fin. & supra de pact. l. ab emptione. & C. quando lic. ab empt. dis. l. j. & i. j. sed videtur per exceptionem, non ipso iure: vt supra de re- scinden. vend. l. cum empator. contra. solue vt ibi. Item facit supra de pactis. l. nisi.

Pupilli.

Pvpilli debitor.] **C A S V S.** Titius erat tutor Pamphili: qui habebat Seium debitorem in centum. Tutor iste iussit Seium soluere suo creditori, scilicet tutoris: an liberetur debitor soluendo illi cui eum delegauit tutor? Respond. quod sic, si non malo consilio hoc fecit. sed si fecit malo consilio, pupillus habet etiam interdictum fraudatorum contra creditorem tutoris. [c v m p v p i l l a.] Qui-

Pauliano.
de his quæ
in fraudem
creditorū.

iudex dedit malum tutorem cuidam pupillo, mortuusque iudex ille reliquit heredem pupillam quandam. iste pupillus fecit transactionem cum tutoribus suis, tamen pupilla heres iudicis non vult trāfactionem illam ratā habere. Tutores pupilli soluerunt pecuniam ipsi pupillo. quæritur vtrum ipsa pupilla sit libera- ta? Respondeo quod sic: nec quidem tutores habent actionem vtilem ad reperendam pecuniam quam dede- runt pupillo qui suum recepit. si autem pupillus vult restituere pecuniam tutori suo: pos- terit agere contra pu- pillam vel eius tuto- rem, rescissa transac- tione facta cū tute- ro suo. [s o r o r.] Titius de- cedens reliquit here- dem filium suum: & le- gauit sorori sua Ber- ta fundum. ista Berta mouit fratri suo litem pro isto fundo, & post transegit cum eo, ac-

cepto nomine cuiusdam debitoris hereditarij in solutum, tam- men nulla est sibi facta cessio istius debiti à fratre suo, & nulla delegatio. quæritur ad quem spectet periculum istius non minis? Respon. quod ad ipsam filiam. quod si post velit legatum petere, obstat sibi exceptio pacti, siue transactionis. [c v m i n- b o d e m.] Mutuaui tibi centum aureos vna die. item mutuaui tibi alia centum eadem vice: pro quibus summis pignoraui tibi vnum fundum. soluisti mihi centum, & non dixisti su- per qua summa soluebas. certe ego debeo illa centum deducere super omni debito: nec possum eligere super qua summa ego deducam illa centum. vsque ibi: Quod si temporibus. pone sic: Mutuaui tibi centum aureos hodie, tu pignora- sti mihi fundum valentem ducenta. venis ad me post mensem, & petis quinquaginta mutuo. credo tibi illa quinquaginta, & tu mihi obligas illummet fundum: id est superfluum quod va- let ultra centum aureos. venis postea, & soluis centum & vi- gintiquinque: nec dicis in quod debitus. certe ego debeo tibi deducere in debitus primorum centum quæ à me acceperisti: & superfluum scilicet vigintiquinque deducetur super reliquā par- tem debiti. [c v m i n s t i t u t v s.] Institui Titium heredem, & substitui ei Mævium. institutus deliberat si velit adire hereditatem, vel non. interim debitores hereditarij soluunt substituto cui soluere non debent. post aliquod spacium tempori- ris institutus repudiat hereditatem, & sic deuoluitur ad substi- tutum. Dicitur hic quod condicō deficit: id est condicō in- debiti quam habebant debitores contra substitutum: & ab eo tempore quo substitutus adiuit hereditatem, debitores liberan- tur. Fran.

a Creditori. scilicet tutoris.

b Cum tute- re. & cum debito- re pupilli: alioquin ipso iure contin- geret liberatio: cum ei licuit sic soluere, ad hoc ut competat libe- ratio ipso iure: vt. s. de administra. tuto. l. Lucius. ij. s. fina. & s. tu- telæ. sed poterit post dari pupillo in integ. restit. licet videatur qd tunc dari debeat quando solutum est pupillo, cum au&oritate tutoris, vel ipsi tutori, non alijs: vt hic contingit.

ff. Nouum.

c Probetur. Supple, ergo contra si malo consilio, non liberatur: sed etiam &c.

d Interdicto. Alibi non inuenitur aliquid de hoc interdicto. unde dic olim fuisse interdictum in hoc casu, secundum H. imò certe inuenitur: vt. s. ad Trebel. l. si postulat. s. sed & si filius. sed

hoc est verum quod ali- quis titulus de hoc in- terdicto nō inuenitur. vel dic dari actionem in factum. & secundū hoc edictum istud est supra quæ in fraudem credi- to. quia iste tutor vi- detur alienasse in fra- dum sui creditoris, id est pupilli: & sic iste creditor tenetur actione in factum. & secun- dum hoc istud edictum est. s. quæ in fraudem credi. l. j. & inuenitur in. l. iii. eiusdem tit. ibi,

sive numerauit pecu- &c. & sic intelligitur d.l. si postulante. s. ad Trebel. l. hic enim de- bitor. & is cui solutum est, commisit fraudem.

e Pupillo tenetur. in subsidium, debitore & tute- re pupilli existente non soluendo: vt C. si vendi. pign. ag. l. j. & l. penulti.

f Participasse. vt frau- daretur pupillu, qui cre- ditor conuenturus erat tute- re, vt dixi. Item facit. s. pro empt. l. qui fundum. s. si tutor. con- tra. Solu. vt ibi.

g Tutores. l. pupillæ. h Adolescenti. quon- dam. Accur.

i Tute- re soluente pecu- niam. alijs tute- re soluente pecuniā liberata. alijs tute- re pecuniā li- berata. & dic soluente ex causa trāfactionis: vel dic ex causa prio- ris debiti. & idem erit. Sed nunquid per in integrum resti. repetet pupilla? Rn. non: quoniam nihil egit ipsa, nec soluit, sed tutores.

k Liberata. forte per exceptionem: alioquin non posset resusci- tari. quod dicit statim: vt. j. co. l. qui res. s. aream.

l Actionem. indebiti.

m Nec vtilem. non solum directam.

n Si adole- scens. pupillus quandam, qui tunc aduersus heredem magistratus intendebat: quoniam per fraudem magistratus sibi dedit tute- re.

o Rescio. vtriusque consensu: vt C. de transact. l. si diuersa.

p Vtilem. scilicet in factum subsidiariam: vt institu. de satisfatio. tutorum & curato. s. finali.

q Accepit. scilicet adole- scens.

r Soror. vt nomine sibi cesso à fratre cuiusdam hereditarij debi- toris. Accur.

s Delegatio. scilicet debitoris à fratre, scilicet quæ fit per stipula- tionem: vt C. de noua. l. j.

t Secuta effet. ipso iure, sed tantum cessio. Accur.

u Ad eam. quod dic vt supra de here. ven. l. si nomen. & l. sequ. Item facit. s. manda. l. inter causas. s. ij. Sed argu. contra. s. sol. ma. l. si cum dotem. s. si mulier. Solu. speciale ibi in dote. Accursius.

AD D I T I O. Dic aliter, secundum Barto. quod aut loqueris de periculo inopiæ subsecutę post cessionē: & loquitur iste. s. aut loqueris de periculo inopiæ subsistentis tempore cessionis: & lo- quitur. l. contraria.

x Cum in eodem tempore. ex venditione debet mihi Titius decem, ex locatione quinque: nunc pro vtroque debito obligat mihi co- dicem suum.

y Pro modo. id est pro rata. & sic est argu. contra. s. eodem. l. in his. s. imperator. ibi, si vero summa &c. & de damn. infect. l. prætoris. s. j. Accur.

z Eius. scilicet creditoris.

a Consortioni. vtriusque obligationis. Accur.

↑ Livius li- bro. 6. quæ nam ista fo- cietas, quæ- nā confor- tio est; Ci. 3. offic.

P Vpilli debitor tutore delegā- te pecuniam creditori & tuto- ris soluit. Liberatio cōtigit, si non malo cōsilio cum tute- re habitu hoc factum esse probetur. sed & interdicto fraudatorio & tutoris creditor pupillo tenetur, si cū cō- siliu fraudis participasse cōstabit.

Transactione rescissa ex qua in- ducebatur exceptio, tollitur exce- ptionis effectus per trāfactionem inductus. Bar.

Cum pupilla magistratu qui per fraudē pupillo tute- re dedit, heres extitisset, tutores & eius cū adole- scente trāsegerūt. eam trāfactio- nem pupilla ratā habere noluit. nihilo min' erit tute- re pecunia liberata: nec tutores cōtra adole- scēntē actionē nec vtilē ha- bebunt, qui suū recuperauit. Pla- nē si adolescens pecuniam resti- tuere tute- re pupillæ maluerit, re- scisso quod gestum est, actionem vtilem in pupillam heredem ma- gistratus accipiet. q

Periculū nominis cessi pertinet ad cessionariū. Et not. qd iste. s. lo- quitur de periculo inopiæ subse- cutę post cessionē, secus autē esset de inopia quæ iā erat tēpore ces- sionis: quia hic. s. in illa locū nō ha-

beret. Itē no. trāfactiōes esse fau- rables: vt etiā obstat exceptio trā- factiōis, licet liberatio non sit se- cūra, nec aliqua delegatio facta.

Soror cui legatū ab herede fra- tre debebat, post motam legati quæstiōē trāsegit, vt nomine de- bitoris cōtentā, legatū nō peteret. Placuit, quāvis nulla delegatio facta, neq; liberatio secuta esset, tamē nominis periculū ad eam pertinere. Itaque si legatum con- tra placitum peteret, exceptionē pacti non inutiliter opponi.

Si idē pignus pro duobus debitib- eodē tēpore sit obligatū: pretiū ex eo redactū cedit in vtrumque pro rata. si verò diuersis temporibus, primò cedit in antiqui: & si quid restat, cedit in posterius. Pau. Et intellige hunc. s. quando summæ sunt inæquales. secus si summæ debiti principalis essent æquales: vt supra eo. l. i. s. imperator.

Cū eodē tēpore pignora duobus contractibus obligantur, pre- tium eorum pro modo pecuniæ cuiusque contractus creditor ac- cepto facere debet: nec in arbitrio eius electio erit, cū debitor pre- tium pignoris cōsortioni & sub- ieccerit. Quod si temporibus

niā. alijs tute- re soluente pecuniā liberata. alijs tute- re pecuniā li- berata. & dic soluente ex causa trāfactionis: vel dic ex causa prio- ris debiti. & idem erit. Sed nunquid per in integrum resti. repetet pupilla? Rn. non: quoniam nihil egit ipsa, nec soluit, sed tutores.

k Liberata. forte per exceptionem: alioquin non posset resusci- tari. quod dicit statim: vt. j. co. l. qui res. s. aream.

l Actionem. indebiti.

m Nec vtilem. non solum directam.

n Si adole- scens. pupillus quandam, qui tunc aduersus heredem magistratus intendebat: quoniam per fraudem magistratus sibi dedit tute- re.

o Rescio. vtriusque consensu: vt C. de transact. l. si diuersa.

p Vtilem. scilicet in factum subsidiariam: vt institu. de satisfatio. tutorum & curato. s. finali.

q Accepit. scilicet adole- scens.

r Soror. vt nomine sibi cesso à fratre cuiusdam hereditarij debi- toris. Accur.

s Delegatio. scilicet debitoris à fratre, scilicet quæ fit per stipula- tionem: vt C. de noua. l. j.

t Secuta effet. ipso iure, sed tantum cessio. Accur.

u Ad eam. quod dic vt supra de here. ven. l. si nomen. & l. sequ. Item facit. s. manda. l. inter causas. s. ij. Sed argu. contra. s. sol. ma. l. si cum dotem. s. si mulier. Solu. speciale ibi in dote. Accursius.

AD D I T I O. Dic aliter, secundum Barto. quod aut loqueris de periculo inopiæ subsecutę post cessionē: & loquitur iste. s. aut loqueris de periculo inopiæ subsistentis tempore cessionis: & lo- quitur. l. contraria.

x Cum in eodem tempore. ex venditione debet mihi Titius decem, ex locatione quinque: nunc pro vtroque debito obligat mihi co- dicem suum.

y Pro modo. id est pro rata. & sic est argu. contra. s. eodem. l. in his. s. imperator. ibi, si vero summa &c. & de damn. infect. l. prætoris. s. j. Accur.

z Eius. scilicet creditoris.

a Consortioni. vtriusque obligationis. Accur.

a Discretus. id est diuersis. nam cum primo obligasset, & postea secundo obligat: non obligat nisi residuum.
 b Superfluum. id est id quod plus esset in pignoris estimatione quam esset debitum prius pro quo fuerat iam obligata res. Acc.
 c placuit. secundo debito. Accur.
 d Solvetur. i. dissoluteur, & quidem totum.
 e Cum institutus deibaret. de adeunda hereditate. Accur.

f soluta est. à debitore hereditario.
 g Conditionis. indebiti, quæ competebat soluenti. ad quod est. C. de edic. diui Hadria. l. ex quo enim cessat causa: cessat & conditio. Accursius.

h ut obligatis. Not. q breuissimo tempore tollitur conditio indebiti. nec mirum: quia & rationabil habitione. ad quod facit. s. co. l. cum quis. s. qui hominem.

Conditio indebiti quā to tempore tollatur: & vtrum rati habitione secura.

C Vm ex pluribus causis.] CASVS. Tu debebas mihi centū aureos ex causa mandati, eo casu quo si essem cōdemnatus, irrogaretur tibi infamia. Item debebas mihi alia centum quæ promisisti soluere in festo Paschæ tub pœna. l. aureorū. Item debebas mihi. l. pro quibus obligasti mihi fundum aliquem. Item tu debebas mihi centum aureos p. tuo proprio debito, & alios. c. ex causa fideiussoria. Nunc venit iuriscon. gradatim ostendendo quod si soluas non exprimendo in quam causam soluas: super qua videatur esse solutum. nam semper in grauiorem. primo enim videris mihi soluere in eam causam quæ irrogat condēnato infamiam: eo quod ibi sit maius periculum. Secundo in debitum quod mihi debes sub pœna. Tertio in debitū pro quo obligasti mihi pignus. Quarto videris mihi soluere pro tuo proprio debito, & non ex causa fideiussoria. Quod quidem recte statutum est: quia verisimile est quod diligens debitor deduceret id quod soluit, in causam grauiorem: & si non eligat, debet deduci in causam antiquiorem. [s. MAIOR.] Debebam tibi pecunias ex pluribus contractibus. posuimus rationem inter nos de omnibus quæ tibi debebam: tamen ego solui plus quam deberem. queritur in quam summam primo computentur soluta? Respond. quod primo in illum contractum qui est prior vel potior, reliquum in alios contractus qui sunt post illum contractum potiore vel priorem.

i vtriusque. debitoris & creditoris. Accur.

k Sub infamia. id est ex ea causa ex qua si condemnaretur, esset infamis. & hoc iure succedente in eligendo.

l Ponam. ex contractu promissam.

m Fideiussoris. veluti si ipse fideiussoris nomine teneretur. Accur.

n Admonitus. i. sua discretione, vel ab amicis. Accur.

o Nihil eorum. quod altera habeatur potior altera. & facit. J. de regu. iur. l. si in duabus. & s. co. l. & magis. & l. si quid ex famosa. & l. in his. in prin.

p Soluetur. id est dissoluetur. Accur.

q Singulorum. debitorum, neutraliter.

r Ex primo. sic lege: primo solutum videbitur datum ex contraetu qui potior erit. quis autem sit ille, habes hac lege.

s In totum. si tantum est.

Q Vi res suas.] CASVS. Obligauit tibi omnia bona mea: quia magnam summam pecuniarum tibi debebam. post hanc obligationem dedi quandam fundum in dotem filiæ meæ, & tradidi. tu creditor meus venis, & vindicas hunc fundum actione Seruiana, vel hypo. & obtines ita quod tibi maritus filiæ meæ cogitur eum tradere. Dicitur hic quod gener meus potest contra me agere iterum ad dotem filiæ consequendam: sicuti si sta-

tuliberum promissem, & soluissem. nam in hoc casu pater dans aliquam rem pro dote, non liberatur nisi sub conditione si hæc res non fuerit euicta ab ipso cui datur. Secus autem est in ea re quam libertus aliquis promisit, & soluit: quia liberatur, licet patronus postea per Fauianā actionem euincat hæc rem: quia actio

Fauiana cum sit noua & extraordinaria, non

potest extingueri obli-

gationem iam quæstā

soluenti. Cætera vide

in glossa. [QVI STI-

PVLATVR SIBI.] Ego stipulor à te

viginti mihi dari, aut

Titio. si adiiciam ita: si

Titio non dederis, da-

bis mihi. ista stipulatio

est conditionalis. Item

si sic sum stipulatus à

te dabis mihi decem,

aut Titio quinque solu-

endo quinque Titio, reus liberabis. Et hoc * admonitū

debet expresse dici, p

talis stipulatio sit al-

ternativa: scilicet quan-

do sic stipulatur: mihi

aut Titio decem: si

Titio non solueris, mihi

decem. Si autem sim-

pliciter dicit, promit-

is mihi aut Titio? Ti-

tius tātū adiicitur cau-

sa solutionis: & ideo. v.

solutis Titio, alia. v.

remanent in obligatio-

ne. Cætera sunt clara.

[M I H I R O M A E .]

Ego stipulor à te hoc

modo: dabis mihi cen-

tum Romæ, aut Titio

Ephesi? vtrum soluen-

do Titio Ephesi, liberetur reus? Videtur quod non: quia sunt di-

uersa facta. ideo non potest solutio in uno, parere liberationem

in alio. Sed hoc non obstat: quia licet sint diuersa facta, tamē or-

ta sunt ex eadem causa, quæ in hoc inspici debet. Nam etiam si

sic stipulatus essem: dabis mihi Pamphilum, & Titio Stichum?

dando Stichum Titio, debitor liberaretur. Sed pone quod sti-

pulatus sum merum factum hoc modo: promittis mihi ædifica-

re insulam in solo meo, vel in solo Titij? si in solo Titij ædifi-

cas, an libereris? Respon. quod non: quia nemo soluendo factum

pro facto, liberatur. Tamen si stipulator dedisset electionem

promissori, liberaretur soluendo factum pro facto. s. sequens est

planus. [AREAM.] Promisi tibi aream Titij vicini mei, &

sic alienam. Titius in ea domum ædificavit. queritur an tibi de-

beam dare aream? Respondet Iurisconsul. huic quæstiōni per

multa argumenta pro & contra. primo per tale argumentum:

Si promisi tibi alienum seruum, & dominus illum manumis-

tit: ego sum liberatus. Nec tenetur in hoc opinio Celsi, di-

centis quod si idem seruus iterum reuersus fuerit in seruitutem,

debitur. nam non censem idem homo esse, & in perpetuum

est sublata obligatio. quæ restitui non potest. Vtetur autem

Celsus tali argumento: quod si nauis sit missa ab aliquo, &

dominus nauem illam dissoluerit: & postea iterum refecerit. ea-

dem nauis esse videtur. sed hoc argumentum non ob. quia de-

structa nauis, & postea refecta, non erat obligatio extincta: sed

tantum suspensa: quare iterum nauis refecta de facili obliga-

tio vires priores assumit. posset autem hæc comparatio facta de

nave, esse similis huic quæ dicitur facta de homine alieno pro-

missio, & postea à domino manumisso: scilicet si nauis fuerit dis-

soluta eo animo vt non reficiatur: quia tunc si refecta fuerit, nō

censem esse eadem nauis, sicut seruus iterum redactus in serui-

tutem. tamen non obstantibus his similitudinibus, siue argumē-

tis, concludit iuriscon. quod postquam dominus areæ ædifica-

uerit in area missa: nō eo minus area debetur, vel saltē æsti-

matio eius: quia area nunquam desit esse in rerum natura, & sic

nunquam mutata censem.

Aliud est in hoc casu: pone quod

promisi seruum, ille postea captus est ab hostibus. nam interim

peti non potest. quod si redierit: tunc potest peti. area autē sem-

per fuit præsens: quare obligatio eius nunquam fuit intercisa. &

ponit

ponit exemplum de tigno alieno iniuncto: quod planum est. l. seq. plana est. Fran.

a Qui res suas. f. generaliter vniuersas. Accur.

b Et soluit. id est dedit in solutum possessionem pro dote quæ erat in pecunia promissa. Accur.

c Euicta est. per hypothecariam. Accur.

d Statuliberum. supra eod. l. cum quis. §. qui hominem. & l. si rem meam.

e solutio. facta marito, vel alij etiam.

f Ex euentu. conditio ne deficiente legati, vel libertatis. Accur.

g Per Fauianam. q. d. à principio pleno iure facta est res eius cui soluit libertus donandi animo in fraudem patrōni. vnde licet patrōnus quondam extraordinario auxilio rem aduocet pro tertia, non tamen ei cui donauit libertus, vel emptori cui gratia de pretio remisit, aliqua datur actio: licet careat fraude acceptor. fraudem enim liberti exigo tantum: vt supra si. quid in frau. pa. l. j. §. dolum. &c. §. si quis in.

h Noua. id est extraordinaria & præatoria. Accur.

i Huic applicatur. scilicet quod dictum est de marito secundum quosdam: pro quibus est. §. de euic. l. minor. in prin. & de mino. l. in cause. j. in fin. l. & l. sed vbi. ego applico ei quod dictū est. §. prox. §. in patrōno: vt creditori minoris decipiēti minorem, vt rem magni pretij daret in solutum pro modica summa, non restituatur actio, ppter dolum suū: vt. §. de fideiu. l. si Titius. alioquin cōtra: vt Cod. si aduersus transac. l. j. & i. j. & aliis præallegatis legibus. Accursius.

k Dediſſet. arg. contra J. de caſten. pecu. l. hereditate. §. pater. i. prin. & §. sed & in fine. in gl. vindictam.

l Intestato filio. & patre succedente ei. ad quod infra de caſten. pecu. l. i. j. & §. de except. rei vendi. l. si à Titio. & de lega. l. seruum filij. in princ.

m Sitque. quidam habent: sitque & hoc ex his &c. id est casus iste cum pater dedit rem filij, sit etiam de illis in quibus per futura declaratur quid fuerit in præteritis: vt & superiores, cum res obligata, vel sub conditione legata, seu statuliber in dotem datur. Sunt autem & alij qui his legibus reperiuntur: vt. §. de vſufr. sed & si quis. §. interdū. & de fun. dot. l. erit ergo. & §. ad legē Aquil. l. huic. §. si seru. & de distract. pig. l. rescriptū. & de rit. nup. l. si quis ff. Nouum.

ditoris fieri. Bart. Valde singulare est principiū istud: & diuiditur in quatuor partes. In prima, quādo res data in solutū euincitur: & recipiēti eam non potest dolus vel culpa imputari. Secūdō, quando potest ei imputari culpa. Tertiō, quando potest ei imputari dolus. Quartō, quādo res data in solutū ab initio creditoris perfectē nō efficitur. secūda ibi, diuersum. tertia ibi, huic applicatur. quarra ibi, rē autem. Et hēc diuīſio protēditur vsq; ad §. mihi decē secundū Bar.

xcviii. PAVLVS libro quinto-decimo Questionum.

Q Vi res suas obligavit, postea aliquā possessionē ex his pro filia sua dote promittēdo obligavit, & soluit. b Si ea res à creditore euicta est, c dicendū est maritū ex dotis promissione agere posse, ac si statuliberū, d rēve sub cōditione legatā dotis nomine pro filia pater soluisset. harum enim rerū solutio e non potest nisi ex euentu f liberare, scilicet quo casu certum erit remanere eas.

Si ab alio qui habet causam lucrativam, euincitur res per extraordinariam viam: non agit ille de euictione, etiam si donatio cœpit à præcedenti promissione. Pau.

Diversum respōdetur in ea pecunia siue re quā patronus post mortem liberti per Fauianam g aufert. hēc enim actio cū sit noua, h partā liberationem nō potest reuocare.

Restituto minore ad rē nō restituitur aduersari' eius ad pecuniā: si fuit in dolo inducendo minorē ad dandam in solutum. P. de Ca.

Huic t̄adPLICatur i minor virginis quinque annis, qui à creditore circumscriptus, in rem ex causa debiti solutam restituitur.

Si datur in solutum res quæ potest euinci, & etiam potest non euinci ei: ex futuro euentu apparet an debitor fuerit perfectē liberatus, an secus. Pau.

Rem autē caſtrensis peculij soluentē patrē, perinde accipere debemus, ac si alienā dedisſet: k quāuis possit residere apud eū cui soluta est, prius mortuo intestato filio. l Sed tūc adquisita creditur,

tutor. §. quid ergo. & de condic. inde. l. si non sortem. §. pen. & §. fin. & de rebus dubiis. l. quādam sunt. Alij habēt hic, in textu: & tunc dic hic, scilicet casus. Item habent, ex post factis, vel post factō. Item habent, declarēt. [Alij habent, sicque & hic ex iis quæ post facta sunt, in præteritum quid cuiusq; fuerit declaratur.] sed nō est vis: quia in idem omnia recidūt. An autē interim possit agi ex quo non liberatur hic & superioribus casibus in princip. l. dic quād sic: vt. §. eo. l. etiam. & l. si hominem. & l. qui decem. §. qui hominem & de verb. obli. Julianus. §. j. in venditione secus, quia tradere tantum tenetur: vt Co. de euict. l. qui rem. in fi. nisi in casu: vt. §. de act. empt. l. seruus quē. §. fi. Accur.

n Quid fuerit. scilicet cōtigerit liberatio, nēcne. Accur.

o Aut Titio. scilicet stipulor.

P Potest. fa. §. de verbo. rum obliga. l. fi. §. fi. Sed opponit, quia plus est in accessoria obligatione, quām in principali: vt institut. de fideiuss. §. fideiussores. Sol. non est plus in accessoria obligatione. nam hic erat adiectus: cui non queritur obligatio: sed ratum ei potest solui: vt. §. de verb. obli. gal. eum qui j. §. qui sibi. Accur.

q Hoc dicit. id est si hoc dicere intelligitur.

r Aut quinque. conditionaliter intelligendo.

f Liberabitur. liberatur qui non fuit obligatus. Ioann. dic ergo, id est non obligatur reus: vt conditionalis sit. R. sic supra de verborum obligationibus. l. decem. Accursius.

t Potest admitti. vt talis alternativa sit conditionalis. R. ad quod est. §. de actio. & oblig. l. obligationum fere. §. finali. Accur.

u stipulatur. retento codem themate.

x Contra. id est ecōtra. Accursius.

y Conceptio stipulationis. scilicet, nec forte sententia.

z Decem soluerit. scilicet Titio.

a Mandari. taciti, secundū. M. & Ro. pro quibus institu. de inuti. stipulationib. §. si quis. & de verborū obligatio. l. Julian. §. j. sed tu dicas

hic præcessisse mandatum. alias nego. gest. ageretur: vt dixi. §. eodem. l. vero procuratori. & facit. §. de verborum oblig. l. fi. §. fin.

b Debebuntur. à Titio scilicet. sed contra instit. de fideiuss. §. nec plus. Solu. ibi loquitur in accessoria obligatione: hic in adiecto: in quo plus potest esse tempore: vt. §. prox. §. Item re: vt hic. Item loco: vt. §. eod. prox. §. Item contra. §. de verborum oblig. l. inter

stipulantem. §. si stipulante. Solu. ibi eidem decem aut quinque erant danda: & sic liberatur quinque dando. Accur.

a. Videamus. & videtur quod non, nam &c.

b. Facta. facienda mihi aut Titio: vt in sequenti casu ibi, at vbi &c.

c. Diuersa. id est diuersa datio. vnde quod facit diuersitas factoriū, vt non liberetur alij faciendo: hoc facit diuersitas dationum. sed non est ita: vt subiicit, sed cum &c.

d. sed cum, nunc soluit.

Accursius.

e. Praeualet. causæ facie di. Accursius.

f. Dandi. que principaliiter deducitur in obligationem quasi dicat si nō liberatur debitor in obligatione factorum, ergo nec in obligatione dandi: quia vbi diuersa sunt dationes, ita diuersa facta: scilicet cum stipulorū domum mihi fieri Romæ, aut tibi Ephesi. Hoc enim videbatur quasi indubitanter verum, quod non contingere liberatio. Respon. tamen secus in datioē quām factō. praeualet enim dandi causa: vtpote cum datum est Titio quocunq; loco mihi expediāt: quia ad illud reddendum tenetur Titius adiectus vel mandati, vel negotiorum gestorum. At domum vel aliquid tale in quolibet loco fieri, non expediāt mihi: quia cederet solo extranei, cui aliquid fieri mea non interest: vt supra de eo quod certo loco. l. iij. §. si quis insulam. iuris tamen consultus etiam in factō dicit. ita contingere liberationem: quia mihi factum est à debito re qui habebat locorum electionem. Alij dicunt diuersa soluere Romæ & Ephesi. Accursius.

g. Merum. ab omni datione. Accur.

h. Liberatio. & certe nō contingit.

i. Soluto. adiecte personæ: sine voluntate maxime stipulatoris. secus si ipsi stipulatori vnum factum pro alio soluit: vt supra eo. l. inter. Alij, vt H. sic puta, promisit mihi se aliquid facturum, aut Titio: puta scribere librum: aliud fecit Titio: puta domum: non illud quod etiam sibi facere debebat, & forte etiam eo nolente. certe non liberatur. & hic casus non corrigitur. Accursius.

k. sed electio. quam dedit ei à principio stipulator: alioquin cōtra. & in hoc differt à datione: vt. §. de eo quod certo loco. l. iij. b. itē Julianus. & facit. §. de verb. oblig. l. fin. §. fin. Accur.

l. Vſu fructuario. disiunctio stipulatoris, non legis. Accur.

m. Inutilis est. quia incertum est cui acquiritur: vt. §. de stipu. ser. l. item si seruus. & l. sed & si ita. vel dic vt ibi no. & facit. §. de stipula. ser. l. j. §. penult. contra. & l. si seruum fructuarium. & l. si ex re domini. Accursius.

n. Respondi. similes casus præmittit.

o. Liberor. secus est in legatis: vt supra de leg. iij. l. si chorus. §. fin. in fine. que est contra. vel dicas idem, sed ibi per factum heredis peruenit ad libertatem: vt quia manumisit: hic non: vt. §. de verb. obilig. l. si seruū, vel ibi viuente testatore redit in seruitutem: postea ex voluntate noua voluit vt pertineret ad legatariū. & est arg. ad hāc sol. supra de adi. leg. l. iiiij. sed quidam ibi habent negationem: & tunc concor. Accur.

& contra. in tertia responder. in quarta ponit quendam alium casum. secunda ibi, nec admissum. tertia ibi, nec simili. quarta ibi, diuersum dicemus.

Aream promisi alienam. in ea dominus insulam ædificauit. an stipulatio extincta sit, quæsitum est. Respondi: Si alienum hominem promisi, & is à domino manumissus est, liberor: nec admissum est, quod Celsus ait, si idem rursus lege aliqua seruus effectus sit, peti eum posse. In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest. & si seruus effectus sit, alius videtur esse. Nec simili argumento vsus est, vt si nauem quam tu promisisti, dominus dissoluerit, deinde isdem tabulis compegerit, tenerite. hic enim eadem nauis est quam daturum spopondisti: vt videatur magis obligatio cessare, quam extincta esse. Homini autem manumisso simile fiet, si ea mente dissolutam esse nauem posueris, vt in alios usus conuerterentur tabulæ, deinde mutato consilio easdem compositas. alia enim videbitur esse posterior nauis: sicut ille alius homo est. Non est his similis area in qua ædificium positum est. Non enim desit in rerum natura esse, b. imò & peti potest area, & æstimationis solui debet. Pars enim insulæ area est, & quidem maxima, cui etiam superficies cedit. Diuersum dicemus si seruus promissus ab hostibus captus sit. hic interim peti non potest, quasi ante diem. sed si redierit postlimino, recte tunc petetur. cessavit enim hic obligatio: area autē extat, sicut cætera ex quibus edificiū constituit. Denique lex duodecim tabularum tignū ædibus iunctum vindicari posse scit, sed interim id solui prohibuit, pre-

Fest. li. 18. &
i. de tig. iun.
cto.

Exemptio speciei debitæ de rerum natura vel communi commercio, obligationē perimit, nec reuiuiscit impedimento summo to. translatio vero in corpus integrale, obligationē non perimit: sed res ipsa debet peti: æstimatione vero præstabitur creditori. Et nota aliud esse obligationem extingui, & aliud obligationem cessare: & quod obligatio extincta nūquā reuiuiscit. Et diuiditur. S. iste in quatuor partes. in prima ponit quæstionem. in secunda arguit pro

bulis construeret: sed nunc est bonum, quoniam alia mente: vt. §. de verborum obligatio. l. inter. §. sacram. Accursius.

y. Fiet. scilicet tunc. Accursius.

z. His. scilicet supradictis in seruo. Accursius.

a. Impositum est. post promissionem.

b. Naturæ esse. constructo ædificio. Accur.

c. Maxima. ad quod est supra de leg. j. l. seruum filij. §. si areæ. & supra quibus modis vſufruct. amit. l. quid tamen. §. penultim. & de lega. iij. si areæ. & l. si ita legatum. §. si domus. & de vſufruct. l. qui vſumfructum. & de pigno. l. Paulus. §. domus. & ad Treb. l. ex facta. §. ex facto.

d. Ante diem. videtur enim obligatio accepisse dilationē donec rediisset ab hostibus. Accursius.

e. Sciscit. id est statuit alijs si scit. scilicet alienum, id est si mala fide

fide iniunxit. & dic quod ad interesse procedit condemnatio per ius iuramentum, quia dolo desit possidere: ut arg. supra de acquirent. possessi. qui vniuersas. & supra de rei vin. l. qui restituere. nihilominus tamen potest agi actione de tigno iniuncto, qua consequatur in duplum, si ei hoc placuerit: ne melioris conditionis sit quam qui bona fide iniuxit. & additum quod non. supra de rei vin. l. in re. j. s. tignum. & facit. j. de tigno iniuncto. l. i. & de acquirend. rerum do. l. adeo. s. cum in suo. & supra ad exhibe. l. gemma.

a. Dari. quantum in item iuratum fuerit: ita ergo in area.

b. Ebitore. si ex ea re.

Vulg. Pau-
p. respōdit.
creditorē.

Concor-
tes. in. l. ne-
pos Procu-
lo. in. s. j. de
verbo. sign.
& vlt̄a con-
cor ibi tradi-
tas per me,
addo tex cū
glo. in cano.
faciat. 22. q.
2. text. in. c.
quam sit. s.
cupientes. de
electio. in. 6.
in. c. statu. u.
§. 2. de rescri-
ti. in. 6.
aliiquid.

Pero an.] CASVS.
Pupillus quidam habens magnum patrimonium, habebat res multas in Italia, & alias in prouincia. dati sunt ei tutores, scilicet rerum Italicarum, & quidam alij rerum prouincialium. tutores rerum prouincialium dederunt pecuniam mutua quibusdam, ut illam Romae soluerent. soluerunt eam Romae. quæritur vtrum ipsi debitores liberentur? Respon. quod debitores pupillorum recte soluunt pecuniam tutoribus eorum qui eorum negotia administrant. veruntamen tutoribus rerum prouincialium non recte soluit Romae: quia non administrant res Italicas: nisi specialiter ita pacti sint ut ipsis pecunia quam credunt, Romae soluatur. Franciscus. Accursius.

c. Datus. & in prouincialibus negotiis tantum.
d. Non sustinent. sic etiam si nec Romae.
e. Administrant. ergo & in Italicis tantum.
f. Sibi. alias ut sibi Romae redderetur. Accur.
g. Curauerunt. vt in casu huius legis fuit. & facit. C. de administra.
tuto. l. i. j. s. j. & j. iudica. solui. l. si quis apud. s. si tutor.

P Aulus respondit.] CASVS. Titius moriens instituit duos heredes: fiduci quorum commisit ut restituerent quilibet certam summam pecunia Mævio: puta. xx. unus heredum restituit

per errorem. xl. queritur vtrum aliis liberetur propter hoc quod iste plus soluit quam deberet? Respondetur quod non. glo. ponit casum. sequenti. Franciscus.

h. Virilem. puta plures coheredes. Accursius.

i. Ex collegis. id est coheredibus. vel dic de administratoribus reipub. quibus cessantibus exigere fideicommissi. reipu. relictum, heres deficit esse soluendo: vnde debitores reipubl. constituti sunt: vt supra de administrata. tuto. l. Lu-

c. fin. Accut.
k. Intulerūt. potest per cōdic. inde. repeti quod nō debitē solutum est. Accursius.

l. In quam causam. vt supra eod. l. j.

* vt res sibi
Romæ r. d.
derentur.

curatores vel tutores rerū Italica-
rum administrationem non susti-
nent: dān si soluerit debitor, libe-
retur. Paulus respōdit, his tutori-
bus vel curatoribus recte pupillo
pecuniā debitā solui, qui negotia
eius administrat: eos autem qui
prouincialū rerum curatores vel
tutores sunt, Italica negotia admi-
nistriare non solere: nisi specialiter
tutores prouincialium rerum, vt *
sibi f Romē redderetur, promitti
curauerunt. g

Solutū quod potest repeti: nō pa-
rit liberationē. h. d. Bart. Et intel-
lige hanc legē, quādō pignus erat
obligatum prō illa naturali obli-
gatione, vel non: licet glo. ponat
varias de hoc opiniones.

c. IDEM libro quinto Responſorū.
P Aulus respōdit, non ideo eos
qui virile h portionē ex causa
fideicomissi inferre debuerant, li-
beratos videri, quoniam quidam ex
collegis i per errorē plus debito
intulerūt. k Paulus respōdit, alia
causam esse debitoris soluētis, alia
creditoris pignus distraherentis. Nā
cum debitor soluit pecuniā, in po-
testate eius esse, commemorare in
quā causam i solueret. Cū autem
creditor pignus distraheret, licere
ei pretiū in acceptū referre etiā in
eam quantitatē m quā natura
tantū debebatur: & ideo deduc-
to eo debitum peti posse.

Si creditoris vel tutoris culpa nō
præcessit: periculū pecunie perti-
net ad debitorē vel pupillū. Bart.

c. IDEM libro quinto
Responſorum.

C Reditor oblatam à debitorē
pecuniam, vt alia die acce-
pturus, distulit: mox pecunia, quia
illa res publica vtebatur, quasi n
æroſa iuſſu præſidis ſublata eſt.
Item pupillaris pecunia, vt poſſit
idoneis nominibus credi, ſeruata,
P ita interempta eſt. q quæſitū

minoribus. ſoluit vſuras maiores per errorem. quæritur vtrum id
quod plus debito ſoluit pro vſuris quam deberet, deducatur ei in
fortem? Respondetur quod sic. Fran. Accursius.

n. Quæſi or. Quidā habent æroſa. & tūc mox pecunia iuſſu præ-
ſidis ſublata eſt: qua ſcilicet pecunia vtebatur reſpubl. vel ſecundū Videl Aleat.
M. ære egens. vel herosa, id eſt dominabilis & potens per pecuniā
quam tenebat: vt idem potens videretur, arg. s. commo. l. iij. in fi.
& l. ſeq. defiſtientia enim in oſus, plenitudinē notant. ſic enim o-
lim conſueuit facere reſpubl. cum egeret, vel velle videri po-
tentis. alij habet heros reſpubl. & tunc dic eodē modo, id eſt domi-
nans. nā heros potens dicitur: vt. s. ad. l. Aquil. l. itē Mela. s. legis.
& ſciat quod alij habent qua: & alij, quia. quæ idem ſunt.

o. Credi. vel forte in emptionem prædiorum: vt. s. de administra-
tu. l. ita autem. in prin.

p. Seruata. in tuto loco à tute.

q. Interempta eſt. per iuſſum reſpubl.

* æroſa, cui
plurimū æ-
tate.] Glo. ponit casum
huius. s. & ſequētis etiā.
[TITIUS.] Titius acce-
pit pecuniam mutuam:
puta centum ſub vſuris
ineſſer vena-
li. 34. no. hiſt.
ca. 1. ſic aurū
æt. ſum &
argentosum
lib. 3. ca. 5.
ca. 25.

Casum po-
nit.

a Nec creditoris. imò creditoris. vt. s. eo. l. qui decem. in prin. & l. si soluturus. quæ sunt contra. Sol. hic fuit oblata non congruo loco & tempore: vt. d. l. si soluturus. secundum Ro. Alij dicūt quod est speciale cum respū. aufert. argu. s. de euic. l. Lucius.

b Cum de forte. Titius mihi centum pro forte debet: vsuras au-

tem nudo pacto: post ea me cōuenit. & soluit pro tribus mēsibus puta: nūc petij vsuras pro reliquis tribus mensibus: cum tantum steterit sors. at debitor dicit se non teneri: imò dicebat indebitas primas solutas. iudicatum est per iudicem appellationis de primis non repetendis: de secundis non soluendis. postmodū debitor soluit quinque simpliciter. de quibus queritur an sorti cedat. & dicitur quod sic. ad quod est supra de cōdic. inde. si non sortem. in princ.

c Debita. non erat ergo soluta sors.

d De vsura. cum creditor diceret eas debitas esse ciuiliter. debitor naturaliter tantum.

e Ex appellatione. fuerat enim primo iudicatum in causa principali.

f Nō repeti. naturali causa inhibente repetitionem.

g Infuturum. id est nomine eius tēporis quod transisset post solutionem. non autē dixit iudex in futurū post sententiam: quia ad iudicē nō pertinet tractus futuri temporis: vt supra de vsur. l. j. & secundum hoc dic non deberi. scilicet ciuiliter.

h Data. i. soluta post di- etam sententiam.

i Petitor. id est creditor.

k Defenderet. id est allegaret.

l Dixisset. idem est & si simpliciter soluisset: cū vsuræ neque ex stipulatione. neque ex pignoris retentione poterant exigi: vt supra. e. l. in his. & j. eo. l. cum ex pluribus. licet Sc̄uola surda aure transiens. huic. questioni non responderit.

m Valerius. præpositus pecuniis exigendis.

n Marino. qui Marinus erat debitor ex pluribus causis. administravit enim negotia domini sui Titij per duos annos forte. & in primo anno factus est debitor ob malam administrationem ex pluribus causis: & sic plures summas debebat: sed ex vna causa debebat maiorem quantitatem quam ex aliis. & idem fecit in secundo anno. Accursius.

o Superioris. id est primi. Accursius.

p Reliquator. i. debitor ex mala gestione. & est alias reliquator: alias reliquatum. i. debitum contractum ex mala gestione.

q Proficere. quasi in vetustiorem: vt. s. eo. l. cum ex pluribus. in fi. j. respon. & s. fi. & s. eo. l. in his. in princ.

r Semisses vsuras. id est maiores.

f Solutum est. facit. C. de vsuris. l. creditor. & l. indebitas. & de pac. l. si certis annis. & s. de oper. liberto. l. operis. & de lega. i. j. l. qui fideicommissum. sed argu. contra. C. de fideicommiss. l. j. & s. de vsur. l. cum de in rem verio. Accursius.

C Vm ex pluribus.] Casum pone vt posui supra eo. l. iij. in fine. l. Franciscus Accursius.

t Ad solutionem. quia dies venit: vt. s. eo. l. iij. in fin. & facit. s. eo. l. si quis. & s. prox. s. & j. de regu. iur. si in duabus.

A Nte restitutam.] c. a. s. v. s. Titius instituit Mæuiū heredem. & fideicomisit quod intra

duos annos restitueret hereditatem Gaio. Mæuius heres interim recuperauit plura debita. queritur utrum debitores qui ei soluerunt. liberati sint. Respō quod sic. Francis. Accu.

u Ante restitutam. & post quandoq;: vt. s. de transactionibus. l. fin.

x Hereditatem. fideicomissam.

y Solutiones. facte here- di à debitoribus hereditariis. vel dic solutiones obligationū. & facit. s. ad Trebellianū. l. Marcellū. s. res quę. & l. mu-

* Iunge cū
l. j. s. Item s. i.
s. ad. l. Falci.

vbi interpre-
tatur S. T. A-
T. I. M. i. cū
aliquo tem-
peramento.

† Hoc tem-
pus triginta
dieū erat. i.
secundū le-

gem. 12. tab.

de qua Ale-
xan. ab Ale-
xā. li. 6 Gen.

die. ca. 10.

* Vide Eral.
Chil. 4. cent.
6. Prouer. 7.
& Alcia. li. 2.
Pater. c. 8.

c. i. i. i. I D E M libro octavo Fidei- commissorum.

A Nte restitutam hereditatem solutiones & libera- tiones factae ab herede. ratae ha- bebuntur.

c. v. P A V L U S libro singulari ad legem Falcidiam.

Q Vod dicimus in eo herede. qui fideiussori testatoris. id quod ante aditam hereditatem ab eo solutū est. & debere statim soluere: cum aliquo scilicet temperamento temporis intellegendum est. & nec enim cum facco adire debet.

Ius quæsitum ex conuentione. non tollitur vnius partis reuocatione: secus in mandato. Barto.

c. vi. G A I Y S libro secundo de Ver- borum obligationibus.

A Liud est iure stipulationis Titio solui posse: aliud postea permisum meo id cōtingere. nam cui iure stipulationis recte soluitur: ei etiam prohibente me recte solui potest. & cui verò alias permisero solui: ei non recte soluitur. si priusquam solueretur. denuntiauerim promissori ne ei solueretur.

c. vii. P O M P O N I V S libro se- cundo Enchiridij.

V Erborum obligatio. aut naturaliter resoluitur. aut ciuiliter. naturaliter. veluti solutione: aut cum res in stipulationem deducta. sine culpa. i. promissori in rebus humanis esse desit. & ciuiliter. veluti acceptilatione. vel cū in eandem personam ius stipulan-

tor qui repertorium. s. si tutor. & de leg. j. l. si domus. s. in pecunia. versi. qui confitetur. & instit. de inuti. i. stipu. s. fin. & de col. bo. l. si quis filium. s. stipulatio. & de nego. gest. l. diuortio.

e Adire debet. s. heres hereditati. vel aliter non debet adire cum facco. i. fideiussor non statim debet adire heredem seu conuenire. sed cum aliquo temperamento temporis: vt in hac. l. dicitur.

A Lind est.] c. a. s. v. s. Præsuppone quod quando quis adiungitur in stipulatione: recte ei solui potest. Item quando creditor iubet alicui alteri soluere. recte etiam illi soluitur. tamen est differentia inter ista duo: quia primo casu etiam me inuito recte soluitur adiuncto: secundo non. si prohibeam ne ei cui iusseram soluere. soluatur. lex sequens clara est. & l. vltimę gl. ponit casum. Francisc. Accursius.

f Titio. vt adiecto. Accur.

g Solui potest. lite non contest. vt. s. eo. l. si quis stipulatus. s. item. vel non mutato statu eius: vt supra eo. l. cum quis.

h Ne ei solueretur. facit. s. eo. l. vero procuratori. s. j.

i V Erborum. sine culpa. alias mora.

k Deficit. nihil minus ciuiliter etiam dictis modis obligatio. vt

tio, vt. C. de pac. l. creditori.

a Deuenit iure successionis: vt. s. eo. l. Stichum. §. aditio. & facit. s. de verbo. oblig. l. si Stichus certe die. & s. cod. l. prout quisque.

b **E** I qui. Duo dicit hec lex. Primo, Titius stipulatus est me mandante & me viuente a debito meo decem sibi Titio dari post mortem meam. recte

ei soluitur vel me viuo, vel me mortuo: vel me volente, vel etiam inuito & penitente: quia talis & c. i. quia habet actionem ex sua stipulatione.

In secundo, mandaui debitori meo ut soluat Titio. Nam soluens post mortem meam non liberatur ab heredib. meis: quia morte soluitur mandatum: vt. s. mandati. l. si quis alicui. §. morte. & l. inter causas. in princ. nec enim creditor fuit stipulatus hoc casu. sed

f Sunt qui huic secundo casui est ita conten- dunt trans- ponenda hæc verba. Ei qui mand. meo stipu- laurus est post mortem mea recte solui- tur. & post- ea, ci autem ei iussi debitor meū soluere post mortem, non recte soluitur. * acceptila- tionibus.

hoc hæc verba, post mortem mea, determinant verbū soluit, & non verbū soluere. & hoc eodē modo poterit solui aliud contra. s. man- da. l. si vero non remun- randi. §. fin. & l. seq. vbi mādaui fieri monumē- tum post mortem meam. Itē & secundū hoc non obstat aliud cōtra. s. de lega. ij. cū pater. s. Maz- uio. quia ibi mādaui debitori ut solueret me viuente ei cui volebā donare causa mortis quod mihi debebat. nam quia hoc mādatū fit in vita, sed tamen habet effectū irreuocabilem: demū,

post mortem distinguitur, ut ibi, an sciens debitor me mortuum, & non liberetur. aliás sic. vel dicas quod hæc verba, post mortem, determinant verbū soluere: & dices ad. l. mortis causa, de donationibus causa mortis, quod aliud sit in donatione causa mortis. & ad illam de leg. ij. quod mandaui quod in vita mea solueret: ut modo dixi. & ad illā, mandati, solue ut ibi, & facit. s. eo. l. aliud.

c stipulatus. scilicet solui. Accursius.

d Soluitur. etiam me mortuo.

e Lex. id est sua stipulatio.

DE ACCEPTILATIONIBVS.

Dixit de naturali liberatione: nunc de ciuili. vel dixit in genere de libera- tionibus: nunc in specie.

Solutio aut re fit aut imagine quadam. Quae re fit. de ea est titulus superior, hic verò de imaginaria. & quamvis dici soleat acceptilatione verborum obligacionem dumtaxat tolli, recte tamen dicetur hic etiam titulus esse communis omnium obligationum, quia beneficio stipulationis Aquiliana per acceptilationem omnis tollitur obligatio, & de ea acceptilatione est titulus & eius definitio in initio proposita, quae fit precedente stipulatione Aquiliana. Acceptilatio est verborum conceptio, quibus absoluunt se duo ultro citroque. stipulatio Aquiliana est nouatio obligationis alio genere quam verbis contra- dicta. Cuiacius.

A Cceptilatio.] CASVS. Ista prima lex definit quid sit acceptilatio. lex. ij. & iij. clarę sunt. glo. ponit casum. l. iiiij. & v. Franciscus.

f Interrogationem. s. interrogatis & interrogati, vel inspecta nouatione, quæ etiam plerunque acceptilationem præcedit. Acc.

g **N**exus. quo unus tenetur, & alius tenet. & sic dicitur quilibet absolui. sic. C. de iur. delib. l. cū in antiquioribus. quinim & creditor dicitur liberari: vt. s. de exercitoria. l. j. §. non autem. & de adm. tut. l. quotiens. §. sicut. Alij dicunt q. utrumque debebat: sed non placet: quia sic essent duæ acceptilationes.

h **P** Vpillum. placet. quia cōditio eius melior fit: sed cum præcedere debeat obligatio acceptilationem, nūquid obligatur? Respō. sic, cum fiat ob suū comodum, ut acceptilatio sequatur. Ioan.

i **P** Er procuratorem. si ne mādato. speciali facto à creditore ut libereret. idem dicit Azo si generale cum libera, nisi donet. arg. s. de procuratoribus. l. procurator cui. Alij cōtra per. l. J. eo. & per iusurandū §. tutor. sed in seruo creditoris fallit: quia licet habeat mādatū speciale, non potest accepto ferre: vt. J. eo. l. pen. ecōtra in procuratore debitoris videtur idem si habeat speciale mandatum, ut etiā sine nouatione possit acquirere debitori liberationem per acceptilationem: vt hic: & hoc quādo præcedit obligatio verborum. aliás promittat, & per nouationē liberet: vt. d. §. tutor.

Servus cre- ditoris acce- pro ferre no- potest.

P Vpillum per acceptilationem

etiam sine tutoris auctoritate liberari posse placet.

III. PAVLVIS libro quarto ad Sabinum.

P Er procuratorem nec liberari nec liberare quisquā acceptilatione sine mandato ¹ potest.

IV. POMPONIVS libro nono ad Sabinum.

A Cceptilatio sub conditione fieri non potest. ^k

V. VLPIANVS libro trigensimo- quartu ad Sabinum.

I N diem acceptilatio facta, nullius est momenti. nam solutionis exemplo ¹ acceptilatio solet liberare.

C Acceptilatio generalis refertur ad omnia nisi appareat esse sensum de certis. Barto.

VI. IDEM libro quadragesimo- secundo ad Sabinum.

P Luribus stipulationib. factis, si promissor ita accepto rogasset, Quod ego tibi promisi, habésne acceptum? si quidem appetet quid actum est: id solum per acceptilationem sublatum ^m est. Si non appetet, omnes stipulations ⁿ solutæ sunt: dummodo illud scia-

bebas: volui autē te liberare ex die: non valet: quia statim es liberatus, ita & hic secundū quosdā. sed secundum hoc videtur valere habita die pro non apposita: quod est falsum: vt infra de reg. iur. l. actus. vnde dic esse simile: quia neutra statim liberat. plane adueniente die, solutione in diem facta liberabit: vt. s. titu. j. l. sub conditione. sed non acceptilatio: quia initium habuit vitiosum: vt. d. l. actus. & est ratio: quia in solutione sibi debitum habet. & facit ad hanc similitudinem institu. quibus modis tollitur obligatio. §. itē per acceptilationem. & s. de libera. lega. l. non solum. §. j.

P Luribus stipulationibus.] CASVS. Promisi tibi. x. ex causa venditionis. Item alia. x. ex causa mutui. Item alia. x. ex causa locationis. postea sic à te rogo: Titi habésne acceptum quod tibi promisi? vtrum omnes summæ solutæ vel sublatæ videantur? Et distinguitur. nam si appetet quod non remisisti nisi duas summas: illæ tantum remissæ videntur. quod si appetere non potest: omnes summæ videntur esse remissæ. sed si tu mihi acceptum tulisti id quod debebam tibi ex causa venditionis: ego autem à te rogo: quod tibi debebam ex causa mutui: nihil valet acceptilatio penitus. lex sequens ponit verba quibus etiam potest fieri acceptilatio Franci. Accursius.

m Sublatum est. vt. & J. eo. l. & vno. in princ. & l. fi.

n Omnes stipulations. sic. s. de tute. l. qui haber. §. fi. & insti. de inutil. stipulatio. §. quotiens. & s. de testa. tute. si quis ita. in princ. Sed contra. s. de liberis & posthumis. l. ij. Sol. & ibi pro fauore

respondeatur. & sic respon. supra de in diem addic. l. cum duo. quæ est ar. contra.

a Acceptilationem. vt. s. de act. & oblig. l. in omnibus.

A N utilis.] C A S V S . Tu & ego facimus acceptilationem in utilem de aliquo debito. quæritur utrum saltem talis acceptilation habeat vim nudi pacti: vt sic virtute huius tollatur obligatio: Respon. quod non. Diceret aliquis, quomodo potest fieri quod inter nos non fuerit saltē nudus consensus? Respō. quod imò: quia ponamus quod ego sciebam nullius momenti fore acceptilationem quam faciebā: certe non habebit vim nudi pacti: cum nullum consensum habuerim pacisciendi quādo sciens fui in hoc. §.

Recte sic Flor perpetrā in vulg. & nī in hoc quoque cō sensum est, non habet paclū. An. Aug. lib. 1. c. 2. qui tamen locū esse lubricū ait.

seq. planus est. [A C C E P T O .] Stichus erat seruus communis Titij & Mæuij. Titius debebat Mæuij. c. Stichus dicit Mæuij: habésne acceptum quod tibi Titius dominus meus debet? vtrum talis acceptilation communis serui valeat pro altero dominorū? Respō. q. sic. & probat auctoritate: & hoc probat dicto Labeonis: qd clarum est. §. seq. planus est, & allegatur sēpissime ad hoc, q. per quod aliquid ligatur, per illud etiam soluitur. [F I L I V S - F A M I L I A S .] Filius meus cōtraxit tecum, & promisit tibi centum. certū est quod obligatur tibi: tamen me non potest obligare ex suo contratu de iure ciuili. Nunc quæritur utrū ipse filius possit liberari per acceptilationem quæ est de iure ciuili? Respō. quod sic. sed ego acceptū rogando pro filio meo, nihil ago. sed etiā seruus si sit obligatus, potest p acceptilationem libera-ri: vt plerunque etiam tollantur obligationes honoratiæ propter acceptilationē: vt sunt actiones de peculio: de in rem verso: & quod iussu: quæ datur aduersus patrem, & aduersus dominum. Et potest acceptilation fieri etiam lingua Græca: dummodo fiat similibus verbis quibus fit Latinè: vt sic, habes accepta. xx? Respondeat creditor, accepta habeo. Duæ. ll. sequen. planæ sunt. Fran. Accursius.

b Et nisi in hoc communis litera est, & nisi in hoc quoq; consensum est, non habet paclū. secundū P. est, nisi in hoc quoque contra sensum est, habet paclū. & sic vna est contraria in sensu alteri. Quid ergo dices? an habeat inutilis acceptilation vim pacti? Respon. secundū B. non. & pro eo est communis litera. sed Azo dicit quod sic. & pro eo est Pisa. litera. sic & pro eo. §. de pactis. si vnu. §. si acceptatio. & respon. Azo ad cōmūnē literā quasi hoc semper sensum sit. at Bul. ad Pisam: quia nisi, legebat pro si non: & omittebat, non: hoc modo, si non in hoc cōtra sensum est, nō habet paclū. sic & j. de capti. l. in bello. in princ. & secundum hoc idem est sensus vtriusq; literæ. & ad. l. si vnu. respondebat quasi id sensum fuerit vt haberet paclū. Tu dic quod si est inutilis acceptilation ratione ineptæ conceptionis, vt quia inter absentes, vel sub conditione vel in diem: vt tunc non habeat vim pacti, argu. §. de constit. pec. l. j. §. eum qui. si autem ratione rei super qua interponitur, vt quia super obliga. iurisgen. tunc habet vim pacti, non

acceptilationis: vt. j. eo. l. si accepto latum. & s. de rescind. venditio. l. cum emptor. & sic intelligitur illa de pactis. & secundum hoc est planus sensus huius legis: quia secundum communem litteram dices quod ratione rei sit inutilis: secundū Pisa. dices quod ratione ineptæ conceptionis. nisi exponas nisi, pro si non: vt dixi: quia tunc etiam Pisa. li-

tera portat eundem sensum quē cōmunis. Ter- tij habet literam talem, nisi contra sensum est, non habet pactum. & tunc idem sonat quod prima communis.

c Scientem. idem & in non sciente, secundum B. sed quia dubitare q̄s vel etiam iuste poterat: nam hodie quidam hēsitāt: ideo indubitabile ponit exemplum. & facit. s. de here. ven. l. hoc autem. &. C. de iurisdi. om. iu. l. j. &. s. de act. & oblig. l. obligationum. §. pe. &. §. fin.

d Non habuerit. certe nullus.

e stipulari. vt. s. de sti- pu. ser. l. proinde. Acc.

f Et ipsa. bona ratio: vt infra de reg. iur. l. ni- hil tam naturale. & in- stit. eodem. id est quib. mo. tol. obli. §. item per acceptilationem.

g Tollī. vt liberatio ip- so iure sequatur. Ioan. vel non potest tolli sci- licet potestas accep- tilationis: tollitur tamen obligatio consensu cō-

tracta potestate pacti: bes acce- vt. s. de rescin. ven. l. cū pto. dena- rios tot. ac- ceptos ha- beo.

i x. P A V L V S libro duodecimo ad sabinum.

P Ars stipulationis accepto fieri potest, non tantum si sic dicat: Ex nummis decem quos tibi promisi, quinque habésne acceptos? sed & si sic: quod ego tibi promisi, id pro parte dimidia habesne acceptum?

x. P O M P O N I V S libro vicen- simo- sexto ad sabinum.

S Ed & si nō numerata pecunia, sed certū corp⁹, veluti homo i stipulationē deduc⁹ est: potest ex pte acceptatio fieri: quomodo

torio. Sed non est ratio: quia seruus nō est obligatus ciuiliter: ac- cepto tamen rogare potest: vt subiicit: sed dices verbis obligatum seruum naturaliter.

D i Honoraria. ergo & quod non verbis cōtractum est, per acceptila- tionem tamen tollitur? Respon. hoc non principaliter fieri, sed per quandam consequentiam. nam principali obligatione ciuili sublata, illa prætoria non remanet: & sic in superiori casu erit: vt s. de verbo. obli. l. cū filius. & facit. j. eo. l. species. §. sed & si seruo. Item dic, tolluntur hic ipso iure per nouat. nam obligatio magis dicitur transfundi, quām tolli: quippe cum alia in locum prioris substituitur, non tollitur obligatio, cum non contingat liberatio, licet tollatur ex prima causa. & argu. sume hic quod potest colligi ex duabus. ll. vt. s. de bonorum poss. ex testamento mili. in fi. titu. & de mili. test. l. antepe.

m Quia. recte accepto feratur seruo, quia hoc &c. Io.

n Iurisgentiū. p approbationē: vel pppter paclū qđ in se cōtinet. Io.

o Et ideo. non est bonum hoc ideo, quia idem esset, si esset de solo iure ciuili. & facit insti. quibus mod. tol. obli. §. sed & Græcē.

p Ars. facit insti. qui. mo. tol. oblig. §. sicut autem. &. s. de lib. leg. l. non solum. j. in prin. &. s. l. pluribus.

q S Ed & si non numerata. Quomodo, id est sicut diuiditur enim obliatio inter coheredes: & pars vni ex heredibus compe- tens

tens accepto ferri potest: vt supra de verb. obliga. l.ij. §. si tamen. verific. idemque. item facit supra titut. j. l. si stipulatus sum. §. qui A decem.

Species acquirendi.] **C A S V S.** Habeo vsumfructum in Sticho seruo. iste seruus potest me liberare à creditore meo, acceptum rogando: quia potest mihi acquirere, & liberare à debito: quæ est species acquirendi. Idem in seruo qui mihi bona fide seruit. Itē si seruus tuus mihi aliquid promittat, & ego ei acceptū tulero: ipse liberabitur & dominus eius ab actionibus pretoriis quibus pro seruo tenebatur: sicut est actio de peculio, de in rem verso, &c. [s i S E R V V S.] Titius mortuus est, cuius hereditas nondum est adita. erat autem in eadē hereditate seruus Stichus, qui ante aditam hereditatem accepto rogauit aliqua debita Titij domini sui quondam. quæritur an hereditas per hanc acceptilationē liberetur? Respon. quod sic. Item dominus est apud hostes: seruus eius potest eum liberare acceptū rogādo à creditoribus suis: & liberabitur dominus cū reuersus fuerit ab hostib⁹ iure postliminij: quia etiam dominio qui est apud hostes, seruus stipulari potest. lex sequen. plana est. Franc. Accursius.

a. Obligatione. ciuili.

b. Potest. vt supra de vsumfruct. sed sicuti. & de pact. l. si debitor. & de solu. l. si debitor sit.

c. Idem fiet. vt & supra de vsum & ha. l. per seruum. in princip.

d. Sed & si seruus alieno.

e. Promisit. ex causa peculiari.

f. Actiones. vt & supra. l. an inutilis. §. fin.

g. Dicendum est. videtur enim facta quasi in ciuitate sit is cuius seruus sit: cum contra eum ex postfacto in ciuitate esse credatur.

h. Seruus potest. & valet si reddit dominus: vt supra de stipu. ser. l. si seruus communis. §. seruus.

i. Q uod in diem. incertum: ne sit contra supra de nouatio. l. si Stichum. §. legata. vel solue vt ibi. Accursius.

k. Extiterit. vt simul committatur & tollatur: vt supra de noua. l. si Stichum. §. si quis ita. & facit supra de solu. l. sub conditione. & de iure do. l. licet. in princ.

Et per iusurandum.] **C A S V S.** Cum serui manumittuntur, imponuntur eis operæ certæ, quas iurat se præstituros ipsis patronis suis. quæritur vtrum tales operæ possint accepto ferri? Respon. quod sic. §. sequens planus est. [I L L V D C E R T V M E S T.] Tu promisisti mihi fundū. ego tibi accepto tuli viam, vel vsumfruct. certe talis acceptilatio non valet. nam qui acceptū fert aliquid, debet totū vel partē eius acceptā ferre. vsumfructus autem vel via non sunt partes fundi: & ponit exemplū: vt si quis domū stipuletur, & accepto ferat cementa vel fenestrās. nam talis acceptilatio non valet. In. §. se. glo. ponit casum. [s i s q v i h o m i n e m.] Promisisti mihi hominem in genere: ego tibi Stichū accepto tuli. vtrum talis acceptilatio aliquid operetur? Respon. quod sic: quia tollit totā obligationē. & est ratio: quia si in genere tibi promisi hominem, poterā illum Stichū tibi soluendo liberari. [E V M Q V I F V N D V M.] Stipulatus sum à te fundum. tu

& vni ex heredibus acceptum fieri potest.

x. P A V L V S libro duodecimo ad Sabinum.

Species acquirendi est, libera-re dominum obligatione: & ideo fructuarius quoque seruus liberare acceptum rogando fructuarium potest: b quia ex re eius videtur ei adquirere. Sed & si vsum tantum habemus, idem fiet. c Idemque dicemus & in eo qui bona fide nobis seruit, & in cæteris qui nostro iuri subiecti sunt. Sed & si seruo d quod ipse mihi promisit, e acceptum fecero: inutiles mihi erunt aduersus dominum honorariæ actiones, f quæ de peculio vel in rem videntur. Si seruus hereditarius ante aditam hereditatem acceptum roget quod defunctus promisit, verius puto contingere libera-tionem: vt per hoc hereditas ipsa liberetur. Sed & si dominus apud hostes sit: dicendum g est iure postliminij confirmari acceptilationem. Nam & stipulari ei qui apud hostes est, seruus potest. h

xii. P O M P O N I V S libro vicen-simosexto ad Sabinum.

Q uod in diem i vel sub con-ditione debetur, acceptila-tionem tolli potest. sed ita id fa-ctum apparebit, si conditio stipulationis extiterit, k vel dies ve-nierit.

Obligatio iuramenti potest per acceptilationem resolu. Bal.

promisisti etiam te nihil in hac promissione dolī commissurum. quæritur vtrum possim tibi accepto ferre dolum comprehēsum in hac clausula? Respon. quod non, si nondum sit commissus. si vero commissus iam sit: tunc possim tibi acceptum ferre. §. seq. planus est. [s i F I D E I V S S O R I.] Mutuauit tibi decem, & non sum stipulatus ea mihi reddi: sic tu es mihi re obligatus. dedisti fideiussorem mihi pro his x. huic fideiussori acceptum tuli. quæritur vtrum tu liberatus sis per hanc acceptilationem: Respon. quod sic. [s i L E G A T O R V M.] Titius faciens testamē-tum, legavit mihi fundū Sempronianū sub conditione si imperator in Italianam venefit. heres Titij dedit fideiussorem pro his legatis soluendis: ego accepto tuli huic fideiussori: quæritur vtrum he-res Titij liberetur à praestatione legati istius? Respo-detur quod nō: imò tenebitur illud soluere cōditione existente: & est speciale in legatis. aliás contra: vt supra. §. proxi. [Q V I T A S T I P U L A T V R.] Eramus simili-tu & ego. dixi tibi: Ro-go te, crede Titio amico meo centum: ego fideiubeo pro eo. pōste statim antequam pecuniam numerares Titio, acceptum tuli tibi: si postea Titio credideris, quæritur an ipse teneatur? Respon. quod sic. nam licet ipse fideiussor non ante li-beretur aut obligetur quām reo creditum sit: reus tamen non po-test priori vel antiquiori obligatione liberari, quām sit eius obligatio. Duo. §. §. sequen. plani sunt cum. l. sequē-

Franciscus Accursius.

I Obligationem. quæ verbis fit: non dico stipulatoris: quia tunc non esset dubium: licet iusurandum interueniat.

m Verum est. nam & hæc obligatio quodammodo verbis est. & facit supra de ope. lib. l. vt iurisurandi. Accursius.

n Partus fundi. quia recipit diuisionem: vt supra de vsumfruct. l. v. sed p̄diales seruitutes non: vt hic, & supra de verbo. oblig. l. ij. §. j. & ad legem Falc. l. j. §. si vsumfruct. Accursius.

o Si tamen viam. quæ & ipsa diuisionem non recipit: vt & supra de verb. oblig. l. stipulationes non di.

p Momenti. supra si serui. vind. l. loci. §. j. contra. Solu. aliud est à princ. constituere separatim: aliud post constitutionem separare. sic & eodem modo soluitur aliud contra supra de serui. rusti. p̄edio. l. qui sella. in prin. & versi. qui viam.

q Partes non sunt. imò vsumfruct. est pars fundi: vt supra de verb. oblig. qui vsumfructum. & de fideiuss. l. si à reo. §. si reo. quæ est contra. Solu. hic in obligatione erat causalis: quæ non potest separari à proprietate: sed in contrariis de forma loquitur.

r Diætam. id est cœnaculum: vt infra de extraordinariis crimi-nibus. l. saccularij. j. in princ. ibi. iterum qui diætarij.

s Si quis vsumfructum stipulatus. id est in quo inest vsumfruct.

t Vsum. id est seruitute vsum. debetur enim vsum ut commoditas, non vt seruitus constituto vsumfruct. & facit supra qui. mo. vsumfruct. amit. l. is qui vsumfruct.

u Non continget. scilicet in aliquo.

a] alias est
lex. Sed si de
fructu &c.

[†] Præt. rū
obsoletum,
pro sustulit
te.

a Valere. sic argumentatur. potest constitui vñus separati: ergo etiā remitti separati. videtur ergo quod remaneat fructus sine A vñu, quod non potest esse: vt supra de vñu & ha. per seruum. §.j. ibi, & fructus quidem, &c. & ibi, denique si, &c. & ibi, sed si de fructu, &c. ^a quæ est contra. Sol. non potest dici quasi hic tollatur seruitus vñusfru. vel dic vñusfru. sine seruitute vñus remaneat: sed nō sine commoditate: licet ibi sic notent quidam: quia hic non erat nisi seruitus vñusfru. sed potes dicere quod valet haec remissio: & tu proprietarius iam possis alij dare vñsum, & ego habeo communitatem vñus cum fructu, si supereft aliquid: alias non: vt supra de vñu & habi. l. fundi. & de vñusfruct. l. si alij.

b Totam. supra. de pac. l. si vñus. §. sed si generaliter: contra. Solu. hic in totum renuntiauit obligationi. §. non. fecit enim pactum de nō petendo Stichum tantum: sed alium petere debebat. vel forte aliud in pacto, aliud in acceptilatione dicendū est. vel hic erat elec̄tio promissoris: ibi stipulatoris. Item secundum Ir. aliter in seruo legato in genere: quo casu si Pamphilus repudiatur, nihil obest: vt supra de op. leg. l. homine.

c Inuit. ad hoc facit supra si cer. peta. l. iij. §. j. Accursius.

d Dolo malo. siue fuit expressa in promittēdo clausula dolii, siue non: nō potest accepto ferri ante dolū commissum: quia nihil pro dolo debetur: vt hic dicit. Sed si iam erat cōmissus, remitti potest: vt. §. de pac. l. si vñus. §. illud. & §. pacta quæ turpē. sed videtur etiā pro futuro valere, & expectare eū committi: vt arg. §. eo. l. quod in diem. sed hoc esset contra bonos mores expectare: vt. d. l. de pac. &. §. depositi. l. j. §. si cōuenit. Item dolo cōmiso fieri potest acceptilatio, etiam si non fuerit stipulator expresse dolum malum abesse: quia ex promissione fundi: & ita verbis tenetur ad nō committendum dolum malum: vt arg. supra eo. l. iij. in princ.

e Accepto ferre. nihil enim ex ea debetur ante dolum cōmissum.

f Constitut. scilicet doli clausula.

g Fertur. vnde non valet: vt. §. eo. l. pluribus. in fin.

h Manebunt. supra de pac. l. si vñus. §. sed si stipulator. cōtra. Sed non est contra: quia vbi acceptilatio est in vno factō, & tenet tota facta, tollitur obligatio: vt ibi: quia fuit pura stipulatio, licet alternatiua. hic autem non tenuit re perempta pendente condit. vnde cum in ea non tenuit: nec in altera quæ iam inerat racite, valet: vt arg. de serui. rustic. prædio. l. item. §. qui habet.

i Si fideiussori. efficaciter obligato, vel non: vt. §. ad Velleia. l. quamvis. §. Marcellus. &. §. si mulier. Azo.

k Liberetur. hic est cōtra. §. eo. l. an inutilis. §. accepto. Solu. consequitur reus per aliū, quod per se non potest. arg. §. quæ res pig.

obli. pos. l. Aristo. vel nō per acceptilatioñ, sed per cōsequentiā, vel per exceptionem. Item cōtra. j. prox. §. si legatorum. Solu. vt ibi. Item contra. j. eo. §. qui ita, sed ibi appetet solu. in fin. Itēm facit. §. manda. l. inter causas. §. abesse. versi. si is. & l. id ēmque. §. fin. & l. si vero non remunerādi. in princ. & de transact. l. post rem. §. j.

l Si legatorū. s. nomine.

m Debebuntur. à reo. ergo per acceptilatioñ factam fideiussori tōn porrigitur liberatio ad reum. & sic est contra supra prox. §. Solu. hic in persona fideiussoris tantum, & sic personalis: ibi in rem facta fuit acceptilatio, secundum R. & Ir. Vel pone hic casum vt supra de fideiussori. pe. Vel dic sp̄ciale in legato conditioñali: in quo sicut interīm legatarius non est creditor, sic nec alius debitor: vt. §. de actio. & obliga. l. is cui. & sic non potest accepto ferri etiam in rem vt reo proficiat: vt argu. infra prox. §. ipse tamen fideiussor & obligabitur & liberabitur eodem tempore: vt ibi dices: siue in personam siue in rem fuit facta. & eidem modis solue aliud cōtra supra man. id ēmque. §. fi. & l. si vero nō remunerandi. in princ. Item contra. huic & inferiori. §. j. eo. si ex pluribus. §. fin. Solu. vt ibi.

n Conditione. siue legatarius eum remunerare voluerit, siue alias dōnaturus erat. ad quod facit supra man. l. id ēmque. in fin. Accursius.

o Quandoque. alias quādoque: alias quando-cunque. Accursius.

p Et. scilicet Titio.

q Res. tunc enim obligatur & liberatur: vt hic, & supra de noua. l. si Stichum. §. si quis ita.

r Possunt enim. vt supra de nouat. l. nouare. §. pupilli.

s His. etiā pupilli vel domini nomine accipientibus: nisi speciale mandatum procurator habeat à domino: vt. §. eo. l. per procuratorem.

t Liberetur. vt. §. titu. j. l. si debitor tuus.

u Ex pluribus reis. scilicet qui sunt socij.

x In solidum. vt. §. de pac. si vñus. j. respon. cōtra. Solu. aliud in acceptilatioñ quād in pacto, arg. §. de lib. leg. l. si quis reum. §. fi. & j. prox. respō. & facit. §. de duobus reis. l. cū duo. & de inoffi. test. l. nihil. §. fi. & de noua. l. si rē. §. si duo. & est id ēcōtra, vt vno debitore liberato alter liberetur si socij sunt in vtroq; casu. Accur.

y Nisi consentiat. Verū est. id est nisi id vere debetur quod, &c. Verba. obligatoria.

z Resolui. i. dissolui quæ, &c. vt. §. e. l. an inutilis. §. acceptum. Acc.

S Iis qui Stichum.] c ASVS. Tu promissisti mihi Stichum serum solū. vetis ad me, & dicis: Stichū quem tibi promisi, & Pamphilum, habēsne acceptum? an talis acceptilatio valeat? Respon. quod sic, & Pamphilus superflue appositus est in hac acceptilatioñe. & ponit tex. aliud exemplum quod planum est. Franc.

Pro superfluo.

a Pro superuacuo. sicut in obligado non nocet superfluū, ita nec dis soluēdo; vt. s. de ver. oblig. quæ extrinsecus. &c. l. v. §. fi. & l. fi mihi.

b Nomine. non solum Stichi in superiori casu. & facit. s. de pac. l. si vnu. §. si cum mihi. & s. pro empt. l. emperor.

c I ex pluribus.] CASVS. Titius, Mæuius, & Seius promiserūt mi-

hi. c. aureos: ego acceptū fero Titio. certe alij etiā liberātur nō ea ratione q. ipsis etiam sit accepto latam: sed quia ille cui acceptū tuli, videtur mihi soluisse pro se & pro aliis. l. seq. plana est. Fran. Accur.

d Liberatur. imd cōtra: vt. s. de verb. obli. l. ij. §. si tamen. Sol. ibi in personā, hic in rem acceptilationem factam intellege. vel vt ibi. & facit C. de diuer. re. l. j.

e Soluisse. solutione vnius cæteri liberātur: vt supra de lib. leg. non sol. l. j. §. j. Accur.

f Et iudicatus. vt. s. e. & per iusurā. §. si legatorum. & §. qui ita. cōtra. Sol. hic etiam ante sententiam erat obligatus: & sic non condēnatus: ibi nō. Vel dic q. hic fuit fideiussor iudicati, id est condēnati hominis: ibi non. prima placet. & facit. s. de lega. j. nō quo- cunq. §. qui Caium.

g Q uis hominem. dicas hominem certum: & quod subiicit, aut decem: dic nō simul & c. & sic est disiūctio legis, non hominis. & sic vera sunt quæ sequuntur, vt. v. acceptolatis, tollatur in. v. obligatio: & parte Stichi acceptolata, tollatur pro ea parte obligatio. ad quod est. s. titu. j. l. si stipulatus. §. qui decem. & secundum hoc nihil est contra. si autem dices hominē in genere promissum, partem Stichi accepto latam: tunc nō liberaris etiam in parte,

* acceptatio. Vaticano legitur, vt & in meis manus. Inst. quib. modis tollitur obli. vbi quādam addit. Iustin.

ne plus operetur acceptilatio, quā solutio: vt. d. l. si stipulatus. quæ esset contra. Sed contra dicere posses, q. licet partem petere possit, non tamen sequitur quod in parte liberetur. Item si dices quod esset alternatiua stipulatio: tunc esset cōtra. s. de condic. inde. si non sortem. §. si decem. sed solue vt ibi. & facit supra de res. ven. l. Proculus. ADDITIO. Dic quod aliud in solutione, vt in contrariis: aliud in acceptilatione, vt hic: & ratio est, quia solutio partis non parit liberationem: nec si solueretur pars in alia re, sequeretur inconueniens quod ponitur in. l. in executione. §. pro parte. supra de verbo. oblig. quod inconueniens non potest habere locum quando quis liberatur per acceptilationem, vt hic. idem in eo qui à parte soluitur per sententiam: vt. l. ij. §. si tamen hominem supra de verb. oblig. Bart. hic.

h Aut partem. Et si partem hominis quam stipulatus est, acceptā fecit. Accurios.

i T vno.] CASVS. Contraxi cum Titio multis vicibus: ita quod mihi tenetur ex pluribus causis. ego possum ei accepto ferre ex vno contractu, aliis exceptis, vel ex omnibus, si volo. & vna acceptilatione omnes contractus possunt tolli. §. seq. ponit verba

& formam acceptilationis: quam formam seruare tutum est: quare non indiget casus positione. Fran.

j Certis. vbi dandum: incertis, vbi faciendum continetur in stipulatione.

k Fieri potest. ad quod. s. eo. l. pluribus. & s. tit. j. l. si ex pluribus.

l Actio. in personam.

m Petatio. in rem.

n Persecutio est. scilicet fideicommissi.

o stipulatus est. De prima persona transit ad tertiam. sic. C. de in ius vocan. l. fi.

p Quod numerius. hic finitetur sūti. Aquilia. & incipit acceptilatio. sed qualiter nouat rei vin? Respō. stipulabor pretium rei, vnde quādam vēditio intelligitur interuenire, & to lum pretium deberi.

q I accepto latum.] CASVS. Mutuaui tibi. c. & sum à te stipulatus ea mihi reddi. sic es mihi obligatus re. acceptū tibi fero. certe tu non liberaris ipso iure: sed tamen si petam à te illa.

c. tu poteris mihi oppone exceptionem doli mali, vel pacti conuenienti. [INTER.] Iste. §. ponit differentiā inter ista duo genera liberationum. vnu est quod vocatur apacha. & quid sit, vide in gto. aliud est acceptilatio. & est differentia inter ista duo. nā per acceptilationē debitor liberatur, etiam si pecunia non soluat. per apocham vero non, nisi pecuniam soluat.

r Sed exceptione. per hoc appetat quod non iure acceptilationis, sed pacti: vt. s. de res. ven. l. cum emptor.

s Poteſt. distinguitur ergo quare acceptilatio deficit. Io. vt. no. s. eo. l. an inutilis. in princ. & s. de pac. si vnu. §. pe. f Apocham. fit enim apocha, vt ex ea solutio probetur: qua confitetur creditor sibi solutum: & datur debitori. sed antepocha est est contra: vt. C. de fine instru. l. plures.

t I accepto fuerit.] CASVS. Conueni te in iudicio. tuus procurator satisdedit iudicatum solui. quæ satisdatio tria in se continet. Primo, vt solutatur iudicatum. Secundo, vt dolus absit. Tertio, vt defendatur res. ego accepto fero tibi clausulam ob rem iudicata. certe alia duæ clausulæ sunt etiam sublatæ. Fran.

u Si accepto. quod verbū sonat scilicet soluere condemnationem.

v stipulationis. scilicet de dolo, & de defensione. It. vt. j. iud. sol. l. iudicatum solui.

w I sub conditione.] CASVS. Titius testamento suo legauit mihi fundum sub conditione si nauis ex Asia venerit. ego hoc legatum stipulatus sum pure mihi dari animo nouandi. postea ante conditionis euētum acceptum fero heredi stipulationem. si post conditionis extiterit: non possum petere legatum, neque ex testamento, neque ex stipulatione. Ex testamento non: quia actio quā habebam, est nouata per stipulationem, quam interposui animo nouandi. ex stipulatione non: quia sublata est per acceptilationē; & sic nullo iure possum petere legatum, vbiique oppositis obicibus. l. seq. plana est. Fran. Accurios.

x Datum. id est relictum.

y Nouādi causa. amphibolia. nam vel legatum purum est, & stipu-

latio conditionalis: vel econtrá legatum conditionale, & stipula-
tio pura: vt supra de noua.l. quotiens. in princ. & §.j. vt & illa, ve-
rum est canem comedere panem.

a *S* Eruus facere potest. quod domino debetur, nisi primo sibi stipu-
letur animo nouandi: vt. §.eo.l. & per iusurandum. §.tutor.

Lego tibi.] C. A. S. V. S.

STU & ego cōtraxi-
mus inuicem vendēdo,
emendo, locando, con-
ditēdo: & sic sunt mu-
tuę obligationes. ego ti-
bi acceptū fero. certe tu
non solus liberaris, sed
etiam ego liberor. hoc
verum est si nōdum res
interuenit: aut ab altera
parte tantum res inter-
cessit. Franc.

b Per acceptationem. nō
natura acceptilationis,
sed conuentionis: vt sup-
ra de rescin. vendi. l. cū
emtor. & sic non ob.
supra eodem. l. an inuti-
lis. §.acceptum. Item cō-
tra. huic. l. supra de pac.
l. si conuenerit. Sōl. hic
erat res integra: ibi nō:
vel vt ibi. Et eodem mo-
do solu. aliud contra. su-
pra loca. l. si tibi habita-
tionem. Item nec con-
tra supra de contrahē-
empt. l. sed Celsus. §. si
fundus. quia & ibi fu-
reunt facta pācta. in ca-
sum illum quando non
esset res integra. Item
ibi agebatur vt ex alte-
ra parte tolleretur obli-
gatio.

* Flo. vtrin-
que.

Vulg. De
prætoris fi-
pulationib⁹.

**DE STIPULATIONI-
bus prætoriis.**

Dixit supra de verborum obliga. de stipulatione in genere: nunc in specie:
vel ibi de ciuilibus principaliter, hic de prætoriis.

Stipulations prætoriae sunt qua edicto prætoris interponi iubentur, &
qua ex eodem edicto certam formam habent cui nihil addi vel detrahi vel
immutari potest. Habent ea multa p̄cipua, ut per procuratorem ex eis do-
mino adquiratur utilis actio. l. 3. & 5. hoc titu. Ut electio sit stipulatoris si
disunctum stipuletur, verbi gratia, opus restitu vel quanti ea res est dari
l. 21. §. siue autem & §. sequen. De op. no. nunt. Ut ambiguus sermo stipula-
tionis non continuo accipiatur contra stipulatorem. l. 9. hoc titul. Ut valeat etiam sine adiectione diei, veluti iudicio sibi non adiecta die qua sibi
eportet. l. de die in pr. Qui satisda. cog. l. si finita in pr. De damn. infect. Ita-
que non abs re separati datur titulus. De stipulationibus prætoriis. Cuius.

PRÆTORIARUM. Ista lex primo diuiditur in duas partes princi-
pales. Nam primo facit diuisionem stipulationum præto-
riarum. Secundo declarat qua stipulations exigunt nu-
dam reprobationem: & qua satisfactionem. Prima pars in prin-
cipio, secunda in §. stipulationum istarum. prima pars subdiuidi-
tur in tres: quia primo ostendit qua sint stipulations prætoriae
iudiciales. secundo, qua conuentionales. tertio, qua communes. D
prima ibi, iudiciales. secunda ibi, cautionales. tercias ibi, communes sunt. Secunda pars diuiditur in duas: quia primo ostendit qua
satisfactionem requirunt. secundo, qua nudam reprobationem.
habita hac diuisione huius legis, de se clara est: quia ponit plana
exempla. Francis. Accursius.

c Prætoriarum. In eo quod hic prætoria vt genus, & iudicialis
ponitur vt species: est contra. institu. de di. stipu. in princ. & supra
de verb. obliga. l. stipulationum. nam in illis. ll. & prætoria & iu-
dicialis sunt species oppositæ & coæquæ. & eodem modo po-
nitur communis vt species coæquæ ad prætoriam: hic autem
vt sub genere. Solu. prætoria stipula. dicitur duobus modis: &
iudicialis duobus modis: & communis similiter duobus modis.
Ecce prætoria stricte dicitur, qua à prætore mortuo inuenta, per
officium iudicis viventis interponitur, aditi ob hoc ipsum: & ita
ibi. Secundo dicitur prætoria omnis illa qua ab initio etiam ex-
igitur, siue sit prætoria inuentione, siue ciuilis, siue quocunque
modo inuenta: ex eo scilicet quod prætor approbat. argu. infra
de verb. signi. l. lege. & in hoc sensu comprehendit prætorias, it-

diciales, & communes, & omnes præter conuentionales: & ita in
hoc titu. accipitur. Iudicialis etiā accipitur duobus modis: vno,
illa in qua non adiutur iudex ob hoc ipsum. & ita ibi. & dicitur à
iudice, quia officium iudicis interponitur aditi ob aliam causam:
& exinde incipit posse peti: vt ibi. hic autem illa tantum qua in
iudicio fit, vt sit ratum

iudicium, id est sententia: vt in exemplis hic
subiicit. & dicitur hæc à
iudicio: & ideo qui-
dam habent in litera
iudiciales, ibi, iudi-
ciales. Communis stipu-
lationis dicitur duobus
modis. Primo tam præ-
atoria, quā iudicialis:
quia aliquando adiutur
iudex ob hoc ipsum, vt
interponatur. aliquando
incidenter petitur.
& ita ibi. Secundo di-
citur communis, scili-
cat tam iudicialis, quā
cautionalis: qua partim
sententiam, partim
aliam causam respiciunt:
vt de re defendenda, &
iudicio sibi: vt & infra
eodem. §. communes.
vel aliter vt ibi dices.
qua autem sit cautional-
is, statim dices. simili-
ter ergo patet ex
prædictis non esse mirū
si ibi quatuor, hic tres
species fecit stipulatio-
num.

i V L P I A N V s libro septuagēnsim
ad Edictum.

Rætoriarum c stipula-
tionū tres videntur esse
species: iudiciales, d cau-
tionales, c communes.

Iudicialis stipulatio præatoria, est
illa qua interponitur propter senten-
tiam vt rata sit, & sortiatur ef-
fectum. cōmunis verò est illa qua
interponitur propter processum &
instantiam, vt procedat, & ad sen-
tentia perueniatur: & sic habet cō
munionem cū iudicali: quia nisi
processus expediretur, ad senten-
tiam non perueniretur. cautional-
is verò est illa qua propter senten-
tia interponitur: nec propter pro-
cessum, sed propter aliam causam
æquitatis. Paulus.

Iudiciales eas dicimus, qua pro-
pter iudicium interponuntur, vt ra-
tum § + fiat: vt iudicatum solui: & ex
operis noui nūtiatione. h Cau-
tionales i sunt autē, qua instar actionis
habent: & vt sit noua actio, in-
tercedunt: vt de legatis stipulatio-

sententiam: a vt & pareatur ei: vt sic differat à communi: & ita
comprehendit tantum quod sonat verbum: ad quod est infra iu-
di. solui. l. iudicatum solui. Accursius.

g Ratum. scilicet iudicium. Accur:

h Ex operis noui nūtiatione. cum caueatur de opere demoliendo,
si apparuerit. i. iudicatum fuerit iniuste edificatum: vt. §. de operis
noui nūtiatione. l. stipulatio. §. habet. & §. opus. versic. siue autem. &
ita per hanc stipulationem stabat firma sententia.

i Cautionales. aliàs conuentionales: sed non est bona litera, vt
patet per exempla qua supponit. aliàs cautionales: & hæc bona.
& dicuntur cautionales, qua non interponuntur ratione alicuius
sententia: vt sit firma: in quo differt à iudicali: nec ratione instan-
tiæ alicuius cause, vt differat à communi: sed ob aliam causam in-
terponuntur: vt patet in exemplis hic subiectis. Et no. tria. Pri-
mo, quia hic attribuitur speciei homen generis. nam omnis sti-
pulatio generaliter est cautionalis: vt infra. §. proxii. sed hic stri-
cte pro specie, vt & aliàs in adoptione dicitur: vt & supra de a-
dopt. l. ij. Secundo no. quod istæ cautionales habent instar a-
ctionis: vt hic, & supra de actio. & obliga. l. actionis verba. quia
sicut per actiones agimus vt quid nobis detur vel fiat etiam ab
inuitis: ita permissus vt stipulations istæ præstentur nobis etiam
ab inuitis. fallit tamen in yna istarum, scilicet in cautione de
rato: qua non habet instar actionis: nec etiam ab inuitis
eam exigimus p̄cise, licet causatiuè quandoque inuitus præ-
stet, scilicet si vult agere: vt supra de procura. l. mutus. §. poena.
Quod ergo dicitur, vt delegati &c. ponit exempla ad id quod
dixerat, quod nouatio intercedit: ad quod omnino conueniunt.
Item & exempla quod ad instar actionis habent scilicet alia, non
illa de rato. Tertio no. quod nouatio intercedat: & potest di-
ci quod aliquid noui additur naturæ primi negoti: vt diximus
in nouatione qua sit lite contestata, vel in sententia: & sic ni-
hil deperit: vt argu. supra de noua. l. aliam. vel forte quia olim ip-
so iure siebat nouatio vt tolleretur prima, eo quod aliquid noui
addebat: vt institut. quib. mod. tol. obliga. §. præterea. sic er-
go per stipulationem legati nouatur actio ex testamento: qua
pro legato competit: vt. C. communia de leg. l. j. & cum interpo-
natur pro legato conditionali, vel in diem: vt. §. vt leg. no. ca. l. j.
in euentum

Dimitio F1a-
cisc. Ac.

scilicet iu-
dicia: sic
interpretor
aduersus a-
liorum sen-
tentiam.

]) Cōcor. gl.
rub. extra
de iudi. re-
fert & seq.
no. Gui. de
cū. in. l. i.
no. Gui. de
cū. in. l. i.
no. in apost.
ad ipsum in
ver iudicium

accipitur
multis mo-
dis. C. de
sat. san.
Cautionalis
stipulatio
qua sit.

]) Cōcor. gl.
rub. extra
de iudi. re-
fert & seq.
no. Gui. de
cū. in. l. i.
no. Gui. de
cū. in. l. i.
no. in apost.
ad ipsum in
ver iudicium

in euentum

in euentum diei fit nouatio, vel conditionis: vt. s. de noua. l. in die. & l. quotiens. in tutela fit nouatio: quia cum stipulatur pupillus rem saluam fore, & post pupillarem ætatem habet ratum: nouat actionem tutelæ: vt. s. de noua. l. si pupillus. Vel etiam si dicas eū stipulatum iam adultum rem saluam fore, id est sibi restitui quod ex act. tutelæ debetur,

Quibus
dā bēc ver-
ba sūt suspe-
cta, quia fit
hæc stipula-
tio: mihi a-
liud videtur.
nouat actionem tutelæ
statim: vt dixim' in ea.
l. si pupillus. Per stipu-
lationem ratam rem ha-
beri, qua stipulor à pro-
curatore creditoris cui
soluo, nouatur condic.
inde, quæ competet
non interposita hac sti-
pulatione: vt. j. rem ra.
ha. l. si sine. in prin. & l.
fi. s. fi. Per stipulationē
damni infecti nouatur
interdictū quod vi aut
clam competēs vel cō-
petiturū si opus facias
quod ruinam mihi mi-
natur in domum meā:
& ipsum opus in meo
facere te dico, pro quo
cōpeteret quod vi aut
clam, cum scias vel scire
debas te prohibitum
vel prohibendum: vt. s.
quod vi aut clam. l. iij.
in fi. & l. iiij. Vel dic se-
cundum M. & Ioan. &
Azo. & H. nouari actio-
nem. l. Aquilæ, & in fa-
ctum, quæ competet
stipulatione non inter-
posita: sed ea interposi-
ta non competet: vt
s. ad. l. Aquil. si seruus.
s. si furnum. & arg. s. de
ripa mu. l. j. Alij dicunt
quod nouatur except.
quæ competet dānu
passo contra dominum
domus ruinosæ: vt nō aliter tollat, nisi etiam omnia inutilia
tollat, & de damno futuro & præterito caueat. nam si damnum
fuerit passus stipulatus, iam non eget dicta exceptione. alijs dicunt nouari quoddam interdictum quod datur ei qui damnum
passus est: per quod dominus cogitur tollere rudera, aut totas
ædes pro derelicto habere: vt supra de dam. infec. l. prætor. in fin.
Accursius.

Sistendi causa. vt in iudicio sisti, & de re defendenda. Io. quæ par-
tim sententiam vel iudicium, partim aliam iustum causam respi-
ciunt secundum Azo. vel quia tam ab auctore quam à reo, vel tam
extra iudicium, quam in iudicio fiunt, secundum H.

Cautionales esse. vel conuentionales. alijs cautionales. & large
accipe vocabulum vt genus: vt dixi. s. proxi. s.

Interposita. facit. s. de verb. signifi. l. satisfationis. & institu. de fi-
deiuss. in prin. Accursius.

Apparebit. sic insti. qui sui vel alie. iur. sunt. in prin.

Namque. pro certo. Accursius.

Quod in primato. scilicet loco nuntiantis. & sic habet nuntiatio
causam naturalem. Vel etiam priuato solo eius cui nūtiatur: quia
fit contra seruitutem, & habet tūc causam positiam: vt. s. de no.
ope. nunti. l. de pupillo. s. & belle Sextus. & vtrōbique est priuatū
damnum nuntiantis. Accursius.

Repromitti. ab ædificatore petenti: & extunc competit interdi-
ctum vt liceat ei ædificare: vt supra de ope. no. nuntia. prætor. s.
deinde. Sed quare plenius prouidetur nuntianti in priuato, quam
in publico? Respon. vt supra de ope. no. nunti. l. non solum s. sed
si cum possem iure. sed videtur etiam in publico satisfari: vt su-
pra de no. ope. nuntia. l. prætor. s. proinde. quæ est contra. Solu. vt
ibi. Accursius.

Cauent. de eo opere quod in publico fieret, de quo cœperat
loqui.

Satisfiant. etiam si in publico fiat. ad quod est supra qui. ex cau.
in posses. ea. l. hæc autem. s. fi. Accursius.

Satisfatur. in. x. an. vt. s. de dam. infec. l. prætor. s. de eo. Sed con-
tra. s. de ripa mu. l. j. in prin. Solu. vt. s. j. in ea. l.

Nouum.

I. De ædibus. scilicet publicis vel priuatis, quæ minantur ruinam
alicui.

m. Repromittitur. scilicet ab his qui promittunt suo nomine. alijs
satisfdatur: vt supra de dam. infec. l. prætor. in princip. & l. qui bo-
na. in princ. s. j.

n. Stipulatio dupla. quæ
fit in venditione: vt su-
pra de ædilitio edict. l.
quod si nolit. s. quia
affidua. & ex necessi-
tate: vt supra de euic.
l. ij.

o. Satisfdetur. vt & su-
pra de euic. l. si dictum:
Item excipitur cum an-
te solutum pretium dé-
re mouetur quæstio,
sed tunc ad satisfan-
dum non agitur: sed
nisi satisfdet, & pretium
petat, exceptione re-
pellitur: vt. C. de euic. l.
si post.

p. Ipse prætor. de dupla,
vel alia. nam omnium
stipulationum est comi-
mune hoc: vt & supra
vt in posses. lega. l. si is à
quo. excipit Azo, nisi
quando fit missio ex se-
cundo decreto in causa
dam. infec. vt supra de
dam. infec. l. iiij. s. si in-
tra. versic. si forte. Sed
certe non quæritur vbi
sit satisfandum vel nō:
sed quia non est satisfi-
datum; an fiat missio,
vel sit retardanda: quia
adhue forte non time-
tur damnum de proxim-
ino. & facit ad summa-
riam cognitionē quod
no. supra ad exhiben. l.
iiij. s. sciendum est. Ac-

**Si prætoria stipulatio continet
factum indiuiduum:** non diuidi-
tur inter heredes stipulatoris vel
promissoris: & transit ad quemlibet
ipsorum actiue & paſiue. se-
cūs si continent quantitatem certā
vel incertam. Paulus.

**XL. PAULVS libro septuaginta-
terio ad Edictum.**

cursus.

q. Vel addi. additur ante eam interpositam, vt si iusserit præ-
tor caueri, cum debuerit satisfari: vel si iusserit satisfari in ven-
ditione, cum debuerit caueri: & mutatur, vt cum iusserat obli-
gari pignus, mutauit in fideiſorem: & vt infra eodem. l. præ-
toriae, vel in tempus longius: vt infra eodem. l. Valerianus. &
secundum hoc additur, vel detrahitur, vel mutatur de eo quod
dixerat prætor. hoc enim potest, quia est interlocutoria: a) vt

supra de arbi. l. qualem. in fine. & supra de re iudicata. l. quod hæc gl. dum
iussit. secus in definitiua: vt. d. l. quod iussit. vel dic ei quod di-
videtur sensibatur per aliquam partium. Quid autem si fiat mutatio in a-
liam formam, quam prætoriam? Respondeo. potest consensu
partium, non alijs: vt supra proximo. s. stipulatio dupla. sed
tunc est conditionalis, non prætoria: cum non fiat ex necessi-
tate. Item quid si eam interpositam velit prætor immutare? Re-
spondeo, nec tunc potest inuitis contrahentibus, etiam si ve-
lit reducere in formam prætoriae, cum prius forte non erat: nisi terque extra
dicatur quod per errorem sit prius interposita: vt supra si quis de app. & in-
cautio. l. sed & si quis. s. fina. & secundum hoc non obstat supra tra que d tē-
de verbo. obligat. l. in conuentionalibus. vbi dicit non posse eis fran. de o-
addi vel detrahi: quia verum est ab alio quam à prætore. Item ria. c. quoniā
nec à prætore in aliam formam. Item nec etiam in formam præ-
toriam quando iam erat interposita: nisi volentibus partibus s. interlocu-
tionē & ap-
plicatiō. & ibi no-
tati in apo-
fil. ad eum
post Bene.
Vædum sub
eo versi. ex-
tra pmi-
sa. & ibi no-

In stipulatione. à prætore inuenta. Accursius.

Rætorie stipulationes.] casys. Hæc. l. facit aliam diuisionem sti-
pulationum prætoriatum: scilicet quod quædam continent
restitutionem rei: quædam continent quantitatem incertam. Re-
stitutionem rei continent, veluti noui operis nuntiatio: qua ca-
uetur vt opus restituatur, id est in pristinum statum redigatur. vt-
que ibi. Ideoque. vbi innuit ex præcedentibus quod data cautio-
ne de opere restituendo. si auctor qui petuit cautionē de opere re-
stituendo, moriatur pluribus heredibus relictis, & vnu heredum

